

**URZĄD MARSZAŁKOWSKI
WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO**

**WOJEWÓDZTWO
MAŁOPOLSKIE**

2002

Kraków 2003

Opracowano

w **Urzędzie Marszałkowskim Województwa Małopolskiego**
pod kierunkiem Janusza Sepioła – Marszałka Województwa Małopolskiego

Zespół redakcyjny:

Katarzyna Bazydło, Lucyna Bożek, Joanna Dobrzańska, Maria Domagała, Agnieszka Dyga, Wiesław Fela, Joanna Fudalej, Wojciech Gleń, Dominika Gryszówka, Alina Handzlik, Andrzej Hyży, Beata Janczyk, Katarzyna Jarguz, Szymon Kawa, Józefa Kęsek, Paweł Knapczyk, Anna Kołodziejczyk, Magdalena Kwaśniewska, Dorota Leśniak, Katarzyna Mikrut, Anna Niedźwieńska, Marzena Nowicka, Anetta Okońska, Wiesława Onyszko, Andrzej Pajor, Czesław Pater, Piotr Pochopień, Agnieszka Rossmanith, Michał Sapeta, Joanna Schilbach, Agnieszka Słobodzian, Małgorzata Socha, Artur Strzelczyk, Dariusz Styra, Anna Szczęch, Małgorzata Szlązak, Anna Szymacha, Jakub Szymański, Piotr Turcza, Joanna Urbanowicz, Iwona Zwierzyk – Urząd Marszałkowski

oraz

Paweł Kawa - Akademia Ekonomiczna w Krakowie,
Bolesław Domański - Uniwersytet Jagielloński

Zespół redakcyjny dziękuje:

Urzędowi Statystycznemu w Krakowie, Wojewódzkiemu Inspektoratowi Ochrony Środowiska, Wojewódzkiemu Funduszowi Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Małopolskiemu Urzędowi Wojewódzkiemu, Urzędowi Miasta Krakowa, Wojewódzkiej Komendzie Policji, Komendzie Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej, Regionalnej Izbie Obrachunkowej, Izbie Skarbowej, Małopolskiemu Centrum Zdrowia Publicznego, Społecznemu Komitetowi Odnowy Zabytków Krakowa, Uniwersytetowi Jagiellońskiemu, Akademii Górniczo-Hutniczej, Politechnice Krakowskiej, Akademii Ekonomicznej, Akademii Rolniczej, Akademii Pedagogicznej, Akademii Wychowania Fizycznego, Papieskiej Akademii Teologicznej, Państwowej Wyższej Szkole Teatralnej, Akademii Sztuk Pięknych, Akademii Muzycznej, Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Tarnowie, Państwowej Wyższej Szkole Zawodowej w Nowym Sączu, Wyższej Szkole Filozoficzno-Pedagogicznej „Ignatianum”, Wyższej Szkole Biznesu - National Louis University, Wyższej Szkole Zarządzania i Bankowości, Wyższej Szkole Przedsiębiorczości i Marketingu w Chrzanowie,

za pomoc w zebraniu materiałów i konsultacje

Koordynacja: Departament Polityki Regionanej i Funduszy Strukturalnych UMWM

Zdjęcia: archiwum Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego

WSTĘP	7
ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	9
I. Zasoby środowiska przyrodniczego	11
1. Warunki fizycznogeograficzne	11
2. Obszary chronione	13
3. Surowce mineralne	15
II. Zagrożenia i stan środowiska przyrodniczego	17
1. Gospodarka wodno-ściekowa	17
1.1. Zużycie wody	17
1.2. Główne źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych	19
1.3. Stan zanieczyszczenia wód powierzchniowych	22
1.4. Ochrona przeciwpowodziowa	24
2. Zanieczyszczenie powietrza atmosferycznego	26
2.1. Emisja zanieczyszczeń do powietrza	26
2.2. Stan zanieczyszczenia powietrza	28
3. Gospodarka odpadami	30
3.1. Odpady powstające w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej	30
3.2. Odpady komunalne	34
3.3. Składowiska odpadów	34
ZAGADNIENIA SPOŁECZNE	35
I. Ludność	37
1. Stan ludności	37
2. Struktura wieku ludności	38
3. Ruch naturalny ludności	40
4. Migracje	42
5. Wykształcenie	45
6. Źródła utrzymania ludności	48
7. Gospodarstwa domowe	50
II. Ochrona zdrowia	53
1. Finansowanie opieki zdrowotnej	53
2. Stan bazy służby zdrowia	53
III. Pomoc społeczna	59
1. Korzystający z pomocy społecznej	59
2. Środki finansowe	62
3. Zasoby instytucjonalne pomocy społecznej	65
4. Kadra pomocy społecznej	67
5. Zróżnicowanie problemów społecznych w powiatach województwa małopolskiego	68
IV. Oświata i wychowanie	70
1. Finansowanie oświaty	70
2. Baza materialna	71
3. Uczniowie	76
4. Kadra nauczycielska	77

V. Nauka	78
1. Szkoły wyższe w Małopolsce	78
2. Studenci szkół wyższych	82
3. Kadra naukowo-dydaktyczna	84
4. Działalność naukowo-badawcza	84
5. Baza socjalna uczelni małopolskich	86
6. Najważniejsze inwestycje i remonty	87
VI. Kultura	92
1. Finansowanie kultury	92
2. Życie kulturalne	97
3. Baza materialna	103
VII. Sport	108
1. Finansowanie sportu	108
2. Organizacja kultury fizycznej	111
3. Wydarzenia sportowe	113
4. Baza sportowa	114
VIII. Bezpieczeństwo publiczne	118
1. Zagrożenie przestępczością	118
2. Bezpieczeństwo w ruchu drogowym	119
3. Ochrona przeciwpożarowa i zagrożenie pożarowe	120
GOSPODARKA	123
I. Rynek pracy	125
1. Pracujący	125
2. Bezrobocie rejestrowane	126
2.1. Poziom bezrobocia	126
2.2. Struktura bezrobotnych	129
3. Bezrobocie wg spisu powszechnego	132
II. Małe i średnie przedsiębiorstwa	135
III. Rolnictwo	140
1. Uwarunkowania rozwoju rolnictwa	140
1.1. Warunki przyrodnicze	140
1.2. Użytkowanie gruntów i ich struktura własnościowa	141
1.3. Struktura agrarna	141
1.4. Pracujący w rolnictwie	142
1.5. Grupy producenckie	143
2. Produkcja rolna	143
2.1. Produkcja roślinna	143
2.2. Produkcja zwierzęca	146
3. Rolnictwo ekologiczne	147
4. Strefy ekonomiczno-produkcyjne	148

IV. Przemysł	150
1. Przemysł Małopolski na tle kraju	150
2. Podmioty przemysłowe	155
3. Zatrudnienie w przemyśle	156
4. Wyniki ekonomiczne przemysłu	159
5. Inwestycje w przemyśle	162
6. Największe przedsiębiorstwa przemysłowe	164
V. Budownictwo	167
1. Struktura i produkcja przedsiębiorstw budowlano-montażowych	167
2. Produkcja budowlano-montażowa	169
3. Zatrudnienie i wynagrodzenie	170
4. Finanse przedsiębiorstw budowlanych	171
VI. Budownictwo mieszkaniowe	174
1. Zasoby mieszkaniowe	174
2. Mieszkania oddane do użytku	175
VII. Sektor finansowy	179
1. Bankowość komercyjna	179
2. Bankowość spółdzielcza	180
3. Firmy ubezpieczeniowe	181
4. Firmy leasingowe	181
5. Biura maklerskie	182
6. Niebankowe Instytucje Kredytowo-Pożyczkowe	182
7. Sieć bankomatów w województwie małopolskim	182
8. Zatrudnienie w sektorze finansowym małopolskim	183
VIII. Handel i gastronomia	185
1. Handel	185
1.1. Sieć handlowa	185
1.2. Sprzedaż detaliczna	188
1.3. Sprzedaż hurtowa	189
1.4. Magazyny handlowe	190
2. Gastronomia	190
IX. Turystyka	191
1. Ruch turystyczny	191
2. Baza noclegowa	191
3. Przewodnicy turystyczni i piloci wycieczek	197
ŚRODOWISKO GOSPODARCZE	199
I. Baza podatkowa	201
II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego	202
1. Budżety gmin	205
2. Budżety powiatów	231
3. Budżet Województwa Małopolskiego	236

III. Fundusze celowe i programy pomocowe	241
1. Fundusze celowe	241
1.1. Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	241
1.2. Wojewódzki Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych	245
1.3. Wojewódzki Fundusz Gospodarki Zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym	246
1.4. Fundusz Pracy	248
2. Programy pomocowe	252
IV. Inwestycje zagraniczne w województwie małopolskim	260
1. Napływ kapitału	260
2. Struktura inwestycji zagranicznych	261
3. Zatrudnienie	264
4. Układ przestrzenny	265
V. Instytucje dla rozwoju	266
1. Instytucje otoczenia biznesu	266
1.1. Agencje i fundacje rozwoju regionalnego i lokalnego	267
1.2. Izby i stowarzyszenia gospodarcze	270
1.3. Instytucje otoczenia biznesu	271
2. Wojewódzka informacja i poradnictwo zawodowe	273
3. Wybrane formy promocji gospodarczej	275
3.1. Targi w województwie małopolskim	275
3.2. Konkursy promocyjne	276
VI. Współpraca Międzynarodowa	279
1. Formy współpracy międzynarodowej województwa małopolskiego	279
2. Współpraca międzyregionalna – zrealizowane projekty	280
3. Współpraca w ramach organizacji międzynarodowych	284
4. Integracja europejska	285
SYSTEMY TECHNICZNE	287
I. Transport i komunikacja	289
1. Transport drogowy	289
2. Autobusowa komunikacja zbiorowa	293
2. Transport kolejowy	295
3. Transport lotniczy	298
II. Infrastruktura energetyczna	300
1. System energetyczny, gazowniczy oraz niekonwencjonalne źródła energii	300
2. Zaopatrzenie w energię elektryczną i gaz	302
III. Infrastruktura sanitarna	307
1. Wodociągi	307
2. Kanalizacje	308
IV. Łączność	311
ANEKS	313
I. Profil polityczny	315
II. Pozycja Małopolski na tle innych województw	321
III. Najważniejsze inwestycje zrealizowane w województwie małopolskim w 2002 roku	325

Oddajemy w Państwa ręce trzecie wydanie raportu o sytuacji społeczno-gospodarczej – „Województwo Małopolskie 2002”, opracowanego przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego.

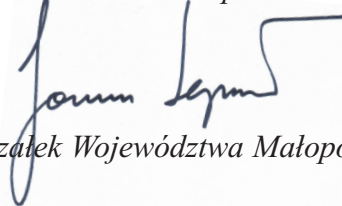
Układ tegorocznego raportu stanowi kontynuację poprzednich wydań. Dzięki konsekwentnemu utrzymaniu jego struktury możliwa będzie analiza zmian zachodzących na terenie województwa małopolskiego. Mamy nadzieję, że prowadzony dzięki raportowi monitoring zjawisk społeczno-ekonomicznych pozwoli zaobserwować pewne tendencje umożliwiające kształtowanie polityki rozwoju województwa, szczególnie w kontekście zbliżającego się przystąpienia Polski do Unii Europejskiej i wykorzystania funduszy strukturalnych.

W niektórych rozdziałach mogą Państwo zauważyć różnice w porównaniu z poprzednimi latami. Dotyczy to przede wszystkim tych dziedzin życia, które zostały objęte Narodowym Spisem Powszechnym Ludności i Mieszkań oraz Powszechnym Spisem Rolnym, przeprowadzonymi w okresie od 21 maja do 8 czerwca 2002 roku. Wyniki spisów zostały obszerniej przedstawione w rozdziałach dotyczących ludności, rolnictwa oraz rynku pracy.

Nowością jest także zamieszczony w Aneksie rozdział zawierający zdjęcia inwestycji zrealizowanych na terenie Małopolski w 2002 roku.

Mam nadzieję, że tegoroczny raport, podobnie jak poprzednie, spotka się z Państwa zainteresowaniem.

Janusz Sepioł

Marszałek Województwa Małopolskiego

ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

I. ZASOBY ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

1. WARUNKI FIZYKOGEOLOGICZNE

Województwo małopolskie, położone na południu Polski, zajmuje powierzchnię 15 107 km², co stanowi 4,8% powierzchni kraju i plasuje je na 12 miejscu w kraju. Równocześnie należy do grupy najgęściej zaludnionych, bowiem z zaludnieniem 212 osób/km² znajduje się na 2 miejscu w kraju (po województwie śląskim).

Obszar województwa małopolskiego należy do kilku podprowincji (zgodnie z podziałem Polski na mezoregiony fizyczno-geograficzne, Kondracki J., 1998):

- Wyżyny Śląsko-Krakowskiej,
- Wyżyny Małopolskiej,
- Północnego Podkarpacia,
- Zewnętrznych Karpat Zachodnich,
- Centralnych Karpat Zachodnich.

Z obszaru Wyżyny Śląsko-Krakowskiej do województwa małopolskiego należą w całości mezoregiony: Wyżyna Olkuska (częściej zwana Krakowską), Rów Krzeszowicki, Garb Tenczyński, oraz w części: Garb Tarnogórski, Wyżyna Katowicka, Pagóry Jaworznickie, Wyżyna Częstochowska.

Wyżyna Krakowska stanowi płytowy blok wapieni górnourajskich o falistej wierzchołkowej wznoszącej się powyżej 400 m n.p.m. i głęboko wciętych dolinach, w których licznie występują malownicze formy skalne oraz zjawiska krasowe; na powierzchni często występuje less a prawie cały obszar charakteryzuje się deficytem wody. Na terenie doliny Prądnika utworzono Ojcowski Park Narodowy, a na sąsiednich obszarach funkcjonuje Zespół Jurajskich Parków Krajobrazowych.

Rów Krzeszowicki, którego dnem płynie Rudawa – lewobrzeżny dopływ Wisły, stanowi wypełnione głównie utworami mioceńskimi, trzeciorzędowe zapadlisko tektoniczne o przebiegu równoleżnikowym.

Garb Tenczyński jest typowym zrębem tektonicznym, opadającym uskokami w kierunku Kotliny Oświęcimskiej.

Z **Wyżyny Małopolskiej** należy do województwa małopolskiego większa część Wyżyny Miechowskiej oraz południowo-zachodnia część Płaskowyżu Proszowickiego. Oba te mezoregiony są pokryte lessem, w którym wytworzyły się urodzajne czarnoziemy, mają podobną rzeźbę, różnią się natomiast wysokością i cechami podłoża geologicznego: Wyżyna Miechowska jest wyższa (do 380 m n.p.m.) i budują ją mało odporne margle kredowe, na Płaskowyżu Proszowickim (o wysokościach do 280 m n.p.m.) przykryte są one dodatkowo utworami mioceńskimi.

Północne Podkarpacie zwane także Kotlinami Podkarpackimi obejmuje środkową część województwa. Na zachodzie jest to Kotlina Oświęcimska składająca się z trzech mezoregionów,

z których do województwa małopolskiego przynależy: Podgórze Wilamowskie prawie w całości, a Dolina Górnej Wisły tylko we wschodniej części. Dolina Górnej Wisły wypełniona jest utworami aluwialnymi (żyzne mady) zalegającymi na utworach miocenu; gdzieś tam występują zwymione piaski oraz dość płytko zalegający węgiel karboński (Brzeszcze). Podgórze Wilamowskie składa się z kilku płątów o charakterze wysoczyzn, które porozdzielane są dolinami prawobrzeżnych dopływów Wisły: Soły, Skawy i Wieprzówki; z ich ujścia utworzono liczne stawy rybne (tzw. „żabi kraj”).

Obszar przejściowy pomiędzy Kotliną Oświęcimską a Kotliną Sandomierską to Brama Krakowska. O jej odrębności decyduje obecność izolowanych od siebie skałek górnourajskich wystających spod utworów mioceńskich wznoszących się kilkadziesiąt metrów ponad poziom Wisły. Cały ten obszar ponacinany jest licznymi uskokami tektonicznymi. W obrębie Bramy Krakowskiej można wydzielić kilka mniejszych mezoregionów: Rów Skawiński, Obniżenie Cholerzyńskie, częściowo pokryte lessem oraz Pomost Krakowski, na którym rozwinęło się miasto Kraków.

Do Kotliny Sandomierskiej zalicza się, w obrębie województwa małopolskiego: Równinę Nadwiślańską, Podgórze Bocheńskie (sfałdowany miocen solonośny, spiętrzony do wysokości 250-300 m i przykryty utworami lessowymi) oraz fragment Płaskowyżu Tarnowskiego będącego falistą równiną (do 260 m n.p.m.) zbudowaną z ilów mioceńskich, przykrytą utworami czwartorzędowymi. Równina Nadwiślańska rozciąga się wzdłuż meandrującego koryta Wisły. Dno doliny wypełniają holocenijskie osady rzeczne o miąższości kilkunastu metrów. Wyróżnić tutaj można trzy poziomy terasowe (0-2 m jako terasa zalewowa, 2-6 i 6-15 m jako dwa stopnie terasy nadzalewowej), w których funkcjonują co najmniej trzy generacje starorzeczy. Od południa do doliny przylegają rozległe stożki napływowe Raby i Dunajca, a od północy ogranicza ją wyraźna krawędź erozyjna Wyżyny Małopolskiej.

Fliszowe **Zewnętrzne Karpaty Zachodnie** w obrębie województwa małopolskiego reprezentowane są zarówno przez strefę podgóorską jak i beskidzką. Do województwa małopolskiego w całości należą: Pogórze Wielickie (pomiędzy dolinami Wieprzówki i Raby), Pogórze Wiśnickie (pomiędzy dolinami Raby i Dunajca) i Pogórze Rożnowskie zwane także Ciężkowickim (pomiędzy dolinami Dunajca i Białej) oraz część Pogórza Śląskiego w zachodniej i Pogórza Ciężkowickiego we wschodniej części województwa.

Grzbiety pogórskie mają wyrównane wierzchowiny osiągające wysokości od 300 m n.p.m. na północy do 580 m n.p.m. na południu (np. na Pogórzu Rożnowskim). Rozdzielają je szerokie i płaskodenne doliny o stromych zboczach (deniwelacje sięgają 150 m). Rozszerzenie doliny Dunajca wykorzystano do budowy dwóch zbiorników wodnych: Rożnowskiego i Czchowskiego, a doliny Raby do budowy Zbiornika Dobczyckiego. Kotlina Sądecka ma charakter zrównanej przez procesy denudacyjno-erozyjne wyżyny osiągającej do 500 m n.p.m.

Wszystkie najważniejsze pasma beskidzkie (z wyjątkiem Beskidu Śląskiego i Żywieckiego) znajdują się w granicach województwa małopolskiego: Beskid Mały (wschodni fragment z Leskowcem – 922 m n.p.m.), Beskid Makowski (Średni) z Mędralową – 1170 m n.p.m., Beskid Wyspowy (Mogielnica – 1170 m n.p.m.), Pasma Babiogórskie (Babia Góra – 1725 m n.p.m.), Gorce (Turbacz – 1310 m n.p.m.) i Beskid Sądecki (Radziejowa – 1262 m n.p.m. – w całości oraz zachodnia część Beskidu Niskiego z Lackową – 997 m n.p.m., a także mezoregiony: Działy Orawskie (płaskie grzędy wododzielne), Beskid Orawsko-Podhalański, Kotlina Spytkowicko-Rabczańska i Obniżenie Gorlickie (fragment). Grzbiety beskidzkie zbudowane są z gruboławicowych piaskowców, doliny zaś zostały wycięte w seriach łupkowych lub wykorzy-

stały strefy tektonicznych spękań. Pomiędzy grupami górskimi znajduje się powierzchnia zrównania tworząca liczne bramy i przełęcze. Wierzchowiny są na ogół płaskie, stoki strome, niektóre pasma tworzą zwarte masywy (np. w Beskidzie Sądeckim) nieraz mając charakter bardziej fality i rozczłonkowany (Gorce, Beskid Makowski) lub wręcz – odosobnionych poszczególnych gór (Beskid Wyspowy).

Centralne Karpaty Zachodnie to przede wszystkim w granicach województwa małopolskiego – najwyższy masyw górski w obrębie Karpat – Tatry oraz na północ od nich – Kotlina Orawsko-Podhalańska.

Łańcuch tatrzański dzieli się na:

- Tatry Zachodnie w części północnej z przewagą skał węglanowych, a bardziej na południe tworzących masyw krystaliczno-metamorficzny o kopulastych szczytach (najwyższy Starorobociański Wierch – 2172 m n.p.m.) i głęboko wciętych dolinach o stromych zboczach, w których rozwinął się system jaskiń krasowych,
- Tatry Wschodnie (Wysokie) zbudowane głównie z granitu o wspaniałej, unikatowej w skali kraju, wysokogórskiej rzeźbie polodowcowej, której głównymi cechami są: ostre, poszarpane granie (turnie), bardzo strome skaliste stoki, kotły polodowcowe, często zajęte przez jeziora (stawy) oraz doliny o nierównych dnach z licznymi progami i pogłębieniami. Tutaj występują także najwyższe szczyty: Rysy – 2499 m n.p.m., Mięguszwiecki Szczyt – 2438 m n.p.m. czy Cubryna – 2376 m n.p.m.

Do Kotliny Orawsko-Podhalańskiej zalicza się następujące mezoregiony: Kotlinę Orawsko-Nowotarską, Pogórze Spisko-Gubałowskie, Rów Podtatrzański oraz Pieniny (Trzy Korony – 982 m n.p.m.) stanowiące niewielką grupę górską tworzącą zwarte pasmo wapiennych wzniesień, przez które malowniczym przełomem przedziera się Dunajec.

Analiza warunków klimatycznych wskazuje, że ich zróżnicowanie regionalne pokrywa się z zasięgiem podstawowych jednostek fizjograficznych i geologicznych. Pod względem klimatycznym w regionie małopolskim wydziela się co najmniej trzy regiony klimatyczne: wyżyn środkowopolskich, kotlin podkarpackich i samych Karpat. Najcieplej jest w Kotlinie Sandomierskiej, tam też najdłużej trwa okres wegetacyjny (powyżej 220 dni), a Tarnów stanowi punkt o najwyższej średniej rocznej temperaturze w kraju (powyżej 8°C), zaś Kasprowy Wierch o najniższej (-0,8°C).

Cechą charakterystyczną w analizie warunków klimatycznych województwa jest oddziaływanie krakowskiej miejskiej wyspy ciepła. Jej wpływ przejawia się zmniejszeniem o 30% w stosunku do obszarów pozamiejskich ilości dni pogodnych, podwyższeniem średniej temperatury rocznej o 1,2°C oraz przedłużeniem termicznych pór roku w stosunku do Wyżyny Małopolskiej i Pogórza Karpackiego.

2. OBSZARY CHRONIONE

Województwo małopolskie charakteryzuje się największym w Polsce zróżnicowaniem środowiska przyrodniczego. Stan rozpoznania zasobów przyrodniczych województwa małopolskiego można określić jako dobry. Znaczna część obszarów i obiektów przyrodniczych została już objęta ochroną prawną, natomiast dla pozostałej tworzone są warunki do objęcia ich ochroną w najbliższej przyszłości.

Obecnie prawie 67% powierzchni województwa małopolskiego objęte jest ochroną prawną, co plasuje województwo na pierwszym miejscu w kraju. System obszarów i obiektów chronionych tworzą:

- parki narodowe (pięć w całości i część szóstego) o łącznej powierzchni ok. 72 tys. ha (w tym ok. 35 tys. ha otulin parków narodowych): Babiogórski, Gorczański, Ojcowski, Pieniński, Tatrzański i część Magurskiego,

Tabela nr 1. Powierzchnia parków narodowych w 2002 roku

Nazwa parku	Rok utworzenia	Powierzchnia parku [ha]	Powierzchnia otuliny [ha]
Babiogórski Park Narodowy	1954	3 392	7 283 8 040*
Gorczański Park Narodowy	1980	7 019	16 647
Pieniński Park Narodowy	1954	2 346	2 682
Ojcowski Park Narodowy	1956	2 146	6 777
Tatrzański Park Narodowy	1954	21 164	brak otuliny
Magurski Park Narodowy	1994	19 962 2 051*	22 697 1 135*
Razem		37 065	34 524

* szacunkowa powierzchnia parku lub otuliny leżąca w granicach administracyjnych województwa małopolskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Krakowie (WIOŚ) oraz Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody.

- parki krajobrazowe (jedenaście, w tym trzy leżą częściowo na terenie województwa) o ogólnej powierzchni ok. 169 296 ha, powierzchnia otulin parków krajobrazowych wynosi 79 986 ha:
  - Zespół Jurajskich Parków Krajobrazowych – obejmuje sześć parków: Bielańsko-Tyniecki, Rudniański, Dłubniański, Tenczyński i Dolinki Krakowskie oraz Orlich Gniazd (częściowo w województwie śląskim) o łącznej powierzchni 66 397 ha,
  - Zespół Parków Krajobrazowych Pogórza w Tarnowie – obejmuje trzy parki: Ciężkowicko-Rożnowski, Pasma Brzanki, Wiśnicko-Lipnicki o ogólnej powierzchni ok. 39 276,6 ha,
  - Popradzki Park Krajobrazowy o całkowitej powierzchni 57 392,7 ha,
  - Park Krajobrazowy Beskidu Małego o powierzchni 9 230 ha,
- obszary chronionego krajobrazu (dziesięć, w tym cztery częściowo) o łącznej powierzchni ok. 667 182,3 ha,
- 84 rezerwatów przyrody o łącznej powierzchni 2 914,3 ha,
- 4 zespoły przyrodniczo-krajobrazowe o całkowitej powierzchni 10,8 ha,
- 17 użytków ekologicznych o łącznej powierzchni 817,56 ha,
- 52 stanowiska dokumentacyjne o całkowitej powierzchni 47,12 ha,
- ok. 1 809 pomników przyrody.

Obszar województwa małopolskiego charakteryzuje się wysoką różnorodnością biologiczną. Na terenie województwa małopolskiego występuje wiele gatunków roślin i zwierząt rzadkich, chronionych oraz zagrożonych, które występują na obszarach poddanych pod ochronę jak i poza nimi.

3. SUROWCE MINERALNE

Urozmaicona budowa geologiczna Małopolski, będąca wynikiem długiej geologicznej ewolucji tego obszaru jest przyczyną występowania szerokiej palety surowców mineralnych.

Złoża surowców mineralnych występujących na terenie województwa małopolskiego obejmują 4 zasadnicze grupy:

- surowce energetyczne,
- surowce chemiczne,
- rudy metali nieżelaznych,
- surowce skalne.

Surowce energetyczne:

- **Złoża węgla kamiennego**, które występują na obszarze Górnośląskiego Zagłębia Węglowego w zachodniej części województwa (powiat chrzanowski, krakowski, oświęcimski i wadowicki). W kierunku wschodnim złoża węgla sięgają po linię Tenczynek - Brzeźnica. Występowanie węgla kamiennego stwierdzono także w rejonie Suchej Beskidzkiej. Obecnie na terenie województwa małopolskiego eksploatacja węgla prowadzona jest w Libiążu (kopalnia „Janina”) oraz Brzeszczu (kopalnia „Brzeszcze”). W roku 2000 została zlikwidowana kopalnia „Siersza” w Trzebini.
- **Złoża metanu**, towarzyszące złożom węgla kamiennego, występują w rejonie Brzeszcz i Jawiszowic (powiat oświęcimski).
- **Złoża ropy naftowej**, o małych zasobach rzędu kilkudziesięciu tysięcy ton, których występowanie związane jest z obszarem Karpat oraz utworami Zapadliska Przedkarpackiego (powiat gorlicki, limanowski, proszowicki, bocheński, tarnowski, dąbrowski). Największe skupisko występuje w rejonie Gorlic (zachodni skraj historycznego karpackiego zagłębia roponośnego), gdzie eksploatowane jest 9 złóż.
- **Złoża gazu ziemnego** towarzyszą często złożom ropy naftowej, a więc ich rozmieszczenie odpowiada w zasadzie występowaniu złóż ropy naftowej. Gaz ziemny wydobywany ze złóż w województwie jest przydatny jedynie dla zaspokajania potrzeb lokalnych na obszarze gmin, w których te złoża występują. Największe skupiska złóż występują na obszarze Zapadliska Przedkarpackiego pomiędzy Wieliczką a Dębicą.
- **Złoża torfu** zlokalizowane są w dwóch rejonach: na Podhalu (gmina Czarny Dunajec i Jabłonka), gdzie obecnie jest eksploatowane jedno złożo („Puścizna Wielka”) oraz w miejscowości Pogórska Wola na wschód od Tarnowa (złożo udokumentowane, nie eksploatowane).

Surowce chemiczne:

- **Złoża soli kamiennej**, których udokumentowano 6, cztery w przeszłości były eksploatowane (Barycz, Wieliczka, Łęzkowice, Bochnia), w jednym nie podjęto wydobywania mimo wybudowania kopalni (kop. Siedlec k/Bochni) oraz złożo soli Wojnicz, które nie było nigdy obiektem eksploatacji, (jest to jedyne złożo, które może być przedmiotem eksploatacji).

Rudy metali nieżelaznych

Złóża **rud cynku i ołowiu** w Małopolsce występują na terenie powiatów olkuskiego i chrzanowskiego. Aktualnie eksploatowane są trzy złoża (spośród 10 udokumentowanych): Olkusz i Pomorzany (powiat olkuski) oraz Balin-Trzebieńka (powiat chrzanowski).

Surowce skalne

Na obszarze województwa małopolskiego występuje szerokie spektrum surowców skalnych. Ich wspólną cechą jest eksploatacja odkrywkowa. Należą do nich złoża:

- **Kamieni drogowych:** piaskowców (rejon sądecki oraz wzdłuż linii Wadowice – Nowy Targ, 65 złóż udokumentowanych, z czego 14 eksploatowanych), złoża wapieni (powiat krakowski, m. Kraków, powiat chrzanowski, olkuski, miechowski, 13 złóż udokumentowanych, z czego 4 eksploatowane), dolomit wykorzystywany jako kamień drogowy (2 złoża: Dubie w okolicy Krzeszowic i Żelatowa koło Chrzanowa, obydwie złoża eksploatowane), porfiry, melafiry i diabazy występują w okolicy Krzeszowic (z 5 złóż eksploatowane są dwa).
- **Dolomitów:** występują na terenie monokliny śląsko-krakowskiej (powiaty chrzanowski, krakowski, olkuski); dolomity z przeznaczeniem do produkcji dolomitu prażonego, nawozów dla rolnictwa oraz jako wsad w procesie wytopu żelaza są eksploatowane w złożu Żelatowa k/Chrzanowa.
- **Wapieni i margli dla przemysłu cementowego i wapienniczego:** lokalizacja identyczna jak złóż wapieni przeznaczonych do produkcji kamieni drogowych.
- **Kruszyw naturalnych:** stanowią one najliczniejszą grupę złóż; udokumentowano 192 złoża, z czego aktualnie 53 jest eksploatowanych. Złoża kruszyw naturalnych grupują się w dolinach rzek: Wisły, Soły, Skawy, Raby, Dunajca.
- **Surowców ilastych ceramiki budowlanej:** obejmują złoża glin czwartorzędowych (mogą występować na obszarze całego województwa), ilów trzeciorzędowych (wzdłuż brzegu Karpat i na obszarze Zapadliska Przedkarpacciego) i ilów permskich (rejon olkuski). Spośród 94 złóż surowców ilastych, eksploatacja prowadzona jest na obszarze 28 złóż.
- **Piasków podsadzkowych, formierskich i dla przemysłu ceramicznego:** występują głównie w rejonie olkuskim (Bukowno, Klucze, Olkusz, Trzebieńka). Udokumentowano 17 złóż piasków (w tym złoża piasków podsadzkowych występujące w gminie Chełmek i złoża piasków kwarcowych stosowanych w produkcji betonów komórkowych w gminie Szczucin). Wydobycie prowadzi się na 6 złożach.
- **Surowców skaleniowych:** dwa złoża – Siedlec na północ od Krzeszowic i Wygielzów w gminie Babice. Żadne z tych złóż nie jest eksploatowane.

Szczegółowa weryfikacja ilości i zasobności złóż w województwie małopolskim jest w trakcie opracowywania przez wojewódzkie służby geologiczne. Spowodowane jest to niejednorodnym stanem rozpoznania bazy surowcowej w poszczególnych częściach województwa.

II. ZAGROŻENIA I STAN ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO

1. GOSPODARKA WODNO-ŚCIEKOWA

1.1. Zużycie wody

Na terenie województwa małopolskiego pobór wody jest wysoki (w 2001 r. 5 miejsce w kraju). Zarówno do celów komunalnych jak i przemysłowych, wodę ujmuje się z ujęć powierzchniowych i podziemnych. W latach 1998-2002 pobór wody dla celów komunalnych utrzymywał się na podobnym poziomie. W strukturze poboru zwiększył się udział wód podziemnych w poborze wody dla celów komunalnych, przy równoczesnym zmniejszeniu poboru tych wód dla przemysłu.

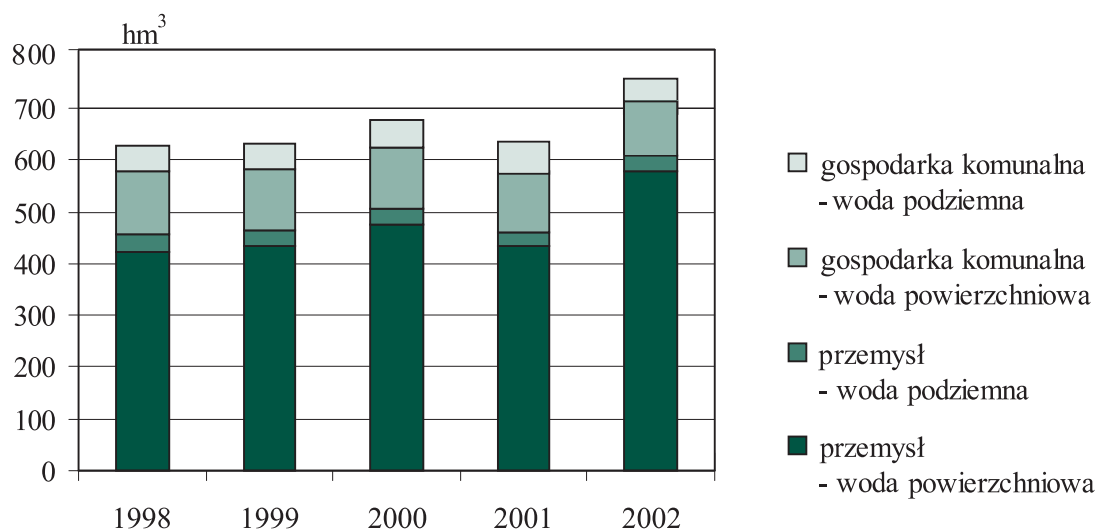
Tabela nr 2. Pobór wody w latach 1998-2002*

Wyszczególnienie	Jednostka	Rok	Gospodarka komunalna	Przemysł		Razem
				ogółem	w tym wody kopalniane	
Woda powierzchniowa	hm ³ /rok	1998	124,0	422,4		546,4
		1999	116,1	432,2		548,3
		2000	119,7	474,2		593,9
		2001	116,0	433,9		549,9
		2002	103,1	578,9		682,0
	%	1998	72	93		
		1999	70	93		
		2000	69	94		
		2001	67	94		
		2002	66	95		
Woda podziemna	hm ³ /rok	1998	47,8	33,7	19,6	81,5
		1999	50,6	32,6	18,0	83,2
		2000	53,0	29,9	16,9	82,9
		2001	56,8	27,2	14,6	84,0
		2002	54,1	28,3	16,3	82,4
	%	1998	28	7		
		1999	30	7		
		2000	31	6		
		2001	33	6		
		2002	34	5		
Ogółem ilość hm ³ /r		1998	171,8	456,1		627,9
		1999	166,7	464,8		631,5
		2000	172,7	504,1		676,8
		2001	172,8	461,1		633,9
		2002	157,2	607,2		764,4

* tabela nie ujmuje wody zużytej przez rolnictwo i leśnictwo do napełniania stawów i nawodnień – według GUS w roku 2000 – 90,4 hm³

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Wykres nr 1. Pobór wody

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie.

Tabela nr 3. Pobór wód powierzchniowych do celów komunalnych i produkcyjnych według zlewni (w hm³/rok)

Zlewnia rzeki	Ujęcia komunalne					Ujęcia przemysłowe					Ogółem				
	1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002
Przemsza	0,9	0,2	0,1	0,0	0,0	1,7	1,0	0,9	0,9	0,9	2,6	1,2	1,0	0,9	0,9
Soła	7,9	2,1	2,0	2,0	1,9	17,0	13,0	10,6	9,5	10,1	24,9	15,1	12,6	11,5	12,0
Chechło	0,6	0,6	0,6	0,5		0,0	0,0	0,0	0		0,6	0,6	0,6	0,5	
Skawa	7,7	7,4	7,8	7,2	7,0	2,0	1,7	1,3	1,4	1,2	9,7	9,1	9,1	8,6	8,2
Skawinka	2,4	2,2	2,3	2,3	2,3	0,7	0,6	0,7	0,6	0,1	3,1	2,8	3,0	2,9	2,4
Sanka	5,7	5,8	6,0	7,5	7,3	0,0	0,0	0,0	0	0,0	5,7	5,8	6,0	7,5	7,3
Rudawa	18,6	17,0	16,4	15,9	16,4	0,3	0,3	0,2	0,3	0,8	18,9	17,3	16,6	16,2	17,2
Prądnik-Białucha	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,8	1,6	3,3	2,9	3,0	1,8	1,6	3,3	2,9	3,0
Dłubnia	9,7	8,7	7,9	7,5	7,1	5,0	5,0	5,4	5,3	5,0	14,7	13,7	13,3	12,8	12,1
Raba	40,6	42,4	41,5	40,0	38,5	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	41,3	43,1	42,2	40,6	39,1
Szreniawa	0,6	0,8	0,8	0,7	0,9	0,0	0,0	0,0	0	0,0	0,6	0,8	0,8	0,7	0,9
Uszwica	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	1,3	1,1	0,9	0,8	0,8	1,3	1,2	1,0	0,9	0,9
Dunajec	33,2	26,9	24,4	22,8	20,5	21,7	18,4	19,6	17,7	17,4	54,9	45,3	44,0	40,4	37,9
Wisłoka	2,0	1,8	1,3	1,7	1,2	1,0	1,4	1,6	1,1	1,5	3,0	3,2	2,9	2,8	2,7
Wisła	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	369,2	387,4	428,9	392,8	537,3	369,3	387,5	429,0	392,9	537,3

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Gospodarka komunalna województwa w około 70% bazuje na wodzie powierzchniowej. Zatem ochrona wód zlewni powyżej ujęć wody pitnej ma bardzo ważne znaczenie dla regionu.

W roku 2002 ujęcia przemysłowe dostarczyły 607,2 hm³ wody (79,4% ujętej w województwie), z czego 95,3% pochodziło z ujęć powierzchniowych. Głównymi źródłami poboru wody dla potrzeb przemysłowych są w województwie rzeki:

- Wisła (94,6%) – zaopatruje głównie energetykę w wodę do celów chłodniczych, przemysł hutniczy i chemiczny,
- Dunajec (3,06%) – woda głównie dla przemysłu chemicznego,
- Soła (1,8%) – głównie woda dla energetyki oraz przemysłu lekkiego.

W roku 2002 wzrosła ilość wody powierzchniowej ujmowanej przez przemysł z 433,9 (w 2001 r.) do 578,9 hm³/rok. Równocześnie wzrosła o około 1,1 hm³ ilość wody ujmowanej z ujęć wód podziemnych w przemyśle.

1.2. Główne źródła zanieczyszczeń wód powierzchniowych

Z terenu województwa małopolskiego w 2002 roku odprowadzono do wód powierzchniowych 393,6 hm³ ścieków wymagających oczyszczenia. W bilansowaniu uwzględniono zakłady, które odprowadziły więcej niż 20 dam³ ścieków rocznie, a ilości ścieków komunalnych podawane są łącznie z wodami opadowymi i infiltracyjnymi.

Tabela nr 4. **Struktura oczyszczania ścieków*** [w hm³/rok]

Pochodzenie ścieków	Rok	Ścieki ogółem	Ścieki oczyszczone			Nieoczyszczone
			Mechanicznie	Biologicznie	Chemicznie	
I. Ścieki przemysłowe	1998	248,9	217,4	19,2	8,6	3,7
	1999	225,5	201,2	12,4	8,7	3,2
	2000	222,3	198,0	11,8	9,3	3,2
	2001	215,6	194,5	10,5	8,1	2,5
	2002	211,5	194,2	9,6	4,6	3,1
II. Ścieki komunalne	1998	200,6	51,6	88,3	0,0	60,7
	1999	203,0	42,7	111,7	0,0	48,6
	2000	193,0	43,3	117,5	0,0	32,2
	2001	197,4	52,7	121,9	0,0	22,8
	2002	182,1	60,8	112,3	0,0	9,0
w tym miasto Kraków	1998	104,0	46,1	0,6	0,0	57,3
	1999	98,9	40,1	11,8	0,0	47,0
	2000	93,0	41,5	19,7	0,0	31,8
	2001	94,1	51,1	20,5	0,0	22,5
	2002	88,2	59,6	19,9	0,0	8,7
RAZEM	1998	449,5	269,0	107,5	8,6	64,4
	1999	428,5	243,9	124,1	8,7	51,8
	2000	415,3	241,3	129,3	9,3	35,4
	2001	413,0	247,2	132,4	8,1	25,3
	2002	393,6	255,0	121,9	4,6	12,1
[%]	1998		60	24	2	14
	1999		57	29	2	12
	2000		58	31	2	9
	2001		60	32	2	6
	2002		65	31	1	3

* ścieki przemysłowe bilansowane są z zakładów odprowadzających powyżej 20 dam³ rocznie, natomiast ścieki komunalne podawane są łącznie z wodami opadowymi i infiltracyjnymi

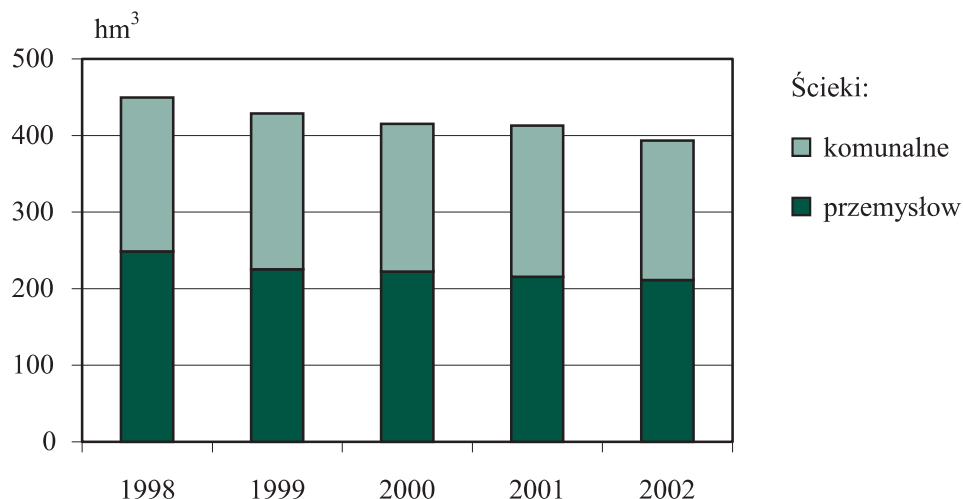
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie.

Ścieki wymagające oczyszczenia odprowadzone do wód powierzchniowych w roku 2002 to:

- 211,5 hm³ – ścieków przemysłowych,
- 182,1 hm³ – ścieków komunalnych (łącznie z wodami opadowymi i infiltracyjnymi).

Na uwagę zasługuje fakt, iż około 88% ścieków przemysłowych stanowią wody kopalniane oraz ścieki odprowadzone z kopalń węgla kamiennego i zakładów górniczo-hutniczych. Trafiają one do zlewni górnej Wisły (Mała Wisła, Przemsza, Chechło, potok Gromiec). Wody pochlodnicze odprowadzane są głównie do rzeki Skawinki (389,4 hm³), Przemszy (1,4 hm³) oraz Wisły (4,0 hm³).

Wykres nr 2. Ścieki przemysłowe i komunalne

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie.

Tabela nr 5. Ścieki przemysłowe i komunalne odprowadzane do wód powierzchniowych według zlewni (dane w hm³)

Zlewnia rzeki	Ścieki komunalne					Ścieki przemysłowe				
	1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002
Przemsza	5,6	4,9	5,1	5,3	4,3	193,0	182,1	179,1	170,9	167,2
Soła	3,7	3,4	3,2	3,2	3,4	0,9	1,1	1,3	1,3	1,4
Macocha	3,9	3,4	2,9	3,5	2,1	6,1	5,5	5,5	5,8	4,9
Chechło	9,5	8,9	8,9	8,2	6,7	5,7	5,5	7,2	7,6	7,6
Skawa	11,0	11,9	10,8	11,8	11,1	0,4	0,3	0,4	0,5	0,4
Regulka	0,1	0,1	0,1	0	0,0	0,4	0,4	0,5	0,3	0,5
Skawinka	1,4	1,7	1,9	1,9	1,6	0,1	0,1	0,1	0,4	0,7
Sanka	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	1,4	1,5	1,8	2,1	2,3
Rudawa	2,0	1,8	1,1	1,7	1,5	0,2	0,3	0,2	0,2	0,9
Prądnik	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
Dłubnia	0,3	0,3	0,4	0,4	0,4	0,2	0,1	0,1	0	0,2
Serafa	80,0	77,9	73,6	73,9	68,6	0,4	0,5	0,6	0,5	0,5
Suchy Jar	23,9	9,7	0,0	0	0,0	16,1	5,3	3,7	4,3	3,2
Raba	9,0	8,1	8,9	8,9	8,4	0,0	0,2	0,3	0,3	1,1
Szreniawa	1,2	1,2	1,3	1,4	1,4	0,1	0,2	0,1	0,1	0,1
Uszwica	1,3	1,3	1,4	1,4	1,3	1,3	1,0	0,8	0,8	1,0
Dunajec	46,0	52,4	48,7	49,7	45,6	17,7	10,8	9,6	8,9	8,3
Breń	0,7	0,7	0,8	1	1,0	0,0	0,0	0,0	0	0,0
Wisłoka	2,1	2,0	2,0	2	1,9	1,4	1,5	1,5	1,4	1,5
Wisła	2,4	12,9	21,4	22,4	22,2	8,8	8,9	9,4	9,9	9,5
Czarna Orawa	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3	0,0	0,0	0,0	0	0,0
Razem	204,5	203,0	192,9	197,2	182,0	254,4	225,5	222,3	215,4	211,4

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

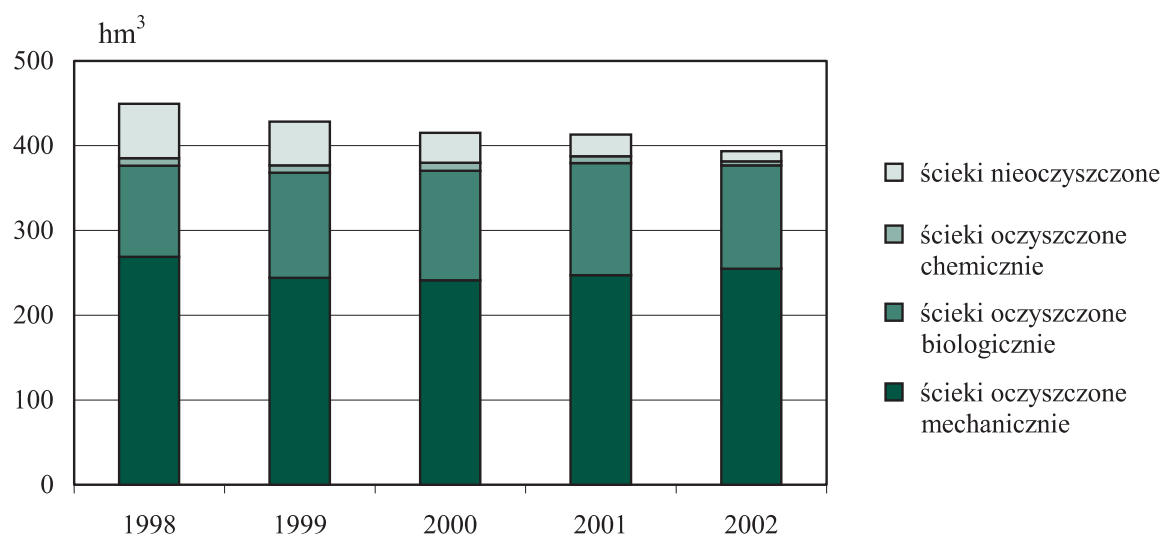

Struktura oczyszczenia ścieków przemysłowych kształtuje się następująco:

- ścieki oczyszczone ogółem: 98,5%,
w tym:
  - mechanicznie 91,8%,
  - biologicznie 4,5%,
  - chemicznie 2,2%,
- ścieki nieoczyszczone: 1,5%.

Największym źródłem zanieczyszczenia wód powierzchniowych w województwie małopolskim jest gospodarka komunalna, z uwagi na olbrzymi ładunek zanieczyszczeń, jaki odprowadza do odbiorników. W bilansie odprowadzanych zanieczyszczeń miasto Kraków wysuwa się na pierwsze miejsce, gdzie od lat pozostaje do rozwiązania problem pełnego, mechaniczno-biologicznego oczyszczania ścieków komunalnych.

Wykres nr 3. **Struktura oczyszczania ścieków**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie.

W 2002 roku nastąpił wzrost ilości ścieków oczyszczonych biologicznie i spadek nieoczyszczonych.

Tabela nr 6. **Struktura oczyszczania ścieków komunalnych**

	1998	1999	2000	2001	2002
ścieki oczyszczone ogółem	70%	76%	83%	89%	95%
w tym:					
mechanicznie	26%	21%	22%	27%	33%
biologicznie	44%	55%	61%	62%	62%
ścieki nieoczyszczone	30%	24%	17%	11%	5,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie.

1.3. Stan zanieczyszczenia wód powierzchniowych

W roku 2002 w województwie małopolskim kontrolowano jakość wód 47 rzek w 99 przekrojach pomiarowo-kontrolnych (23 ppk. – monitoring sieci krajowej i 76 ppk. – monitoring sieci regionalnej). Łączna długość badanych cieków wodnych wynosiła 1 183,9 km.

W roku 2002 badaniami objęto także 7 zbiorników zaporowych: Dobczyckiego na Rabie, Gościbi na potoku Gościbia, jednego zbiornika w Zesławicach na Dłubni, który wraz z drugim zbiornikiem w 2000 roku przestał pełnić funkcję awaryjnego ujęcia wody wodociągowej oraz Czorszyńskiego, Rożnowskiego i Czchowskiego na Dunajcu oraz Klimkówki na Ropie.

Jakość wód w rzekach

W 2002 roku wystąpiła poprawa jakości wód w większości rzek płynących przez obszar województwa małopolskiego. Stwierdzono spadek stężeń we wszystkich grupach zanieczyszczeń. Największa poprawa nastąpiła w grupie substancji organicznych i biogennych.

Analogicznie jak w latach poprzednich o ocenie ogólnej decydowały zarówno zanieczyszczenia mikrobiologiczne, jak i fizyko-chemiczne.

Najkorzystniej w roku 2002 przedstawiała się ocena w grupie wskaźników hydrobiologicznych. Identyfikacja organizmów bytujących w rzekach województwa małopolskiego, pozwoliła zaklasyfikować wody badanych rzek w 77,1% do wód słabo zanieczyszczonych (strefy betamezosaprobowej – II klasy czystości).

Wskaźnikami decydującymi o jakości wód są, podobnie jak w latach poprzednich, te same parametry:

- stan sanitarny oceniany na podstawie miana Coli typu kałowego (zanieczyszczenia bakteriologiczne),
- oraz zawartość substancji biogennych, w tym głównie azotu azotynowego.

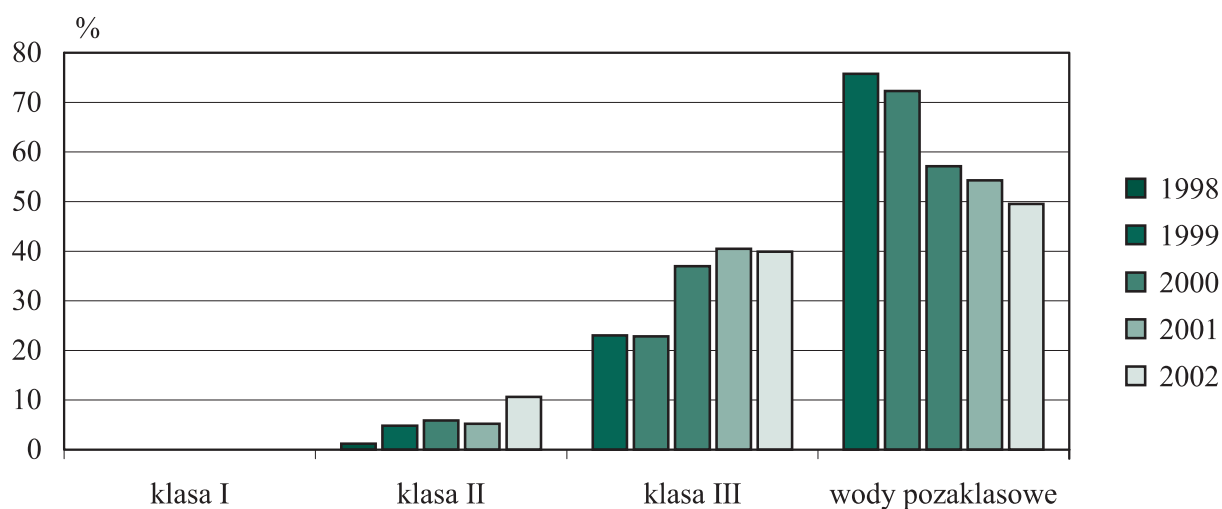
Tabela nr 7. **Klasyfikacja jakości rzek województwa małopolskiego**

Rok	Klasa czystości rzek	Klasyfikacja rzek							
		Ogólna		Fizykochemiczna		Bakteriologiczna		Hydrobiologiczna	
		[km]	[%]	[km]	[%]	[km]	[%]	[km]	[%]
1999	I	0,0	0,0	21,1	1,9	0,0	0,0	0,0	0,0
	II	53,1	4,8	319,3	29,1	53,1	4,8	813,2	74,0
	III	250,8	22,8	234,6	21,3	295	26,8	248,9	22,6
	non*	795	72,3	523,9	47,7	750,8	68,3	36,8	3,3
2000	I	0,0	0,0	112,8	10,2	0,0	0,0	0,0	0,0
	II	65,0	5,9	311,1	28,2	65,0	5,9	861,6	78,0
	III	408,8	37,0	221,2	20,0	449,4	40,7	242,4	21,9
	non*	631,2	57,1	459,9	41,6	590,6	53,4	1,0	0,1
2001	I	0,0	0,0	145,4	12,3	0,0	0,0	0,0	0,0
	II	61,1	5,2	399,3	33,7	77,6	6,6	931,8	78,7
	III	479,6	40,5	163,8	13,8	510,2	43,1	251,1	21,2
	non*	643,2	54,3	475,4	40,2	596,1	50,3	1,0	0,1
2002	I	0,0	0,0	128,9	10,9	0,0	0,0	0,0	0,0
	II	124,7	10,6	359,0	30,3	130,7	11,0	912,4	77,1
	III	473,5	39,9	213,9	18,1	647,8	54,8	194,4	16,4
	non*	585,7	49,5	482,1	40,7	405,4	49,5	77,1	6,5

* wody nie odpowiadające normatywowi (pozaklasowe)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie.

Wykres nr 4. Klasyfikacja jakości rzek w ocenie ogólnej w latach 1998-2002

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie.

Zbiorniki zaporowe - jakość wód

W województwie małopolskim zlokalizowanych jest 7 zbiorników zaporowych. Cztery z nich stanowią źródło wody pitnej, a pozostałe pełnią funkcję przeciwpowodziową, retencyjną i rekreacyjną.

W roku 2002 w zbiornikach zaporowych uległ poprawie stan sanitarny wód oraz nastąpiło zmniejszenie stężeń zanieczyszczeń biogennych. Poprawa jakości wód w zbiornikach jest konsekwencją korzystnych zmian jakościowych rzek zasilających zbiorniki.

Tabela nr 8. Klasyfikacja jakości zbiorników zaporowych województwa małopolskiego w 2002 roku

Nazwa zbiornika	Klasa czystości wody	Uwagi
Zbiornik Dobczycki	I	Sezonowy wzrost (w porze zimowej) stężeń azotu azotynowego, stan sanitarny wód – I klasa czystości.
Zbiornik Gościbia	II	Stan sanitarny i hydrobiologiczny wód – II klasa czystości.
Zbiorniki nr 1 i nr 2 w Zesławicach na Dłubni	III	W ocenie ogólnej odpowiadały III klasie czystości, a w grupie oznaczeń fizykochemicznych odpowiadają II klasie.
Zbiornik Czorszyński	I	Stan sanitarny, fizykochemiczny i hydrobiologiczny bardzo dobry.
Zbiornik Rożnowski	II	Stan sanitarny wód – I klasa czystości.
Zbiornik Czchowski	II	Parametry fizykochemiczne osiągnęły poziom I klasy czystości.
Zbiornik Klimkówka	II	Stan sanitarny wód – I klasa czystości.

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

1.4. Ochrona przeciwpowodziowa

Obszar województwa małopolskiego należy w całości do dorzecza górnej Wisły. Ochronie przed powodzią służy 1 008,5 km wałów przeciwpowodziowych oraz zbiorniki retencyjne na: Dunajcu (Czorsztyn - Niedzica, Rożnów, Czchów), Rabie (Dobczyce), Ropie (Klimkówka) i Dłubni (Zesławice). Łączna pojemność zbiorników retencyjnych wynosi ok. 600 hm³, co pokrywa ok. 7% potrzeb.

Górski charakter większości rzek województwa wpływa na nierównomierność przepływów, stąd częste tu zarówno niżówki jak i występujące kilka razy do roku wezbrania, a średnio, co kilka lat powódzie, którymi zagrożone jest ok. 48% obszaru województwa.

Teren województwa małopolskiego jest obszarem, w którym wskaźniki opadu i odpływu przewyższają ich średnie wartości dla obszaru Polski. Przewyższenia te są znaczne i sięgają odpowiednio 4-10% oraz 50-80%. Poziom zagrożenia powodziowego w tym dorzeczu jest wyższy co najmniej o 15% od przeciętnego zagrożenia powodziowego w Polsce.

Z hydrologicznego punktu widzenia największe zagrożenie powodziowe stwarzają dorzecza Soły i Dunajca, ale także Raby i Skawy.

W roku 2002 r. na obszarze województwa małopolskiego wystąpiły lokalnie gwałtowne burze z intensywnymi opadami atmosferycznymi, które spowodowały zniszczenia w infrastrukturze zarówno mieszkaniowej jak i technicznej, w szczególności na terenie powiatu nowosądeckiego.

Stan techniczny urządzeń melioracyjnych i obwałowań, a także stan utrzymania koryt rzek i potoków na terenie województwa małopolskiego od wielu lat nie był zadowalający, a obecnie po powodziach uległ wyraźnemu pogorszeniu. Żadna z rzek nie posiada pełnego systemu przeciwpowodziowego. Istniejące wały są zniszczone i zaniedbane. Pojemność zbiorników retencyjnych jest zbyt mała i nie zapewnia ochrony przeciwpowodziowej w województwie małopolskim.

Dla zapewnienia swobodnego przepływu wód należałoby uregulować około 20-25% rzek (ok. 436 km) oraz odbudować zniszczone brzegi rzek już uregulowanych (ok. 300 km).

Głównymi administratorami rzek i potoków oraz budowli i urządzeń hydrotechnicznych związanych z ochroną przeciwpowodziową oraz istotnych ze względu na bezpieczny przepływ wielkich wód na terenie województwa są: Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Krakowie oraz Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie.

Dla podniesienia stanu zabezpieczenia przeciwpowodziowego Województwa zostały podjęte przez powyższe jednostki, następujące działania:

- Został przygotowany i wdrożony Program Bezpieczny Wał, który przewiduje czasowe zatrudnienie osób bezrobotnych z terenu Małopolski przy pracach na wałach przeciwpowodziowych województwa. Program został sfinansowany przez samorząd województwa oraz samorządy powiatowe i gminne.

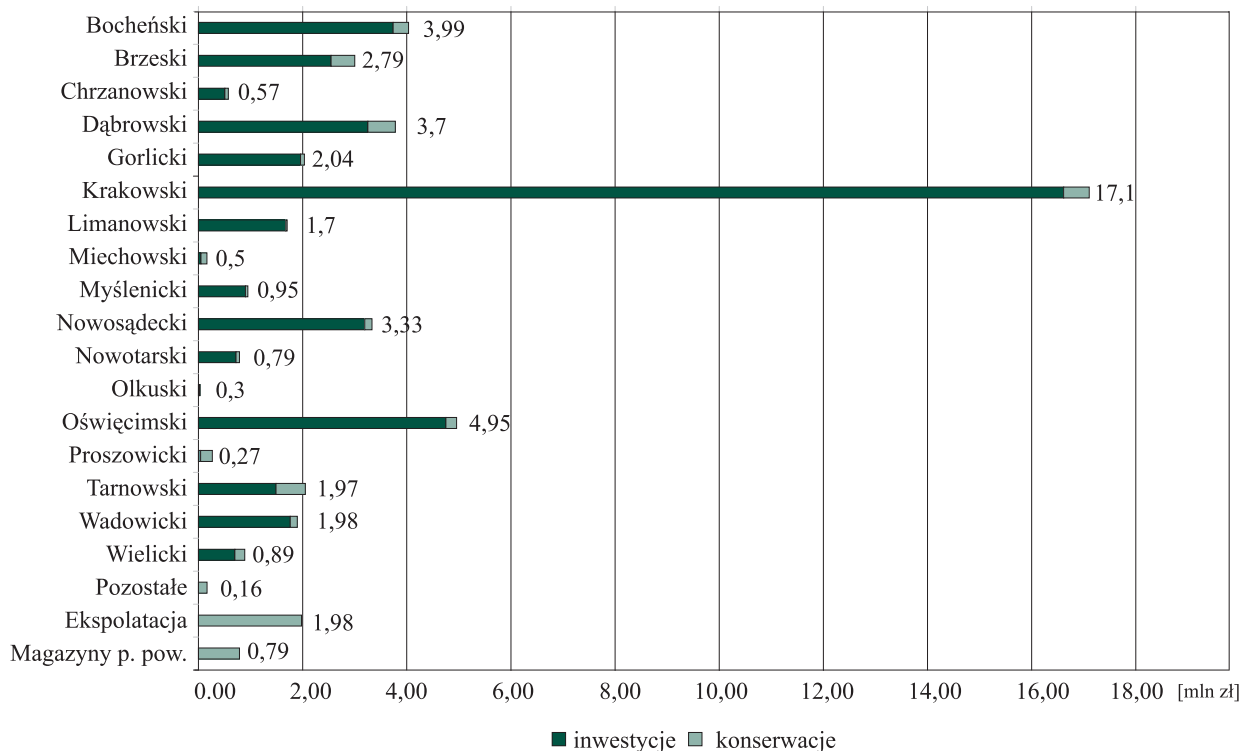
Do robót przystąpiło 16 gmin: Miasto Oświęcim i Bochnia, oraz gminy Oświęcim, Kęty, Zator, Chelmek, Osiek, Przeciszów, Brzeszcze, Szczurowa, Gręboszów, Szczucin, Bochnia, Łapanów, Rzezawa, Drwinia.

Wartość wykonanych robót: 274 302,74 zł, w tym udział Województwa Małopolskiego 82 175 zł. Wykonany zakres rzeczowy 88,17 km (160,995 ha). W Programie pracowało 138 osób.

- Pozyskano środki w łącznej wysokości 50,5 mln zł dla realizowanych przez samorząd województwa zadań podnoszących stan zabezpieczenia przeciwpowodziowego województwa, w tym na usuwanie szkód po powodzi 2001 r. na obiektach wodno-melioracyjnych (dane MZMiUW w Krakowie).
- Na usuwanie skutków powodzi na rzekach i potokach, utrzymanie i eksploatację obiektów hydrotechnicznych, ochronę przeciwpowodziową (budowa zbiornika „Świnna Poręba”, stopnia wodnego „Smolice”) zostały wykorzystane przez RZGW środki w łącznej kwocie 81,95 mln zł (dane RZGW w Krakowie).

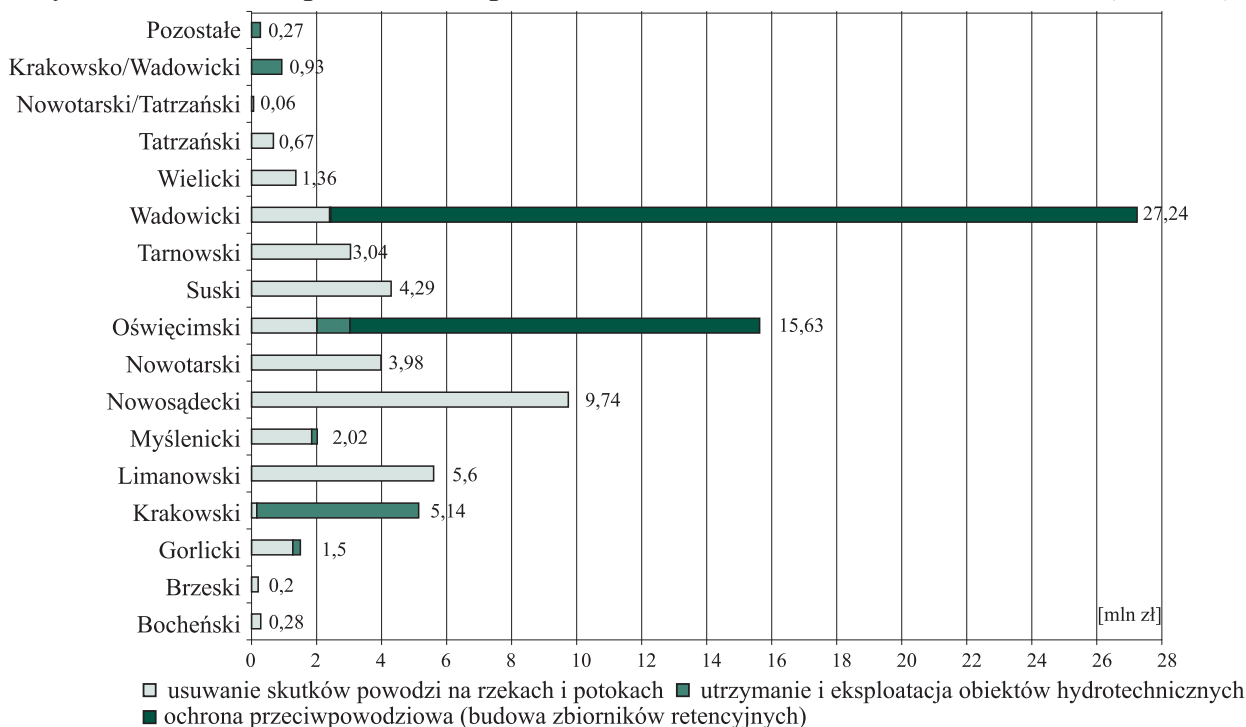
- Realizacja projektu „Ośrodek Koordynacyjno-Informacyjny Ochrony Przeciwpowodziowej w Krakowie i we Wrocławiu”. Zakończenie I fazy projektu tj. budowy struktury organizacyjnej OKI oraz jego zaplecza technicznego (dane RZGW w Krakowie).

Wykres nr 5. Środki przeznaczone na meliorację i ochronę przeciwpowodziową w 2002r. wg powiatów (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych MZMiUW w Krakowie.

Wykres nr 6. Środki przeznaczone przez RZGW na realizowane zadania w 2002r. (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych RZGW w Krakowie.

2. ZANIECZYSZCZENIE POWIETRZA ATMOSFERYCZNEGO

2.1. Emisja zanieczyszczeń do powietrza

Emisja pyłów w województwie małopolskim w roku 2002 wyniosła ogółem 13,4 tys. Mg (w 2001 – 14,8, w 2000 – 17,3, w 1999 – 17,8, w 1998 – 20,6 tys. Mg), z czego z terenu Krakowa pochodziło 37,9%, natomiast gazów wyemitowano ogółem 123,8 tys. Mg (w bilansowaniu nie uwzględniano emisji CO₂), w tym: dwutlenku siarki – 53,4 tys. Mg, dwutlenku azotu – 25,5 tys. Mg, tlenku węgla – 46,8 tys. Mg i innych gazów – 3,6 Mg. Z ogólnej emisji gazów 52,6% wyprodukowały zakłady zlokalizowane w granicach miasta Krakowa.

Tabela nr 9. **Emisja zanieczyszczeń pyłowych w układzie powiatowym (dane z zakładów)**

Wyszczególnienie	Emisja zanieczyszczeń pyłowych [Mg]			
	1999	2000	2001	2002
Województwo	17 785	17 286	14 764	13 369
Miasta na prawach powiatu:	7 637	8 159	6 641	6 276
Kraków	5 861	6 808	5 582	5 065
Nowy Sącz	587	485	286	323
Tarnów	1 189	866	772	888
Powiaty ziemskie:	10 146	9 127	8 123	7 094
Bocheński	133	105	122	90
Brzeski	281	231	226	165
Chrzanowski	2 058	1 741	1 469	1 206
Dąbrowski	29	14	5	7
Gorlicki	488	430	370	293
Krakowski	2 940	2 991	2 631	2 846
Limanowski	45	33	48	61
Miechowski	40	108	119	111
Myślenicki	84	76	71	78
Nowosądecki	38	35	35	39
Nowotarski	173	141	161	149
Olkuski	728	526	481	476
Oświęcimski	1 704	1 458	1 223	642
Proszowicki	32	22	22	41
Suski	152	214	219	61
Tarnowski	92	97	105	65,4
Tatrzański	26	17	13	20
Wadowicki	680	439	407	409
Wielicki	423	449	397	337

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

W stosunku do roku poprzedniego nastąpił spadek emisji pyłów (o 14,6%) i gazów innych niż CO₂ (o 11,0%).

Podstawą wykonania bilansu emisji zanieczyszczeń do powietrza w 2002 roku były dane uzyskane z zakładów przemysłowych, energetycznych i gospodarki komunalnej, które wyemitowały w ciągu roku co najmniej 5 Mg pyłów i gazów.

Głównymi źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza w województwie są:

- zakłady przemysłowe,
- przedsiębiorstwa energetyki cieplnej,
- transport,
- kotłownie lokalne i paleniska indywidualne.

Emisja z punktowych źródeł zanieczyszczeń, tj. zakładów przemysłowych i przedsiębiorstw energetyki cieplnej jest objęta kontrolą i ewidencją, natomiast emisja z pozostałych źródeł, ze względu na charakter i rozproszenie jest trudna do zbilansowania i nie jest kontrolowana w skali całego województwa. Udział źródeł nie punktowych w ogólnej emisji jest szacowany jako znaczący, lecz nie określony ilościowo.

W strukturze emisji zanieczyszczeń do powietrza, analogicznie jak w latach poprzednich, dominowały zanieczyszczenia gazowe (83,2%) nad pyłowymi (16,8%). Natomiast w emisji gazowej stwierdzono nadal znaczący udział tlenku węgla (44,5%) i dwutlenku siarki (34,1%), a stosunkowo mniejszy udział tlenków azotu, węglowodorów i innych zanieczyszczeń specyficznych.

Głównymi źródłami zanieczyszczenia powietrza, emitującymi ponad 79% zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w województwie były następujące zakłady:

- Polskie Huty Stali S.A., HTS Oddział Kraków (emisja sumaryczna stanowiła 32% w skali województwa, a udział w zanieczyszczeniach pyłowych wynosił 20%, natomiast gazowych 33%),
- Elektrownia Skawina S.A. z 18% udziałem w całkowitej emisji,
- Elektrociepłownia Kraków S.A. – 14% udział w emisji całkowitej,
- Polski Koncern Energetyczny S.A. Elektrownia Siersza w Trzebini z 9% udziałem w emisji całkowitej,
- Zakłady Azotowe S.A. w Tarnowie z 6% udziałem w bilansie emisji.

Tabela nr 10. Emisja zanieczyszczeń gazowych w roku 2002 w układzie powiatowym (dane z zakładów)

Wyszczególnienie	Emisja gazów [Mg]					
	Razem gazy (bez CO ₂)	SO ₂	NO ₂	CO	Inne	CO ₂
Województwo	61 915	53 386,9	25483	41 483,6	1 589,1	12 658 423
Miasta na prawach powiatu:	11 595	22 833,3	13 675,4	34 605,8	1 087,9	5 762 050
Kraków	61 877,2	18 455,2	8 918,3	32 745,1	607,2	4 448 660,0
Nowy Sącz	2 359	487,8	259,7	1 476,1	88,8	113 906,1
Tarnów	9 236	3 890,3	4 497,4	384,6	391,9	1 199 483,8
Powiaty ziemskie:	50 320	30 553,6	11 807,6	6 877,8	501,2	6 896 373
Bocheński	358	161,8	83,1	107,1	6,3	70 644
Brzeski	945	243	88,1	565,5	40,7	63 837,5
Chrzanowski	15 088	7 792,9	4 757,1	2 354,2	22,9	2 727 145,0
Dąbrowski	9	1,2	1,6	0,2	0,1	537,7
Gorlicki	1204	371,8	195,1	347	49,3	109 773,3
Krakowski	22 616	17 303,5	4 526,1	572,7	198,3	2 756 880
Limanowski	172	43,8	33,4	89,9	2,9	14 433,9
Miechowski	251	55,6	12,2	182,0	0,0	15 853,0
Myślenicki	300	104,0	40,9	124,0	20,0	23 152,0
Nowosądecki	153	24,9	27	100,6	0,1	8 611,6
Nowotarski	396	139,0	67,6	187,4	0,0	29 079,6
Olkuski	1 943	1 071,6	411,2	395,0	36,8	197 245,0
Oświęcimski	4 380	2 396,6	1 091,8	742,3	92,1	632 436,0
Proszowicki	104	39,6	13,3	50,9	0,0	1 442,5
Suski	158	70,8	36,5	48,6	1,4	33 201
Tarnowski	451	61,9	58,9	326,4	4	20 101
Tatrzański	300	23,9	112,8	159,7	0,3	13 365
Wadowicki	1 005	435,6	157,6	345,9	25,0	128 742,2
Wielicki	488	212,1	93,3	178,4	1,0	49 893,0

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Największa emisja z sektora przemysłowego występuje w Krakowie, Tarnowie i powiecie chrzanowskim, natomiast z sektora energetyki w powiecie chrzanowskim, powiecie krakowskim, a także w Krakowie, natomiast z gospodarki komunalnej w powiecie chrzanowskim, olkuskim oraz w Tarnowie.

2.2. Stan zanieczyszczenia powietrza

W 2002 r. na terenie województwa małopolskiego kontynuowano badania podstawowych zanieczyszczeń powietrza (dwutlenku siarki, dwutlenku azotu, tlenku węgla, pyłu), węglowodórów (benzoapirenu, benzenu, ksylenu, styrenu, toluenu, trójchloroetyleny, czterochloroetyleny) oraz zanieczyszczeń specyficznych (formaldehydu, fluoru, chlorowodoru, fenolu, chloru), a także metali ciężkich i ozonu.

Pomiary prowadzone były w sposób ciągły przy pomocy mierników automatycznych lub aspiratorów manualnych, z których próby analizowano następnie w laboratoriach Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej i Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska.

Ogółem w 2002 r. funkcjonowało 58 stanowisk pomiarowych zlokalizowanych w 21 powiatach województwa, w których mierzono głównie podstawowe zanieczyszczenia powietrza. Większość stacji pomiarowych była zlokalizowana w dużych miastach (18 – w Krakowie, 4 – w Nowym Sączu, 3 – w Tarnowie, po 2 – w Olkuszu i w Nowym Targu).

Tabela nr 11. **Maksymalne stężenia średnioroczne podstawowych zanieczyszczeń powietrza**

Wyszczególnienie	Jednostka	Norma	1998	1999	2000	2001
Pył zawieszony	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	50	66	88	80	68,5
Dwutlenek siarki	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	40	39	44	32	45,2
Dwutlenek azotu	$\mu\text{g}/\text{m}^3$	40	78	71	73	65
Opad pyłu	g/m^2	200	163	134	<i>brak danych</i>	53,2

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Pył zawieszony

Zakres zmierzonych stężeń średniorocznych w województwie obejmował wartości od $5 \text{ mg}/\text{m}^3$ w Ciężkowicach do $89 \text{ mg}/\text{m}^3$ w Krakowie. Wartość dopuszczalna została dotrzymana. Na obszarach ochrony uzdrowiskowej zakres stężeń obejmował od $3 \text{ mg}/\text{m}^3$ w Wysowej do $24 \text{ mg}/\text{m}^3$ na terenie Swoszowic.

Zakres uzyskanych na terenie Krakowa stężeń wynosił od 33 do $89 \text{ mg}/\text{m}^3$. W Tarnowie zakres uzyskanych stężeń pyłu zawieszonego wynosił od 16 do $50 \text{ mg}/\text{m}^3$. Natomiast maksymalne stężenie średnioroczne pyłu w Nowym Sączu wyniosło $57 \text{ mg}/\text{m}^3$.

Dwutlenek siarki

Zakres stężeń dwutlenku siarki obejmował wartości od $2 \text{ mg}/\text{m}^3$ w Rabce, Krynicy i Piwnicznej do $38 \text{ mg}/\text{m}^3$ w Oświęcimiu.

W Krakowie stężenia średnioroczne dwutlenku siarki kształtowały się na poziomie od $15 \text{ mg}/\text{m}^3$ do $22 \text{ mg}/\text{m}^3$. Średnioroczne stężenia w Tarnowie i Nowym Sączu maksymalnie wynosiły $15 \text{ mg}/\text{m}^3$ w Nowym Sączu i $21 \text{ mg}/\text{m}^3$ w Tarnowie.

Dwutlenek azotu

Na terenie województwa w 2002 roku zakres otrzymanych stężeń dwutlenku azotu obejmował wartości od $7 \text{ mg}/\text{m}^3$ w Wysowej do $66 \text{ mg}/\text{m}^3$ w Krakowie (Al. Krasińskiego).

W 2002 r. średnie stężenia podstawowych zanieczyszczeń powietrza w dalszym ciągu wykazują tendencję malejącą, a przekroczenia dopuszczalnych stężeń średniorocznych występowały sporadycznie i były związane z lokalną niską emisją.

3. GOSPODARKA ODPADAMI

3.1. Odpady powstające w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej

W województwie małopolskim w 2002 roku, w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej, powstało łącznie ok. 9 672 tys. Mg odpadów, z czego odpady niebezpieczne stanowiły 3,0% tj. 288,5 tys. Mg.

Tabela nr 12. **Odpady wytworzone (w tys. Mg)**

Wyszczególnienie	1998	1999	2000	2001	2002
Odpady powstające w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej – ogółem:	6 625,4	7 455,3	10 106,5	9 088,3	9 672
w tym niebezpieczne:	622,2	546,9	872,5	719,9	288,5
Odpady komunalne:	649,3	685,3	616,6	670,6	604,5

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Tabela nr 13. **Odpady wytworzone w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej w największych ilościach**

Nr grupy	Nazwa grupy	Udział grupy w ilości odpadów wytworzonych ogółem	
		2001	2002
01	odpady powstające przy poszukiwaniu, wydobyciu i wzbogacaniu rud oraz innych surowców mineralnych	59,4%	60,2%
10	odpady nieorganiczne z procesów termicznych	25,3%	25,2%
06	odpady z produkcji, przygotowania obrotu i stosowania związków nieorganicznych	4,9%	0
19	odpady z urządzeń do likwidacji i neutralizacji odpadów oraz oczyszczania ścieków i gospodarki wodnej	2,5%	1,8%
05	odpady z przeróbki ropy naftowej, oczyszczania gazu ziemnego oraz wysokotemperaturowej przeróbki węgla	2,3%	5,7%
17	odpady z budowy, remontów i demontażu obiektów budowlanych oraz drogowych	1,5%	2,8%
02	odpady z rolnictwa, sadownictwa, hodowli, rybołówstwa, leśnictwa oraz przetwórstwa żywności	1,2%	1,2%
11	odpady nieorganiczne z przygotowania powierzchni i powlekania metali oraz z procesów hydrometalurgii metali nieżelaznych	0,8%	0
Razem		97,9%	96,9%

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Według danych GUS województwo małopolskie plasuje się na trzecim miejscu w Polsce (po śląskim i dolnośląskim) pod względem ilości wytworzonych odpadów, z udziałem 8,0% ogółem wytworzonej ilości odpadów. W największej ilości wytworzono m.in.: odpady z flotacyjnego wzbogacania rud metali nieżelaznych, odpady przerobcze ze wzbogacania węgla, żużle z procesów wytapiania (wielkopieczowe, stalownicze), skruszone skały, popioły lotne z węgla kamiennego.

Zgodnie z danymi z monitoringu odpadów, głównymi źródłami odpadów w województwie małopolskim są: przemysł wydobywczy, hutnictwo, energetyka, przemysł chemiczny oraz sektor komunalny.

Podobnie jak w latach poprzednich o globalnej ilości odpadów, tak niebezpiecznych jak i innych niż niebezpieczne, decydują odpady wytworzone w procesach produkcji stali, żeliwa, stopów żelaza, metali nieżelaznych, odlewnictwa metali, przy obróbce wstępnej stali oraz w trakcie produkcji elementów stalowych i żeliwnych.

Zgodnie z danymi z monitoringu odpadów, głównymi źródłami odpadów w województwie małopolskim są: przemysł wydobywczy, energetyka, hutnictwo, przemysł chemiczny.

Główny strumień odpadów wytwarzany jest przez nieliczną grupę podmiotów, z których w każdym powstaje rocznie powyżej 100 tys. Mg odpadów (powyżej 0,5 tys. Mg w przypadku odpadów niebezpiecznych).

Tabela nr 14. Jednostki, które wytworzyły największe ilości odpadów w 2002 r

Nazwa jednostki	Udział w ilości odpadów wytworzonych w 2002 r
Zakłady Górniczo – Hutnicze „Bolesław” w Bukowni	25,6%
Polskie Huty Stali S.A. – Oddział Huta im.Tadeusza Sendzimira w Krakowie	17,3%
„Trzebionka” Zakłady Górnicze S.A. w Trzebini	14,4%
Kompania Węglowa S.A. – 11 Kopalnia Węgla Kamiennego „Janina” w Libiążu	11,6%
Kompania Węglowa S.A. – Kopalnia Węgla Kamiennego „Brzeszcze” w Brzeszczach	5,9%
Kopalnia Wapienia „Czatkowice” Sp. z o.o. w Krzeszowicach	3,5%
Energetyka „Dwory” Sp. z o.o. w Oświęcimiu	3,3%
Elektrownia „Siersza” S.A. – Południowy Koncern Energetyczny S.A. w Jaworznie	2,8%
Elektrownia „Skawina” w Skawinie	2,8%
Elektrociepłownia „Kraków” S.A. w Krakowie	2,6%
Zakłady Azotowe „Tarnów” S.A. w Tarnowie-Mościcach	1,5%
„Złomex” Zakłady Przerobu Złomu S.A. w Krakowie	1,2%
Razem	92,5%

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Odpady niebezpieczne

W gospodarce odpadami szczególnie istotną z punktu widzenia ekologii grupę stanowią odpady niebezpieczne. W roku 2002, w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej, powstało łącznie 288,5 tys. Mg odpadów niebezpiecznych. Głównymi wytwórcami odpadów niebezpiecznych są: hutnictwo, przemysł chemiczny, przemysł metalurgiczny.

Tabela nr 15. **Odpady niebezpieczne wytworzone w największych ilościach**

Nr grupy	Grupa	Udział grupy w ilości odpadów niebezpiecznych wytworzonych ogółem	
		2001	2002
05	odpady z przeróbki ropy naftowej, oczyszczania gazu ziemnego oraz pirolitycznej przeróbki węgla	27,5%	52,2%
11	odpady z chemicznej obróbki i powlekania powierzchni metali oraz innych materiałów i z procesów hydrometalurgii metali nieżelaznych	9,8%	32,1%
06	odpady z produkcji, przygotowania obrotu i stosowania produktów przemysłu chemii nieorganicznej	50,3%	4,9%
10	odpady z procesów termicznych		4,1%
19	odpady z urządzeń do likwidacji i neutralizacji odpadów oraz oczyszczania ścieków i gospodarki wodnej	9,1%	
07	odpady z przemysłu syntezy organicznej	1,9%	3,2%
Razem		98,6%	96,5%

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

W stosunku do roku 2001 w strumieniu odpadów niebezpiecznych wzrósł udział odpadów:

- z przeróbki ropy naftowej, oczyszczania gazu ziemnego oraz pirolitycznej przeróbki węgla,
- z przygotowania powierzchni i powlekania metali oraz z procesów hydrometalurgii metali nieżelaznych,
- z przemysłu syntezy organicznej.

Zmniejszył się natomiast udział odpadów z produkcji, przygotowania obrotu i stosowania produktów przemysłu chemii nieorganicznej.

W przeciwieństwie do roku poprzedniego, w roku 2002 powstały odpady z procesów termicznych, natomiast nie wytworzono żadnych odpadów pochodzących z urządzeń do likwidacji i neutralizacji odpadów oraz oczyszczania ścieków i gospodarki wodnej.

Tabela nr 16. **Jednostki, które wytworzyły największe ilości odpadów niebezpiecznych w 2002 r**

Nazwa jednostki	Udział w ilości odpadów niebezpiecznych
Polskie Huty Stali S.A. – Oddział Huta im.Tadeusza Sendzimira S.A.w Krakowie	64,8%
Zakłady Górniczo-Hutnicze „Bolesław” w Bukownie	18,4%
Razem	83,2%

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Głównymi źródłami odpadów niebezpiecznych w województwie małopolskim są:

- hutnictwo,
- przemysł chemiczny,
- przemysł metalurgiczny.

Postępowanie z odpadami powstającymi w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej.

Gospodarkę odpadami w województwie małopolskim w roku 2002, podobnie jak w latach poprzednich cechuje wysoki stopień gospodarczego wykorzystania odpadów, oraz zmniejszający się systematycznie wskaźnik odpadów składowanych na składowiskach.

W województwie małopolskim z ilości odpadów wytworzonych w roku 2002 ogółem:

- wykorzystano 82,2% tj. 7 955,1 tys. Mg,
- unieszkodliwiono 5,9% tj. 570,4 tys. Mg,
- tymczasowo składowano 3,6% tj. 346,0 Mg,
- składowano na składowiskach 8,3% tj. 800,5 tys. Mg.

W porównaniu z rokiem 2001:

- wzrósł odsetek odpadów wykorzystanych gospodarczo i odpadów tymczasowo składowanych.

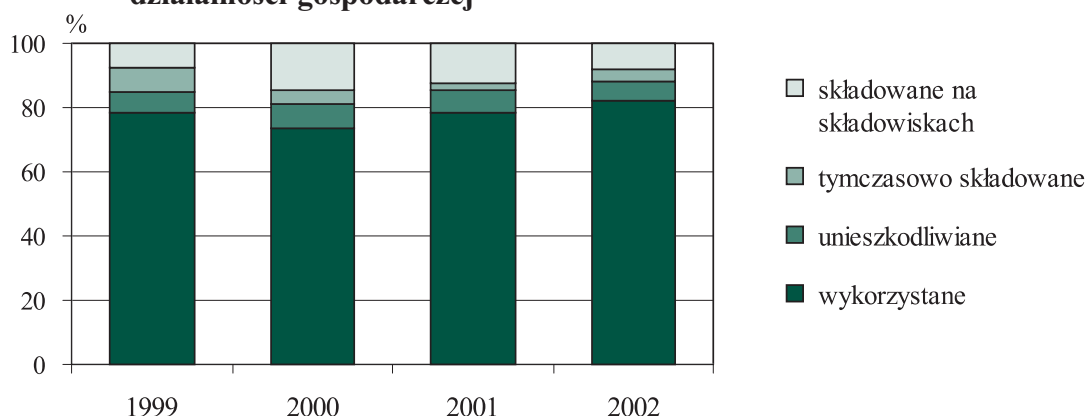
Tabela nr 17. Postępowanie z odpadami powstałymi w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej w województwie małopolskim

Wyszczególnienie	Rok	Odpady [tys. Mg]				
		Ilość wytworzona	Sposób postępowania			
			Wykorzystane	Unieszkodliwiane	Tymczasowo składowane	Składowane na składowiskach
Wytworzone ogółem	1999	7 455,3	5 833,6	491,8	556,1	573,9
	2000	10 106,5	7 437,6	732,6	488,25	1 448,2
	2001	9 088,3	7 106,1	670,8	199,0	1 112,4
	2002	9 672,0	7 955,1	570,4	346,0	800,5
Niebezpieczne	1999	546,9	79,1	462,3	0,5	5,0
	2000	872,5	182,1	679,9	7,1	3,4
	2001	719,9	119,0	597,9	0,7	2,3
	2002	288,5	111,9	165,5	0,4	10,7
Inne niż niebezpieczne	1999	6 908,4	5 754,5	29,5	55,6	570,2
	2000	9 234,1	7 255,5	52,7	481,1	1 444,9
	2001	8 368,4	6 987,0	72,9	198,3	1 110,1
	2002	9 383,5	7 843,2	404,9	345,6	789,8

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Sposób postępowania z odpadami zależy w głównej mierze od stopnia ich szkodliwości. Odpady niebezpieczne przeważnie są unieszkodliwiane, natomiast gospodarczo wykorzystywane są przede wszystkim odpady inne niż niebezpieczne.

Wykres nr 7. **Struktura postępowania z odpadami powstającymi w wyniku prowadzonej działalności gospodarczej**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WIOŚ w Krakowie.

3.2. Odpady komunalne

W roku 2002 na terenie województwa powstało ok. 604,5 tys. Mg odpadów komunalnych, podczas gdy w roku poprzednim – ok. 670,6 tys. Mg.

Z wytworzonej ilości około 400,6 tys. Mg tj. 66,27% składowano na 53 składowiskach komunalnych.

3.3. Składowiska odpadów

Pomimo zmian uwarunkowań ekonomicznych i prawnych, składowanie odpadów pozostaje nadal najpowszechniejszą metodą unieszkodliwiania odpadów. Wskazują na to zarówno dane dotyczące sposobów postępowania z odpadami, jak i nakładów inwestycyjnych przeznaczonych na gospodarkę odpadami w województwie.

Tabela nr 18. **Składowiska przemysłowe, na których złożono największe ilości odpadów**

Lp.	Nazwa składowiska	% składowanych odpadów ogółem	
		2001	2002
1.	Składowisko odpadów poflotacyjnych Trzebinia	51,5	30,5
2.	Składowisko wapna i popiołu – Osadnik III, Oświęcim	0	11,7
3.	Składowisko popiołów i żużli Huty im.T. Sendzimira w Krakowie	11,5	11,1
4.	Składowisko „Czajki” Zakładów Azotowych S.A. w Tarnowie	10,2	8,0
5.	Centralne składowisko Huty im.T. Sendzimira w Krakowie	5,1	7,1
6.	Składowisko „Nad Białą” Zakładów Azotowych S.A. w Tarnowie	3,4	3,6
7.	Składowisko szlamów 1N Huty im.T. Sendzimira w Krakowie	3,0	2,6
8.	Składowisko Żelazonośne Huty im.T. Sendzimira w Krakowie	0	2,5
9.	Składowisko skały płonnej KWK „Janina”	3,0	0
Razem		87,7	77,1

Źródło: dane WIOŚ w Krakowie.

Na koniec roku 2002 ilość odpadów nagromadzonych na składowiskach przemysłowych wyniosła 180 614,5 tys. Mg.

ZAGADNIENIA SPOŁECZNE

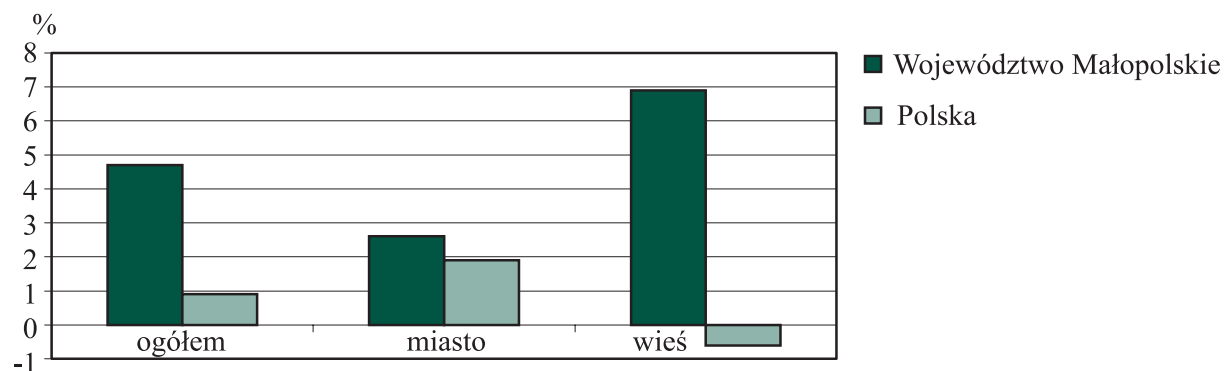
I. LUDNOŚĆ

1. STAN LUDNOŚCI

Województwo małopolskie według wyników Narodowego Spisu Powszechnego z 20 maja 2002 roku zamieszkiwało 3 232,4 tys. osób¹. Według bilansu ludności na dzień 31 grudnia 2002 było to 3 237,2 tys. osób. Stanowiło to 8,5% ludności kraju i plasowało województwo na 4 miejscu po mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. W miastach mieszkało 1 626,9 tys. osób, co stanowiło 6,9% ludności miejskiej Polski (6 miejsce po województwach śląskim, mazowieckim, dolnośląskim, wielkopolskim i łódzkim). Wskaźnik urbanizacji wynosił 50,3% i był znacznie niższy od średniego dla kraju – 61,8%. Obszary wiejskie zamieszkiwało 1 605,5 tys. osób tj. 11,0% ludności wiejskiej Polski. Dawało to województwu drugie miejsce w kraju po województwie mazowieckim.

W porównaniu z ostatnim spisem powszechnym (6 grudnia 1988 roku) ludność Małopolski wzrosła o 144,9 tys. osób, tj. o 4,7%. Był to najwyższy przyrost ludności wśród województw. Średnio ludność kraju wzrosła w tym okresie o 0,9%. Zdecydowanie odmiennie niż dla całego kraju przebiegał wzrost ludności w miastach i na obszarach wiejskich. W województwie małopolskim dynamicznie rosła liczba ludności wiejskiej: o 103,4 tys. osób, tj. o 6,88%. Liczba mieszkańców miast, pomimo nadania praw miejskich kilku jednostkom wiejskim, wzrosła w tym okresie jedynie o 41,5 tys., tj. o 2,61%. Wysoki przyrost ludności wiejskiej przyczynił się do zmniejszenia i tak już niskiego wskaźnika urbanizacji o 1,0 p-ka. Dla całego kraju odnotowano w tym okresie zmniejszenie ludności wiejskiej o 0,57% i wzrost mieszkańców miast o 1,88%.

Wykres nr 8. Tempo przyrostu ludności Małopolski na tle kraju w latach 1988-2002

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictw: Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie” oraz Głównego Urzędu Statystycznego „Raport z wyników NSP ludności i mieszkań 2002”.

¹ Liczba ludności województwa małopolskiego wg NSP była niższa od danych bilansowych za rok 2001 o 8,5 tys. osób, tj. o 0,3%. W miastach wykazano spadek o 3,0 tys. osób, na wsi o 5,5 tys. Rozbieżności o zróżnicowanej skali zanotowano także w poszczególnych jednostkach osadniczych. W związku z tym obecnie niemożliwe jest zestawienie porównywalnych danych z lat poprzednich.

Tabela nr 19. Stan ludności na podstawie spisów

Wyszczególnienie	Jednostka	Ogółem	Miasta	Wsie
2002 rok	tys.	3 232,4	1 626,9	1 605,5
1988 rok	tys.	3 087,5	1 585,4	1 502,1
Zmiany w latach 1988-2002	tys.	+144,9	+41,5	+103,4
Dynamika zmian w latach 1988-2002 (woj.małopolskie)	%	104,7	102,61	106,88
Dynamika zmian w latach 1988-2002 (Polska)	%	100,9	101,88	99,43

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictw: Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie” oraz Głównego Urzędu Statystycznego „Raport z wyników NSP ludności i mieszkań 2002”.

Średnia gęstość zaludnienia wynosiła 214 osób/km² i była znacznie wyższa od średniej dla kraju (122 osób/km²) – drugie miejsce po województwie śląskim. Wskaźnik ten wykazuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne, nawet w powiatach ziemskich – od powyżej 350 osób/km² w powiatach zachodniej części województwa do 77 osób/km² w powiecie miechowskim. Najsilniej zaludniona jest centralna i zachodnia część województwa, najslabiej – północna i południowo-wschodnia. Małopolskę cechuje wyjątkowo wysoki poziom zaludnienia obszarów wiejskich - 119 osób/km² – pierwsze miejsce w kraju (średnia krajowa 50 osób/km²).

Struktura ludności wg płci wykazywała nieznaczną przewagę kobiet – 51,4%, tj. 1 662,8 tys. Mężczyźni stanowili 48,6%, tj. 1 569,6 tys. osób. W okresie międzyspisowym, pomimo znacznego wzrostu ludności, proporcje te pozostały bez zmian. Współczynnik feminizacji wynosił 106 i był zbliżony do wskaźnika krajowego – 106,5. Na obszarach wiejskich na 100 mężczyzn przypadało 101 kobiet, natomiast w miastach 111.

2. STRUKTURA WIEKU LUDNOŚCI

Ludność województwa małopolskiego cechowała się nieznacznie młodszą strukturą wieku od średniej dla kraju. Charakteryzował ją wyższy udział ludności w wieku przedprodukcyjnym: 24,3% (kraj 23,2%), niższy w wieku produkcyjnym: 60,7% (kraj 61,8%) i taki sam w wieku poprodukcyjnym: 15,0%. Wyraźnie młodszą strukturę wykazywała jednak tylko ludność obszarów wiejskich, która kształtowała się odpowiednio w poszczególnych grupach wiekowych: 27,9%, 57,4% i 14,8% (kraj: 26,5%, 57,9% i 15,6%). Ludność miast województwa cechowała natomiast starsza struktura wiekowa od średniej dla Polski: odpowiednio województwo – 20,8%, 63,9% i 15,3%, kraj – 21,1%, 64,2% i 14,7%.

Wyniki spisów wykazały znaczne zmiany struktury wiekowej ludności w okresie 1988-2002. Zmiany te przebiegały w Małopolsce podobnie jak w całym kraju. Dotyczyły znaczącego zmniejszenia odsetka ludności w wieku przedprodukcyjnym. W roku 1988 ludność tej grupy wiekowej stanowiła 30,3%. W roku 2002 zmniejszyła się do 24,3%. Szczególnie duża różnica dotyczy ludności miejskiej – spadek o 8 punktów procentowych. Na wsi spadek o 4 punkty

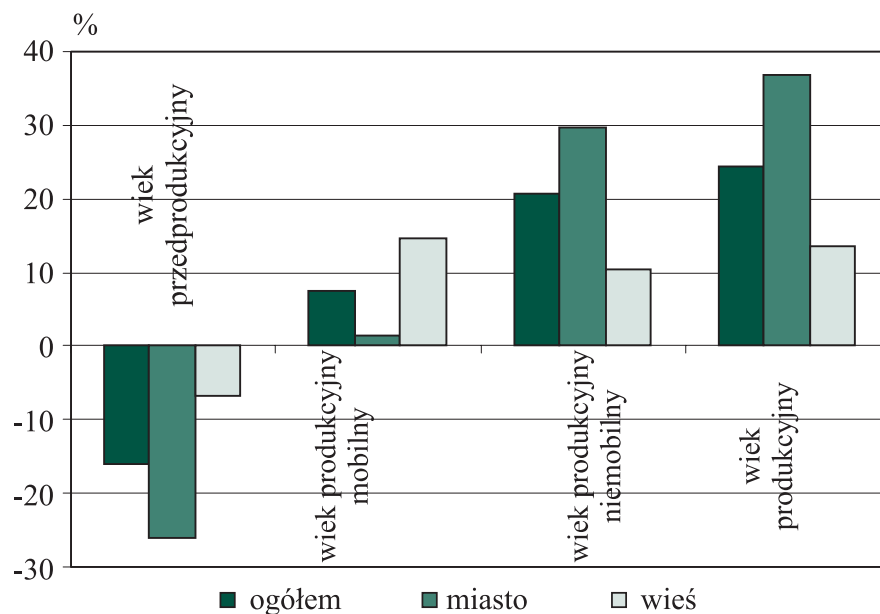
procentowe. Podstawowy wpływ na liczebność tej grupy wiekowej miała zmniejszająca się z każdym rokiem liczba urodzeń oraz wejście w wiek produkcyjny osób urodzonych w pierwszej połowie lat 80-tych, tj. w okresie ostatniego wyżu demograficznego. Spowodowało to znaczący wzrost (o 11,6%) ludności w wieku produkcyjnym (w wieku mobilnym o 7,5%, niemobilnym o 20,7%), co wyraźnie odróżnia Małopolskę od średniej krajowej, gdzie odnotowano wyraźny wzrost ludności jedynie w wieku produkcyjnym niemobilnym. Wzrosła również grupa ludności w wieku poprodukcyjnym o 95,3 tys. osób, tj. o 24,4%.

Tabela nr 20. Stan i struktura ludności według wieku w latach 1988-2002

Wy- szczegół- nienie	Rok	Ogółem	Ludność w wieku				
			przedpro- dukcyjnym (0-17 lat)	Produkcyjnym (kobiety 18-59 lat, mężczyźni 18-64 lat)			poprodukcyj- nym (kobiety 60 lat i więcej, mężczyźni 65 lat i więcej)
				razem	mobilnym (18-44 lat)	niemobil- nym (kobiety 44-59 lat, mężczyźni 44-64 lat)	
w tysiącach							
Ogółem	2002	3 232,4	785,6	1 960,8	1305,8	655,0	485,8
	1988	3 087,5	936,6	1 757,4	1214,8	542,6	390,5
miasta	2002	1 626,9	338,5	1 039,8	669,1	370,6	248,5
	1988	1 585,4	457,1	945,0	659,5	285,4	181,8
wieś	2002	1 605,5	447,2	921,0	636,7	284,3	237,3
	1988	1 502,1	479,5	812,5	555,3	257,2	208,7
w odsetkach							
Ogółem	2002	100,0	24,3	60,7	40,4	20,3	15,0
	1988	100,0	30,3	56,9	39,3	17,6	12,6
miasta	2002	100,0	20,8	63,9	41,1	22,8	15,3
	1988	100,0	28,8	59,6	41,6	18,0	11,5
wieś	2002	100,0	27,9	57,4	39,7	17,7	14,8
	1988	100,0	31,9	54,1	37,0	17,1	13,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

Wykres nr 9. Zmiany struktury wiekowej ludności województwa małopolskiego w latach 1988-2002

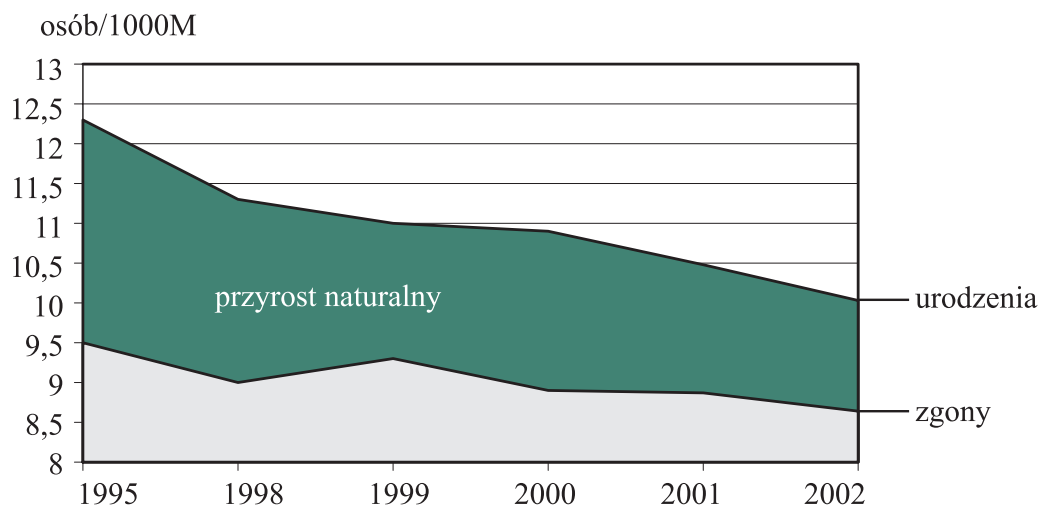
Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

W związku ze zmianami struktury wiekowej ludności zmniejszył się również współczynnik obciążenia. W roku 2002 na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 648 osób w wieku nieprodukcyjnym, tj. o 107 osób mniej niż w roku 1988.

Najmłodszą strukturą wieku charakteryzowały się obszary położone na południu i wschodzie województwa. Udział ludności w wieku przedprodukcyjnym w najmłodszych powiatach, tj. nowosądeckim i limanowskim kształtował się na poziomie 30,9% i 30,7% ogółu ludności. Natomiast najniższym udziałem ludzi młodych cechowała się ludność Krakowa (17,9%) i powiatu chrzanowskiego (21,8%). Obszary północne i Kraków to tereny o najwyższym udziale ludności w wieku emerytalnym. W powiecie miechowskim ludność w wieku poprodukcyjnym stanowiła 19,8% ogółu ludności, w Krakowie udział ten wynosił 16,5%.

3. RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

Ludność województwa małopolskiego odznaczała się w 2002 roku relatywnie wysokim poziomem przyrostu naturalnego – wskaźnik 1,4 na 1 000 mieszkańców jest znacznie wyższy od wskaźnika krajowego, który przybrał wartości ujemne i wynosił – 0,1‰. Ten wyższy poziom przyrostu był efektem znacznego poziomu urodzeń (10,03‰ – w województwie, 9,3‰ – w Polsce) oraz niższego niż w innych województwach wskaźnika zgonów (8,64‰ – w województwie, 9,4‰ – w Polsce). Wskaźnik urodzeń był wyraźnie wyższy na obszarach wiejskich (11,48‰), niż w miastach (8,58‰), natomiast poziom zgonów był jednakowy dla miast i wsi (8,6‰).

Wykres nr 10. **Przyrost naturalny**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

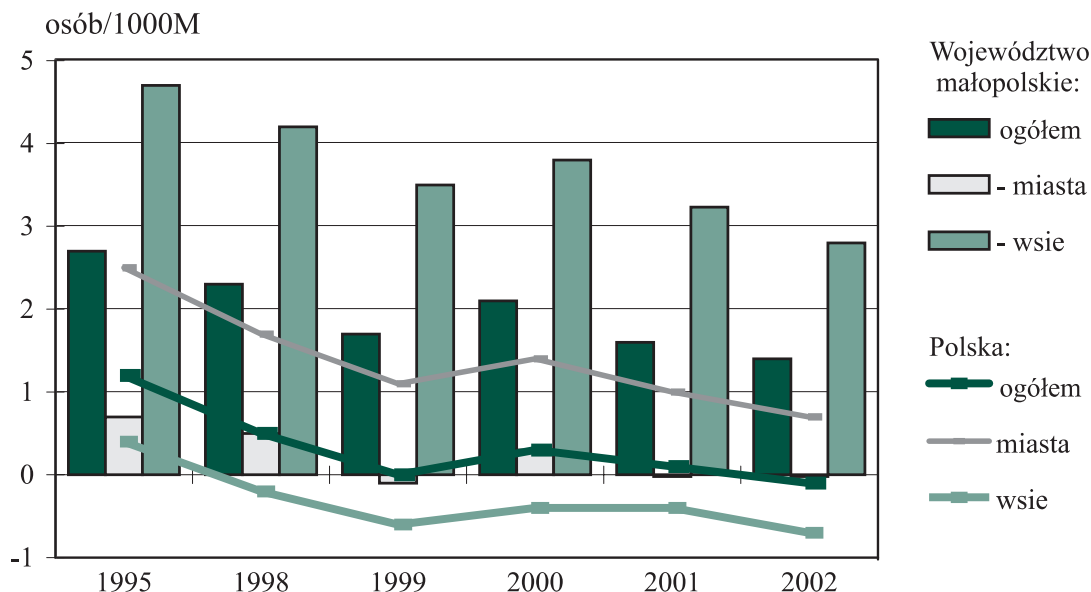
Pomimo dość korzystnej sytuacji demograficznej, podobnie jak w całym kraju, w województwie małopolskim następuje systematyczny spadek przyrostu naturalnego. W latach 1995-2002 przyrost naturalny zmniejszył się o 48%, a w stosunku do roku ubiegłego o 13%. Analogicznie wskaźnik na 1000 mieszkańców zmniejszył się z 2,7 do 1,4‰. W 2002 roku przyrost naturalny wynosił 4,5 tys. osób i był mniejszy o 700 osób od roku 2001. Spowodowane zostało to dalszym wyraźnym spadkiem poziomu urodzeń oraz pozostawianiem zgonów na podobnym poziomie. Występowały wyraźne różnice pomiędzy miastami a obszarami wiejskimi. W miastach przyrost naturalny był minimalnie ujemny (minus 29 osób, tj. -0,02‰), natomiast na terenach wiejskich, pomimo znacznego spadku, pozostawał dość wysoki (4 523 osób, tj. 2,8‰).

Tabela nr 21. **Wskaźniki ruchu naturalnego**

Wyszczególnienie	1995	1998	1999	2000	2001	2002
Urodzenia na 1000 mieszkańców						
Województwo – ogółem	12,3	11,3	11,0	10,9	10,48	10,03
- miasta	9,9	9,8	9,0	9,2	8,87	8,58
- wsie	14,6	13,2	12,9	12,7	12,09	11,48
Zgony na 1000 mieszkańców						
Województwo – ogółem	9,5	9,0	9,3	8,9	8,87	8,64
- miasta	9,2	8,9	9,1	8,8	8,89	8,6
- wsie	9,9	9,0	9,4	8,4	8,86	8,67
Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców						
Województwo – ogółem	2,7	2,3	1,7	2,1	1,61	1,4
- miasta	0,7	0,5	-0,1	0,3	-0,02	-0,02
- wsie	4,7	4,2	3,5	3,8	3,23	2,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Wykres nr 11. Przyrost naturalny Małopolski na tle kraju (wskaźnik na 1000 mieszkańców)

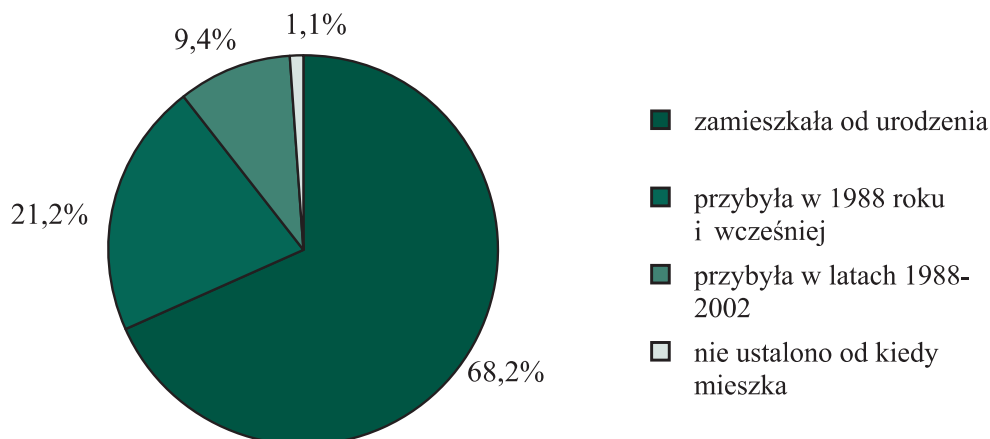
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Najniższy poziom przyrostu naturalnego – przyjmujący wartości ujemne – występuje w gminach położonych w zachodniej, północnej i północno-wschodniej części województwa oraz w mieście Krakowie (-1,31‰), osiągając skrajne wartości w gminach powiatu miechowskiego: Raclawice (-7,61‰), Słaboszów (-6,69‰), oraz Kozłów (-6,61‰). Obszar ten charakteryzuje szczególnie niski, ujemny przyrost naturalny na obszarach wiejskich. Wyjątkiem południowych obszarów województwa cechujących się bardzo wysokim przyrostem naturalnym jest miasto Zakopane, w którym wskaźnik przyrostu jest ujemny i wynosi -1,55‰. Obszary południowe województwa wyróżniają się wysokim przyrostem na terenach wiejskich, np. gmina Słopnice (12,43‰), Kamionka Wielka (10,56‰) oraz znacznie niższym na terenie miast. Zróżnicowanie przestrzenne wielkości przyrostu naturalnego wykazuje stałą niezmienną tendencję od kilku lat: niskiego lub nawet ujemnego przyrostu na obszarach północnych i zachodnich województwa oraz wysokiego przyrostu w części południowej. Pogłębia to corocznie wyraźne zróżnicowanie struktury wieku ludności na tych obszarach.

4. MIGRACJE

Narodowy Spis Powszechny 2002 wykazał, że 2 206,0 tys. ludności województwa mieszkało w miejscowości aktualnego zamieszkania od urodzenia. Stanowiło to 68,2% ludności województwa i plasowało Małopolskę pod tym względem na pierwszym miejscu w kraju. Większą zasiedlonością cechowali się mieszkańcy wsi, gdzie aż 77,6% mieszkało w danej miejscowości od urodzenia. Dla kraju wskaźnik ten wynosił 67,3%. Mieszkańcy miast województwa zamieszkiwali w swojej miejscowości do urodzenia w 59,0% (kraj – 54,2%).

Wykres nr 12. Ludność wg okresu zamieszkania w swojej miejscowości

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

Ludność mobilna² województwa obejmowała 990,1 tys. osób, co stanowiło 6,6% ludności mobilnej kraju. Znacznie wyższe wskaźniki występowały w województwach: mazowieckim (13,3%), śląskim (12,3%), dolnośląskim (9,3%) i wielkopolskim (8,7%).

Tabela nr 22. Ludność według okresu zamieszkania w tys.

Wyszczególnienie	Ludność ogółem	Zamieszkała od urodzenia	Przybyła do miejscowości aktualnego zamieszkania			Nie ustalono od kiedy mieszka
			razem	w 1988 roku i wcześniej	w latach 1988-2002	
Ogółem	3 232,4	2 206,0	990,1	686,6	303,5	36,3
Miasta	1 626,9	960,2	634,1	474,6	159,6	32,5
Wsie	1 605,5	1 245,8	356,0	212,1	143,9	3,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

Wśród ludności mobilnej zdecydowanie dominowały osoby przybyłe do miejscowości aktualnego zamieszkania do 1988 roku – 686,6 tys. osób (69,4%). W latach 1989-2002 emigrowało na obszar Małopolski 303,5 tys. osób, w tym 295,2 tys. z kraju i 8,2 tys. osób z zagranicy.

² W spisie 2002 badano tylko ostatnią migrację danej osoby, wobec tego, że jedna osoba mogła zmieniać miejsce zamieszkania nawet kilka razy w badanym okresie, faktów migracji było zdecydowanie więcej. Dane spisu dotyczą osób, które przybyły lub powróciły po nieobecności co najmniej 1 roku na pobyt stały lub czasowy.

Więcej osób, bo aż 64% ludności mobilnej (634,1 tys. osób) przybyło do miast. Zdecydowanie dominowały migracje do 1988 roku łącznie (74,8%). Tempo osadnictwa w miastach wyraźnie zmniejszyło się w latach 1989-2002 (25,2% – 159,6 tys. osób). Na obszarach wiejskich sytuacja była odmienna. W latach 1989-2002 osiedliło się tu 40,4% ludności mobilnej.

Wśród ludności mobilnej dominowała ludność migrująca do miejscowości województwa z kraju. Imigranci, czyli osoby mieszkający stale za granicą a przebywający w województwie powyżej 2 miesięcy to 3,0 tys. osób. Liczba ta stawiała województwo małopolskie na drugim miejscu w kraju po województwie mazowieckim. Około 2,4 tys. imigrantów przebywało w miastach, a na wsi 0,5 tys. Przeważali (ok. 64%) imigranci przebywający w województwie powyżej 12 miesięcy. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby w wieku 20-29 lat – 39,4%.

NSP 2002 wykazał, że 80,3 tys. stałych mieszkańców województwa przebywa czasowo za granicą powyżej 2 miesięcy. Dawało to 3 lokatę w kraju po województwie śląskim i opolskim. Wśród emigrantów dominowały osoby przebywające poza krajem powyżej 12 miesięcy – 80,1%. Z terenów wiejskich wyjechało 52,4% emigrantów.

Saldo migracji w roku 2002, liczone na podstawie zameldowań i wymeldowań ludności na pobyt stały, obejmowało 3 212 osób i wyrażało się wskaźnikiem 1,0 na 1000 mieszkańców. Dla kraju średni wskaźnik był ujemny i wynosił – 0,5‰. Wśród województw jedynie cztery miały dodatnie saldo migracji: małopolskie zajmowało drugie miejsce po województwie mazowieckim (+2,4‰).

Tabela nr 23. **Migracje ludności**

	1995	1998	1999	2000	2001	2002
Zameldowania na pobyt stały – ogółem województwo	30 232	31 295	32 915	29 786	28 277	30 215
- miasta	14 017	14 190	14 686	14 061	14 061	14 528
- wsie	16 215	17 105	18 229	15 725	14 216	15 687
Wymeldowania z pobytu stałego – ogółem województwo	29 742	30 034	31 255	27 742	25 690	27 116
- miasta	14 004	14 693	16 151	14 684	13 739	15 146
- wsie	15 738	15 341	15 104	13 058	11 951	11 970
Saldo migracji – ogółem województwo	490	1 261	1 660	2 044	2 587	3 212
- miasta	13	-503	-1 465	-623	322	-563
- wsie	477	1 764	3 125	2 667	2 265	3 717
Saldo migracji na 1000 mieszkańców – ogółem województwo	0,2	0,4	0,5	0,6	0,8	1,0
- miasta	0,0	-0,3	-0,9	-0,4	0,2	-0,4
- wsie	0,3	1,1	2,0	1,7	1,4	2,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Wysokie saldo migracji w roku 2002 oznaczało utrzymanie stałej tendencji wzrostowej oraz wyraźny wzrost poziomu w roku 2002 w stosunku do ostatnich lat. Ponownie wzrósł również poziom ruchów migracyjnych, zarówno napływu jak i odpływu ludności, który w latach 2000-2001 roku uległ zahamowaniu i zmniejszeniu nawet w porównaniu z 1995 rokiem.

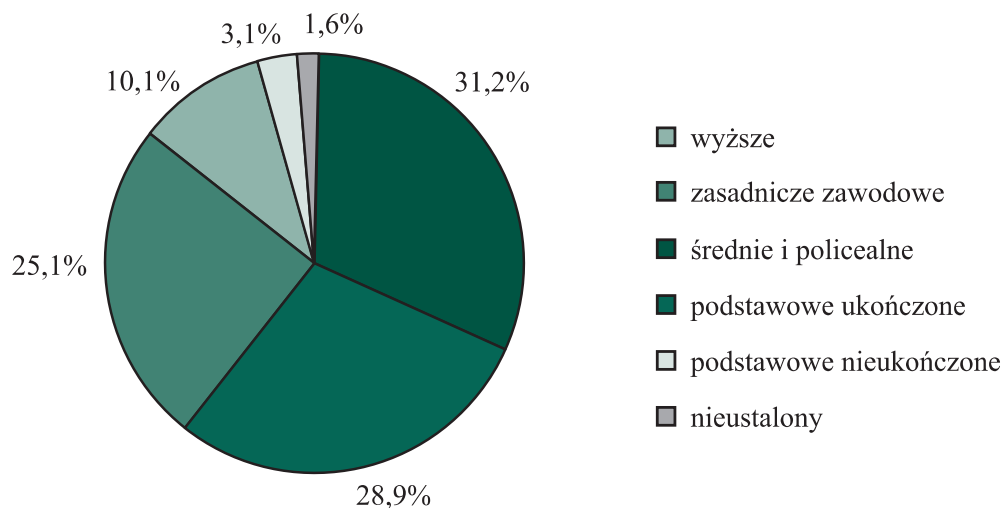
Rozmieszczenie przestrzenne migracji jest jednak bardzo nierównomierne. Dodatkowo, wysokie saldo migracji występuje na obszarach wiejskich obejmując 3 775 osób, tj. 2,3‰, ze szczególnym natężeniem w strefach podmiejskich Krakowa, Tarnowa i Nowego Sącza oraz powiatach: wielickim, krakowskim, myślenickim, tarnowskim, wadowickim, suskim i nowotarskim. Na pozostałych obszarach wiejskich, głównie powiatów rolniczych północnej części województwa (miechowski, proszowicki, dąbrowski) oraz obszarów górskich (powiat limanowski, gorlicki, tatrzańskim) obserwuje się przewagę odpływu ludności.

W 2002 roku ponownie wzorem ubiegłych lat, z wyjątkiem roku 2001, zanotowano ujemne saldo migracji dla miast (ubyło 563 osoby, tj. 0,36‰). Z dużych miast jedynie Kraków wykazywał dodatnie saldo (+1 839 osób, tj. 2,51‰). W Tarnowie ubyło 552 osoby (-4,61‰), w Nowym Sączu – 209 (-2,46‰). Odpływ ludności obejmuje także małe miasta położone w obszarach rolniczych oraz wszystkie miasta przemysłowe zachodniej części województwa.

5. WYKSZTAŁCENIE

Badaniem poziomu wykształcenia w czasie NSR 2002 w województwie małopolskim objęte zostało 2 707,0 tys. osób w wieku 13 lat i więcej.³ Wykształcenie wyższe od podstawowego posiadało 1 796,1 tys. osób, tj. 66,4%. Najliczniejszą grupę osób stanowiły osoby z wykształceniem średnim – 1 434,6 tys. osób, tj. 53,0%.

Wykres nr 13. **Struktura poziomu wykształcenia ludności w 2002 roku**

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

³ Badaniem poziomu wykształcenia w czasie NSP w roku 2002 została objęta ludność w wieku 13 lat i więcej. Jednak dla grupy ludności w wieku 13-15 lat można mówić jedynie o wykształceniu podstawowym (ukończonym lub nieukończonym).

Analiza poziomu wykształcenia według płci wykazuje wyższy poziom wykształcenia kobiet. Kobiety z wykształceniem wyższym stanowiły 10,6% ogółu (mężczyźni – 9,5%), z wykształceniem średnim i policealnym 35,3% (mężczyźni – 26,7%). Wśród mężczyzn wyraźnie dominowała natomiast grupa z wykształceniem zasadniczym zawodowym, która stanowiła 32,2% (kobiety 18,5%).

Poziom wykształcenia był wyraźnie zależny od charakteru miejsca zamieszkania. Wśród mieszkańców miast wyższy był udział ludności z wykształceniem wyższym – 15,5% (wieś – 4,2%), policealnym – 4,2% (wieś – 2,1%) oraz ogólnokształcącym – 12,5% (wieś – 4,0%). Natomiast na obszarach wiejskich ludność była zdecydowanie słabiej wykształcona. Wysoki był udział ludności z wykształceniem podstawowym – 37,5% (miasto 21,0%) oraz z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 30,9% (miasto – 19,8%).

W porównaniu do struktury poziomu wykształcenia ludności kraju województwo małopolskie cechował wyższy udział ludności z wykształceniem ponadpodstawowym – 66,4% (kraj – 64,6%), w tym z wykształceniem wyższym – 10,1% (kraj – 9,9%), średnim – 53,0%, (kraj – 51,6), w tym szczególnie z wykształceniem zasadniczym zawodowym – 25,1% (kraj – 23,2%).

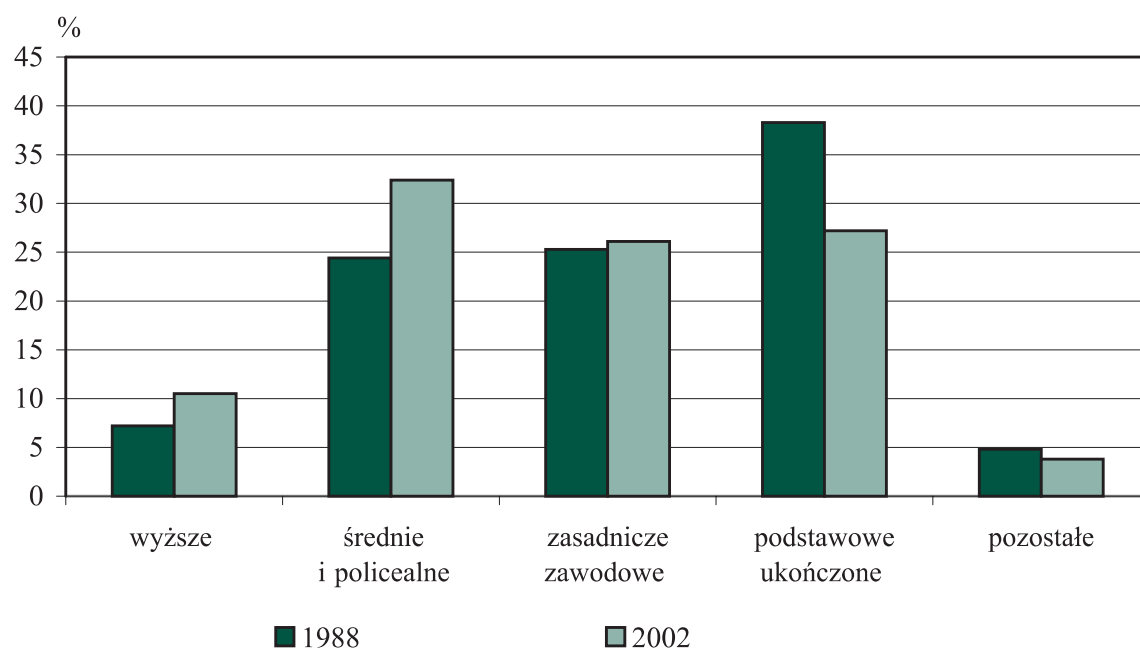
Tabela nr 24. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w 2002 roku

Wyszczególnienie	Ogółem w tys. osób	Struktura w % kraj	Struktura w % województwo małopolskie		
			ogółem	miasta	wsie
Ludność w wieku 13 lat i więcej	2 707,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Poziom wykształcenia					
Wyższe	272,9	9,9	10,1	15,5	4,2
Policealne	88,6	3,2	3,3	4,3	2,1
Średnie – razem w tym:	1 434,6	51,6	53,0	54,5	51,4
zawodowe	526,8	19,7	19,5	22,2	16,5
ogólnokształcące	228,6	8,6	8,4	12,5	4,0
zasadnicze zawodowe	679,2	23,2	25,1	19,8	30,9
Podstawowe ukończone	782,9	29,8	28,9	21,0	37,5
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	85,0	3,6	3,1	2,0	4,4
Nieustalony	43,0	2,0	1,6	2,7	0,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

W okresie 1988-2002⁴ poziom wykształcenia ludności województwa małopolskiego wyraźnie wzrósł. Odsetek osób z wykształceniem ponadpodstawowym zwiększył się z 57,0% w roku 1988 do 68,9% w roku 2002. Obserwuje się tendencję wzrostową odsetka osób z wykształceniem wyższym z 7,2% do 10,5% (o 65,0%) oraz średnim i policealnym z 24,4% do 32,4% (o 50,7%). Niewielki wzrost dotyczył osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym z 25,3% do 26,1% (o 16,9%), natomiast nastąpił wyraźny spadek udziału osób z wykształceniem podstawowym z 38,3% do 27,2% i niepełnym podstawowym z 4,8% do 2,2%.

Wykres nr 14. **Zmiany poziomu wykształcenia ludności w latach 1988-2002**
(ludność w wieku 15 lat i więcej)

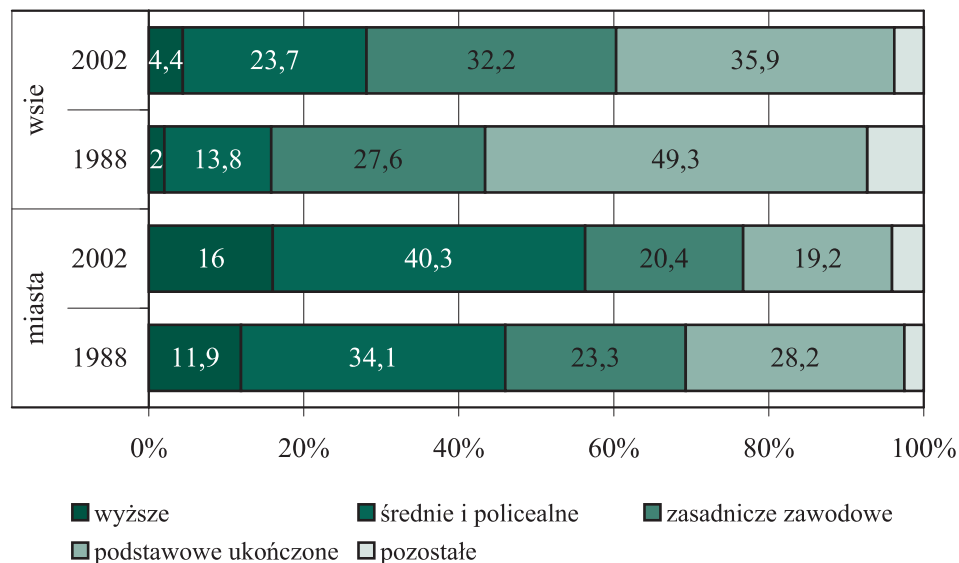

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania należy zauważyć szczególnie wysoką dynamikę wzrostu liczby osób z wykształceniem wyższym (151%) oraz średnim i policealnym (96,0%) na obszarach wiejskich, co wyraźnie obrazuje uzupełnianie wykształcenia przez ludność wiejską.

⁴ NSP w roku 2002 obejmował badaniem wykształcenia ludności grupę wiekową 13 lat i więcej. Natomiast NSP w roku 1988 obejmował tym badaniem tylko ludność w wieku 15 lat i więcej. Dlatego też dla porównania zmian poziomu wykształcenia w okresie międzyspisowym analizowane są grupy ludności w wieku 15 lat i więcej dla obydwu spisów.

Wykres nr 15. Struktura poziomu wykształcenia ludności w latach 1988-2002 według miejsca zamieszkania

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

6. ŹRÓDŁA UTRZYMANIA LUDNOŚCI

Według danych spisu w 2002 roku⁵ 1 921,3 tys. mieszkańców Małopolski posiadało własne źródło utrzymania, którymi mogły być dochody z pracy, dochody pochodzące ze świadczeń społecznych lub dochody z własności. Wskaźnik procentowy udziału ludności posiadającej własne źródło utrzymania wynoszący w województwie 59,4% był nieco niższy do wskaźnika krajowego (60,3%) i plasował województwo na 9 miejscu w kraju. W tej grupie osób dochody uzyskane z pracy były źródłem utrzymania dla 31,9% ludności (średnia w kraju 32,3%), co dawało Małopolsce 6 miejsce wśród województw.

Korzystniejszy od średniej krajowej (28%) był natomiast udział ludności utrzymującej się ze źródeł niezarobkowych – 27,5% (10 miejsce w kraju). Dla tej grupy osób wyjątkowo wysoki w Małopolsce był udział ludności utrzymującej się z renty z tytułu niezdolności do pracy – 9,7% (kraj – 6,6%).

Udział osób będących na utrzymaniu (39,1%) był województwie wyższy od średniej krajowej (38,0%), co miało wpływ na wysokość wskaźnika liczby osób utrzymywanych przypadających na 1000 osób posiadających własne źródło utrzymania: województwo – 657, kraj – 631. Wśród osób będących na utrzymaniu niepokojący jest wysoki udział osób młodych. W wieku produkcyjnym na utrzymaniu była co czwarta osoba (24,6%), przy czym prawie co trzecia (32,6%) w wieku mobilnym. W grupie ludności w wieku 20-29 lat udział osób będących na utrzymaniu był szczególnie wysoki i wynosił 40,3%. Tendencje te jednak były zbieżne z procesami zachodzącymi w całym kraju. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania należy zauważyć, że w miastach więcej ludzi młodych pozostaje na utrzymaniu: 25,6% ludności w wieku produkcyjnym, 34,7% w wieku mobilnym. Na wsi wskaźniki te są niższe i wynoszą odpowiednio: 23,4% i 30,3%.

⁵ W NSP 2002 ustalono główne (przynoszące największy dochód) i dodatkowe źródło utrzymania dla poszczególnych osób oraz dla gospodarstw domowych. Informacje o źródłach dochodów dotyczyły 12 miesięcy poprzedzających spis i były ustalone niezależnie od stanu aktywności ekonomicznej osób.

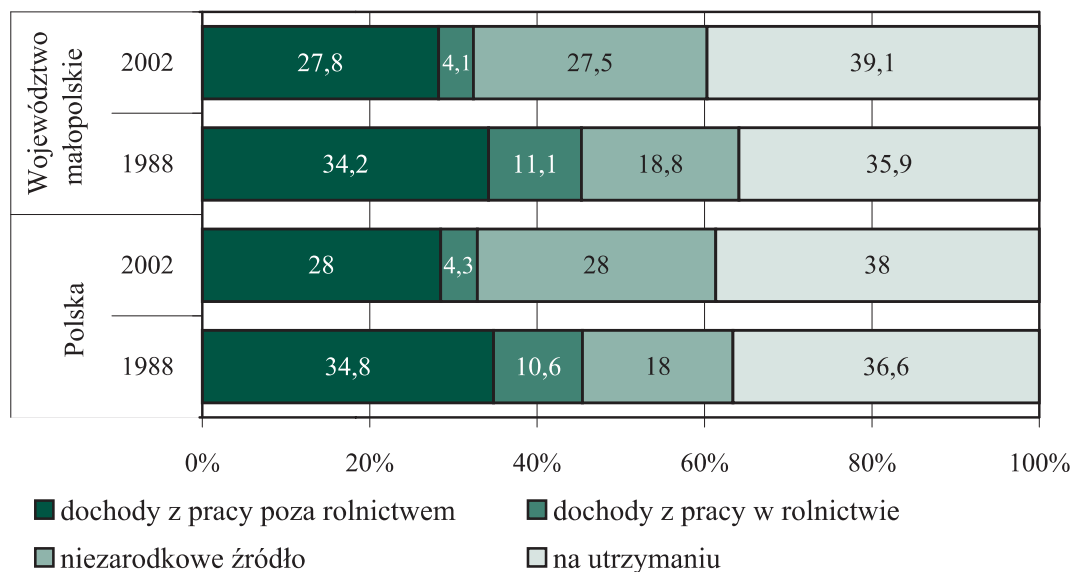
Tabela nr 25. Ludność według głównego źródła utrzymania

Wyszczególnienie	Województwo małopolskie		Polska
	w tysiącach	w %	w %
Ogółem	3 232,4	100,0	100,0
W tym:			
Dochody z pracy w tym:	1 030,7	31,9	32,3
• poza rolnictwem	899,8	27,8	28,0
– w sektorze publicznym	376,8	11,7	11,4
– w sektorze prywatnym	523,0	16,2	16,6
• w rolnictwie	130,9	4,1	4,3
– w sektorze publicznym	1,5	0,1	0,1
– w sektorze prywatnym	129,5	4,0	4,2
Niezarobkowe źródło utrzymania w tym:	888,4	27,5	28,0
– emerytura	378,5	11,7	13,9
– renta inwalidzka	314,2	9,7	6,6
– renta rodzinna	65,5	2,0	2,2
– zasiłek dla bezrobotnych	35,6	1,1	1,6
– zasiłek pomocy społecznej	10,9	0,3	0,6
Dochody z własności	2,3	0,1	0,1
Na utrzymaniu	1 262,8	39,1	38,0
Nieustalone źródło utrzymania	48,3	1,5	1,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

W okresie międzyspisowym zaszły istotne zmiany dotyczące źródeł utrzymania ludności. Wyraźnie zmniejszyła się liczba osób utrzymujących się z dochodów z pracy – o 369 tys. osób, tj. o 26,4%. Udział tej grupy zmniejszył się z 45,3% w roku 1988 do 31,9% w roku 2002%, przy odbywającym się w tym czasie wzroście ludności w wieku produkcyjnym z 56,9% do 60,7%. Proces ten dotyczył szczególnie osób utrzymujących się z pracy w rolnictwie (spadek z 11,1% do 4,1% ludności województwa). Konsekwencją tej zmiany było zwiększenie liczby osób utrzymujących się z niezarobkowych źródeł z 579,5 tys. do 888,4 tys. osób, tj. o 53,3% oraz osób będących na utrzymaniu z 1 107,9 tys. do 1 262,8 tys., tj. o 14,0%.

Wykres nr 16. Zmiany struktury ludności według źródeł utrzymania w latach 1988-2002

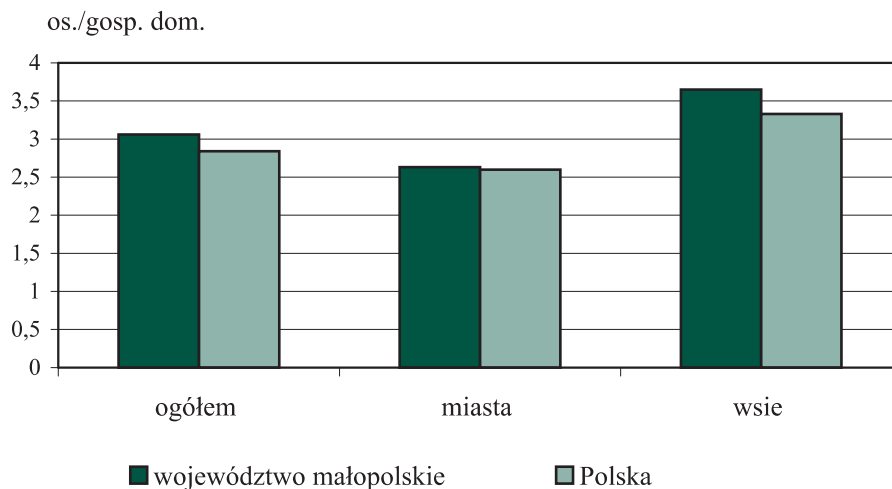

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictw: Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie” oraz Głównego Urzędu Statystycznego „Raport z wyników NSP ludności i mieszkań 2002”.

7. GOSPODARSTWA DOMOWE

W 2002 roku w 1040,8 tys. gospodarstw domowych w Małopolsce zamieszkiwało 3 185,5 tys. osób (98,6% ogółu ludności województwa). Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wynosiła 3,06 i była znacznie wyższa niż średnio w kraju – 2,84. Plasowało to województwo na 3 miejscu po województwie podkarpackim (3,38) i wielkopolskim (3,07). Wyraźnie wyższe było przeciętne gospodarstwo domowe na wsi – 3,65 (kraj – 3,33), niż w mieście – 2,63 (kraj – 2,60).

Wykres nr 17. Wielkość gospodarstw domowych w Małopolsce na tle kraju

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictw: Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie” oraz Głównego Urzędu Statystycznego „Raport z wyników NSP ludności i mieszkań 2002”.

Tabela nr 26. Gospodarstwa domowe w latach 1988-2002

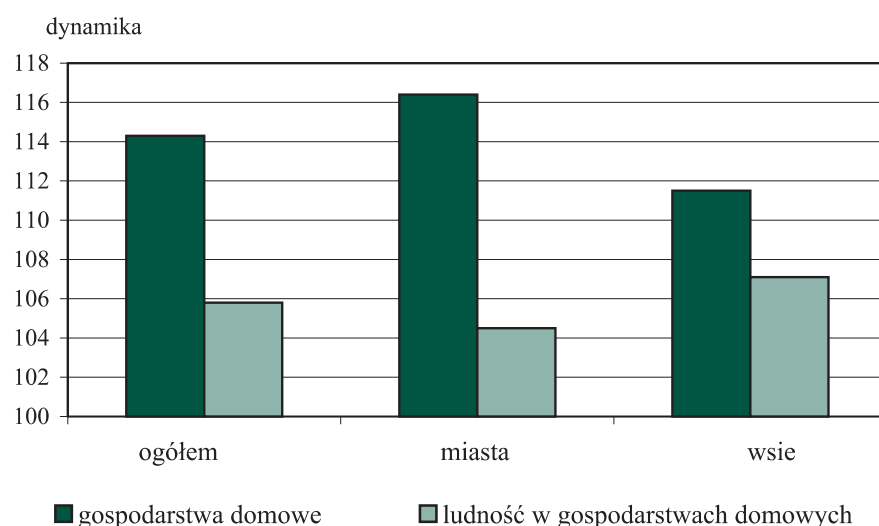
Wyszczególnienie	Gospodarstwa domowe			Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym	
	1988	2002		1988	2002
	w tysiącach		1988=100		
Ogółem	910,7	1 040,8	114,3	3,31	3,06
Miasta	517,2	602,1	116,4	2,93	2,63
Wsie	393,4	438,6	111,5	3,80	3,65

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

Średnia wielkość gospodarstwa domowego była silnie zróżnicowana przestrzennie. Największe gospodarstwa występowały w powiatach: limanowskim (4,03 osoby), nowosądeckim (3,93) oraz tarnowskim (3,83). Najmniejszą liczbą osób w gospodarstwie domowym odnotowano w powiatach miejskich: Krakowie (2,37), Tarnowie (2,75) i Nowym Sączu (2,98) oraz w powiatach Małopolski Zachodniej: chrzanowskim (2,80), olkuskim i oświęcimskim (po 2,94).

W latach 1988-2002 dynamika wzrostu gospodarstw domowych wynosiła 114,3 przy znacznie niższej dynamice wzrostu ludności w tym okresie wynoszącej 105,8. Wyraźnie wyższa dynamika cechowała miasta (116,4), niż obszary wiejskie (111,5). Była to odmienna tendencja od przyrostu ludności w tych jednostkach osadniczych, bowiem w tym okresie dynamika wzrostu ludności w miastach wynosiła 104,5, na wsiach 107,1.

Wykres nr 18. Dynamika wzrostu gospodarstw domowych i ludności w latach 1988-2002

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

Tabela nr 27. Gospodarstwa domowe według liczby osób w latach 1988-2002

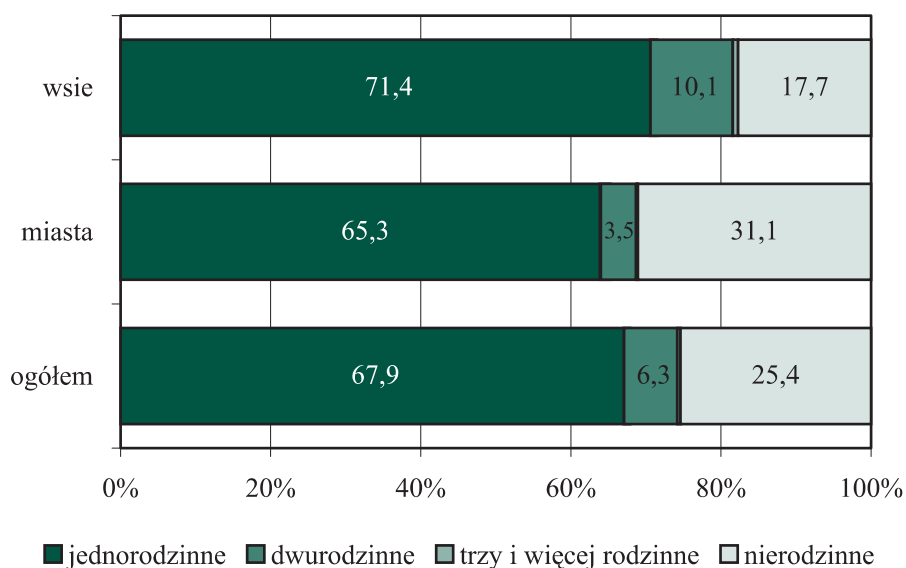
Wyszczególnienie	Ogółem w tys.	Liczba osób w gospodarstwie domowym			
		1	2	3-4	5 i więcej
		w % ogółem			
1988					
Ogółem	910,7	17,6	20,2	39,9	22,3
Miasta	517,2	20,7	22,3	43,4	13,6
Wsie	393,4	13,5	17,4	35,3	33,7
2002					
Ogółem	1 040,8	23,8	20,8	36,4	19,3
Miasta	602,1	29,3	23,1	36,9	10,8
Wsie	438,7	16,3	17,2	35,7	30,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

Zdecydowanie wyższa dynamika przyrostu gospodarstw domowych niż liczby ludności stała się przyczyną zmniejszenia przeciętnej liczby osób w gospodarstwie domowym z 3,31 w 1988 roku do 3,06 w roku 2002. Tendencja ta, podobnie jak w skali kraju wystąpiła zarówno w miastach, jak i na wsi. W okresie tym szczególnie wzrósł odsetek gospodarstw jednoosobowych, gospodarstwa dwuosobowe pozostały na podobnym poziomie, zmniejszył się natomiast udział gospodarstw liczących powyżej 3 osób.

W strukturze gospodarstw domowych dominowały gospodarstwa jednorodzinne, które stanowiły 67,9% ogółu (kraj – 69,0%). Udział gospodarstw dwurodzinnych wynosił 6,3% (kraj – 4,9%), a liczących 3 i więcej rodzin jedynie 0,4% (kraj – 0,2%).

Wykres nr 19. Struktura gospodarstw domowych według składu rodzinnego

Źródło: opracowanie własne na podstawie wydawnictwa Urzędu Statystycznego w Krakowie „Raport z wyników spisów powszechnych. Województwo małopolskie”.

II. OCHRONA ZDROWIA

1. FINANSOWANIE OPIEKI ZDROWOTNEJ

W roku 2002 na sfinansowanie kosztów świadczeń Małopolski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia w Krakowie przeznaczył 2 197 497,88 tys. zł co stanowiło 99,50% jej przychodów netto wynoszących 2 208 463,20 tys. zł i wzrost w stosunku do 2001 roku o 6,56%.

Tabela nr 28. **Wysokość kwot wydatkowanych przez NFZ na pokrycie kosztów poszczególnych rodzajów świadczeń wraz z ich procentowym wykonaniem w roku 2001 i 2002.**

Rodzaj świadczenia	2000 w tys. zł	2001 w tys. zł	2002 w tys. zł	Dynamika
Podstawowa opieka zdrowotna	227 922,40	250 770,50	256 569,20	102,31
Ambulatoryjna opieka specjalistyczna	123 932,50	150 544,10	160 238,56	106,43
Leczenie stomatologiczne	55 392,90	67 594,00	70 260,98	103,94
Leczenie szpitalne	838 734,80	980 386,70	1 055 133,37	107,62
Pomoc doraźna i transport sanitarny	58 250,10	59 920,20	61 508,95	102,65
Lecznictwo uzdrowiskowe	27 843,70	30 334,60	33 589,13	110,72
Opieka długoterminowa	13 871,20	24 932,30	31 332,58	125,67
Refundacja cen leków	383 148,00	434 986,90	451 980,30	103,90
Sprzęt ortop. i środki pomocnicze	19 780,00	23 873,20	31 241,55	130,86
Rehabilitacja lecznicza	6 410,10	25 920,60	29 005,78	111,90
Wysokospecjalistyczne świadczenia lecznicze i diagnostyczne	5 499,30	9 839,60	12 377,26	125,79
Programy zdrowotne	1 130,90	2 966,60	3 939,74	132,80
Inne świadczenia	184,20	27,00	320,48	1 186,96
Ogółem	1 762 100,00	2 062 096,30	2 197 497,88	106,56

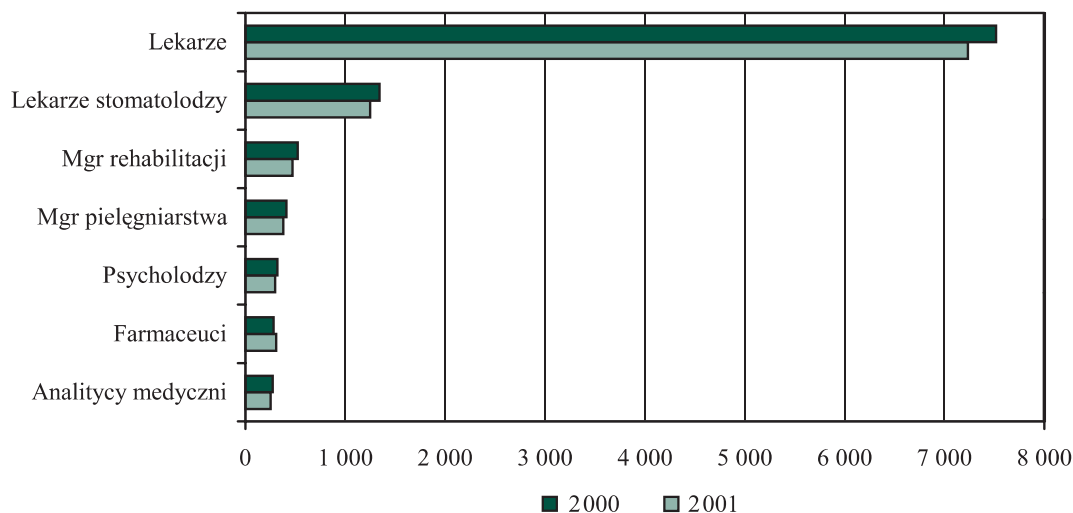
Źródło: Małopolski Oddział Wojewódzki Narodowego Funduszu Zdrowia.

2. STAN BAZY SŁUŻBY ZDROWIA

Zasoby kadrowe

Według danych na dzień 31 grudnia 2002 roku stan zatrudnienia personelu medycznego w publicznych i niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej w województwie małopolskim przedstawiał się następująco:

Wykres nr 20. **Personel medyczny z wyższym wykształceniem zatrudniony podstawowo w publicznych i niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej**

Źródło: Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego.

Tabela nr 29. **Personel medyczny ze średnim wykształceniem zatrudniony podstawowo w publicznych i niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej**

Wyszczególnienie	2000	2001	2002
Pielegniarki	15 469	15 400	15 670
Położne	1 960	1 957	1 938
Technicy dentyści	157	113	112
Technicy farmaceutyczni	255	249	209
Technicy analityki medycznej	1 163	1 090	1 028
Technicy elektroradiologii	873	842	845
Technicy fizjoterapii	782	771	786
Technicy masażyści	185	196	220
Dietetycy	449	408	398

Źródło: Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego.

Porównując dane za lata 2001/2002, można stwierdzić, iż w 2002 roku nastąpiło zmniejszenie zatrudnienia w wybranych grupach zawodowych personelu medycznego w publicznych zakładach opieki zdrowotnej. Największa redukcja dotyczyła pielęgniarek i wynosiła 155 osób oraz położnych – 101 osób. Wzrost zatrudnienia powyższych grup zawodowych nastąpił w nowo powstających niepublicznych zakładach opieki zdrowotnej i praktykach prywatnych, mających kontrakt z Małopolską Regionalną Kasą Chorych. W porównaniu do roku 2001, na koniec 2002 roku nastąpił wyraźny wzrost zatrudnienia ogółem lekarzy i pielęgniarek oraz niewielkie zmiany, zarówno wzrost jak i spadek, w zatrudnieniu personelu medycznego w pozostałych wybranych grupach zawodowych.

Zasoby i działalność lecznictwa ambulatoryjnego

W 2002 roku na terenie województwa małopolskiego ambulatoryjną opiekę zdrowotną dla ogółu ludności, w służbie medycyny pracy i w rehabilitacyjnych spółdzielniach inwalidów, zapewniały publiczne i niepubliczne zakłady opieki zdrowotnej. Ogółem działało 446 przychodni, w tym 405 dla ogółu ludności, 41 w służbie medycyny pracy. W 2002 roku przychodnie przy spółdzielniach rehabilitacyjnych dla inwalidów zostały wliczone przez Urząd Statystyczny do przychodni dla ogółu ludności. Ponadto działały 282 ośrodki zdrowia, 409 praktyk lekarskich oraz 323 samodzielne poradnie zakładów opieki zdrowotnej.

Tabela nr 30. Przychodnie i ośrodki zdrowia dla ogółu ludności w latach 2001 – 2002

Rok	Liczba przychodni			Liczba ośrodków zdrowia		
	Ogółem	w tym:		Ogółem	w tym:	
		w zakładach publicznych	w zakładach niepublicznych		w zakładach publicznych	w zakładach niepublicznych
2001	442	142	300	287	209	78
2002	446	128	318	282	189	93

Źródło: Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego.

Ogółem, w zakładach opieki zdrowotnej i praktykach lekarskich w ambulatoryjnej podstawowej i specjalistycznej opiece zdrowotnej (dla ogółu ludności, przy zakładach pracy) lekarze udzielili w 2002 r. 19 202 185 porad. W porównaniu z 2001 r. nastąpił wzrost liczby udzielonych porad o ponad 2,0%. Lekarze stomatolodzy w 2002 r. udzielili 2 750 566 porad (w 2001 r. udzielono 2 554 267 porad tj. o 7,7% więcej).

W podstawowej opiece zdrowotnej województwa małopolskiego w poradniach ogólnych w 2002 roku lekarze udzielili 7 902 776 porad, w tym 255 505 wizyt domowych (odsetek wizyt domowych wynosi 3,2). W porównaniu z 2001 r., w którym udzielono 7 890 969 porad, nastąpił wzrost liczby porad o 11 807.

W poradniach dla dzieci udzielono w 2002 roku 3 585 232 porad, z czego 91 216 stanowiły wizyty domowe (spadek o 13 131 w porównaniu do 2001r.). Liczba zbadanych noworodków (dzieci do 1 m-ca życia) ogółem wyniosła 26 549 (w tym w domu zbadano 21 877). Odsetek wizyt patronażowych do ogółu zbadanych noworodków wynosi 82,4. W 2001 roku na 27 152 zbadanych dzieci 22 575 stanowiły wizyty patronażowe, tj. 83,1 %.

W specjalistycznej opiece zdrowotnej dla ogółu ludności i służbie medycyny pracy lekarze specjaliści udzielili w 2002 roku 7 714 177 porad, zaś wskaźnik dynamiki od 2001 roku stanowił 109,2% (w 2001 roku udzielono 7 062 464 porad).

Od roku 2001 poradnie stomatologiczne zostały włączone do poradni specjalistycznych. W poradniach specjalistycznych stomatologicznych lekarze specjaliści z zakresu stomatologii udzielili w 2002 r. 2 750 566 porad tj. o 196 299 więcej.

Z ogółem lekarskich porad specjalistycznych, w poradniach służby medycyny pracy udzielono w 2002 roku 373 672 porad, co stanowi wzrost w porównaniu z rokiem 2001 o 19,8%. Lekarze stomatolodzy udzielili 19 594 porad (w porównaniu do roku 2001spadek o 31,3%).

Tabela nr 31. Porady udzielone w podstawowej i specjalistycznej opiece zdrowotnej w zakładach publicznych, niepublicznych i praktykach lekarskich (w tys.)

Wyszczególnienie	Rok	Liczba udzielonych porad			Z tego w:			
					podstawowej opiece zdrowotnej	specjalistycznej opiece zdrowotnej		
		razem	lekarskie	stomatologiczne	lekarskie	razem	lekarskie	stomatologiczne
Ogółem	2001	21 387,7	18 833,4	2 554,3	11 770,9	9 616,7	7 062,4	2 554,3
	2002	21 952,7	19 202,2	2 750,5	11 488,0	10 464,7	7 714,2	2 750,5

Źródło: Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego.

Z informacji Małopolskiego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego wynika, że w 2002 roku stwierdzono ogółem 548 chorób zawodowych. W porównaniu do 2001r., w którym zarejestrowano 898 chorób, nastąpił spadek o 39%.

Zasoby i działalność lecznictwa stacjonarnego

Na terenie województwa małopolskiego w 2002 roku funkcjonowało 47 publicznych szpitali ogólnych i 2 psychiatryczne. W porównaniu do 2001 r., wykazano o jeden szpital ogólny więcej. Wynika to tylko i wyłącznie ze zmiany, jaka nastąpiła w Rejestrze Zakładów Opieki Zdrowotnej. Dotychczasowy oddział zamiejscowy w Makowie Podhalańskim ZOZ-u Sucha Beskidzka został zarejestrowany jako drugi szpital w tym zakładzie.

Szpital ogólny na dzień 31.XII.2002 r. dysponowały 14 251 łózkami rzeczywistymi, co w porównaniu z ilością łóżek w 2001 r. jest wielkością mniejszą o 174.

W publicznych szpitalach ogólnych w ciągu 2002 r., leczonych (bez ruchu międzyoddziałowego) było 469 467 osób, tj. o 23 196 osób więcej niż w roku poprzednim, co stanowiło wzrost o 5,2%.

Liczba osobodni leczenia pacjentów w publicznych szpitalach ogólnych w 2002 r. wynosiła 4 219 206, w porównaniu z rokiem poprzednim nastąpiło zmniejszenie o 20 236 osobodni. Fakty te przyczyniły się do zmniejszenia wskaźnika średniego pobytu 1 pacjenta w szpitalu z 9,5 dni w 2001 r. do 9,0 dni w 2002 r.

W związku z dalszym zmniejszeniem ilości łóżek w publicznych szpitalach ogólnych, wzrostem liczby leczonych i skróceniem okresu pobytu leczonych nastąpiła dalsza poprawa wykorzystania łóżkowej bazy szpitalnej województwa małopolskiego z 80,0% w 2001 r. do 80,5% w roku 2002.

Tabela nr 32. Liczba łóżek w publicznych szpitalach ogólnych – stan na dzień 31.XII.2002 r.

Lp.	Nazwa powiatu	Liczba łóżek
1	Krakowski grodzki i ziemski	5 870
2	Nowosądecki grodzki i ziemski	734
3	Tarnowski grodzki i ziemski	1 025
4	Bocheński	247
5	Brzeski	426
6	Chrzanowski	518
7	Dąbrowski	284
8	Gorlicki	554
9	Limanowski	363
10	Miechowski	330
11	Myślenicki	321
12	Nowotarski	653
13	Olkuski	515
14	Oświęcimski	483
15	Proszowicki	322
16	Suski	508
17	Tatrzański	788
18	Wadowicki	310
19	Wielicki	0
Ogółem łóżka		14 251

Źródło: Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego.

Tabela nr 33. Wskaźniki działalności szpitali ogólnych

Wyszczególnienie	Polska */			Woj. małopolskie			
	1999	2000	2001	1999	2000	2001	2002
Liczba leczonych na 10 000 ludności	1 471	1 554	1 640	1 272	1 321	1 377	•
Przelotowość – liczba chorych na 1 łóżko	28,6	31,5	33,7	25,7	28,7	30,8	32,7
Przeciętny okres pobytu leczonego w dniach	9,3	8,9	8,4	10,3	9,9	9,5	9,0
Przeciętne wykorzystanie łóżka w dniach	261	278	282	264,7	285,3	292,1	293,8

* dotyczy publicznych i niepublicznych szpitali ogólnych

• brak danych demograficznych za 2002 r. nie pozwala obliczyć wskaźników

Źródło: Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego.

Na terenie województwa małopolskiego w 2002 r. działały 2 publiczne szpitale psychiatryczne, w których liczba łóżek rzeczywistych na dzień 31.XII. wynosiła 1 076 – było to o 15 (tj. 1,4%) mniej niż w roku poprzednim. Nadal notowany był wzrost liczby leczonych pacjentów w tych szpitalach. W 2002 r., leczonych (bez ruchu międzyoddziałowego) było 12 244 osób, tj. o 1 269 więcej niż w 2001 r.

Tabela nr 34. Wskaźniki działalności szpitali psychiatrycznych

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002
Liczba leczonych na 10 000 ludności	30,0	32,7	33,9	•
Przelotowość – liczba chorych na 1 łóżko	9,0	9,7	9,9	11,3
Przeciętny okres pobytu leczonego w dniach	38,0	35,0	34,8	31,7
Przeciętne wykorzystanie łóżka w dniach	340,6	340,6	345,7	357,6

• brak danych demograficznych za 2002 r. nie pozwala obliczyć wskaźników

Źródło: Małopolskie Centrum Zdrowia Publicznego.

Oprócz publicznych zakładów, świadczących usługi w zakresie lecznictwa stacjonarnego, na terenie naszego województwa działają również zakłady niepubliczne ogólne i psychiatryczne. Na dzień 31.XII.2002 r., było ich 18 (w tym 4 zakłady psychiatryczne dla osób uzależnionych). Są to zakłady utworzone przez spółki, osoby fizyczne, towarzystwa i kościoły.

Liczba łóżek rzeczywistych w niepublicznych zakładach ogólnych na dzień 31.XII.2002 r., wyniosła 380 i w porównaniu z rokiem poprzednim zwiększyła się o 20. Zwiększeniu uległa także liczba leczonych pacjentów (bez ruchu międzyoddziałowego) – w ciągu 2002 roku hospitalizowano 21 743 osoby, tj. o 6 591 więcej niż w 2001 roku, co stanowiło 43,5%.

Na terenie województwa małopolskiego działają cztery hospicja niepubliczne, specjalizujące się wyłącznie w opiece paliatywnej. Są to zakłady zajmujące się opieką długoterminową, w których leczenie ma charakter zachowawczy zmierzający do złagodzenia objawów chorobowych. W jednostkach tych w ciągu 2002 r. leczonych było 704 pacjentów, którzy przebywali łącznie 27 112 osobodni. Średni pobyt pacjentów w zakładach hospicyjnych wynosił 38,5 dni.

Ponadto, w 2002 r. na terenie województwa małopolskiego działały 2 publiczne i 4 niepubliczne zakłady pielęgnacyjno-opiekuńcze, opiekuńczo-lecznicze typu pielęgnacyjnego. W publicznych szpitalach ogólnych funkcjonowały 23 oddziały: geriatryczne, medycyny paliatywnej i dla przewlekłe chorych. Zarówno w ww. zakładach, jak i na oddziałach szpitalnych przebywały osoby wymagające opieki i leczenia długoterminowego. Jednostki te posiadały łącznie 885 łóżek (w 2001 r. 815), na których leczonych było 7 016 osób (w 2001 r. 7 029 osób). Średni pobyt pacjenta wynosił 41,8 dni i w porównaniu z 2001 r. wydłużył się o 4,5 dnia.

III. POMOC SPOŁECZNA

1. KORZYSTAJĄCY Z POMOCY SPOŁECZNEJ

Pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne środki, możliwości i uprawnienia. Podstawowym aktem prawnym regulującym zasady przyznawania pomocy społecznej jest Ustawa z dnia 29 listopada 1990 roku o pomocy społecznej.

Tabela nr 35. Rodziny i osoby objęte pomocą społeczną

Powiat	Świadczenia przyznane w ramach zadań zleconych i własnych (bez względu na ich rodzaj, formę, liczbę i źródło finansowania)			Liczba mieszkańców	%*	
	liczba osób, którym przyznano świadczenia	liczba rodzin				liczba osób w rodzinach
		ogółem	w tym: na wsi			
Bocheński	5 446	3 620	2 524	14 355	98 563	14,6
Brzeski	5 859	3 830	3 112	16 549	90 106	18,4
Chrzanowski	6 790	4 581	1 214	13 265	130 666	10,2
Dąbrowski	5 662	3 218	2 843	14 185	58 934	24,1
Gorlicki	12 282	6 123	4 764	26 497	108 420	24,4
Krakowski	9 694	6 722	5 371	22 917	237 238	9,7
Limanowski	12 141	6 838	5 905	32 111	119 575	26,9
Miechowski	3 319	2 365	1 636	7 837	52 514	14,9
Myślenicki	8 393	5 649	4 339	23 945	114 005	21,0
Nowosądecki	20 021	12 094	10 369	55 072	194 594	28,3
Nowotarski	9 404	6 206	4 633	26 082	180 666	14,4
Olkuski	5 618	3 850	1 954	12 437	123 526	10,1
Oświęcimski	7 787	5 611	2 029	16 260	154 616	10,5
Proszowicki	2 633	1 983	1 649	7 381	44 804	16,5
Suski	6 234	3 968	3 002	16 276	81 552	20,0
Tarnowski	14 303	9 382	8 762	42 869	181 972	23,6
Tatrzański	3 269	2 297	1 531	8 464	66 212	12,8
Wadowicki	7 736	4 722	3 421	18 695	155 529	12,0
Wielicki	5 082	3 400	2 610	11 534	101 143	11,4
Tarnów	6 814	6 128	0	24 732	121 091	20,4
Kraków	25 475	22 870	0	53 211	740 737	7,2
Nowy Sącz	3 723	3 396	0	12 118	84 465	14,3
Województwo	187 685	128 853	71 668	476 792	3 240 928	14,7

* odsetek liczb osób w rodzinach świadczeniobiorców w liczbie ludności danego terenu

(bez osób otrzymujących wyłącznie zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne oraz pomoc dla kombatanów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie - Sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2002 r.; „Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie małopolskim”, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2002.

Pomocy społecznej udziela się na zasadach określonych w ustawie osobom i rodzinom, w szczególności z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, potrzeby ochrony macierzyństwa lub wielodzietności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej choroby, bezradności w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, zwłaszcza w rodzinach niepełnych i wielodzietnych, alkoholizmu lub narkomanii, trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego oraz klęski żywiołowej lub ekologicznej.

W porównaniu do roku 2001 wzrosła liczba klientów pomocy społecznej – o blisko 30 tysięcy osób. Uwzględniając liczbę osób w rodzinach świadczeniobiorców – wzrost ten wynosi prawie 43 000 osób – o 2,3% więcej, porównując tą zmienną do liczby mieszkańców województwa.

W 2002 roku w województwie małopolskim skorzystało z pomocy społecznej (z w/w przyczyn łącznie) 128 853 rodzin spełniających kryteria określone w ustawie, z czego 55,6% (71 668) rodzin wiejskich. Łączna liczba osób w rodzinach pozostających w kręgu pomocy społecznej stanowiła 476 792, czyli 14,7% wszystkich mieszkańców Małopolski.

Odsetek osób korzystających ze wsparcia pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców jest znacznie zróżnicowany terytorialnie i wahał się w roku 2002 od 7,2% w Krakowie do 28,3% w powiecie nowosądeckim ziemskim.

Tabela nr 36. Przyczyny korzystania z pomocy społecznej

Przyczyna korzystania z pomocy	Liczba klientów ogółem	Liczba klientów*	%*
Ubóstwo	476 792	324 493	68,1
Bezrobocie	476 792	189 748	39,8
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych	476 792	173 761	36,4
Niepełnosprawność	476 792	130 649	27,4
Długotrwała choroba	476 792	111 644	23,4
Potrzeba ochrony macierzyństwa	476 792	42 649	8,9
Alkoholizm	476 792	26 396	5,5
Sieroctwo	476 792	4 224	0,9
Trudności w przystosowaniu do życia po opuszczeniu ZK**	476 792	2 571	0,5
Bezdomność	476 792	1 563	0,3
Narkomania	476 792	436	0,1
Klęska żywiołowa lub ekologiczna	476 792	390	0,1

* liczba i odsetek klientów pomocy społecznej korzystających ze wsparcia z danej przyczyny; **ZK – zakład karny; podane wartości nie sumują się, ponieważ w praktyce sytuację wielu osób charakteryzuje tzw. „wieloproplemowość” – występowanie kilku problemów jednocześnie

Źródło: opracowanie własne na podstawie - Sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2002 r.

Do dominujących przyczyn korzystania z pomocy społecznej należą: ubóstwo, bezrobocie, bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych oraz niepełnosprawność i długotrwała choroba. O 1,1 punktu procentowego, w porównaniu do roku ubiegłego, wzrosła liczba klientów pomocy społecznej z problemem ubóstwa jako dominującym, a o blisko 3% (w ogólnej liczbie świadczeniobiorców) liczba klientów bezrobotnych.

Z powodu ubóstwa w województwie małopolskim w 2002 roku skorzystało z pomocy społecznej 81 352 rodzin (z czego 64,6% rodzin wiejskich), o łącznej liczbie osób w rodzinach 324 493. Stanowiło to 68,1 % ogółu klientów.

Z powodu bezrobocia w 2002 roku ze świadczeń pomocy społecznej skorzystało 46 409 rodzin (z czego 52,0% rodzin wiejskich) o łącznej liczbie osób w rodzinach 189 748. Liczba ta stanowiła 39,8 % ogółu klientów. Najwięcej klientów otrzymujących pomoc z powodu bezrobocia zanotowano w powiatach należących (oprócz Tarnowa) do powiatów o najwyższych w województwie stopach bezrobocia na koniec roku 2002. Najniższy odsetek bezrobotnych klientów pomocy społecznej zanotowano z kolei w powiatach o niższych wskaźnikach bezrobocia w skali województwa.

Kolejnym powodem udzielania pomocy społecznej była bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Z tej przyczyny w 2002 roku skorzystało z pomocy społecznej 35 100 rodzin (z czego 56,6% rodzin wiejskich), o łącznej liczbie osób w rodzinach 173 761, co stanowiło 36,4 % ogółu klientów.

Z powodu niepełnosprawności w województwie małopolskim w 2002 roku skorzystało ze świadczeń pomocy społecznej 42 773 rodzin (w tym 52,0% rodzin wiejskich) o łącznej liczbie osób w rodzinach 130 649. Liczba osób niepełnosprawnych, którym udzielono wsparcia w postaci świadczeń pomocy społecznej stanowiła 27,4 % ogółu klientów.

Z powodu długotrwałej choroby w województwie małopolskim w 2002 roku udzielono świadczeń pomocy społecznej 34 885 rodzinom (w tym 47,4 % rodzinom wiejskim) o łącznej liczbie osób w rodzinach 111 644, co stanowiło 23,4 % ogółu klientów.

W roku 2002 w województwie małopolskim pomocą społeczną (uwzględniając także pomoc udzieloną wyłącznie w postaci pracy socjalnej) objęto 154 823 rodzin, w tym 83 756 rodzin wiejskich (54,1%), o łącznej liczbie osób w rodzinach 555 913. Rodziny z dziećmi stanowiły 55,9% ogółu rodzin objętych wsparciem. Wśród rodzin z dziećmi objętych wsparciem 62,5% stanowiły rodziny zamieszkałe na terenach wiejskich.

Tababela nr 37. Typy rodzin objętych pomocą społeczną

Wyszczególnienie	Liczba rodzin		Liczba osób w rodzinach
	ogółem	w tym na wsi	
Rodziny ogółem	154 823	83 756	555 913
w tym: rodziny z dziećmi ogółem	86 560	54 132	414 302
rodziny niepełne ogółem	16 525	6 491	54 578
rodziny emerytów i rencistów ogółem	36 937	19 370	99 182

Źródło: opracowanie własne na podstawie - Sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2002 r.

Rodziny niepełne stanowiły 10,7% rodzin objętych pomocą społeczną, a rodziny emerytów i rencistów stanowiły 23,9% ogółu rodzin objętych wsparciem pomocy społecznej w roku 2002.

2. ŚRODKI FINANSOWE

Na świadczenia pomocy społecznej w ramach zadań realizowanych przez gminy i powiaty w 2002 roku wydatkowano: 71 796 800 złotych na świadczenia w ramach zadań własnych gmin, na świadczenia w ramach zadań zleconych gminom przeznaczono 159 840 027 złotych. Powiaty na realizację świadczeń w ramach zadań własnych wydatkowały 33 779 166 złotych, na realizację świadczeń w ramach zadań zleconych przez administrację rządową wydatkowano 18 204 złotych. Poniższe tabele obrazują realizację świadczeń w zestawieniu powiatowym.

Tabela nr 38. Udzielone świadczenia - zadania własne gmin

Powiat	Zadania własne				
	liczba osób, którym przyznano świadczenia	kwota świadczeń w złotych	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	średnie świadczenie w złotych*
Bocheński	4 146	2 132 975	2 460	11 248	189,6
Brzeski	4 546	1 751 993	2 649	12 616	138,9
Chrzanowski	5 557	4 671 863	3 584	10 656	438,4
Dąbrowski	4 612	1 211 270	2 559	12 134	99,8
Gorlicki	9 882	3 185 199	4 313	19 622	162,3
Krakowski	6 719	3 160 315	4 160	15 388	205,4
Limanowski	10 072	3 126 792	4 924	24 599	127,1
Miechowski	2 313	825 318	1 421	4 812	171,5
Myślenicki	7 182	2 367 278	4 136	19 404	122,0
Nowosądecki	17 190	6 162 198	8 497	42 128	146,3
Nowotarski	6 990	3 111 601	4 028	19 167	162,3
Olkuski	4 573	1 858 942	2 915	9 665	192,3
Oświęcimski	6 070	4 137 688	4 145	12 597	328,5
Proszowicki	2 513	700 069	1 552	5 950	117,7
Suski	4 759	2 492 456	2 873	12 534	198,9
Tarnowski	12 158	3 521 380	6 771	33 006	106,7
Tatrzański	2 304	1 052 414	1 371	5 892	178,6
Wadowicki	6 061	3 268 646	3 391	14 669	222,8
Wielicki	3 611	2 059 991	2 317	8 630	238,7
Tarnów	5 217	2 907 480	4 436	18 476	157,4
Kraków	18 980	14 906 822	16 725	40 994	363,6
Nowy Sącz	2 594	3 184 110	2 485	9 687	328,7
Województwo	148 049	71 796 800	91 712	363 874	197,3

*roczna wartość średniego świadczenia w przeliczeniu na osobę w rodzinach świadczeniobiorców

Źródło: opracowanie własne na podstawie - Sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2002 r.

Podane wartości (zadania własne gmin) obejmują następujące rodzaje świadczeń: udzielanie schronienia, posiłku, ubrania osobom tego pozbawionym (w tym osobom bezdomnym) oraz posiłku dzieciom i młodzieży w okresie nauki szkolnej, prowadzenie usług opiekuńczych, w tym specjalistycznych usług opiekuńczych dla mieszkańców gminy wymagających takiej opieki, pomoc finansową na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne. Ponadto: udzielanie zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku zdarzenia losowego, sprawienie pogrzebu w tym oso-

bom bezdomnym, udzielanie zasiłków w naturze np. zakup opału, odzieży itp. oraz udzielanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie się, przeznaczonej dla osób bezrobotnych na rozpoczęcie działalności gospodarczej, szkolenia czy przekwalifikowanie zawodowe.

Wartość średniego rocznego świadczenia w ramach zadań własnych gmin (w przeliczeniu wypłaconej kwoty świadczeń ogółem na osobę w rodzinach objętych pomocą społeczną) wyniosła w roku 2002 – 197,3 złotych.

Tabela nr 39. Udzielone świadczenia - zadania zlecone gminom

Powiat	Zadania zlecone				
	liczba osób, którym przyznano świadczenia	kwota świadczeń w złotych*	liczba rodzin	liczba osób w rodzinach	średnie świadczenie w złotych**
Bocheński	1 591	4 786 827	1 557	5 958	803,4
Brzeski	1 675	4 250 396	1 639	6 401	664,0
Chrzanowski	2 284	5 781 283	2 173	6 705	862,2
Dąbrowski	1 410	3 439 266	1 332	5 712	602,1
Gorlicki	3 023	6 748 109	2 929	12 700	531,3
Krakowski	3 626	10 415 652	3 504	11 220	928,3
Limanowski	3 350	8 110 753	3 254	15 014	540,2
Miechowski	1 209	3 008 409	1 195	3 621	830,8
Myślenicki	2 194	5 720 574	2 104	8 569	667,6
Nowosądecki	5 851	14 285 715	5 690	24 917	573,3
Nowotarski	2 778	7 938 108	2 707	11 208	708,3
Olkuski	1 849	4 583 546	1 785	6 041	758,7
Oświęcimski	2 862	8 061 065	2 695	7 610	1059,3
Proszowicki	813	2 303 327	783	2 705	851,5
Suski	2 013	4 927 858	1 983	7 596	648,7
Tarnowski	4 435	10 285 575	4 322	19 040	540,2
Tatrzański	1 216	3 044 214	1 188	4 705	647,0
Wadowicki	2 163	6 073 201	2 084	7 316	830,1
Wielicki	2 122	5 069 234	2 074	6 831	742,1
Tarnów	2 692	6 235 443	2 683	11 747	530,8
Kraków	11 728	30 647 408	11 495	28 794	1064,4
Nowy Sącz	1 490	4 124 064	1 415	5 563	741,3
Województwo	62 374	159 840 027	60 591	219 973	726,6

**roczna wartość średniego świadczenia w przeliczeniu na osobę w rodzinach świadczeniobiorców

*bez zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych oraz świadczeń z tytułu pomocy dla kombatanów

Źródło: opracowanie własne na podstawie - Sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2002 r.

Wśród świadczeń udzielanych w ramach zadań zleconych gminom rozróżniamy: przyznawanie i wypłacanie zasiłków stałych (dla osób wychowujących dzieci niepełnosprawne), zasiłków stałych wyrównawczych (dla osób niezdolnych do pracy z powodu wieku lub niepełnosprawności, które nie mają uprawnień do świadczeń z tytułu ubezpieczenia społecznego), rent socjalnych (dla osób niepełnosprawnych od dzieciństwa), przyznawanie i wypłacanie zasiłków okresowych i okresowych specjalnych (dla osób i rodzin, które przejściowo znalazły się w trudnej sytuacji materialnej), zasiłków okresowych gwarantowanych (dla osób bezrobotnych, które utraciły prawo do zasiłku

i samotnie wychowują dziecko do lat 7). Ponadto do zadań zleconych gminom należy: przyznawanie i wypłacanie zasiłków celowych w formie biletu kredytowanego, zasiłków celowych na pokrycie wydatków powstałych w wyniku klęski żywiołowej lub ekologicznej, zapewnianie specjalistycznych usług opiekuńczych przysługujących na podstawie przepisów o ochronie zdrowia psychicznego. Zadania zlecone gminom obejmowały także: wypłacanie zasiłków z tytułu ochrony macierzyństwa oraz wypłacanie zasiłków rodzinnych i pielęgnacyjnych.

Wartość średniego rocznego świadczenia w ramach zadań zleconych gminom (w przeliczeniu wypłaconej kwoty na osobę w rodzinach objętych pomocą) w roku 2002 wyniosła 726,6 złotych.

Wśród wymienionych świadczeń realizowanych w ramach zadań zleconych gminom zdecydowaną większość środków pochłaniały świadczenia o charakterze długoterminowym takie jak: renty socjalne (55,7% sumy świadczeń zleconych), zasiłki stałe (11,7% sumy świadczeń zleconych) i zasiłki okresowe gwarantowane (2,6%).

Tababela nr 40. Udzielone świadczenia - zadania własne realizowane przez PCPR*

Pomoc mająca na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem osób opuszczających niektóre typy placówek

Wyszczególnienie		Kwota świadczeń w zł
Rodziny zastępcze		
	kwota świadczeń*	8 762 484
Placówki opiekuńczo - wychowawcze		
	kwota świadczeń	1 984 559
Domy pomocy społecznej		
	kwota świadczeń	11 347
Specjalny ośrodek szkolno - wychowawczy		
	kwota świadczeń	57 275
Schroniska dla nieletnich		
	kwota świadczeń	0
Zakłady poprawcze		
	kwota świadczeń	140 497
Zakłady karne		
	kwota świadczeń	0
Razem		10 956 162

*PCPR – powiatowe centra pomocy rodzinie; ** środki własne powiatu i dotacja – w złotych

Źródło: opracowanie własne na podstawie - Sprawozdanie MPiPS-03I-XII 2002 r.

Na zadania własne powiatów, czyli na pomoc mającą na celu życiowe usamodzielnienie i integrację ze środowiskiem osób opuszczających niektóre typy placówek, powiatowe centra pomocy rodzinie przeznaczyły w 2002 roku łącznie 10 956 162 złote.

Na świadczenia przeznaczone dla rodzin zastępczych powiaty w 2002 roku przeznaczyły kwotę 22 823 004 złotych. Pomoc ta obejmowała: pomoc pieniężną dla dziecka, jednorazową pomoc na pokrycie wydatków związanych z potrzebami dziecka przyjmowanego do rodziny, jednorazową pomoc losową, okresową pomoc losową, wynagrodzenie osoby za pełnienie zadań pogotowia rodzinnego, wynagrodzenie osoby pozostającej w gotowości pełnienia zadań pogotowia rodzinnego.

Tabela nr 41. Udzielone świadczenia - zadania własne realizowane przez PCPR*

Wyszczególnienie	Liczba osób którym przyznano świadczenie	Kwota świadczeń w złotych	Liczba rodzin	Liczba dzieci umieszczonych w rodzinie zastępczej
Rodziny zastępcze ogółem	3 358	22 823 004	2 445	3 321

*PCPR – powiatowe centra pomocy rodzinie

Źródło: opracowanie własne na podstawie - Sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2002 r.

Ponadto na świadczenia w ramach zadań z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiatowe centra pomocy rodzinie czyli pomoc uchodźcom, przeznaczono 18 204 złote.

3. ZASOBY INSTYTUCJONALNE POMOCY SPOŁECZNEJ

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na gminy i powiaty obowiązek (oprócz udzielania świadczeń charakteryzowanych powyżej) organizowania i prowadzenia placówek wsparcia dziennego i całodobowego. Instytucje te stanowią ważne ogniwo systemu pomocy, a ich utrzymanie i prowadzenie stanowi istotną część budżetu pomocy społecznej.

Wśród instytucji pomocy społecznej wyróżniamy instytucje o zasięgu lokalnym finansowane z budżetu gmin ze środków na pomoc społeczną oraz placówki pomocy społecznej o zasięgu ponadlokalnym finansowane z budżetu powiatów ze środków na pomoc społeczną. Placówki te prowadzone są przez gminę, powiat lub zlecane do prowadzenia w drodze umowy innym podmiotom takim jak organizacje pozarządowe czy Kościół Katolicki. Rodzaje placówek funkcjonujących w Małopolsce, liczbę miejsc oraz liczbę osób z nich korzystających ilustruje tabela 42.

W ciągu ostatniego okresu sprawozdawczego tj. pomiędzy XII 2001 a XII 2002 roku w Małopolsce przybyły 2 domy pomocy społecznej (placówki o charakterze opieki całodobowej), 6 placówek opiekuńczo - wychowawczych dla dzieci i młodzieży pozbawionej opieki rodzicielskiej, w tym 3 placówki rodzinne oraz 3 domy dziecka. Powstało 13 ośrodków wsparcia różnego typu między innymi – 7 środowiskowych domów samopomocy (placówek wsparcia dziennego dla osób po kryzysach psychicznych), 1 dzienny dom pomocy społecznej (placówka opieki dziennej dla osób starszych), 2 noclegownie dla osób bezdomnych. Utworzono także 2 dodatkowe ośrodki interwencji kryzysowej oraz 2 jednostki specjalistycznego poradnictwa.

Tabela nr 42. Instytucje pomocy społecznej o zasięgu lokalnym i ponadlokalnym finansowane z budżetu gmin

Wyszczególnienie		Podmiot prowadzący - powiat, gmina lub inny		
		liczba instytucji	liczba miejsc*	liczba osób korzystających
Domy pomocy społecznej		85	7 422	7 964
Ośrodki wsparcia		69	2 931	6 015
z tego:				
	środowiskowe domy samopomocy	33	936	981
	dzienne domy pomocy	4	517	1 012
	noclegownie	11	311	1 746
	ośrodki opiekuńcze	3	95	113
	inne ośrodki wsparcia	18	1 072	2 163
Jednostki specjalistycznego poradnictwa		4	0	520
w tym:				
jednostki specjalistycznego poradnictwa rodzinnego		4	0	520
	w tym:			
	dla rodzin naturalnych	4	0	286
	dla rodzin zastępczych i adopcyjnych	3	0	195
	terapii rodzinnej	3	0	39
Mieszkania chronione		11	31	16
w tym:				
	dla osób usamodzielnianych opuszczających niektóre typy placówek	11	31	16
	opiek. - wych., schroniska, zakłady			
	poprawcze i inne			
	dla osób z zaburzeniami psychicznymi	0	0	0
Ośrodki interwencji kryzysowej		6	48	757**
Ośrodki adopcyjno - opiekuńcze		6	0	2 899
w tym prowadzące pracę:				
	z rodziną naturalną	6	0	1 520
	z rodziną zastępczą	6	0	583
	z rodziną adopcyjną	6	0	796
Placówki opiekuńczo-wychowawcze		86	4 224	5 288
w tym:				
	placówki wsparcia dziennego	29	2 528	2 938
	placówki interwencyjne	6	221	649
	placówki rodzinne	15	122	118
	placówki socjalizacyjne	33	1 187	1 343
	placówki resocjalizacyjne	3	166	240

* wg statutu;

** z porad i konsultacji skorzystało 4 446 osób, z hostelu - 169

Źródło: opracowanie własne na podstawie - Sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2002 r.

4. KADRA POMOCY SPOŁECZNEJ

Do realizacji zadań pomocy społecznej w województwie małopolskim zatrudnionych jest w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej 8 521 pracowników (tabela 43).

Tabela nr 43. Zatrudnienie w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej*

Powiat	Ogółem	Służby wojewody	ROPS	PCPR	OPS	DPS	PSP	POW	OAO	OW
Bocheński	155	0	0	12	65	57	0	21	0	0
Brzeski	162	0	0	5	80	55	0	22	0	0
Chrzanowski	261	0	0	11	153	79	0	0	0	18
Dąbrowski	131	0	0	7	40	71	0	13	0	0
Gorlicki	356	0	0	12	129	196	0	19	0	0
Krakowski	786	0	0	14	108	569	0	76	0	19
Limanowski	196	0	0	7	98	60	0	31	0	0
Miechowski	246	0	0	6	39	176	0	25	0	0
Myślenicki	249	0	0	7	67	167	0	0	0	8
Nowosądecki	378	0	0	20	163	167	0	22	0	6
Nowotarski	202	0	0	7	106	70	0	2	0	17
Olkuski	245	0	0	12	106	98	0	24	0	5
Oświęcimski	536	0	0	9	174	249	0	48	0	56
Proszowicki	121	0	0	4	21	90	0	0	0	6
Suski	197	0	0	4	44	144	0	0	0	5
Tarnowski	507	0	0	12	117	360	0	12	0	6
Tatrzański	153	0	0	5	56	52	0	21	0	19
Wadowicki	452	0	0	13	124	272	0	28	0	15
Wielicki	98	0	0	4	47	33	0	7	0	7
Tarnów	383	0	0	0	78	218	0	76	6	5
Kraków	2 584	38	10	0	453	1 474	27	497	10	75
Nowy Sącz	123	0	0	0	67	0	0	56	0	0
Województwo	8 521	38	10	171	2 335	4 657	27	1 000	16	267

*służby wojewody realizujące zadania z zakresu pomocy społecznej, ROPS – regionalne ośrodki polityki społecznej, PCPR – powiatowe centra pomocy rodzinie, OPS – ośrodki pomocy społecznej, DPS – domy pomocy społecznej, PSP – placówki specjalistycznego poradnictwa, POW – placówki opiekuńczo – wychowawcze, OAO – ośrodki adopcyjno – opiekuńcze, OW – ośrodki wsparcia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie - Sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2002 r.

W ciągu ostatniego roku poziom zatrudnienia wzrósł o 170 pracowników, głównie w związku z utworzeniem nowych jednostek takich jak ośrodki wsparcia (wzrost zatrudnienia o 104 osoby), placówki opiekuńczo wychowawcze (wzrost zatrudnienia o 48 osób). Na poziom funkcjonowania pomocy społecznej oprócz poziomu wykształcenia i stażu pracy kadry zatrudnionej w instytucjach tego systemu ma także wpływ jej liczebność. To właśnie na ten czynnik zwrócili uwagę autorzy ustawy o pomocy społecznej, umieszczając w niej zapis o zatrudnianiu pracowników socjalnych gmin proporcjonalnie do liczby mieszkańców – 1 pracownik socjalny na 2 tysiące mieszkańców.

Tabela nr 44. Pracownicy socjalni

Powiat	Ilość zatrudnionych pracowników socjalnych	Ilość mieszkańców	Wymagana ilość pracowników socjalnych	Ilość mieszkańców na 1 pracownika
Bocheński	27	98 563	49,3	3 649
Brzeski	33	90 106	45,1	2 730
Chrzanowski	58	130 666	65,3	2 253
Dąbrowski	21	58 934	29,5	2 806
Gorlicki	43	108 420	54,2	2 521
Krakowski	66	237 238	118,6	3 595
Limanowski	46	119 575	59,8	2 599
Miechowski	19	52 514	26,3	2 764
Myślenicki	31	114 005	57,0	3 678
Nowosądecki	68	194 594	97,3	2 862
Nowotarski	51	180 666	90,3	3 542
Olkuski	44	123 526	61,8	2 807
Oświęcimski	57	154 616	77,3	2 713
Proszowicki	11	44 804	22,4	4 073
Suski	27	81 552	40,8	3 020
Tarnowski	58	181 972	91,0	3 137
Tatrzański	18	66 212	33,1	3 678
Wadowicki	52	155 529	77,8	2 991
Wielicki	33	101 143	50,6	3 065
Tarnów	48	121 091	60,5	2 523
Kraków	279	740 737	370,4	2 655
Nowy Sącz	47	84 465	42,2	1 797
Województwo	1 137	3 240 928	1 620	2 850

Źródło: opracowanie własne na podstawie - Sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2002 r., „Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie małopolskim”, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2002.

Średnia dla województwa (licząc sumę gmin) wynosiła w 2002 roku 2 850 ludności przypadającej na jednego pracownika socjalnego, czyli ponad ustawowy wymóg.

5. ZRÓŻNICOWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH W POWIATACH WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

W celu uzyskania syntetycznego obrazu skali problemów społecznych w poszczególnych powiatach województwa małopolskiego, w niniejszym opracowaniu zastosowano wskaźnik oparty na danych z czterech dziedzin.

Należą do nich: liczba przestępstw stwierdzonych, stopa bezrobocia, odsetek klientów pomocy społecznej oraz odsetek osób w wieku tzw. poprodukcyjnym. Każdemu powiatowi, w zależności od wartości danych, przyporządkowano określoną ilość punktów. Najwięcej punktów (maksimum 22 - 22 powiaty) otrzymywały powiaty, w których sytuacja była najmniej korzystna. Suma punktów z wszystkich czterech dziedzin dała wartość syntetycznego wskaźnika poziomu problemów społecznych w danym powiecie (tabela 45).

Tabela nr 45. Wskaźnik problemów społecznych w województwie małopolskim

Powiat	Stopa bezrobocia	pkt.	Ludność w wieku poprodukcyjnym*	pkt.	Klienci pomocy społecznej**	pkt.	Przestępczość***	pkt.	Suma punktów
Bocheński	12,9	9	14,0%	6	14,6%	11	23,0	12	38
Brzeski	15,8	13	14,2%	7	18,4%	14	26,1	15	49
Chrzanowski	19,4	19	15,4%	14	10,2%	4	44,4	19	56
Dąbrowski	18,0	17	15,1%	12	24,1%	19	27,5	17	65
Gorlicki	20,3	20	14,6%	8	24,4%	20	21,6	11	59
Krakowski	12,2	6	15,4%	14	9,7%	2	21,0	10	32
Limanowski	18,4	18	13,3%	5	26,9%	21	12,4	2	46
Miechowski	10,2	3	19,5%	17	14,9%	12	17,9	7	39
Myślenicki	14,4	10	13,1%	4	21,0%	17	17,2	6	37
Nowosądecki	22,2	21	12,7%	2	28,3%	22	14,9	3	48
Nowotarski	12,6	8	13,0%	3	14,4%	10	17,0	5	26
Olkuski	18,4	18	15,2%	13	10,1%	3	26,9	16	50
Oświęcimski	17,6	16	14,8%	10	10,5%	5	24,9	13	44
Proszowicki	10,0	2	17,0%	16	16,5%	13	18,9	8	39
Suski	12,5	7	15,1%	12	20,0%	15	16,4	4	38
Tarnowski	15,3	12	14,6%	8	23,6%	18	8,9	1	39
Tatrzański	10,9	4	15,0%	11	12,8%	8	44,0	18	41
Wadowicki	15,0	11	14,0%	6	12,0%	7	19,1	9	33
Wielicki	16,5	14	14,7%	9	11,4%	6	25,4	14	43
Tarnów	12,0	5	14,2%	7	20,4%	16	53,9	21	49
Kraków	8,4	1	16,7%	15	7,2%	1	62,5	22	39
Nowy Sącz	17,2	15	12,4%	1	14,3%	9	50,1	20	45

! Większa ilość punktów oznacza wyższy poziom danego problemu.

*kobiety wieku 60 lat i więcej, mężczyźni w wieku 65 lat i więcej; ** odsetek liczby osób w rodzinach świadczeniobiorców OPS w liczbie ludności danego terenu; *** wskaźnik na 1 000 mieszkańców - liczba przestępstw stwierdzonych

Źródło: opracowanie własne na podstawie - Sprawozdanie MPiPS-03 I-XII 2002 r.; „Ludność, ruch naturalny i migracje w województwie małopolskim”, Urząd Statystyczny w Krakowie, Kraków 2002; Wojewódzki Urząd Pracy w Krakowie – www.wup-krakow.pl; danych Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie.

IV. OŚWIATA I WYCHOWANIE

1. FINANSOWANIE OŚWIATY

Oświata, z wyłączeniem szkół artystycznych, finansowana jest przez jednostki samorządu terytorialnego. Głównym źródłem finansowania oświaty dla gmin, powiatów i województwa jest tzw. część oświatowa subwencji ogólnej z budżetu państwa. Wielkość subwencji jest jednak niewystarczająca w stosunku do zadań oświatowych realizowanych przez samorządy. Powstała w ten sposób różnica, pomiędzy wielkością subwencji a wydatkami, pokrywana jest przez samorządy z dochodów własnych. Powyższa sytuacja utrzymuje się nieprzerwanie od kilku lat, stając się powoli trwałym elementem systemu finansowania oświaty. W roku 2002 łączna wysokość subwencji oświatowej przekazanej jednostkom samorządu terytorialnego wyniosła 1 979,9 mln zł, natomiast wydatki samorządów na oświatę 2 485,7 mln zł. Różnica pomiędzy wielkością subwencji a wydatkami została częściowo zmniejszona poprzez udzielenie jednostkom samorządu terytorialnego dotacji celowych przez budżet państwa w łącznej wysokości ok. 100 mln zł. W rezultacie suma środków przeznaczonych na oświatę przez samorządy z dochodów własnych wyniosła 400 mln zł. W roku 2001 omawiana różnica była na podobnym poziomie. Dwa lata wcześniej przekraczała 700 mln zł. Analiza wydatków na oświatę w latach 1999 – 2002 wskazuje na znaczny wzrost (o ok. 14%) wydatków pomiędzy rokiem 1999 a 2000 oraz późniejszą ich stabilizację. Zwiększenie wydatków w roku 2000 związane było przede wszystkim z wdrożeniem nowego systemu wynagradzania nauczycieli. W roku 2001 nastąpiła stabilizacja wydatków na poziomie zbliżonym do roku 2000 z niewielką tendencją spadkową. Rok 2002 przyniósł wzrost wydatków o ok. 100 mln zł, głównie w gminach i miastach na prawach powiatu. Większość wydatków oświaty związana jest z realizacją zadań bieżących. Na zadania inwestycyjne jednostki samorządu terytorialnego przeznaczyły w roku 2002 łącznie 206 mln zł. Dziesięć procent powyższej kwoty (tj. ok. 20 mln zł) samorządy pozyskały z budżetu państwa w formie dotacji celowych.

Tabela nr 46. **Dochody jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe w latach 1999 - 2002 (w mln zł)**

	Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo
Część oświatowa subwencji ogólnej 1999	1 428,6	773,0	239,0	386,9	29,7
2000	1 658,5	782,7	346,6	489,8	39,4
2001	1 962,9	959,5	389,2	576,1	38,1
2002	1 979,9	1066,3	352,4	528,4	32,8

Źródło: Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu.

Tabela nr 47. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego na zadania oświatowe w latach 1999 - 2002 finansowane z subwencji i dochodów własnych (w mln zł)

		Ogółem	Gminy	Powiaty	Miasta na prawach powiatu	Województwo
Oświata i wychowanie	1999	2113,8	1117,9	287,4	663,6	44,9
	2000	2426,3	1271,8	359,7	749,2	45,7
	2001	2384,3	1238,5	403,4	698,7	43,7
	2002	2485,7	1363,5	395,7	726,4	38,4

Źródło: Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu.

2. BAZA MATERIALNA

Struktura własnościowa sieci szkół i placówek oświatowych, zmieniona zasadniczo w latach 1996-1999, od kilku lat nie ulega większym przekształceniom. Do obowiązkowych zadań gmin należy prowadzenie zarówno szkół podstawowych, jak i gimnazjów. Szkoły średnie oraz policealne prowadzone są w większości przez powiaty. Województwo jest organem prowadzącym dla szkół (głównie pomaturalnych i policealnych) o zasięgu regionalnym oraz dla kolegiów nauczycielskich, placówek doskonalenia nauczycieli i bibliotek pedagogicznych. Nieprzerwanie od kilku lat bardzo dynamicznie rozwija się szkolnictwo niepubliczne wszystkich szczebli. Dynamika wzrostu ulega jednak z roku na rok osłabieniu. Pomiędzy rokiem szkolnym 1999/2000 a 2000/2001 przyrost wyniósł 15%, natomiast pomiędzy rokiem szkolnym 2000/2001 a 2001/2002 już tylko 9,4%. Odnotowany wzrost liczby szkół niepublicznych praktycznie nie dotyczył szkół średnich (ogólnokształcących i zawodowych). Trend wzrostowy był natomiast udziałem szkół policealnych oraz szkolnictwa dla dorosłych. Związane jest to z coraz większym znaczeniem kształcenia ustawicznego dorosłych jako jednej z najważniejszych form przeciwdziałania bezrobociu. Wśród podmiotów niepublicznych, prowadzących szkoły tego typu, dominują osoby fizyczne oraz podmioty prawa handlowego. W ciągu ostatniego roku przybyło 10 niepublicznych szkół dla dorosłych prowadzonych przez wskazane powyżej podmioty oraz 9 szkół policealnych. Ubywa natomiast w tym sektorze szkół niepublicznych prowadzonych przez stowarzyszenia. Odwrotną tendencję można zaobserwować w przypadku niepublicznych szkół podstawowych i gimnazjów. Wzrost liczby placówek tego typu jest przede wszystkim efektem aktywności organizacji społecznych i stowarzyszeń. W roku szkolnym 2001/2002 małopolskie stowarzyszenia uruchomiły 9 szkół podstawowych i 7 gimnazjów. Na niezmiennym poziomie utrzymuje się liczba szkół prowadzonych przez związki wyznaniowe, szczególnie Kościół Rzymsko-Katolicki. Szczególnie dużą rolę (18 placówek) Kościół odgrywa w szkolnictwie średnim (licea ogólnokształcące i średnie szkoły zawodowe). W roku szkolnym 2001/2002 nie zmieniła się również łączna liczba szkół prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego. Obserwowana jest jednak zmiana struktury szkolnej, której głównym elementem jest zmniejszenie liczby szkół podstawowych, przy równoczesnym stałym wzroście liczby szkół policealnych oraz szkół dla dorosłych.

Tabela nr 48. Organy prowadzące szkół

Szkoly prowadzone przez		
jednostki samorządu terytorialnego	2000/2001	3 117
	2001/2002	3 117
jednostki administracji centralnej	2000/2001	34
	2001/2002	33
organizacje społeczne	2000/2001	106
	2001/2002	116
związki wyznaniowe	2000/2001	32
	2001/2002	32
pozostałe (osoby fizyczne i prawne)	2000/2001	223
	2001/2002	247

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

W roku szkolnym 2001/2002 w województwie małopolskim funkcjonowało 1 609 szkół podstawowych, o 39 mniej niż w roku szkolnym 2000/2001. Łącznie w ciągu dwóch lat ubyło 93 szkoły. Odnotowane zmniejszenie liczby szkół podstawowych jest kontynuacją procesu zapoczątkowanego w roku 1999 reformą systemu edukacji oraz czynnikami demograficznymi. Zmniejszenie liczby dzieci w wieku 6 - 7 lat wskutek mniejszego przyrostu naturalnego, połączone z wprowadzeniem zasady finansowania oświaty zawierającej się w formule „pieniądz podąża za uczniem”, skutkuje podejmowaniem przez gminy głębokich programów restrukturyzacji szkół. Likwidacji części szkół podstawowych towarzyszy stały wzrost liczby gimnazjów z 557 w roku szkolnym 2000/2001 do 586 w roku szkolnym 2001/2002. Szczególnie istotny jest fakt, że większość szkół gimnazjalnych jest tworzonych w nowych, dobrze wyposażonych obiektach dydaktycznych, powstałych w wyniku prowadzonych przez gminy inwestycji.

Liczba pomieszczeń przeznaczonych do nauki w szkolnictwie gimnazjalnym zwiększyła się o ponad 3 tys. z 2 270 w roku szkolnym 1999/2000 do 5 274 w roku szkolnym 2001/2002.

W ciągu ostatnich dwóch lat możemy zaobserwować ok. 10% wzrost liczby szkół średnich, szczególnie widoczny w szkolnictwie dla dorosłych. W roku szkolnym 2001/2002 funkcjonowało 1 120 szkół średnich (w tym 266 dla dorosłych). Powyższa liczba szkół obejmuje 293 licea ogólnokształcące, 827 szkoły techniczne i zawodowe, w tym 198 zasadnicze zawodowe. Dla porównania w roku szkolnym 1999/2000 liczba szkół średnich obejmowała 1 036 placówki (208 dla dorosłych), w tym 238 licea ogólnokształcące oraz 798 szkoły techniczne i zawodowe w tym 206 zasadnicze zawodowe. Należy jednak podkreślić, że wzrost ten dotyczy przede wszystkim okresu 1999/2000 – 2000/2001. W kolejnym roku szkolnym odnotowano wręcz spadek liczby szkół średnich dla młodzieży przy jednoczesnym wzroście (o 22 placówki) liczby szkół dla dorosłych. Obserwowana od kilku lat struktura szkolnictwa średniego potwierdza wysoką popularność liceów ogólnokształcących i nie słabnące zainteresowanie kształceniem na poziomie średnim zawodowym. Na zbliżonym poziomie utrzymuje się w ostatnim okresie liczba zasadniczych szkół zawodowych. Do najbardziej interesujących zjawisk dotyczących rozwoju szkolnictwa średniego w okresie ostatnich trzech lat należy niewątpliwie renesans szkolnictwa dla dorosłych, w tym szczególnie liceów ogólnokształcących (wzrost o 45 placówek). Fakt ten potwierdza rosnące znaczenie tych szkół w systemie oświaty w skali całego regionu.

Podobna tendencja dotyczy szkół policealnych, których liczba rośnie skokowo od kilku lat, głównie za sprawą powstających szkół niepublicznych. W roku szkolnym 2001/2002 funkcjonowały 230 szkoły policealne, przy 202 w roku szkolnym 2000/2001 oraz 182 dwa lata wcześniej.

Tabela nr 49. Liczba szkół według typów

Szkoły	1999/2000	2000/2001	2001/2002
Podstawowe	1 699	1 647	1 609
podstawowe	1 564	1 521	1 496
filialne	128	119	105
artystyczne i stopnia	4	4	4
sportowe	3	3	4
Gimnazjalne	526	554	581
Średnie	828	861	854
ogólnokształcące	178	187	188
techniczne i zawodowe	650	674	666
w tym zasadnicze zawodowe	196	196	187
Policealne	182	202	230
Dla dorosłych	212	248	271
podstawowe	3	1	-
gimnazjalne	1	3	5
średnie	208	244	266

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

Rok szkolny 2001/2002 potwierdził tendencje zachodzące w szkolnictwie osób niepełnosprawnych w okresie ostatnich trzech lat. Na uwagę zasługuje przede wszystkim znaczny wzrost liczby uczniów niepełnosprawnych uczących się w klasach integracyjnych, terapeutycznych lub wyrównawczych w szkołach ogólnodostępnych – szczególnie w gimnazjach i szkołach podstawowych. Powyższy trend jest zgodny ze współczesnymi standardami kształcenia osób niepełnosprawnych, gdzie zastępuje się kształcenie zlokalizowane w szkołach specjalnych – kształceniem integracyjnym. Mniejsza dynamika wzrostu liczby uczniów w roku szkolnym 2001/2002 w szkołach podstawowych w stosunku do lat wcześniejszych wskazuje na stopniowe zakończenie pierwszej wdrożeniowej fazy upowszechniania tego typu kształcenia osób niepełnosprawnych w małopolskich szkołach. Zmiany zachodzące w strukturze i liczebności kształcenia w poszczególnych typach szkół średnich oraz w szkołach policealnych są na ogół tożsame ze zmianami zachodzącymi w szkołach ogólnodostępnych (duża popularność liceów, spadek liczby uczniów w szkołach zawodowych).

Tabela nr 50. Szkolnictwo specjalne

Szkoły specjalne		Szkoły	Uczniowie
Szkoły podstawowe	1999/2000	52	3 933
	2000/2001	52	3 926
	2001/2002	51	2 916
Oddziały specjalne przy szkołach podstawowych	1999/2000	31	298
	2000/2001	26	223
	2001/2002	19	141
Klasy integracyjne w szkołach podstawowych	1999/2000		2 271
	2000/2001		4 131
	2001/2002		4 381
Gimnazja	1999/2000	46	1 021
	2000/2001	50	2 160
	2001/2002	49	2 756
Oddziały specjalne przy szkołach gimnazjalnych	1999/2000	7	65
	2000/2001	10	103
	2001/2002	13	137
Klasy integracyjne przy szkołach gimnazjalnych	1999/2000		287
	2000/2001		1 542
	2001/2002		2 718
Licea ogólnokształcące	1999/2000	5	237
	2000/2001	5	277
	2001/2002	5	304
Licea i technika zawodowe	1999/2000	4	296
	2000/2001	4	306
	2001/2002	4	266
Zasadnicze szkoły zawodowe	1999/2000	22	2 513
	2000/2001	21	2 543
	2001/2002	21	1 731
Policealne szkoły zawodowe	1999/2000	2	202
	2000/2001	2	196
	2001/2002	2	210

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

Analiza struktury nauczania języka ojczystego dzieci i młodzieży mniejszości narodowych i etnicznych w okresie 1999 – 2002 wskazuje na daleko idącą niestabilność zarówno liczebności szkół uczących języka ojczystego, jak i liczby dzieci pobierających naukę. Szczególnie jest to widoczne w przypadku nauczania języka słowackiego i ukraińskiego na poziomie szkoły podstawowej. Jedynie w przypadku nauczania języka łemkowskiego obserwowana jest pewna stabilizacja, a nawet wzrost.

Tabela nr 51. Nauczanie języka ojczystego mniejszości narodowych

Szkoły		Ogółem	Język		
			łemkowski	słowacki	ukraiński
Podstawowe i zespoły międzyшколne	1999/2000	24	8	11	5
	2000/2001	20	7	1	12
	2001/2002	24	11	7	6
Gimnazja	1999/2000	6	2	3	1
	2000/2001	9	4	3	2
	2001/2002	10	5	3	2
Szkoły średnie i zawodowe	1999/2000	2	x	1	1
	2000/2001	2	x	1	1
	2001/2002	2	x	1	1
Uczniowie	1999/2000	522	80	385	57
	2000/2001	430	88	131	211
	2001/2002	465	106	293	66

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

Od 1999 roku nie zmieniła się w znaczący sposób liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. Należy jednak odnotować coroczny kilkuprocentowy spadek tej liczby. W roku szkolnym 2001/2002 do przedszkoli uczęszczało ponad 56 tys. dzieci w wieku 3-6 lat. Około 20 tys. dzieci – głównie sześciolatków uczęszczało w tym czasie do oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych. Około 2/3 miejsc przedszkolnych znajduje się w mieście, a 1/3 na wsi. Ta niekorzystna tendencja utrzymuje się na przestrzeni ostatnich lat. Pomiędzy rokiem 1999 a 2002 odsetek dzieci w wieku 3-6 lat uczęszczających do przedszkoli zwiększył się nieznacznie z 49,8% do 51,2%. Na zmianę powyższej sytuacji w przyszłości może mieć wpływ upowszechnienie tzw. „zerówki”, poprzez objęcie ustawowym obowiązkiem nauki dzieci w wieku sześciu lat.

Tabela nr 52. Przedszkola

Przedszkola		Przed- szkola	Miejsca	Nauczyciele	Dzieci
Województwo Małopolskie	1999/2000	831	59 239	4 483	59 668
	2000/2001	809	58 972	4 442	57 628
	2001/2002	796	59 318	4 265	56 347
Miasta	1999/2000	392	39 216	3 141	40 383
	2000/2001	392	39 252	3 111	38 915
	2001/2002	395	39 522	3 037	38 058
Wieś	1999/2000	439	20 023	1 342	19 285
	2000/2001	417	19 720	1 331	18 713
	2001/2002	401	19 796	1 228	18 286

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

Tabela nr 53. Oddziały przedszkolne

Oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych		Przedszkola	Nauczyciele	Dzieci
Województwo Małopolskie	1999/2000	1 048	1 255	20 994
	2000/2001	1 028	1 206	20 855
	2001/2002	1 006	1 175	20 042
Miasta	1999/2000	128	241	4 333
	2000/2001	138	254	4 588
	2001/2002	131	236	4 282
Wieś	1999/2000	920	1 014	16 661
	2000/2001	890	952	16 267
	2001/2002	875	939	15 760

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

3. UCZNIOWIE

Zmiany zachodzące w sieci szkolnej warunkowane są przede wszystkim liczbą uczniów w poszczególnych typach szkół. Pomiedzy rokiem szkolnym 1999/2000 a 2001/2002 liczba uczniów szkół podstawowych spadła z 344 491 do 275 685. Należy jednak odnotować, że dynamika spadku liczby uczniów w ostatnim roku zmniejszyła się pięciokrotnie w porównaniu do okresu 1999/2000. W gimnazjach w związku z rozpoczęciem nauki przez trzecioklasistów liczba uczniów wzrosła trzykrotnie z 51 618 w roku szkolnym 1999/2000 do 150 147 w roku szkolnym 2001/2002. W roku 2002 po raz pierwszy od kilku lat miał miejsce bardzo znaczący spadek liczby uczniów w szkołach średnich z 206 187 do 155 656. Fakt ten spowodowany był przede wszystkim brakiem naboru do klas pierwszych wynikający z harmonogramu wdrażania nowego ustroju szkolnego. Częściowo jednak zmniejszenie liczby uczniów oznacza wkroczenie do szkół średnich niżu demograficznego, który w ciągu ostatnich lat zasadniczo odmienił strukturę szkolnictwa podstawowego. Powyższe tendencje nie dotyczą szkolnictwa dla dorosłych, które w ciągu mijających trzech lat odnotowuje stały wzrost.

Tabela 54. Liczba uczniów w poszczególnych typach szkół

Uczniowie	1999/2000	2000/2001	2001/2002
Podstawowe	344 491	284 495	275 685
podstawowe	339 121	279 301	270 520
sportowe	1 754	1 554	1 896
filialne	2 733	2 830	2 443
artystyczne I stopnia	883	810	826
Gimnazjalne	52 207	101 776	150 147
Średnie	202 430	206 187	155 656
ogólnokształcące	70 699	76 127	59 196
techniczne i zawodowe	131 731	130 060	96 460
w tym zasadnicze zawodowe	50 415	47 883	31 442
Policealne	19 841	18 566	19 173
Dla dorosłych	23 704	26 341	29 885
podstawowe	54	8	-
gimnazjalne	11	147	319
średnie	23 639	26 186	29 566
ogólnokształcące	6 958	8 700	11 157
zawodowe	16 681	17 486	18 409
w tym zasadnicze zawodowe	797	701	964

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

4. KADRA NAUCZYCIELSKA

Zmniejszająca się od roku 1999 liczba uczniów szkół podstawowych miała oczywisty wpływ na wielkość zatrudnienia kadry nauczycielskiej. Zatrudnienie pomiędzy rokiem szkolnym 1999/2000 a 2000/2001 spadło z 24 703 osób do 20 400. W roku szkolnym 2001/2002 spadek liczby nauczycieli w szkołach podstawowych był czterokrotnie mniejszy niż w roku poprzednim i wyniósł ok. 1 tys. osób. Równocześnie w szkołach gimnazjalnych w ciągu minionych trzech lat znalazło pracę ponad 8,5 tys. nauczycieli, w tym 2,5 tys. w roku 2002. W roku szkolnym 2001/2002 zmniejszenie liczby nauczycieli (1,5 tys.) dotyczyło także szkół średnich. Powyższy fakt należy wiązać z rozpoczęciem procesu reformy szkolnictwa średniego i stopniowym zmniejszaniem się liczby uczniów w przedziale wiekowym szkół średnich.

Reforma systemu edukacji, a w szczególności nowe zasady awansu zawodowego nauczycieli są powodem niesłabnącego zainteresowania tego środowiska kształceniem ustawicznym. Zdecydowanie zwiększyła się liczba podmiotów organizujących kształcenie ustawiczne nauczycieli. W roku szkolnym 2000/2001 liczba publicznych placówek doskonalenia nauczycieli wzrosła do 4 (rok wcześniej istniała tylko 1 wojewódzka placówka doskonalenia nauczycieli MCDN z 3 oddziałami). W roku szkolnym 2001/2002 wojewódzka placówka wzbogaciła się o czwarty oddział doskonalenia nauczycieli w Oświęcimiu. Powstała także powiatowa placówka doskonalenia w Gorlicach. W roku 1999 funkcjonowały 2 niepubliczne placówki doskonalenia nauczycieli. W roku szkolnym 2000/2001 ich liczba wzrosła do 24. W roku 2002 w województwie małopolskim zarejestrowanych jest 35 niepublicznych placówek doskonalenia. Coraz szerszą ofertę w zakresie kształcenia ustawicznego dla nauczycieli przygotowują szkoły wyższe. Dominującą formą kształcenia oferowaną przez uczelnie są studia podyplomowe.

Tabela nr 55. Nauczyciele w poszczególnych typach szkół

Nauczyciele	1999/2000	2000/2001	2001/2002
Szkolnictwo			
Podstawowe	24 703	20 400	19 043
Gimnazjalne	2 351	6 011	8 661
Średnie	11 525	11 560	10 177
w tym średnie ogólnokształcące	3 531	3 589	3 175
techniczne i zawodowe*	7 994	7 971	7 002

* łącznie ze szkolnictwem policealnym

Źródło: Urząd Statystyczny w Krakowie.

V. NAUKA

1. SZKOŁY WYŻSZE W MAŁOPOLSCE

Potencjał głównego ośrodka akademickiego województwa małopolskiego – Krakowa, decyduje o jego czołowej pozycji w kraju, stawiając go na drugim miejscu po ośrodku warszawskim. W oparciu o potencjał naukowy Krakowa rozwinęły się szkoły wyższe w większych miastach województwa – Tarnowie, Nowym Sączu, Chrzanowie i Nowym Targu.

Tabela nr 56. Szkolnictwo wyższe w Małopolsce na tle kraju

Wyszczególnienie		1998/1999	1999/2000	2000/2001	2001/2002
Szkoly wyższe	Polska	256	277	300	334
	Małopolska	21	21	23	26
	%	8,2	7,6	7,6	7,8
Studenci ogółem	Polska	1 265 364	1 421 277	1 572 533	1 706 455
	Małopolska	119 754	128 445	142 439	151 864
	%	9,5	9	9,1	8,9
Absolwenci ogółem	Polska	172 064	212 924	258 518	301 215
	Małopolska	18 503	20 540	22 900	24 738
	%	10,8	9,6	8,9	8,2
Nauczyciele akademicy	Polska	72 471	75 194	77 255	84 028
	Małopolska	9 555	9 562	9 793	10 464
	%	13,1	12,7	12,7	12,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie US w Krakowie oraz GUS.

W roku akademickim 2001/2002 działało w Małopolsce 26 szkół wyższych, z czego 17 w Krakowie, 3 w Tarnowie, 2 w Nowym Sączu oraz po jednej w Nowym Targu, Chrzanowie, Bochni i Suchej Beskidzkiej. Dwie spośród szkół – Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Bochni oraz Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej, są szkołami nowopowstałymi, które uzyskały uprawnienia Ministra Edukacji Narodowej.

W roku akademickim 2001/2002 w województwie małopolskim funkcjonowało 13 szkół publicznych i 13 szkół niepublicznych (w tym 2 organizacje kościelne). W szkołach niepublicznych kształciło się blisko 23 tysiące studentów, co stanowi 15,1 % ogółu studiujących.

Małopolskie szkoły wyższe znajdują się w ścisłej czołówce rankingów polskich uczelni. W zestawieniu tygodnika „Wprost” za 2002 rok na pierwszym miejscu znajdują się:

Uniwersytet Jagielloński w kategorii „Uniwersytety”, Akademia Pedagogiczna w kategorii „Uczelnie pedagogiczne”, Akademia Sztuk Pięknych w kategorii „Uczelnie plastyczne, muzyczne, teatralne i filmowe”, Wyższa Szkoła Biznesu – National Louis University w Nowym Sączu w kategorii „Niepaństwowe wyższe szkoły biznesu i zarządzania” oraz Collegium Medicum UJ wśród akademii medycznych. Wysokie, drugie miejsce, zajmuje również Akademia Górniczo – Hutnicza w kategorii „Uczelnie Techniczne”.

Wychodząc naprzeciw potrzebom rynku pracy, szkoły wyższe uruchomiły w ostatnich latach wiele nowych, atrakcyjnych kierunków i specjalności. Na Uniwersytecie Jagiellońskim wśród nowych specjalności pojawiły się m.in. roszjznawstwo, kulturoznawstwo międzynarodowe, studia blisko i dalekowschodnie, amerykanistyka i europeistyka oraz powstały szkoły prawa międzynarodowego: niemieckiego, amerykańskiego i francuskiego. Na Akademii Górniczo- Hutniczej uruchomiono m.in. kierunek socjologia, a na nim specjalność, cieszącą się dużym powodzeniem – multimedia i komunikacja społeczna. Podobnie dzieje się również w innych uczelniach krakowskich. Nowe specjalności to m.in. rewizja finansowa i euromarketing na Akademii Ekonomicznej, informatyka stosowana oraz inżynieria procesów biotechnologicznych na Politechnice Krakowskiej, specjalność rusińsko-łemkowska na filologii rosyjskiej Akademii Pedagogicznej.

Rozwojowi nowoczesnego szkolnictwa sprzyja również współpraca z zagranicznymi uczelniami. Utrzymywanie kontaktów z innymi placówkami pozwala na stworzenie systemu, w którym szkoły wymieniają się doświadczeniami i których dyplomy są wzajemnie uznawane. Największe doświadczenie w tym zakresie mają uczelnie publiczne: Uniwersytet Jagielloński, Akademia Górniczo-Hutnicza, Politechnika Krakowska. Uczelnie niepubliczne również nawiązały ciekawe kontakty z zagranicznymi szkołami. Wśród nich wyróżnia się Wyższa Szkoła Biznesu w Nowym Sączu, której partnerem – współzałożycielem jest amerykański uniwersytet National-Louis University. WSB posiada akredytację, dzięki której absolwenci stacjonarnych studiów licencjackich mogą otrzymywać dwa tytuły i dyplomy: polski licencjata i amerykański bakałarza. Współpraca zagraniczna małopolskich szkół wyższych dotyczy przede wszystkim uczelni w Europie i Stanach Zjednoczonych. Niektóre uczelnie nawiązały również ciekawe kontakty z krajami z innych kontynentów, takimi jak: Brazylia, Argentyna, Chile, Meksyk, Ekwador, Peru, Indie, Chiny czy Japonia.

Tabela nr 57. Studenci i nauczyciele akademicy szkół wyższych w Małopolsce

Nazwa szkoły	Rok szkolny	Studenci ogółem	Studenci studiów dziennych	Nauczyciele akademicy
Uniwersytet Jagielloński	1995/96	19 958	14 547	2 840
	1998/99	25 876	16 694	3 093
	1999/00	28 135	17 874	2 952
	2000/01	30 491	19 186	2 966
	2001/02	32 946	21 117	3 061
Dynamika (1995/96=100)		165,1	145,2	107,8
Akademia Górniczo-Hutnicza	1995/96	15 547	10 170	1 695
	1998/99	21 401	13 009	1 817
	1999/00	23 126	13 871	1 866
	2000/01	25 866	15 770	1 910
	2001/02	28 509	17 729	1 950
Dynamika		180,9	174,3	115,0
Politechnika Krakowska	1995/96	7 626	5 549	1 004
	1998/99	12 138	7 933	1 055
	1999/00	13 361	8 428	1 078
	2000/01	15 053	9 546	1 093
	2001/02	16 132	10 183	1 123
Dynamika		211,5	183,5	111,9
Akademia Rolnicza	1995/96	8 139	5 636	797
	1998/99	10 099	6 671	901
	1999/00	10 372	6 953	904
	2000/01	11 215	7 301	883
	2001/02	9 866	6 129	724
Dynamika		121,2	108,4	90,8
Akademia Ekonomiczna	1995/96	13 633	5 918	518
	1998/99	17 540	6 360	577
	1999/00	17 689	6 292	599
	2000/01	18 573	6 173	609
	2001/02	18 640	6 211	623
Dynamika		136,7	105,0	120,3
Akademia Pedagogiczna	1995/96	9 439	4 532	711
	1998/99	11 471	4 852	740
	1999/00	11 456	4 948	733
	2000/01	12 139	5 093	730
	2001/02	13 607	5 910	712
Dynamika		144,2	130,4	100,1
Akademia Wychowania Fizycznego	1995/96	3 447	1 958	304
	1998/99	3 412	1 619	308
	1999/00	3 412	1 612	297
	2000/01	3 606	1 661	308
	2001/02	3 671	1 657	302
Dynamika		106,5	84,6	99,3
Akademia Muzyczna	1995/96	648	422	183
	1998/99	606	444	208
	1999/00	587	454	208
	2000/01	573	468	207
	2001/02	577	472	202
Dynamika		89,0	111,8	110,4

Akademia Sztuk Pięknych	1995/96	787	787	233
	1998/99	919	781	249
	1999/00	960	844	245
	2000/01	1 012	839	245
	2001/02	829	658	198
Dynamika		105,3	83,6	85,0
Państwowa Wyższa Szkoła Teatralna	1995/96	275	275	79
	1998/99	300	300	52
	1999/00	309	290	77
	2000/01	309	281	79
	2001/02	319	292	77
Dynamika		116	106,2	97,5
Wyższa Szkoła Biznesu w Nowym Sączu	1995/96	1 512	1 036	127
	1998/99	2 641	1 495	192
	1999/00	2 771	1 486	136
	2000/01	3 069	1 610	136
	2001/02	3 721	1 741	143
Dynamika		246,1	168,1	112,6
Profesjonalna Szkoła Biznesu w Krakowie	1995/96	134	106	6
	1998/99	2 021	739	14
	1999/00	2 346	607	15
	2000/01	2 619	362	15
	2001/02	1 229	128	14
Dynamika		917,2	120,8	233,3
Wyższa Szkoła Handlowa w Krakowie	1995/96	61	61	10
	1998/99	243	120	10
	1999/00	317	129	11
	2000/01	311	115	12
	2001/02	307	105	12
Dynamika		503,2	172,1	120
Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Marketingu w Chrzanowie	1995/96	640	294	14
	1998/99	1 666	432	27
	1999/00	1 761	354	28
	2000/01	1 763	283	29
	2001/02	1 598	243	29
Dynamika		250,0	82,7	207,1
Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości w Krakowie	1995/96	403	217	2
	1998/99	2 162	1 195	28
	1999/00	2 712	1 356	35
	2000/01	3 301	1 412	41
	2001/02	4 009	1 515	210
Dynamika		994,8	698,2	10 500
Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie	1995/96	194	52	12
	1998/99	1 767	329	33
	1999/00	1 998	343	41
	2000/01	1 915	314	44
	2001/02	1 645	256	49
Dynamika		847,9	492,3	408,3
Papieska Akademia Teologiczna w Krakowie	1995/96	1 585	867	101
	1998/99	2 138	1 812	153
	1999/00	2 199	1 971	118
	2000/01	2 100	1 945	124
	2001/02	2 266	2 146	140
Dynamika		143,0	247,5	138,6

Wyższa Szkoła Filozoficzno-Pedagogiczna „IGNATIANUM” w Krakowie	1995/96	702	439	44
	1998/99	1 412	554	46
	1999/00	1 522	610	68
	2000/01	1 730	676	77
	2001/02	2 138	690	89
Dynamika		304,6	157,2	202,3
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu	1998/99	430	363	17
	1999/00	863	707	64
	2000/01	1 514	1 125	97
	2001/02	2 116	1 532	120
Dynamika (1998/99=100)		492,1	422,0	705,9
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie	1998/99	511	380	9
	1999/00	1 047	892	51
	2000/01	2 006	1 838	97
	2001/02	3 514	3 198	125
Dynamika		678	841,6	1 388,9
Wyższa Szkoła Biznesu w Tarnowie	1998/99	1 001	234	26
	1999/00	1 502	285	36
	2000/01	1 732	278	43
	2001/02	1 345	190	43
Dynamika		134,3	81,2	165,4
Krakowska Szkoła Wyższa im. A. F. Modrzewskiego w Krakowie	2000/01	1 276	385	23
	2001/02	3 060	1 080	56
Dynamika (2000/01=100)		239,8	280,5	243,5
Wyższa Szkoła Ekonomii i Informatyki w Krakowie	2000/01	266	106	25
	2001/02	602	232	24
Dynamika		226,3	218,9	96
Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu	2001/02	303	303	15
Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Bochni	2001/02	247	45	12
Wyższa Szkoła Turystyki i Ekologii w Suchej Beskidzkiej	2001/02	347	159	16

Źródło: Rocznik Statystyczny Województwa Małopolskiego 2000, 2001, 2002.

2. STUDENCI SZKÓŁ WYŻSZYCH

Pod względem liczebności studentów Małopolska zajmuje trzecie miejsce po województwach: mazowieckim i śląskim. W 26 uczelniach województwa małopolskiego w roku akademickim 2001/2002 kształciło się 151 863, studentów, co stanowi blisko 9% ogólnej liczby studentów w kraju. W województwie małopolskim w stosunku do roku akademickiego 2000/2001 nastąpił wzrost liczby studentów o blisko 8%, a w stosunku do roku 1999/2000 o ponad 19%. Od końca lat osiemdziesiątych liczba studiujących na małopolskich uczelniach wzrosła aż o 245%.

Do odnotowanego wzrostu przyczynił się przede wszystkim dynamiczny przyrost słuchaczy studiów zaocznych i wieczorowych oraz zwiększenie limitów przyjęć na studia i otwieranie nowych kierunków. Duże znaczenie miało również tworzenie się nowych szkół wyższych, zwłaszcza niepublicznych. Poza ośrodkiem krakowskim wybijają się szkoły powstałe w Tarnowie i Nowym Sączu.

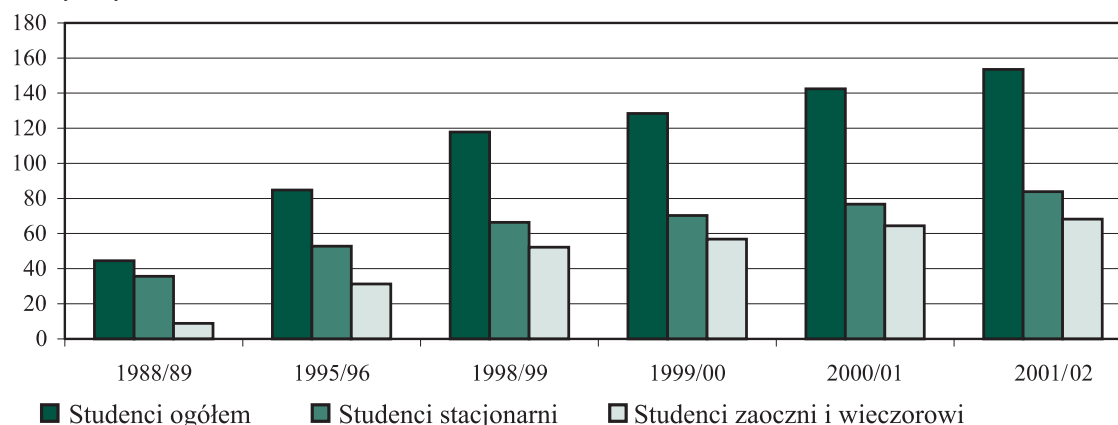
Tabela nr 58. Liczba studentów uczelni małopolskich w latach 1989-2000

Rok akademicki	Studenci ogółem	Wzrost w %	Studenci stacjonarni	Wzrost w %	Studenci zaoczni	Wzrost w %
1988/1989	44 488		35 694		8 794	
1993/1994	66 713	50	47 404	32,8	16 309	85,5
2000/2001	142 439	113	76 767	64,0	58 645	259,0
2001/2002	153 543	7	83 921	9,3	62 415	6,4

Źródło: opracowanie sektorowe do SRWM oraz Rocznik Statystyczny Województwa Małopolskiego 2001 i 2002.

Wykres nr 21. Studenci szkół wyższych w Małopolsce

osoby w tys.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie i opracowania sektorowego do SRWM.

Tak znaczny wzrost ilości studiujących nastąpił przede wszystkim dzięki rozwojowi uczelni publicznych, które skupiają niemal 90% wszystkich studentów. W uczelniach tych przeważają studenci stacjonarni, jednak proporcje między ilością studentów stacjonarnych a zaocznych systematycznie ulegają zmniejszeniu. Uniwersytet Jagielloński i Akademia Rolnicza wciąż kształcą niemal dwukrotnie więcej studentów w systemie stacjonarnym, z drugiej strony na Akademii Ekonomicznej kształcą się dwukrotnie więcej studentów zaocznych.

Uczelnie niepubliczne są na ogół placówkami kształcącymi stosunkowo niedużą liczbę studentów, przeważnie nie przekraczającą czterech tysięcy. W strukturze studiujących przeważają zdecydowanie studenci studiów zaocznych. Jedynie w Wyższej Szkole Biznesu w Nowym Sączu blisko 50% studentów kształcą się w trybie stacjonarnym; w przeważającej części pozostałych szkół niepublicznych odsetek ten waha się w granicach 15-30%. Wszyscy studenci w szkołach niepublicznych płacą za naukę.

W uczelniach małopolskich, zarówno publicznych jak i niepublicznych, kształcą się także studenci z innych krajów. Liczba studiujących obcokrajowców w ostatnich latach systematycznie wzrastała z 720 w roku 1995/1996 do 1151 w roku 2001/2002. Obcokrajowcy studiujący w roku akademickim 2001/2002 to przede wszystkim studenci Uniwersytetu Jagiellońskiego – 711 osób oraz Akademii Ekonomicznej – 129 osób.

3. KADRA NAUKOWO-DYDAKTYCZNA

W szkołach wyższych województwa małopolskiego w roku akademickim 2001/2002 zatrudnionych było 10 069 nauczycieli. W stosunku do roku poprzedniego nastąpił wzrost o 276 osób, czyli o 2,8%. Jakkolwiek wielkość ta plasuje Małopolskę na wysokiej, drugiej pozycji po województwie mazowieckim i stanowi prawie 12,5% liczby wszystkich nauczycieli akademickich w kraju, to jednak liczebność kadry coraz częściej oceniana jest jako niewystarczająca. Według danych ogólnopolskich przyrost kadry naukowej w latach dziewięćdziesiątych wynosi około 7%. W tym samym okresie ilość studiujących wzrosła trzykrotnie. Podobnie wielkości te kształtują się również w województwie małopolskim (wzrost o około 5,3%).

Dane przedstawiające ilość kadry akademickiej nie dość, że pokazują niewielki jej przyrost, są zniekształcone i zawyżone poprzez powszechne zjawisko wieloletowości. Chodzi tu o fakt zatrudniania się nauczycieli najczęściej na tzw. „pierwszym etapie” w szkole publicznej i dodatkowo w szkołach niepublicznych.

W szkołach publicznych liczba nauczycieli akademickich w ostatnich dwóch latach bądź wzrosła jedynie nieznacznie, bądź w niektórych uległa nawet zmniejszeniu. Natomiast w szkołach niepublicznych nastąpił wyraźny wzrost spowodowany rozwojem tych placówek.

W strukturze nauczycieli w roku 2001/2002 w stosunku do poprzedniego zwiększyła się o 84 grupa profesorów, spadek natomiast nastąpił w grupie docentów.

Tabela nr 59. Nauczyciele akademicy w szkołach wyższych w Małopolsce

	1995/1996	1998/1999	1999/2000	2000/2001	2001/2002
Ogółem	8 680	9 555	9 562	9 793	10 069
Profesorowie	1 291	1 449	1 589	1 665	1 749
Docenci	182	142	113	89	68
Adiunkci	3 311	3 491	3 567	3 704	3 728
Asystenci	2 289	2 565	2 419	2 397	2 463

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z uczelni.

4. DZIAŁALNOŚĆ NAUKOWO-BADAWCZA

Działalność naukowo-badawcza szkół wyższych obejmuje prace prowadzone w ramach działalności własnej, projekty badawcze tzw. „granty” dofinansowywane przez Komitet Badań Naukowych, fundacje krajowe i zagraniczne oraz instytucje gospodarcze. Komitet Badań Naukowych dofinansowuje również prace w ramach działalności statutowej i badań własnych. Poniżej przedstawiono najważniejsze informacje na temat prac naukowo-badawczych oraz uczestnictwa w programach międzynarodowych w 2002 roku.

Uniwersytet Jagielloński

- projekty badawcze finansowane z KBN – 170,
- prace w ramach badań własnych – 1 559,
- prace w ramach działalności statutowej – 1 489,
- projekty realizowane w ramach programów międzynarodowych: 5 Program Ramowy UE, SOCRATES, Tempus, Leonardo da Vinci – 3, Jean Monnet.

Akademia Górniczo-Hutnicza

- projekty badawcze finansowane z KBN – 390,
- prace w ramach działalności statutowej – 194,
- prace w ramach badań własnych – 435,
- prace realizowane na zamówienie przemysłu i innych instytucji krajowych i zagranicznych, a także zamówienia i zlecenia dofinansowane z działalności ogólnotechnicznej DOT, SPUB-M i DWB – 537,
- projekty realizowane w ramach programów międzynarodowych: Socrates Erasmus, KBN, 4 i 5 Program Ramowy UE, Eureka, Tempus, CEEPUS, Minerva, EUREKA, COST, CERN, DESY.

Politechnika Krakowska

- projekty badawcze własne finansowane z KBN – 129,
- projekty badawcze celowe dofinansowane z KBN – 9,
- projekty badawcze zamawiane finansowane z KBN – 2,
- prace w ramach działalności statutowej – 169,
- badania własne – 169,
- badania naukowe i prace usługowe wykonywane na rzecz podmiotów gospodarczych – 324,
- projekty realizowane w ramach programów międzynarodowych: 5 Program Ramowy UE, EUREKA, COST, Socrates Erasmus.

Akademia Rolnicza

- prace w ramach działalności statutowej – 105,
- badania własne – 130,
- granty badawcze – 49, pozostałe granty – 96,
- projekty realizowane w ramach programów międzynarodowych: 5 Program Ramowy UE, FOREMS, INVISIP, LACOPE, COST, Phare-Tempus-II bis, Leonardo da Vinci, Jean Monnet.

Akademia Ekonomiczna

- projekty badawcze finansowane z KBN – 17,
- prace w ramach działalności statutowej – 87,
- badania własne – 24,
- inna działalność badawcza – 12,
- międzynarodowe programy edukacyjne: SOCRATES - Erasmus, Leonardo da Vinci, CEEPUS.

Akademia Pedagogiczna

- prace w ramach działalności statutowej – 129,
- badania własne – 345,
- granty badawcze krajowe i zagraniczne,
- międzynarodowe programy edukacyjne – SOCRATES (Erasmus, Lingua, Comenius, Grundtvig), Polonium, VI Program Ramowy, Jean Monnet.

Akademia Wychowania Fizycznego

- projekty badawcze z KBN – 4,
- badania własne – 27,
- umowy na zlecenie związków i klubów sportowych – 7.

Papieska Akademia Teologiczna

- prace w ramach działalności statutowej – 1,
- badania własne – 1,
- projekty badawcze finansowane z KBN – 3,
- dotacja z KBN na działalność wspierającą badania – 1.

Studia doktoranckie prowadzą wyłącznie uczelnie publiczne. Szczegółowe dane dotyczące liczby uczestników studiów doktoranckich, przeprowadzonych promocji oraz otwartych przewodów przedstawia poniższa tabela.

Tabela nr 60. **Studia doktoranckie**

Uczelnia	Liczba uczestników studiów doktoranckich				Liczba przeprowadzonych promocji doktorskich				Liczba otwartych przewodów doktorskich			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
Uniwersytet Jagielloński	1 659	1 937	2 195	2 301	190	150	233	351	323	383	416	439
Akademia Górniczo-Hutnicza	552	606	633	670	94	101	122	106	61	69	132	138
Politechnika Krakowska	207	189	294	173	50	43	43	52	47	47	63	60
Akademia Rolnicza	109	124	133	136	27	30	68	63	12	29	36	13
Akademia Ekonomiczna	148	141	97	117	39	24	29	22	39	30	32	55
Akademia Pedagogiczna	46	80	94	113	18	18	27	24	23	37	-	42
Akademia Wychowania Fizycznego	21	31	43	50	7	7	7	9	8	9	20	22
Papieska Akademia Teologiczna	386	554	553	596	23	17	37	26	54	38	43	41
Razem	3 128	3 662	4 042	4 156	448	390	566	653	593	663	742	810

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z uczelni oraz US w Krakowie.

5. BAZA SOCJALNA UCZELNI MAŁOPOLSKICH

W roku akademickim 2001/2002 szkoły wyższe dysponowały 50 domami studenckimi o liczbie 18 899 miejsc. Najlepiej rozwiniętą bazę socjalną mają uczelnie publiczne. Najwięcej miejsc posiada Akademia Górniczo-Hutnicza oraz Uniwersytet Jagielloński. Uczelnie niepubliczne ze względu na to, że są to szkoły stosunkowo nowe, posiadają znacznie uboższą bazę socjalną.

Duże dysproporcje istnieją również pomiędzy uczelniami krakowskimi i pozakrakowskimi. Sytuacja ta spowodowana jest jednak przede wszystkim różną odległością od uczelni.

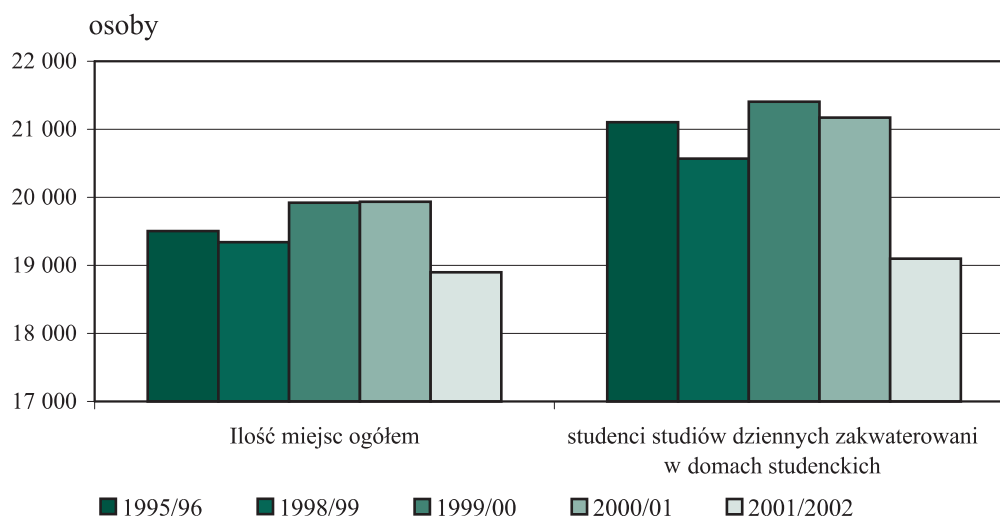

W posiadanej przez uczelnie bazie noclegowej zakwaterowanych jest 19 097 studentów studiów stacjonarnych, co stanowi 22,8% ogółu studentów studiów dziennych.

Tabela nr 61. **Domy studenckie i stołówki**

	1995/1996	1998/1999	1999/2000	2000/2001	2001/2002
Domy studenckie					
Domy studenckie	47	50	51	51	50
Miejsca	19 504	19 341	19 920	19 936	18 899
Studenci studiów dziennych zakwaterowani w domach studenckich w % studentów studiów dziennych	21 105 39,9	20 568 31,0	21 405 30,4	21 171 27,6	19 097 22,8
Stołówki studenckie					
Stołówki	17	17	18	19	17
Miejsca konsumenckie	3 289	3 145	3 215	3 135	2 953
Korzystający z obiadów	11 823	11 485	10 972	10 604	10 408

Źródło: Rocznik statystyczny województwa małopolskiego 2000, 2001, 2002.

Wykres nr 22. **Stopień zaspokajania potrzeb w zakresie miejsc w domach studenckich**

Źródło: opracowanie na podstawie danych uczelni oraz US w Krakowie.

W roku akademickim 2001/2002 potrzeby studentów w zakresie wyżywienia zaspokajane były przez 17 stołówek o 2 953 miejscach, przy liczbie korzystających wynoszącej 10 408 osób.

6. NAJWAŻNIEJSZE INWESTYCJE I REMONTY

W roku 2002 realizowanych było kilka znaczących inwestycji w zakresie szkolnictwa wyższego, takich jak: budowa Kampusu 600-lecia Odnowienia UJ, budowa Pawilonu naukowo – dydaktycznego Wydziału Finansów Akademii Ekonomicznej, budowa zespołu pomieszczeń naukowo-dydaktycznych Akademii Wychowania Fizycznego, budowa budynku Wydziału Technologii Żywności Akademii Rolniczej, rozbudowa Biblioteki Jagiellońskiej. Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela.

Tabela 62. Zadania inwestycyjne uczelni powyżej 5 mln zł realizowane w 2002 r. w (tys. zł)

Lp.	Nazwa zadania inwestycyjnego i jego lokalizacja	Zakres rzeczowy	Termin rozpocz./zakończ.	Wartość kosztorysowa	Nakłady w latach ubiegłych*	Nakłady w 2002	Nakłady do poniesienia w 2003	Nakłady w latach następnych
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Uniwersytet Jagielloński								
1.	Kampus 600-lecia Odnowienia UJ Dokończenie Kompleksu Nauk Biologicznych, Kraków, ul. Gronostajowa 7	Kubatura 43 680 m ³ Powierzchnia netto 8 200 m ²	2002/2003	19 949	-	14 040	5 909	-
2.	Kampusu 600 lecia Odnowienia UJ Instytut Nauk o Środowisku, Kraków, ul. Gronostajowa 7	Kubatura 33 407 m ³ Powierzchnia netto 7 200 m ²	2001/2004	38 807	2 660	9 991	26 156	-
3.	Kampus 600-lecia Odnowienia UJ Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Kraków, ul. Gronostajowa 7	Kubatura 26 212 m ³ Powierzchnia netto 5 831 m ²	2001/2004	27 528	600	-	1 945	24 983
4.	Wykup gruntów	Obszar Kampusu	2001/2006	33 750	3 500	-	5 500	24 750
5.	Ratowanie w skali masowej polskich zasobów bibliotecznych i archiwalnych – Wieloletni Program Rządowy „Kwaśny Papier”	Budowa budynku oraz zainstalowanie aparatury odkwaszającej zbiory służących Uczelnianemu Ośrodkowi Ochrony Zbiorów Bibliotecznych i Archiwalnych.	2001/2005	12 298	347	18	713	11 220
6.	III etap rozbudowy Biblioteki Jagiellońskiej – remont i modernizacja, Kraków, al. Mickiewicza 22	Kubatura 70 278 m ³ Powierzchnia netto 15 407 m ²	1994/2006	153 765	107 425	8 766	8 500	29 074
7.	Auditorium Maximum UJ, Kraków, ul. Krupnicza	Kubatura 59 113 m ³ Powierzchnia netto 8 308 m ²	2002/2004	28 000	-	62	12 000	15 938

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Akademia Górniczo-Hutnicza								
8.	Modernizacja I DS-bl.1-4 Kraków, Reymonta 17	Prace budowlane instalacyjne, elektryczne, przeciwpożarowe, wodno-kanalizacyjne	2000/2004	16 619	9 408,9	-	4 321,8	2 888,3
Akademia Ekonomiczna								
9.	Pawilon naukowo- dydaktyczny Wydziału Finansów	34 sale dydaktyczne na łączną ilość miejsc 1476, pokoje pracownicze, sala komputerowa na 30 miejsc, pomieszczenie organizacji studenckich, szatnia, portiernia, bufet, miejsca parkingowe w garażu podziemnym na 194 samochody, przewiązka łącząca budynek, z pawilonem dydaktyczno-sportowym (powierzchnia całkowita 7105 m ² , kubatura 55 410 m ³)	2000/2004	39 399	9 843	8 366	9 000	12 191
Politechnika Krakowska								
10.	Instytut Pojazdów Samochodowych i Silników Spalinowych Kraków, al. Jana Pawła II 37	Budynek byłej Hamowni – Obecnie oddane w 2002 roku Centrum Informatyczne z biblioteką. Pozostała część budynku przeznaczona na Laboratorium Silników Wysokoprężnych IPSiSS. Kubatura 22 500 m ³ Powierzchnia 4 560 m ² Hala nr 1 –adaptacja na Centrum Sportu i Rekreacji P/K. Kubatura 22 545 m ³ Powierzchnia 3 633 m ²	1974/2004	27 366	10 807	4 434	1 600	10 525
11.	Modernizacja budynku dla Wydziału Architektury Kraków, ul. Podchorążych 1	Kubatura 52 515 m ³ Powierzchnia 8 326 m ²	1994/2006	25 542	8 712	1 200	1 650	13 980

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Akademia Rolnicza								
12.	Wydział Technologii Żywności Kraków, ul. Balicka	Budynek Główny Kubatura 15 687 m ³ , powierzchnia 1 552 m ² Segment I Kubatura 4 474 m ³ powierzchnia 1 141 m ² Budynek Techniczny Kubatura 960 m ³ Powierzchnia 132 m ²	1997/2004	49 930	26 094	5 809	5 000	13 027
Akademia Pedagogiczna								
13.	Dom studencki Kraków, ul. Armii Krajowej	Budowa od podstaw nowego domu studenckiego Kubatura 31 200 m ³ Powierzchnia 9 503 m ²	2001/2004	32 285	674	4 406	4 000	23 205
Akademia Wychowania Fizycznego								
14.	Budowa Zespołu Pomieszczeń Naukowo-Dydaktycznych, Kraków, al. Jana Pawła II 78	Kubatura 18 255 m ³ Powierzchnia zabudowy 1411 m ² Powierzchnia użytkowa 3531 m ² Powierzchnia całkowita 4047 m ²	1988/2002	11 272 0	8 313	2 308	-	-
Akademia Muzyczna								
15.	Obiekty dydaktyczne przy ul. św. Tomasza 39-41 i 43	Modernizacja i rozbudowa obiektów dydaktycznych	1998/2004	24 480	22 141,7	747,3	600	991
Papieska Akademia Teologiczna								
16.	Budowa biblioteki PAT na terenie III Kampusu UJ w Krakowie - Pychowicach	Modernizacja i rozbudowa obiektów dydaktycznych	2000	51 342,7	16 416, 8	2 593,7	331,7	32 000 329,82
Wyższa Szkoła Biznesu – National Louis University								
17.	Zespół boisk sportowych z zapleczem poszerzony o budowę sali gimnastycznej Nowy Sącz, ul. Zielona 27	Boisko wielofunkcyjne z trybunami na 500 miejsc, boisko do piłki siatkowej i koszykowej, dwa korty tenisowe z trybunami, ścianka treningowa do tenisa, budynek zaplecza, ogrodzenie, infrastruktura techniczna, sala gimnastyczna	1998/2002	5 550	3 713,1	1 412,1	37,8	-

1	2	3	4	5	6	7	8	9
18.	Obiekt dydaktyczny- Centrum Komputerowo- Administracyjne Nowy Sącz, ul. Zielonej 27	Budowa 4 segmentów kubaturowych o pow. 6133,4 m ² i kubaturze 26969,5 m ³ , w tym: budowa i wyposażenie: czytelnia i magazynów bibliotecznych, sal dydaktycznych komputerowych, sal dydaktycznych lektoratowych, pokoi profesorskich, sali amfiteatralnej-wykładowej, 9 sal dydaktycznych, dziekanatów, działu nauczania i rekrutacji oraz sali posiedzeń senatu i gabinetów profesorskich	2001/2003	20 000 000	6 111,4-	11 477,2	2 411,3	-
Wyższa Szkoła Zarządzania i Bankowości								
19.	Budynek dydaktyczny Kraków, ul. Armii Krajowej 8	Kubatura 5 965 m ³ Powierzchnia zabudowy 331 m ² Powierzchnia całkowita 1 758 m ²	2000/2003	20 000	11 000	9 000	-	-
Wyższa Szkoła Przedsiębiorczości i Marketingu w Chrzanowie								
20.	Budynek dydaktyczno-administracyjny przy ul. Słowackiego 8	Kubatura – 15 117 m ³ Powierzchnia zabudowy – 648,7 m ² Powierzchnia całkowita – 2 754 m ²	1998/2008 I etap - 2002	11 267,9	4 550	313	27	6 376,9
Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu								
21.	Adaptacja na potrzeby dydaktyczne niedokończonyj budowy internatu ZSR	Roboty wyburzeniowe, domurówki, roboty instalacyjne, kotłownia, roboty wykończeniowe, wyposażenie stałe i ruchome	2002/2005	11 500	-	1 915	1 508	-
Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnowie								
22	Budowa biblioteki uczelnianej dla Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Tarnowie	Prace wykończeniowe, roboty zewnętrzne (parkingi, tereny zielone) oraz zakup pierwszego wyposażenia	1999/2002	8 488	7 638,1	2 021,9	-	-

VI. KULTURA

1. FINANSOWANIE KULTURY

Działalność kulturalna polegająca na tworzeniu, upowszechnianiu i ochronie kultury prowadzona jest w województwie małopolskim zarówno przez instytucje kultury jak i w formie pozainstytucjonalnej. Pozainstytucjonalny ruch kulturalny tworzą różnego rodzaju towarzystwa, stowarzyszenia, fundacje, zrzeszenia kulturalne, a także liczne grupy nieformalne. Na terenie województwa małopolskiego działalność prowadzą instytucje kultury o charakterze narodowym i regionalnym, ponadto funkcjonuje kilkaset gminnych oraz powiatowych instytucji kultury i placówek kultury z wieloma filiami, klubami, świetlicami, a także placówki przyzakładowe i jednostki działające w strukturach spółdzielni mieszkaniowych.

W latach 1999-2002 największymi źródłami finansowania kultury są budżety jednostek samorządu terytorialnego: budżet województwa małopolskiego, budżety gmin i powiatów. Środki przekazane w latach 1999-2002, przez budżet Województwa Małopolskiego, na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego kształtowały się następująco:

- w 1999 roku – 37 493,7 tys. zł,
- w 2000 roku – 47 103,0 tys. zł, w tym na inwestycje 3 277,8 tys. zł,
- w 2001 roku – 50 982,2 tys. zł, w tym na inwestycje 5 355,6 tys. zł,
- w 2002 roku – 50 609,4 tys. zł, w tym na inwestycje 3 621,1 tys. zł.

Z budżetu państwa utrzymywanych jest 6 narodowych instytucji kultury zlokalizowanych na terenie województwa małopolskiego.

Region Małopolski charakteryzuje się dużą liczbą stałych i cyklicznych przedsięwzięć kulturalnych mających często charakter międzynarodowy. Przykładem jest *Festiwal Kraków 2000*, na realizację którego przekazano w latach 1999-2000 z budżetu państwa 19 mln zł, a w latach 2000-2002 Biuro Festiwalowe Kraków 2000 organizuje nadal ważne wydarzenia kulturalne, m.in. Wielkanocny Festiwal Ludwiga van Beethovena i Festiwal Muzyki Tradycyjnej „Rozstaje”, a także masowe wydarzenia Krakowa, takie jak Wianki czy Noc Sylwestrowa na Rynku. Z budżetu państwa przyznane były także dotacje celowe na dofinansowanie bieżących zadań własnych, związanych z prowadzeniem instytucji kultury przejętych w dniu 1 stycznia 1999 roku.

Ważnym źródłem finansowania odnowy zabytków były środki celowe Narodowego Funduszu Rewaloryzacji Zespołów Zabytkowych Krakowa, które wynosiły:

- w roku 1998 – 34 330 615 zł,
- w roku 1999 – 34 100 000 zł,
- w roku 2000 – 40 254 331 zł,
- w roku 2001 – 32 400 300 zł (w tym 33 220 000 zł z Kancelarii Prezydenta RP),
- w roku 2002 – 32 400 993 zł (w tym 29 070 000 zł z Kancelarii Prezydenta RP).

Tabela nr 63. Finansowanie instytucji kultury przejętych do prowadzenia przez samorządy w województwie małopolskim w latach 2001-2002

Lp.	Organizator	Lokalizacja	Instytucja kultury	Dotacja dla instytucji kultury				Zatrudnienie (w przeliczeniu na etaty) stan: 31.12.2001r.	Zatrudnienie (w przeliczeniu na etaty) stan: 30.06.2002 r.	Uwagi
				2001 r. (wykonanie)		2002 r. (wykonanie)				
				z budżetu jednostki sam. terytorialnego	w tym: z budżetu państwa	z budżetu jednostki sam. terytorialnego	w tym: z budżetu państwa			
1	2	3	4	5		6		7	8	9
1	Województwo Małopolskie	Kraków	Teatr im. Juliusza Słowackiego	5 748 000	970 000	5 670 900	480 000	154,1	157,35	
2	Województwo Małopolskie	Kraków	Opera i Operetka/ Opera Krakowska	8 419 500	310 000	8 833 300	530 000	299,89	288,01	
3	Województwo Małopolskie	Kraków	Krakowski Teatr Scena STU	Województwo Małopolskie: 566 740 M. Kraków: 313 000	80 000	Województwo Małopolskie: 765 200 M. Kraków: 323 000	70 000	15,50	15,00	Instytucja wspólna Województwa Małopolskiego i Miasta Krakowa
4	Województwo Małopolskie	Zakopane	Teatr im. Stanisława Ignacego Witkiewicza	740 550	44 000	1 118 000	70 000	30,25	30,25	
5	Województwo Małopolskie	Kraków	Filharmonia im. Karola Szymanowskiego	6 109 150	200 000	6 351 000	260 000	229,10	228,10	
6	Województwo Małopolskie	Kraków	Wojewódzka Biblioteka Publiczna	5 180 731	806 731	4 639 731	263 231	134,00	134,00	
7	Województwo Małopolskie	Kraków	Małopolski Ośrodek Kultury	1 728 920	68 000	1 340 200	70 000	27,00	17,75	
8	Województwo Małopolskie	Nowy Sącz	Małopolskie Centrum Kultury „Sokół”	1 244 900	106 500	2 743 500	197 000	45,5	47,5	
9	Województwo Małopolskie	Nowy Sącz	Małopolskie Biuro Wystaw Artystycznych w Nowym Sączu: - Salon Wystawienniczy w Nowym Sączu - Galeria Sztuki "Dwór Karwacjanów" w Gorlicach - Galeria "Jatki" w Nowym Targu - Galeria MBWA w Krynicy - Galeria Sztuki w Zakopanem - Galeria Sztuki w Gorlicach - Galeria "U Jaksy" w Miechowie	779 600	45 000	818 296	60 000	17,00	16,50	

1	2	3	4	5		6		7	8	9
10	Województwo Małopolskie	Kraków	Muzeum Archeologiczne	2 459 200	70 000	2 704 040	110 000.	85,50	87,00	
11	Województwo Małopolskie	Kraków	Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli	2 062 000	70 000	2 105 600	100 000.	64,50	64,50	
12	Województwo Małopolskie	Nowy Sącz	Muzeum Okręgowe w Nowym Sączu: - Oddział "Dom Gotycki" - Filia - Galeria "Dawna Synagoga" - Filia - Galeria Marii Ritter - Oddział - Sąddecki Park Etnograficzny - Filia - Muzeum Lachów Sąddeckich - Oddział - Muzeum Nikifora w Krynicy - Oddział - Ośrodek Budownictwa Ludowego w Szymbarku - Filia OBL - Cerkiew w Bartnem - Oddział Muzeum Pienińskie w Szczawnicy	2 334 200	145 000	3 130 678	528 000	77,25	74,25	
13	Województwo Małopolskie	Tarnów	Muzeum Okręgowe w Tarnowie: - Budynek Główny w Tarnowie - Oddział - Ratusz - Galeria Sztuki Dawnej - Oddział - Muzeum Etnograficzne w Tarnowie - Oddział - Muzeum im. W. Witosa w Wierchosławicach - Oddział - Zamek w Dębnie - Oddział - Dwór w Dołędze - Oddział - Muzeum Felicji Curyłowej w Zalipiu - Oddział - Muzeum Jana Matejki "Koryznowka w Nowym Wiśniczu	2 634 100	195 000	2 739 800	275 000	73,08	75,08	

1	2	3	4	5		6		7	8	9
			Muzeum Tatrzańskie im. Tytusa Chałubińskiego: - Budynek Główny - Filia - Galeria Sztuki im. W.I. Kulczyckich - Filia - Muzeum Pamiątek Kornela Makuszyńskiego - Filia - Galeria Władysława Hasióra - Filia - Muzeum Stylu Zakopiańskiego - Filia - Zagroda Korkosów - Czarna Góra - Filia - Zagroda Sołtysów - Jurgów - Filia - Muzeum Powstania Chochołowskiego - Filia - Dwór w Łopusznej	1 552 800	100 000	1 600 000	180 000	45,00	45,00	
14	Województwo Małopolskie	Zakopane								
15	Województwo Małopolskie	Kraków	Ośrodek Dokumentacji Sztuki Tadeusza Kantora „Cricoteka”	692 600	150 000	629 000	80 000	10,50	10,50	
16	Województwo Małopolskie	Kraków	Muzeum Lotnictwa Polskiego	891 400	115 000	1 266 000	160 000	31,30	31,90	
17	Województwo Małopolskie	Kraków	Instytucja Filmowa „Apollo Film” sieć kin w 3 województwach - Małopolskie, Świętokrzyskie, Podkarpackie	430 000	300 000	450 000	300 000	118,00	110,00	Instytucja samofinansująca się
18	Miasto Kraków	Kraków	Teatr „Bagatela” im. Tadeusza Boya-Żeleńskiego	3 580 000	400 000	b.d.	b.d.	87,00	90,50	
19	Miasto Kraków	Kraków	Teatr Lalki i Maski „Groteska”	3 124 100	300 000	b.d.	b.d.	68,00	68,00	
20	Miasto Kraków	Kraków	Muzeum Historii Fotografii	1 144 000	230 000	b.d.	b.d.	34,00	34,20	
21	Miasto Kraków	Kraków	Capella Cracoviensis	2 372 000	280 000	b.d.	b.d.	66,00	67,00	
22	Miasto Nowy Sącz	Nowy Sącz	Sądecka Biblioteka Publiczna	1 461 488	203 000	b.d.	b.d.	46	46	

1	2	3	4	5		6		7	8	9
23	Powiat tarnowski (ziemski)	Tarnów i Kańska Dolna	Centrum Paderewskiego Tarnów - Kańska Dolna	660 914	360 914	b.d.	b.d.	8,50	9,00	
24	Powiat nowotarski	Zubrzyca Górna	Orawski Park Etnograficzny w Zubrzycy Górnej	457 000	247 000	b.d.	b.d.	18,07	18,07	
25	Powiat nowotarski	Rabka	Muzeum im. Wł. Orkana w Rabce	319 800	160 000	b.d.	b.d.	6,50	6,50	
26	Powiat nowotarski	Rabka	Teatr Lalki „Rabcio” w Rabce	340 000	270 000	b.d.	b.d.	16,00	16,00	

Źródło: Urząd Marszałkowski WM, Starostwa Powiatowe w Nowym Targu i Tarnowie, Urząd Miasta Krakowa.

2. ŻYCIE KULTURALNE

Wyrazem aktywności środowisk twórczych i animatorów kultury Województwa Małopolskiego jest organizowanie imprez artystycznych i innych przedsięwzięć kulturalnych o szczególnym znaczeniu dla rozwoju poszczególnych dziedzin kultury i wysokich walorach promocyjnych. Należą do nich prestiżowe przedsięwzięcia o znaczeniu międzynarodowym, ogólnopolskim i regionalnym, w większości wspierane finansowo przez Województwo Małopolskie.

W 2002 r. były to:

- Muzyczne: Studencki Festiwal Piosenki w Krakowie, Międzynarodowy Konkurs Współczesnej Muzyki Kameralnej im. Krzysztofa Pendereckiego, Dni Muzyki Kompozytorów Krakowskich, Festiwale Jazzowe – *Krakowskie Zaduszki Jazzowe* oraz *Letni Festiwal Jazzowy „Pawny pod Baranami”*, Festiwal im. Jana Kiepury w Krynicy, Starosądecki Festiwal Muzyki Dawnej, Festiwal Orkiestr Wojskowych, Dni Muzyki Karola Szymanowskiego w Zakopanem, Krakowskie Lato Muzyczne, Festiwal Muzyki Tradycyjnej „Rozstaje”,
- Teatralne i baletowe: Festiwal Opery w Krakowie, Festiwal Komedii „Talia” w Tarnowie, Międzynarodowy Festiwal Teatrów Alternatywnych *Krakowskie Reminiscencje Teatralne*, Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych,
- Filmowe i fotograficzne: *Krakowski Festiwal Filmowy* - Międzynarodowy Festiwal Filmów Krótkometrażowych, Międzynarodowy Festiwal Filmowy „*Etiuda 2002*”, Międzynarodowy Konkurs Fotograficzny im. J.Sunderlanda „*Krajobraz Górski*”,
- Plastyczne: Biennale Sztuki Projektowania – Konkurs Wzornictwa Przemysłowego, Międzynarodowe Biennale Architektury Kraków 2002,
- Literackie i czytelnicze: Konkurs Poezji Religijnej im. Ks. Prof. Józefa Tischnera w Ludźmierzu, Krynicka Jesień Literacka,
- Interdyscyplinarne: Festiwal Kultury Żydowskiej, Święto Kultury Łemkowskiej „*Łemkowska Watra*”, Wianki Krakowskie, Chrześcijańskie Dni Żaka, Dni Tischnerowskie, Magiczna Mapa Kazimierza – Międzynarodowy Festiwal *Genius Loci*, Święto Wołoskie w Rabce,
- Folkloru i sztuki ludowej: Tydzień Kultury Beskidzkiej – estrady w Makowie Podhalańskim i Oświęcimiu, Międzynarodowy Festiwal Folkloru Ziem Górskich w Zakopanem, „*Góralski Karnawał*” i „*Sabałowe Bajania*” w Bukowinie Tatrzańskiej, Szkoła Ginących Zawodów, Folkloru i Sztuki Ludowej w Bukowinie Tatrzańskiej, Międzynarodowy Festiwal Koronki Klockowej w Bobowej, Myślenicki Festiwal Pieśni Chóralnej – Kolędy i Pastorałki, Karpaccki Festiwal Dziecięcych Zespołów Regionalnych w Rabce, Międzynarodowy Festiwal Dziecięcych i Młodzieżowych Zespołów Folklorystycznych „*Krakowiak*”.

Instytucje kultury Województwa Małopolskiego w 2002 r. podjęły szereg inicjatyw, które spotkały się z dużym zainteresowaniem i uznaniem odbiorców m. in: „*Krakowski Salon Poezji*” w Teatrze im. Juliusza Słowackiego oraz Festiwal „*Dedykacje-Molier*”. Podczas festiwalu widzowie obejrzeli oryginalne inscenizacje współczesnego europejskiego teatru m. in. spektakle: „*Chorego z urojenia*” teatru Komedia z Zagrzebia, „*Projekt Molier*” Compagnia del Teatro di Ranimazione, „*Szelmostwa Skapena*” Akademickiego Teatru Rosyjskiego Dramatu z Rygi.

W październiku 2002 r. odbyły się *VI Targi Książki w Krakowie* - corocznie bogatsze w wydarzenia handlowe i kulturalne, znaczące i wysoko cenione w kręgach wydawniczych i bibliotekarskich, a także miłośników książki i szerokiej rzeszy czytelników.

W czerwcu 2002 r. po raz pierwszy odbyły się Małopolskie Dni Książki „Książka i Róża”, mające na celu popularyzację czytelnictwa. Akcja „Książka i Róża” ma zachęcić nie tylko do czytelnictwa i kupowania książek, ale także do dzielenia się pasją do literatury z innymi ludźmi. Głównym jej celem jest wprowadzenie tradycji Dni Książki na stałe w ramy imprez kulturalnych regionu.

Najważniejszym przedsięwzięciem kulturalnym Województwa Małopolskiego są Małopolskie Dni Dziedzictwa Kulturowego, organizowane od roku 1999. Zostały one pomyślane i są z powodzeniem realizowane jako priorytetowy, stały element integrujący region i promujący jego wspaniałą spuściznę historyczną, stanowiącą ważną część dziedzictwa narodowego.

W czterech edycjach Dni, które odbyły się w latach 1999-2002 udostępniono zwiedzającym 76 obiektów zabytkowych, m.in. klasztory, kościoły, muzea, kompleksy dworskie, pałace, wiekowe ogrody i stare nekropolie, miasteczka z ich charakterystyczną zabudową, zabytki sztuki ludowej i budownictwa. Inicjatywa bezpłatnego udostępnienia obiektów zabytkowych spotkała się z dużym zainteresowaniem mieszkańców województwa i turystów, o czym świadczy udział blisko 20 000 zwiedzających w każdej edycji Dni.

Elementem wzbogacającym program Dni jest konkurs fotograficzny „*Skarby Małopolski*” oraz liczne imprezy kulturalne, atrakcje i niespodzianki organizowane przez lokalne samorządy oraz władarzy zabytkowych obiektów. Organizatorem przedsięwzięcia jest Województwo Małopolskie, współpracujące z właścicielami i opiekunami obiektów zabytkowych, samorządami powiatowymi i gminnych, mediami oraz organizacjami pozarządowymi.

Małopolskie Dni Dziedzictwa Kulturowego zostały wpisane w cykl imprez „*Europa Wspólne Dziedzictwo*”, odbywających się pod patronatem Rady Europy.

Ważną rolę w tworzeniu i upowszechnianiu dóbr kultury pełnią teatry i instytucje muzyczne. W województwie małopolskim skupione są one głównie w stolicy regionu – Krakowie, w którym również prężnie działają liczne środowiska twórcze: literackie, muzyczne, teatralne, plastyczne i inne. Poza Krakowem działa Teatr im. Stanisława Ignacego Witkiewicza w Zakopanem (instytucja Województwa Małopolskiego) oraz Tarnowski Teatr im. Ludwika Solskiego w Tarnowie (instytucja Miasta Tarnowa), Teatr Lalki „Rabcio” w Rabce (instytucja powiatu nowotarskiego). W latach 1999-2002 działało 17 teatrów i instytucji muzycznych, wśród których największą grupę stanowiły teatry dramatyczne (9); pozostałe to: 2 teatry lalkowe oraz 6 instytucji muzycznych (filharmonia, orkiestry i chóry).

Obok działalności realizowanej we własnych siedzibach, instytucje artystyczne organizują spektakle i koncerty także w licznych salach na terenie województwa. Duży zasięg terytorialny mają koncerty umuzykalniające (w 2002 roku 387 koncertów), organizowane przez Filharmonię im. Karola Szymanowskiego w Krakowie w ramach wieloletniego programu edukacji muzycznej dzieci i młodzieży. Liczne koncerty i spektakle organizowane były w salach widowiskowych i kościołach na terenie województwa (koncerty oratoryjne i recitale organowe) oraz w obiektach zabytkowych, na przykład „*Wieczory Wawelskie*” w Sali Poselskiej Zamku Królewskiego na Wawelu, „*Koncerty Uniwersyteckie*” na Uniwersytecie Jagiellońskim. Nową propozycją Opery Krakowskiej było wystawienie opery Stanisława Moniuszki „*Straszny Dwór*” na Zamku Królewskim w Niepołomicach.

W wielu dziedzinach artystycznych występuje ważne zjawisko działalności nieinstytucjonalnej, do którego należy aktywny nurt teatru niezależnego (np. Stowarzyszenie Teatralne „Łażnia”, Stowarzyszenie „Dialog”, Stowarzyszenie „Mandala”, Scena Teatr Zależny, Scena „El-Jot” w Krakowie, zespoły zrzeszone w Stowarzyszeniu Teatrów Nieinstytucjonalnych STEN), zespoły muzyki kameralnej (np. Kwartet Smyczkowy „Amar Corde”, Kwintet Dęty Filharmoników Krakowskich, „Camerata Cracovia”, Galicyjska Orkiestra Straussowska „Obligato”, zespoły chóralskie „Madrygaliści” i „Rorantyści” Capelli Cracoviensis, zespół muzyki współczesnej stowarzyszenia „Muzyka Centrum” i wiele innych), zespoły baletowe (np. Balet Form Nowoczesnych AGH), liczne zespoły jazzowe (np. Jazz Band Ball Orchestra, która w 2002 r. obchodziła 40-lecie działalności) itp. Ze względu na swą dużą aktywność zespoły te stanowią ważne uzupełnienie działalności instytucji artystycznych.

Spółeczny ruch kulturalny skupia się wokół stowarzyszeń, fundacji a także licznych, trudnych do zdefiniowania grup nieformalnych. W województwie zarejestrowanych jest kilkaset stowarzyszeń i oddziałów stowarzyszeń ogólnopolskich oraz 23 kościoły i związki wyznaniowe. Około 260 stowarzyszeń działa na polu kultury. Szczególną formę aktywności kulturalnej stanowi społeczny ruch kulturalny zorganizowany w stowarzyszeniach twórczości amatorskiej, które przedstawiają bogatą ofertę programową dla społeczności lokalnych we wszystkich dziedzinach kultury.

Na terenie województwa małopolskiego działa 75 galerii sztuki, w tym 31 galerii sektora publicznego i 44 galerii sektora prywatnego.

Obszar województwa małopolskiego nasycony jest dużą ilością dóbr kultury materialnej. Spośród kilkudziesięciu tysięcy zespołów zabytkowych i obiektów (nieruchomych) do wojewódzkiego rejestru zabytków jest wpisanych 3 052 zespołów i obiektów zabytkowych, w tym 1 114 z Krakowa, a 1 938 z pozostałej części województwa małopolskiego. Niewątpliwie do największych atrakcji województwa należą zabytkowe drewniane kościołki, w tym także cerkwie (razem 282 obiekty).

W roku 2001 wpisano do rejestru zabytków 9 obiektów i zespołów zabytkowych: Rówień Krupową w Zakopanem; kościoły parafialne w Bobrku, Nowej Białej i Przyszowej; zespoły klasztorne OO. Dominikanów w Bochni i SS. Albertynek na Kalatówkach; trzy obiekty w Krakowie: Szkołę Pielęgniarek przy ul. Krupniczej 25, szkołę przy ul. Kapucyńskiej 2 oraz dom przy ul. Sarego 25. Natomiast w roku 2002 wpisano do rejestru zabytków kolejne 6 obiektów i zespołów zabytkowych: kaplicę w Czułowie, zespół kościoła parafialnego w Porębie Górnej, I Klinikę Chirurgii przy ul. Kopernika 40 w Krakowie, dawny spichlerz przy pl. Sikorskiego 6, teren byłego obozu koncentracyjnego w Płaszowie oraz willę komendanta obozu przy ul. Heltmana 22 w Krakowie.

Najważniejszą formę organizacyjną opieki nad zabytkami ruchomymi, stanowią muzea. Na terenie województwa działa 107 muzeów. Jest to blisko 1/6 wszystkich muzeów w Polsce (656 muzeów). Zasoby o wartości muzealnej zgromadzone są także w kościołach i klasztorach oraz u osób prywatnych. Część zbiorów w muzeach państwowych i samorządowych stanowią depozyty kolekcji prywatnych. Funkcjonuje w nich ponad 300 stałych wystaw własnych. Muzea w swej działalności kulturalnej organizują wystawy czasowe, lekcje muzealne dla dzieci i młodzieży, odczyty, prelekcje, sesje, konferencje, imprezy plenerowe, koncerty, a ich dorobek prezentowany jest w licznych wydawnictwach.

W latach 2001-2002 otwarto nowe stałe ekspozycje w muzeach, których organizatorem jest Województwo Małopolskie: w Muzeum Archeologicznym w Krakowie –wystawa „*Bogowie starożytnego Egiptu*”, oraz I część nowej stałej ekspozycji. „*Pradzieje i wczesne średniowiecze Małopolski*”; w Muzeum Okręgowym w Tarnowie zmodernizowano stałą ekspozycję poświęconą Romom pt. „*Cyganie – historia, kultura*”.

Działalność małopolskich muzeów jest w Polsce wysoko oceniana, o czym świadczą nagrody i wyróżnienia uzyskane w organizowanym przez Ministerstwo Kultury konkursie na wydarzenie muzealne roku *Sybilla*. W 2001 r. pierwsza nagroda w kategorii wystaw archeologicznych przypadła Muzeum Archeologicznemu w Krakowie za wystawę „*Tutanchamon ukraińskich stepów*”. W roku 2002 nagrody i wyróżnienia otrzymali: w kategorii wystaw sztuki - II nagrodę Muzeum Narodowe w Krakowie za wystawę „*Ferdynand Ruszczyk (1870-1936). Życie i dzieło*”; w kategorii wystaw etnograficznych II nagrodę Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie za wystawę „*Podróżnicy. Zbiory podróżników polskich przelomu XIX i XX wieku.*”; w kategorii wystaw przyrodniczych, technicznych i medycznych wyróżnienie otrzymało Muzeum Uniwersytetu Jagiellońskiego *Collegium Maius* za wystawę „*Blaski chirurgii krakowskiej 1779-1939*”; w kategorii publikacji III nagrodę otrzymało Muzeum Tatrzańskie im. Dr Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem za album „*Tatry. Fotografie Tatr i Zakopanego 1859-1914*”, wyróżnienie – Muzeum Historyczne Miasta Krakowa za album „*Kraków na starej fotografii 1846-1918*”, Muzeum Narodowe w Krakowie za wydawnictwo – „*Goya –grafiki*”; w kategorii programów edukacyjnych, promocyjnych i oświatowo-wychowawczych II nagrodę otrzymało Muzeum Narodowe w Krakowie za wydawnictwo „*Muzeum Narodowe w Krakowie – znane i nieznanne*”, III nagrodę Muzeum Okręgowe w Tarnowie za „*Międzynarodowy Tabor Pamięci Romów*”, wyróżnienie – Muzeum Archeologiczne w Krakowie za „*Krakowski Festyn Archeologiczny*”; w kategorii dokonania z zakresu działalności naukowej - wyróżnienie dla Muzeum Narodowego w Krakowie za pracę Beaty Biedrońskiej-Słosowej „*Perskie tkaniny w zbiorach Muzeum Narodowego w Krakowie*” oraz w kategorii dokonania z zakresu konserwacji wyróżnienia otrzymały: Muzeum Narodowe w Krakowie za konserwację muzealną chorągwi moskiewskiej (tzw. „Carów Szujskich”) z XVII w. i Zamek Królewski na Wawelu za digitalizację zbiorów fotograficznych.

Na terenie województwa małopolskiego znajduje się jeden z najszlachetniejszych zabytków polskiej kultury materialnej, jakim jest Kopalnia Soli w Wieliczce, zabytek wpisany na Listę Światowego Dziedzictwa Kultury UNESCO. Obiekt ten odwiedzany jest co roku przez ponad 700 tys. turystów, z których 1/3 stanowią turyści zagraniczni. Na Listę UNESCO wpisane są także: Stare Miasto w Krakowie, obszar byłych obozów zagłady Auschwitz-Birkenau i zespół architektoniczno-krajobrazowy w Kalwarii Zebrzydowskiej.

Tabela nr 64. Zabytki (zespoły zabytkowe i obiekty) w województwie małopolskim w 2002 r.

Wyszczególnienie zabytków	Województwo Małopolskie (bez Miasta Krakowa)	Miasto Kraków	Razem
Kościóły i klasztory	1 424	143	1 567
Inne obiekty sakralne	3 993	49	4 042
Zamki	22	1	23
Budynki użyteczności publicznej	940	204	1 144
Pałace i dwory	541	87	628
Domy	24 153	5 000	29 153
Układy urbanistyczne	60	5	65
Fortyfikacje i zespoły obronne	38	143	181
Parki, ogrody, aleje	542	112	654
Stanowiska archeologiczne	7 984	83	8 067
Zabytkowe układy wiejskie	240	-	240
Zabytkowe zespoły uzdrowiskowe	27	2	29
Cmentarze	1 366	46	1 412
Zabytki techniki	244	90	334
Budynki gospodarcze	7 752	10	7 762
Razem	49 326	5 975	55 301

Źródło: Ewidencja Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

Tabela nr 65. Finansowanie prac konserwatorskich i innych zadań z zakresu ochrony zabytków w latach 1999 - 2002

Lp	Źródło finansowania	Przeznaczenie	1999	2000	2001	2002
1	Budżet Województwa Małopolskiego	Zabytki ruchome	757 000	675 000	755 472	985 365
2.	Budżet Wojewody Małopolskiego (Środki będące w dyspozycji Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków)	Zabytki ruchome	664 962	1 088 912	1 168 577	970 000
		Archeologiczne dobra kultury	137 000	154 422	218 004	60 406
3.	Środki finansowe Generalnego Konserwatora Zabytków przeznaczone dla województwa małopolskiego	Zabytki nieruchome, zabytki architektury Skarbu Państwa, obiekty własne resortu, programy resortowe: sakralne drewniane i zabytki romańskie	3 078 450	1 961 133	424 578	939 583
4.	Narodowy Fundusz Rewaloryzacji Zabytków Krakowa	Zabytki nieruchome	34 100 000	40 254 331	32 400 300	32 400 993

Źródło: Urząd Marszałkowski WM, Małopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków, Społeczny Komitet Odnowy Zabytków Krakowa.

Województwo małopolskie może poszczycić się drugą pozycją w kraju pod względem ilości zarejestrowanych i należących do najbardziej ekskluzywnych, nobilitujących autorów oficyn wydawniczych z których większość stanowią wydawnictwa prywatne oraz kościelne i klasztorne. W Krakowie działają oficyny o wieloletnich tradycjach jak: Wydawnictwo Literackie, Społeczny Instytut Wydawniczy „Znak”, Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, Polskie Wydawnictwo Muzyczne, Oddział Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, oddziały Państwowego Wydawnictwa Naukowego i Wydawnictwa Prasowego oraz nowe oficyny wydawnicze.

Tabela nr 66. **Książki i broszury wydane w 2001 r.**

	Ogółem	Wydawnictwa naukowe	Podręczniki dla szkół wyższych	Wydawnictwa zawodowe	Podręczniki szkolne	Wydawnictwa popularne	Literatura piękna	
							dorośli	dzieci
Polska	19 189	6 060	1 807	1 499	1 180	5 120	2 868	655
Województwo Małopolskie	2 318	828	166	149	66	763	278	68
w tym Kraków	2 086	773	153	120	60	671	241	68

Źródło: wyd. GUS, *Kultura 2001*, Warszawa 2002 r.

Tabela nr 67. **Gazety i czasopisma wydane w 2001 r.**

	Ogółem	Ukazujące się								
		W tygodniu		W miesiącu		1 raz na m-c	1 raz na kwartał	1 raz na pół roku	Raz na rok	Nieregularnie
		2-6 razy	1 raz	2-3 razy	1 raz					
Polska	5 837	59	386	254	1 916	429	1 228	157	373	972
Województwo Małopolskie	518	2	16	5	155	60	129	18	41	92
w tym Kraków	371	2	10	4	87	47	103	16	33	69

Źródło: wyd. GUS, *Kultura 2001*, Warszawa 2002 r.

Na rynku wydawniczym książek obserwuje się od 1990 r. stałą tendencję wzrostu liczby wydawanych tytułów, przy jednoczesnym stałym ograniczaniu ich nakładów. Oznaczałoby to, iż wydawana książka coraz częściej adresowana jest do konkretnego, wybranego grona czytelników. Pod względem liczby tytułów książek i broszur wydawanych przez wydawców – wg informacji Głównego Urzędu Statystycznego (Wyd. GUS, *Kultura 2001*, Warszawa 2002) – najbardziej aktywne w Polsce (ponad 100 wydawanych tytułów wydawnictw nieperiodycznych) były w 2001 r. były województwa: mazowieckie – 8 256 tytułów, małopolskie – 2 318 tytułów, wielkopolskie – 1 391 tytułów, śląskie – 1 318 tytułów i dolnośląskie – 1 046 tytułów, przy czym liczba tytułów wydawanych książek i broszur przez oficyny wydawnicze tylko w dwóch miastach – w Warszawie i Krakowie – przekroczyła połowę wszystkich wydanych publikacji nieperiodycznych w Polsce i stanowiła 51,0 % ogółu wydanych tytułów.

Pośród czynników, które kształtowały oblicze Krakowa w ciągu ostatniego półwiecza niebagatelną rolę odgrywają tutejsze czasopisma, którym ogólnopolski zasięg i znaczenie nie przeszkadza zachować dobrze rozumianego lokalnego charakteru. Na terenie województwa ukazuje się kilkadziesiąt czasopism, z czego kilkadziesiąt kolportowanych jest na terenie całego kraju. W pierwszym rzędzie wymienić należy dwa periodyki społeczno-kulturalne, wychodzące od połowy lat czterdziestych aż do dziś: „Tygodnik Powszechny” i miesięcznik „Znak”. W Krakowie ukazuje się obecnie także kilka pism poświęconych literaturze i sztuce. Są to między innymi: „Dekada Literacka”, „Architektura i Biznes”.

Na szczególną uwagę zasługują media audiowizualne – radio i telewizja. Wśród polskich koncesjonowanych stacji radiowych około 30 działa w województwie małopolskim, a wśród nich jedna z największych polskich stacji komercyjnych – Radio RMF FM, katolickie Radio Plus, Radio Echo – radio Beskidów i Tatr, Radio Alex – rozgłośnia radiowa na Podhalu, Radio Alfa. Najstarszą stacją radiową w kraju jest Radio Kraków „Małopolska” S.A., która w roku 2002 obchodziła jubileusz 75-lecia działalności (w dniu 15 lutego 1927 r. zainaugurowana została antenowa działalność krakowskiej rozgłośni, a wydarzenie to nastąpiło w niespełna półtora roku po rozpoczęciu działalności programowej Polskiego Radia).

W województwie małopolskim działają dwie stacje telewizyjne: Ośrodek Regionalny Telewizji Polskiej S.A. oraz TVN Południe. Ponadto liczni operatorzy sieci kablowych, działający zwłaszcza w miastach i dużych osiedlach dostarczają pakiet programów telewizyjnych i radiowych; uruchomili także własne programy o charakterze lokalnym, głównie informacyjno-rozrywkowe.

3. BAZA MATERIALNA

Działalność w dziedzinie kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego prowadzą liczne instytucje i placówki kulturalne.

Tabela nr 68. Instytucje kultury w latach 1999-2002

Lp	Instytucje kultury	1999	2000	2001	2002
1.	Muzea wraz z oddziałami muzealnymi	91	100	107	105
2.	Teatrów zawodowe i instytucje muzyczne	21	20	17	17
3.	Kina	57	58	57	56
4.	Biblioteki i filii biblioteczne	789	778	775	771
5.	Domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice	489	brak danych	463	brak danych
6.	Galerie sztuki	42	78	75	76

Źródło: GUS.

Najbardziej rozpowszechnioną i ogólnie dostępną formą uczestnictwa ludności w kulturze jest korzystanie z sieci bibliotek publicznych. W województwie małopolskim korzysta z niej ok. 20 % mieszkańców (jest to wskaźnik zbliżony do krajowego), a zakres usług świadczonych przez biblioteki stale rośnie, mimo niewielkiej redukcji ich liczby.

W 2002 r. sieć bibliotek w Województwie Małopolskim nie uległa zasadniczym zmianom (uległy likwidacji 4 biblioteki filialne). Mimo zdecydowanej redukcji środków na utrzymanie bibliotek liczba użytkowników (tj. takich, którzy z biblioteki korzystają wielokrotnie) wzrosła o 23 239 osób i wynosi 682 056 osób, tj. 21,09 % mieszkańców, co jest jednym z najwyższych wskaźników w kraju. W 2001 r. taki wskaźnik dla Polski wynosił 19,2%, a dla Małopolski 20,6%. Aktualnie najniższy wskaźnik w województwie rejestruje się w powiecie ziemskim krakowskim – 12,44%. Ogólna liczba wypożyczeń wynosi ponad 15,7 milionów, wzrosła w stosunku do roku ubiegłego o ponad 250 000.

Tabela nr 69. Biblioteki publiczne w województwie małopolskim w latach 1999-2002

Powiat	1999			2000			2001			2002		
	Liczba bibliotek	Liczba filii	Liczba punktów	Liczba bibliotek	Liczba filii	Liczba punktów	Liczba bibliotek	Liczba filii	Liczba punktów	Liczba bibliotek	Liczba filii	Liczba punktów
Bocheński	9	28	4	9	28	7	9	28	7	9	28	7
Brzeski	7	23	3	7	23	3	7	23	4	7	23	4
Chrzanowski	5	32	5	5	33	4	5	33	3	5	33	3
Dąbrowski	7	11	6	7	11	3	7	11	3	7	11	3
Gorlicki	10	20	2	10	20	2	10	20	2	10	20	2
Krakowski	17	45	10	17	43	4	17	43	3	17	43	3
Limanowski	12	25	5	12	25	5	12	25	4	12	25	4
Miechowski	7	9	1	7	9	1	7	9	1	7	9	1
Myślenicki	9	18	3	9	18	1	9	18	1	9	18	1
Nowosądecki	25	38	9	16	48	11	16	47	9	16	47	9
Nowotarski	14	48	1	14	48		14	46	1	14	46	1
Olkuski	7	28	4	7	28	3	7	28	3	7	28	3
Oświęcimski	9	32	2	9	32	2	9	29	3	9	29	3
Proszowicki	6	11	-	6	7		6	7	-	6	7	-
Suski	8	29	-	9	27		9	27	1	9	27	1
Tarnowski	15	47	7	15	45	6	15	45	5	15	45	5
Tatrzański	5	12	2	5	12	3	5	12	2	5	12	2
Wadowicki	10	38	5	10	38	4	10	38	4	10	38	4
Wielicki	5	18	4	5	15	3	5	15	-	5	15	-
Miasto Kraków	4	62	17	4	61	14	4	62	13	4	62	13
Miasto Nowy Sącz	1	6	3	1	6		1	6	-	1	6	-
Miasto Tarnów	1	13	11	1	13	9	1	13	8	1	13	8
Biblioteka wojewódzka	1	-	2	1		2	1	-	2	1	-	2
Razem	194	593	106	186	590	87	186	585	79	186	585	79
W tym wieś	136	455	55	127	448	47	127	445	44	127	445	44

Źródło: GUS (1999-2000 r.) wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie (2001-2002 r.).

Tabela nr 70. Księgozbiór w woluminach oraz liczba użytkowników bibliotekach publicznych województwa małopolskiego w latach 1999-2002

Powiat	Rok 1999			Rok 2002		
	Stan zbiorów	Liczba użytkowników bibliotek	Liczba użytkowników bibliotek w przeliczeniu na 100 mieszkańców	Stan zbiorów	Liczba użytkowników bibliotek	Liczba użytkowników bibliotek w przeliczeniu na 100 mieszkańców
Bocheński	421 990	28 060	28,75	408 960	27 696	28,15
Brzeski	397 044	17 511	19,59	403 868	17 779	19,77
Chrzanowski	563 453	38 275	29,16	566 576	39 311	30,04
Dąbrowski	201 369	9 438	16,07	195 801	9 771	16,59
Gorlicki	403 987	22 599	20,90	400 676	22 732	20,99
Krakowski	641 632	27 812	11,85	625 082	28 882	12,19
Limanowski	460 437	20 754	17,68	469 664	22 265	18,70
Miechowski	191 544	8 663	16,34	191 621	9 224	17,53
Myślenicki	239 927	15 288	13,64	236 874	16 101	14,17
Nowosądecki	714 560	33 908	17,82	718 852	34 432	17,75
Nowotarski	585 145	29 866	16,78	616 097	34 432	17,45
Olkuski	511 556	27 541	22,20	518 804	28 268	22,88
Oświęcimski	543 426	32 632	21,14	521 202	34 679	22,44
Proszowicki	142 515	6 355	14,20	126 473	6 052	13,55
Suski	352 393	14 708	18,19	356 231	15 201	18,70
Tarnowski	765 028	31 052	17,31	772 745	31 562	17,41
Tatrzański	233 445	9 663	14,67	237 357	10 555	15,98
Wadowicki	512 430	22 595	14,66	495 528	23 706	15,26
Wielicki	254 093	17 117	17,22	244 308	17 290	17,16
Miasto Kraków	1 316 709	118 219	15,88	1 329 688	126 805	24,09
Miasto Nowy Sącz	309 845	18 611	22,21	304 901	20 309	24,07
Miasto Tarnów	445 411	32 801	27,02	428 804	34 764	28,58
Biblioteka wojewódzka	554 818	37 332	-	533 613	51 908	-
Razem	10 762 757	620 799	19,29	10 703 725	660 724	20,41
W tym wieś	5 363 185	209 049	13,12			

Źródło: Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Krakowie, GUS.

Tabela nr 71. Domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice

	Ogółem	Domy kultury	Ośrodki kultury	Kluby	Świetlice
Polska	3 705	798	1 448	389	1 070
Małopolska	463	125	144	64	130

W tym w podziale na miasto i wieś:

	Miasto	Wieś	Miasto	Wieś	Miasto	Wieś	Miasto	Wieś	Miasto	Wieś
Polska	1 505	2 200	504	294	611	837	277	112	113	957
Małopolska	168	295	53	72	46	98	54	10	15	115

Bazę do działalności w zakresie edukacji kulturalnej dzieci i młodzieży i organizowania czynnego uczestnictwa w kulturze stanowią domy, ośrodki i kluby kultury oraz świetlice. Na początku 2002 r. w województwie małopolskim działało 463 wymienionych instytucji i placówek z czego 295 na terenach wiejskich. W tej liczbie do sektora publicznego należy 432 placówek kultury i 31 sektora prywatnego (w tym 17 jednostek spółdzielczych 6 organizacji społeczno-politycznych i związkowych). W ramach sektora publicznego największą liczbę placówek prowadzą samorządy gmin (367). Domy i ośrodki kultury oraz kluby i świetlice prowadziły różnorodną działalność związaną z organizacją seansów filmowych, wystaw, występów zespołów artystycznych oraz imprez turystycznych i sportowych. Przy placówkach kultury w województwie małopolskim działają 372 pracownie specjalistyczne, w tym 118 muzycznych, 112 plastycznych, 36 komputerowych, 22 filmowe i fotograficzne, 13 politechnicznych, 1 studio radiowe i 77 innych pracowni. W placówkach kultury działa 1 758 amatorskich zespołów artystycznych.

Publiczność coraz rzadziej odwiedza kina. Nie pomogły nowe inwestycje w infrastrukturę (powstanie kin wielosalowych – multipleksów). Statystyczny Polak wybiera się do kina raz na dwa lata. W województwie małopolskim w 2001 r. w dalszym ciągu działało 57 kin (45 samorządowych i 12 prywatnych). Liczba miejsc na widowniach kinowych wynosiła 18 028. Na 57 315 seansach filmowych frekwencja wyniosła 2 381,7 tys. widzów.

Tabela nr 72. Dostępność wybranych form kultury w latach 1998-2002

Dostępność wybranych form kultury	1998	1999	2000	2001	2002
Teatry i instytucje muzyczne – przedstawienia i koncerty ¹	4 043	4 121	4 216	3 967	3 683
Kina – seanse filmowe	36 069	38 069	40 364	57 315	90 940
Muzea – wystawy ²	332	386	404	433	458
Biblioteki publiczne – księgozbiór w woluminach (w tys.)	10 681,5	10 705,7	10 685,3	10 602,5	10 574,1

¹ obejmują występy gościnne instytucji artystycznych z innych województw oraz występy własnych instytucji na terenie własnego województwa

² wystawy własne w kraju oraz obce krajowe i z zagranicy

Źródło: GUS.

Tabela nr 73. Uczestnictwo (frekwencja) w wybranych formach kultury w latach 1998-2002 w tys.

Frekwencja (uczestnictwo w kulturze) w tys.	1998	1999	2000	2001	2002
Teatry i instytucje muzyczne - widzowie i słuchacze ¹	735,4	719,5	759,9	755,7	689,2
Kina - widzowie	1 815,0	2 592,9	1 749,8	2 381,7	2 710,9
Muzea zwiedzający	3 587,8	3 574,4	4 172,3	3 665,5	3 781,4
Biblioteki publiczne					
- wypożyczenia książek	12 594,0	12 507,1	12 653,8	12 832,7	13 004,1
- czytelnicy	613,2	627,9	648,5	667,5	689,2

¹ obejmują występy gościnne instytucji artystycznych z innych województw oraz występy własnych instytucji na terenie własnego województwa

Źródło: GUS.

Uczestnictwo w kulturze: w przedstawieniach i koncertach, wystawach oraz w czytelnictwie wykazywało w latach 1999-2002 bardzo słabą tendencję wzrostową (przy spadku liczby widzów w kinach w roku 2000).

VII. SPORT

1. FINANSOWANIE SPORTU

W roku 2002 ze środków budżetu państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego naszego województwa na kulturę fizyczną w województwie małopolskim przeznaczono kwotę około 152 301 741 zł.

Tabela nr 74. Środki przekazane przez Urząd Kultury Fizycznej i Sportu oraz Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu na kulturę fizyczną w województwie małopolskim w latach 2000 - 2002

Wyszczególnienie	2000	2001	2002
Inwestycje centralne	2 605 000	5 325 000	19 923 800
Inwestycje wojewódzkie	16 000 000	19 655 000	15 541 000
AWF Kraków	23 292 000	22 068 000	23 684 300
Szkoły Mistrzostwa Sportowego			
• Nowy Targ	347 000	0	0
• Kraków	180 000	210 000	297 923
• Oświęcim	132 000	168 000	195 000
• Zakopane	700 000	900 000	1 000 000
• Kraków – piłka nożna	180 000	0	0
Ośrodek Szkolenia Sportowego Kraków – tenis stołowy	342 000	370 000	330 000
Kadra wojewódzka juniorów i młodzików	2 380 000	2 155 000	3 332 200
COS Zakopane	3 598 000	3 200 000	2 460 000
Zadania realizowane przez LZS	396 000	320 000	386 356
Zadania realizowane przez SZS	217 000	293 000	730 494
Zadania realizowane przez AZS	0	0	140 000
Zadania realizowane przez Olimpiady Specjalne	0	0	40 000
Zadania realizowane przez PTSS Sprawni-Razem	0	0	26 000
Razem	50 369 000	54 664 000	68 087 073

Źródło: MENiS, UKFiS, Małopolskiego LZS, Małopolskiego SZS, MZSKF, SMS-y, COS Zakopane, AZS Kraków, Olimpiady Specjalne – Małopolskie, Oddział Wojewódzki PTSS Sprawni-Razem, AWF Kraków, OSS Kraków.

Tabela nr 75. Nakłady na kulturę fizyczną poniesione przez samorzady województwa małopolskiego w latach 2001 i 2002*

Wyszczególnienie	2001	2002
Województwo małopolskie	1 532 000	1 596 662
Miasta na prawach powiatu	20 798 000	28 621 915
Powiaty	631 000	713 842
Gminy	56 033 000	53 282 249
Razem	78 994 000	84 214 668

* Brak danych dotyczących gmin i powiatów za rok 2000.

Źródło: GUS oraz gminy i powiaty woj. małopolskiego.

W ramach finansowania kultury fizycznej w kraju przez samorzady wojewódzkie, pod względem wysokości poniesionych wydatków na ten cel, województwo małopolskie plasuje się na 9 miejscu, co stanowi postęp w stosunku do roku 2001, w którym nasze województwo zajmowało miejsce 12.

Tabela nr 76. **Wydatki miast na prawach powiatów województwa małopolskiego w dziale 926 – Kultura fizyczna i sport w latach 2000 – 2002**

Wyszczególnienie	Wydatki na kulturę fizyczną w zł			Udział wydatków na kulturę fizyczną i sport w wydatkach ogółem w %		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002
Powiat Grodzki Kraków	10 313 900	7 306 068	23 982 365	0,68	0,43	1,44
Powiat Grodzki Nowy Sącz	6 605 300	5 637 080	3 213 035	3,75	2,59	1,39
Powiat Grodzki Tarnów	7 230 000	7 854 510	1 426 515	2,98	2,74	0,51

Źródło: Biuro Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu - Wydział Studiów Budżetowych, Warszawa oraz powiaty województwa małopolskiego.

W porównaniu z rokiem ubiegłym, w powiatach grodzkich naszego województwa, nakłady na sport zmniejszyły się w Tarnowie i Nowym Sączu, natomiast w Krakowie wzrosły ponad trzykrotnie. W Tarnowie i Nowym Sączu zmniejszył się procentowy udział wydatków na kulturę fizyczną i sport w wydatkach ogółem, natomiast w Krakowie wzrósł on o ponad 1 %.

Razem w powiatach grodzkich procentowy udział wydatków na kulturę fizyczną i sport w wydatkach ogółem wynosi 1,32 %.

Tabela nr 77. **Wydatki powiatów województwa małopolskiego w dziale 926 – Kultura fizyczna i sport w latach 2000 – 2002**

Powiat	Wydatki ogółem w zł			Wydatki na kulturę fizyczną w zł			Udział wydatków na kulturę fizyczną i sport w wydatkach ogółem w %		
	2000	2001	2002	2000	2001	2002	2000	2001	2002
Bocheński	37 432 000	49 933 736	48 507 158	35 000	36 206	26 483	0,09	0,07	0,05
Brzeski	30 481 570	43 693 750	43 658 944	15 000	13 683	13 511	0,05	0,03	0,03
Chrzanowski	59 078 084	65 912 568	54 565 882	34 000	53 687	49 220	0,06	0,08	0,09
Dąbrowski	25 055 453	29 777 038	26 653 921	6 500	3 270	5 410	0,03	0,01	0,02
Gorlicki	53 861 071	64 769 623	56 699 562	3 000	50 998	66 998	0,01	0,08	0,11
Krakowski	71 416 000	85 927 395	80 320 467	40 000	56 444	54 340	0,06	0,07	0,07
Limanowski	44 018 477	64 566 080	62 226 901	50 000	20 146	19 895	0,11	0,03	0,03
Miechowski	28 427 239	36 474 382	32 870 476	6 000	9 329	6 564	0,02	0,03	0,02
Myślenicki	39 438 456	50 283 405	47 313 448	31 200	33 299	33 300	0,08	0,07	0,07
Nowosądecki	44 514 000	59 808 115	56 692 121	30 000	59 999	80 000	0,07	0,10	0,14
Nowotarski	59 071 447	97 306 400	90 249 374	20 000	19 964	19 914	0,03	0,02	0,02
Olkuski	53 039 488	62 209 397	54 555 876	75 000	39 952	34 945	0,14	0,06	0,06
Oświęcimski	69 824 304	85 884 634	80 596 313	75 000	98 593	98 397	0,11	0,11	0,12
Proszowicki	17 497 753	21 695 767	18 665 548	5 000	700	12 000	0,03	0,00	0,06
Suski	34 257 201	43 214 300	40 800 092	25 000	33 003	149 469	0,07	0,08	0,37
Tarnowski	38 344 902	56 811 536	48 356 679	0	0	0	0,00	0,00	0,00
Tatrzkański	30 476 505	39 569 789	37 967 005	40 000	43 309	19 807	0,13	0,11	0,05
Wadowicki	59 211 050	75 496 702	70 531 284	25 000	19 884	19 795	0,04	0,03	0,03
Wielicki	23 114 471	30 236 534	28 901 447	42 300	38 069	3 794	0,18	0,13	0,01

Źródło: Biuro Studiów i Ekspertyz Kancelarii Sejmu - Wydział Studiów Budżetowych, Warszawa oraz powiaty województwa małopolskiego.

W 2002 roku największe nakłady finansowe na kulturę fizyczną i sport, przeznaczył powiat suski, najmniejsze wielicki, a powiat tarnowski nie przeznaczył żadnych środków. W układzie procentowego udziału wydatków na kulturę fizyczną i sport w wydatkach ogółem, na czele znalazły się powiaty: suski, nowosądecki, oświęcimski i gorlicki. Najslabiej przedstawiała się sytuacja w powiatach: tarnowskim, wielickim i dąbrowskim.

Razem w powiatach, procentowy udział wydatków na kulturę fizyczną i sport w wydatkach ogółem, wynosi 0,07 %.

Tabela nr 78. Wydatki gmin w układzie powiatowym na kulturę fizyczną (dział 926) w województwie małopolskim w roku 2001 i 2002*

Powiat	Wydatki na kulturę fizyczną i sport					
	2001			2002		
	ogółem	w tym		ogółem	w tym	
		wydatki bieżące	wydatki majątkowe		wydatki bieżące	wydatki majątkowe
Bocheński	1 406 315	1 308 564	97 751	1 623 282	1 448 344	174 938
Brzeski	2 704 944	675 851	2 029 093	7 514 008	1 077 504	6 436 504
Chrzanowski	6 335 041	2 438 573	3 896 468	2 899 409	2 711 988	187 421
Dąbrowski	630 473	568 580	61 893	664 848	664 848	0
Gorlicki	1 834 476	1 585 094	249 382	2 016 807	1 911 158	105 649
Krakowski	2 650 656	1 029 834	1 620 822	7 978 380	1 108 192	6 870 188
Limanowski	1 009 319	472 176	537 143	739 591	625 500	114 091
Miechowski	213 839	201 585	12 245	185 308	185 308	0
Myślenicki	3 382 585	879 684	2 502 901	1 642 740	1 325 918	316 822
Nowosądecki	7 264 833	1 779 925	5 484 908	3 310 147	1 954 015	1 356 132
Nowotarski	5 136 542	2 250 288	2 886 254	2 367 604	1 808 685	558 919
Olkuski	8 974 032	3 986 732	4 987 300	5 993 456	3 839 479	2 153 977
Oświęcimski	3 769 689	2 712 190	1 057 499	3 831 674	2 568 513	1 263 161
Proszowicki	169 962	169 962	0	167 089	167 089	0
Suski	1 183 011	987 478	195 533	1 280 844	737 261	543 583
Tarnowski	1 456 058	1 257 211	198 847	1 770 032	1 397 327	372 705
Tatrzański	2 102 860	1 057 295	1 045 565	787 174	787 174	0
Wadowicki	5 111 881	1 644 015	3 467 866	7 685 391	1 647 387	6 038 004
Wielicki	696 879	674 879	22 000	824 465	722 847	101 618
Kraków	7 306 068	4 789 838	2 516 230	23 982 365	3 957 365	20 025 000
Nowy sącz	5 637 080	946 184	4 690 896	3 213 035	1 996 563	1 216 472
Tarnów	7 854 510	1 493 114	6 361 396	1 426 515	1 426 515	0
Ogółem	76 831 033	32 787 852	43 922 001	81 904 164	34 068 980	47 835 184

* Brak danych za rok 2000.

Źródło: GUS oraz gminy województwa małopolskiego.

W gminach miejskich w 2002 roku największe nakłady finansowe na kulturę fizyczną i sport, przeznaczyła gmina Wadowice, a najmniejsze wydatki Mszana Dolna (miasto).

Razem procentowy udział wydatków na kulturę fizyczną i sport w wydatkach ogółem, gmin miejsko-wiejskich wynosi 2,70 %.

W gminach miejsko-wiejskich największe nakłady finansowe na kulturę fizyczną i sport przeznaczyły gminy: Brzesko i Skawina, a najmniejsze wydatki - Skała i Ryglice.

Razem procentowy udział wydatków na kulturę fizyczną i sport w wydatkach ogółem gmin miejsko-wiejskich wynosi 2,84 %.

W gminach wiejskich, naszego województwa w roku ubiegłym największe nakłady finansowe na kulturę fizyczną i sport, zanotowały gminy: Klucze, Oświęcim i Zakliczyn. Natomiast gminy: Kozłów, Książ Wielki, Raclawice, Pałecznicza, Iwanowice i Sułoszowa nie zanotowały żadnych wydatków w dziale 926.

Razem w gminach wiejskich, procentowy udział wydatków na kulturę fizyczną i sport w wydatkach ogółem, wynosi 0,63 %.

2. ORGANIZACJA KULTURY FIZYCZNEJ

W 2002 roku, na terenie województwa małopolskiego działało 1 988 stowarzyszeń kultury fizycznej z osobowością prawną, w tym: 1 623 kluby sportowe (323 kluby sportowe, 817 Uczniowskich Klubów Sportowych, 29 Parafialnych Klubów Sportowych, 14 Parafialnych Uczniowskich Klubów Sportowych, 40 Ludowych Klubów Sportowych, 40 Ludowych Uczniowskich Klubów Sportowych), 134 stowarzyszeń Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej, 47 związków sportowych, 34 wojewódzkich i powiatowych stowarzyszeń kultury fizycznej oraz 150 innych stowarzyszeń¹).

Tabela nr 79. Ilość stowarzyszeń kultury fizycznej województwa małopolskiego (stan na dzień 31 grudnia 2002 roku)

Powiat	KS	LKS	PKS	UKS	LUKS	PUKS	TKKF	ZW. SP.	ST. WOJ.	RP SZS	RP LZS	INNE	Razem
Bocheński	3	24	0	32	1	0	2	0	0	0	1	1	64
Brzeski	6	23	1	29	5	0	2	0	0	1	1	1	69
Chrzanowski	14	11	5	19	0	1	5	0	0	1	0	8	64
Dąbrowski	1	9	0	7	3	0	0	0	0	1	1	1	23
Gorlicki	4	9	0	54	6	1	1	1	0	1	1	6	84
Krakowski	13	62	6	28	0	1	1	0	0	0	0	4	115
Limanowski	10	13	1	63	0	1	2	0	0	1	1	3	95
Miechowski	1	2	0	13	0	0	1	0	0	0	0	1	18
Myślenicki	10	24	2	25	0	0	1	0	0	0	0	2	64
Sądecki	17	20	3	125	7	1	3	1	0	0	0	1	178
Nowotarski	10	13	0	77	1	1	3	0	0	1	1	13	120
Olkuski	7	14	0	18	5	0	2	1	0	1	1	2	51
Oświęcimski	14	28	0	16	0	2	0	0	0	1	1	6	68
Proszowicki	2	2	0	3	0	0	0	0	0	0	0	1	8
Suskie	7	10	0	20	1	1	0	0	0	1	1	2	43
Tarnowski	13	50	1	72	5	1	0	0	0	0	0	5	147
Wadowicki	13	48	1	15	4	0	3	0	0	0	1	4	89
Wielicki	13	21	0	17	0	0	1	0	0	1	0	3	56
Tatrzkański	21	4	1	30	0	0	5	2	0	0	0	7	70
Kraków	112	10	7	83	1	1	91	31	8	1	0	63	408
Nowy sącz	18	2	1	38	0	1	5	6	0	1	1	10	83
Tarnów	14	1	0	33	1	2	6	5	1	1	1	6	71
Ogółem	323	400	29	817	40	14	134	47	9	13	12	150	1 988

LEGENDA:

KS - Kluby Sportowe,
LKS - Ludowe Kluby Sportowe,
PKS - Parafialne Kluby Sportowe,
UKS - Uczniowskie Kluby Sportowe,
LUKS - Ludowe Uczniowskie Kluby Sportowe,
PUKS - Parafialne Uczniowskie Kluby Sportowe,

TKKF - Stowarzyszenia Towarzystwa Krzewienia Kultury Fizycznej,
ZW. SP. - Związki Sportowe,
R. POW. SZS - Rady Powiatowe Szkolnego Związku Sportowego,
R. POW. LZS - Rady Powiatowe Ludowych Zespołów Sportowych,
ST. WOJ. - Stowarzyszenia Wojewódzkie,
Inne - inne stowarzyszenia kultury fizycznej.

Źródło: powiaty województwa małopolskiego.

¹ Według danych uzyskanych z powiatów, w 2002 roku, zarejestrowanych było 1988 stowarzyszeń kultury fizycznej.

Najwięcej stowarzyszeń kultury fizycznej w województwie małopolskim znajduje się w powiatach: grodzkim krakowskim, ziemskim nowosądeckim i ziemskim tarnowskim. Natomiast najmniej w powiatach: proszowickim, miechowskim i dąbrowskim.

We wszystkich stowarzyszeniach kultury fizycznej województwa w formie zorganizowanej trenuje ponad 150 000 osób.

Natomiast, na podstawie badań statystycznych przyjmuje się, iż około 10% mieszkańców naszego województwa uprawia kulturę fizyczną.

Tabela nr 80. Liczba ćwiczących w klubach sportowych województwa małopolskiego²

Rok	Ogółem	Z liczby ogółem:	
		kobiety	juniorzy, juniorki
1999	78 332	20 503	56 132
2000	80 035	21 499	60 674
2001	73 096	19 621	54 603

Źródło: GUS.

Tabela nr 81. Trenerzy i instruktorzy sportu w województwie małopolskim²

Rok	Ogółem	Trenerzy				Instruktorzy
		Razem	klasy „M”	klasy „I”	klasy „II”	
1999	2 593	747	34	109	604	1 846
2000	2 270	759	34	117	608	1 511
2001	2 350	786	37	121	628	1 564

Źródło: GUS.

Szacunkowo, ilość szkoleniowców w stosunku do ćwiczących w stowarzyszeniach kultury fizycznej, przedstawia się następująco:

- 1 trener na około 200 ćwiczących,
- 1 instruktor na około 100 ćwiczących,
- 1 szkoleniowiec (trener lub instruktor) na około 65 ćwiczących.

Według danych z Małopolskiego Kuratorium Oświaty w roku szkolnym 2002/2003 w województwie małopolskim prowadziły działalność następujące szkoły sportowe:

- 4 – publiczne Szkoły Podstawowe (1 817 uczniów),
  - 7 – publicznych Gimnazjów (1 596 uczniów),
  - 3 – Szkoły Mistrzostwa Sportowego (profil liceum ogólnokształcącego), w tym 3 publiczne i 1 niepubliczna (358 uczniów).
- Razem – 14 szkół z 3 771 uczniami.

² Brak danych GUS za rok 2002

3. WYDARZENIA SPORTOWE

W roku 2002 w Województwie Małopolskim wydarzenia sportowe koncentrowały się w takich obszarach, jak:

1. Współzawodnictwo Sportowe Dzieci i Młodzieży w ramach Ogólnopolskiego Systemu.
2. Małopolski System Współzawodnictwa Sportowego Dzieci i Młodzieży Szkolnego Związku Sportowego.
3. Imprezy sportowe o randze światowej, europejskiej i ogólnopolskiej.
4. Imprezy rekreacyjno – sportowe promujący zdrowy styl życia.

Ogólnopolski System Współzawodnictwa Sportowego Dzieci i Młodzieży dotowany z budżetu województwa obejmuje szkolenie i udział w finałach Mistrzostw Polski w kategoriach: młodzieżowiec (Młodzieżowe Mistrzostwa Polski), junior (Mistrzostwa Polski Juniorów) i junior młodszy (Ogólnopolska Olimpiada Młodzieży).

Dla Województwa Małopolskiego, w roku 2002, prestiżowym przedsięwzięciem sportowym tego systemu była organizacja VIII Ogólnopolskiej Olimpiady Młodzieży w sportach zimowych „MAŁOPOLSKA 2002”. W imprezie tej udział wzięli przedstawiciele 15 reprezentacji wojewódzkich.

W dniach od 15 lutego do 01 marca 2002 roku w Krynicy Zdroju, Nowym Targu, Kościelisku - Kirach i Zakopanem 1 064 zawodniczek i zawodników rywalizowało o medale OOM w 13 dyscyplinach sportów zimowych.

Zwycięzcami tych zmagania zostali zawodnicy reprezentujący nasze województwo, zdobywając 197 medali, w tym: 71 złotych, 50 srebrnych, 76 brązowych.

Osiągnięte wyniki medalistów OOM, kwalifikują ich do kadr narodowych w poszczególnych dyscyplinach sportowych.

Województwo Małopolskie, w ocenie zawodników, trenerów i sędziów, uzyskało bardzo wysoką ocenę za przygotowanie i przeprowadzenie Ogólnopolskiej Olimpiady Młodzieży.

Małopolski System Współzawodnictwa Sportowego Dzieci i Młodzieży Szkolnego Związku Sportowego obejmuje Igrzyska Młodzieży Szkolnej, Gimnazjadę Młodzieży Szkolnej i Licealiadę Młodzieży Szkolnej.

W imprezach tych uczestniczyło ponad 10 000 uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych Województwa Małopolskiego.

W 2002 roku środowisko sportowe województwa przyjęło do organizacji 53 imprezy sportowe o randze światowej, europejskiej i ogólnopolskiej, m.in:

- Puchar Świata w skokach narciarskich,
- Mistrzostwa Świata Juniorów w slalomie kajakowym,
- Akademickie Mistrzostwa Świata w badmintonie,
- Puchar Europy w unihokeju,
- Motocyklowe Mistrzostwa Europy w trialu,
- Puchar Europy w trialu rowerowym,
- Mistrzostwa Polski Juniorów w szachach,
- Mistrzostwa Polski w snowboardzie,
- Mistrzostwa Polski w pływaniu dzieci,
- Jeździeckie Międzynarodowe Zawody CSN w skokach przez przeszkody,
- Mistrzostwa Polski Juniorów w strzelectwie sportowym,

- 40 Małopolski Wyścig Górski (kolarstwo szosowe),
- Mistrzostwa Polski Niesłyszących w koszykówce mężczyzn,
- Ogólnopolski Turniej Rugby na wózkach.

Imprezy rekreacyjno – sportowe promujący zdrowy styl życia obejmowały zawody w środowiskach wiejskim, akademickim, osób niepełnosprawnych, oraz imprezy masowe.

W ramach tych przedsięwzięć, w których uczestniczyło ponad 23 000 osób, przeprowadzono 18 wojewódzkich imprez w środowisku wiejskim, 15 bloków imprez wojewódzkich w środowisku akademickim, 11 imprez wojewódzkich w środowisku osób niepełnosprawnych i 25 bloków imprez masowych.

4. BAZA SPORTOWA

Według danych uzyskanych z gmin kultura fizyczna w województwie małopolskim, dysponuje 3 836 obiektami podstawowej bazy sportowej.

Tabela nr 82. Podstawowa baza sportowa w powiatach województwa małopolskiego

Powiat	Stadiony	Boiska do:						Obiekty:				Pływalnie kryte:			Pływalnie otwarte:		
		piłki nożnej	piłki siatkowej	koszykówki	tenisa ziemnego	piłki ręcznej	uniwersalne	hale 44x24m	małe hale 36x18m	sale 24x12m	mniejsze	do 25x12,5m	25x12,5m	50x12,5m	do 25x12,5m	25x12,5m	50x12,5m
Bocheński	0	17	16	17	6	16	21	2	2	11	22	1	1	0	0	0	1
Brzeski	5	27	24	17	4	14	18	0	0	7	26	0	0	0	0	0	0
Chrzanowski	1	19	11	14	9	19	31	3	1	11	28	1	2	0	0	2	1
Dąbrowski	2	10	23	14	3	15	11	0	0	5	14	0	0	0	0	0	1
Gorlicki	2	20	11	9	1	11	20	1	1	10	22	0	1	0	0	0	1
Krakowski	1	35	21	10	5	19	51	1	3	16	60	0	0	0	0	1	0
Limanowski	2	15	21	18	7	18	28	0	2	15	27	1	0	0	1	0	1
Miechowski	1	8	23	11	3	11	16	0	2	5	21	0	0	0	0	1	0
Myślenicki	2	11	5	3	0	3	23	1	3	9	25	0	1	0	0	0	0
Nowosądecki	4	24	28	16	15	24	38	2	2	16	35	2	7	0	1	2	0
Nowotarski	1	22	26	28	8	13	40	1	4	15	38	5	0	0	0	0	1
Olkuski	4	12	25	13	12	11	35	0	6	15	28	2	2	0	0	0	3
Oświęcimski	8	26	40	26	12	13	29	1	1	20	30	1	2	1	0	0	0
Proszowicki	1	4	16	11	2	11	21	0	0	6	10	0	0	0	0	0	0
Suski	1	19	13	6	4	14	7	1	2	10	27	0	0	0	0	0	0
Tarnowski	5	55	39	23	4	17	57	2	3	21	47	1	0	0	1	0	0
Tatrzński	1	6	2	0	4	0	13	0	2	1	20	3	0	1	1	1	0
Wadowicki	3	47	19	14	7	14	26	1	5	20	24	0	1	0	0	0	0
Wielicki	0	32	18	17	5	13	23	1	0	15	40	0	1	0	0	0	0
Kraków	9	42	63	61	74	68	78	7	5	41	153	8	6	0	2	1	7
Tarnów	1	25	18	26	12	19	6	5	4	12	61	1	2	0	0	1	2
Nowy Sacz	1	14	18	16	26	24	10	1	1	10	34	0	0	0	0	0	0

Źródło: dane z Gmin.

Dopasowując do powyższych danych obowiązujące standardy zabezpieczenia potrzeb mieszkańców w dostępie do obiektów sportowych, tj:

- pływalnia kryta (25x12,5m) na 50 000 mieszkańców powiatu,
- hala sportowa (44x24m) na 50 000 mieszkańców powiatu,
- mała hala sportowa (36x18m) na 10 000 mieszkańców gminy,
- sala gimnastyczna (24x12m) na 5 000 mieszkańców gminy,

wynika, iż kryteria te wypełniają jedynie:

- kryte pływalnie - powiat nowosądecki (ze względu na ilość krytych pływalni w uzdrowiskach lub przy sanatoriach),
- hale sportowe - powiaty bocheński i chrzanowski oraz miasto Tarnów,
- małe hale sportowe - gminy: Żegocina, Niedźwiedź, Charsznica, Książ Wielki, Lubień, Raciechowice, Osiek, Zembrzyce, Srtyszów,
- sale gimnastyczne - gminy: Bochnia Gmina, Łapanów, Żegocina, Dębno, BabiceMędrzechów, Radgoszcz, Michałowice, Kamienica, Mszana Dolna Gmina, Siepraw, Korzenna, Nawojowa, Rytro, Jabłonka, Ochotnica Dolna, Klucze, Chełmek, Polanka Wielka, Pałecznicza, Radziemice, Budzów, Jordanów Gmina i Miasto, Wierzchosławice, Wojnicz, Mucharz, Stryszów, Tomice, czyli tylko 3 powiaty, 1 miasto na prawach powiatu i 38 gmin.

Analizując powyższe dane – i pomijając powiaty grodzkie – należy zauważyć nierównomierność nasycenia powiatów w podstawowe obiekty sportowe.

Biorąc pod uwagę jedynie podstawową bazę sportową, tj.: kryte pływalnie (25x12,5m), hale (44x24m), małe hale (36x18m) i sale (24x12m), najlepsza sytuacja panuje w powiatach: chrzanowskim, nowosądeckim, olkuskim, oświęcimskim, tarnowskim. Natomiast najgorsza sytuacja panuje w powiatach: dąbrowskim i proszowickim.

Tabela nr 83. Podstawowa baza sportowa województwa małopolskiego w przeliczeniu na jednego mieszkańca

Lp.	Rodzaj obiektów sportowych	Liczba obiektów	Liczba mieszkańców na jeden obiekt w województwie
1.	Stadiony	55	57 436
2.	Boiska do :		
	• piłki nożnej	490	6 447
	• koszykówki	370	8 538
	• piłki ręcznej	367	8 607
	• piłki siatkowej	480	6 581
	• tenisa ziemnego	223	14 166
	• uniwersalne	602	5 248
4.	Hale (44x24)	30	105 300
5.	Małe hale (36x18)	49	64 470
6.	Sale (24x12)	291	10 855
7.	Sale mniejsze	792	3 989
7.	Pływalnie kryte	54	121 500
8.	Pływalnie otwarte	33	95 727
Razem:		3 836	823

Źródło: dane z Gmin

Tabela nr 84. Inwestycje sportowe dofinansowane ze środków pochodzących z dopłat do stawek w grach liczbowych, objęte „Programem Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego – zadania nowe – rok 2002”

Lp.	Inwestor Wnioskodawca	Zadanie	Koszt zadania	Dofinansowanie ze środków pochodzących z dopłat do stawek w grach liczbowych			
				Razem	2002	2003	2004
1.	Urząd Miasta BRZESKO	Pływalnia w Brzesku	8 013,0	1 300,0	753,0	547,0	0,0
2.	Urząd Gminy BRZESZCZE	Pływalnia w Brzeszczach	7 000,0	1 300,0	200,0	1 100,0	0,0
3.	Urząd Miasta CZCHÓW	Hala przy ZS w Czchowie	3 920,0	800,0	250,0	550,0	0,0
4.	Urząd Gminy SZCZUCIN	Hala w Szczucinie	4 641,0	800,0	250,0	550,0	0,0
5.	Urząd Miasta KRAKÓW	Hala ZSO w Krakowie	8 183,0	1 000,0	470,0	530,0	0,0
6.	Urząd Gminy RZEZAWA	Mała hala przy SP w Rzezawie	1 800,0	594,0	375,0	219,0	0,0
7.	Urząd Gminy KŁAJ	Mała hala przy PG w Szarowie	1 623,0	522,0	375,0	147,0	0,0
8.	Urząd Gminy ŁUKOWICA	Mała hala przy PG w Łukowicy	3 229,0	600,0	375,0	225,0	0,0
9.	Urząd Gminy ROPA	Mała hala w Ropie	2 500,0	600,0	375,0	225,0	0,0
10.	Urząd Miasta KRYNICA	Mała hala przy CESz w Krynicy	2 046,0	600,0	300,0	300,0	0,0
11.	Urząd Miasta SŁOMNIKI	Sala w Prandocinie	1 332,0	300,0	240,0	60,0	0,0
12.	Urząd Gminy WIELKA WIEŚ	Sala w Wielkiej Wsi	813,0	240,0	150,0	90,0	0,0
13.	Urząd Gminy KONIUSZA	Sala w Biórkowie Wielkim	983,0	300,0	240,0	60,0	0,0
14.	Urząd Miasta WOLBROM	Sala przy SP w Gołaczewach	1 000,0	300,0	240,0	60,0	0,0
15.	Urząd Gminy ZAKLICZYN	Sala w Zakliczynie	652,0	217,0	217,0	0,0	0,0
16.	Urząd Gminy IWANOWICE	Sala przy SP w Widomej	797,0	250,0	200,0	50,0	0,0
17.	Urząd Gminy GDÓW	Sala przy SP w Książnicach	576,0	100,0	80,0	20,0	0,0
18.	Urząd Miasta JORDANÓW	Sala przy PG w Jordanowie	950,0	100,0	80,0	20,0	0,0
19.	Urząd Gminy CHELMIEC	Sala przy SP w Chomranicach	733,0	150,0	100,0	50,0	0,0
20.	Starostwo Powiatowe GORLICE	Sala przy SZS w Bobowej	1 750,0	150,0	100,0	50,0	0,0
21.	Urząd Gminy ŚWIĄTNIKI GÓRNE	Sala w Świątnikach Górnych	1 700,0	300,0	100,0	200,0	0,0
22.	Urząd Gminy SŁOPNICE	Sala w Słopnicach	1 568,0	400,0	400,0	0,0	0,0
23.	Urząd Gminy ŁĄCKO	Sala w Zagorzynie	748,0	250,0	90,0	160,0	0,0
24.	TS "WISŁA" KRAKÓW	Strzelnica sportowa (modernizacja)	6 875,0	1 000,0	50,0	650,0	300,0
25.	SKS "START" NOWY SĄCZ	Tor kajakowy (modernizacja)	400,0	100,7	100,7	0,0	0,0

Źródło: własne.

W roku 2002 jedynymi środkami, które województwo mogło przeznaczyć na inwestycje, remonty i modernizacje obiektów sportowych, były środki pochodzące z dopłat do stawek w grach liczbowych, będące w gestii Ministerstwa Edukacji Narodowej i Sportu.

W ramach corocznego limitu tych środków Sejmik Województwa Małopolskiego kieruje do dofinansowania zadania inwestycyjne zgłaszane przez samorzady, kluby sportowe.

Dofinansowaniem ze środków pochodzących z dopłat do stawek w grach liczbowych – w ramach „Programu Rozwoju Bazy Sportowej Województwa Małopolskiego na rok 2002” – zadania nowe, objęto 25 zadań inwestycyjnych, na łączną kwotę 5 320 700 złotych.

VIII. BEZPIECZEŃSTWO PUBLICZNE

1. ZAGROŻENIE PRZESTĘPCZOŚCIĄ

W roku 2002 stwierdzono w województwie małopolskim wzrost ogólnej liczby przestępstw w stosunku do roku 2001 o 1,7% (w 2000 r. liczba stwierdzonych przestępstw wynosiła 95 672, w 2001 r. - 104 470, w 2002 r. - 106 208).

Wskaźnik poziomu zagrożenia uwzględniający ilość dokonanych przestępstw w stosunku do liczby ludności wyniósł w 2002 r. 3 277 przestępstw na 100 tys. mieszkańców (w 2000 r. – 2968 przestępstw na 100 tys. mieszkańców, w 2001 r. – 3 226). Wskaźnik zagrożenia był w Małopolsce niższy od średniej ogólnopolskiej, która w 2002 r. wyniosła 3 635 przestępstw na 100 tys. mieszkańców. W skali całego kraju pod względem wskaźnika zagrożenia województwo małopolskie plasuje się na 11 miejscu, co powoduje, że Małopolskę można zaliczyć do stosunkowo bezpiecznych regionów.

Spośród wszystkich odnotowanych na terenie województwa przestępstw, absolutną większość stanowiły przestępstwa o charakterze kryminalnym. Ich udział w strukturze przestępczości wynosi 81,6%. W stosunku do 2001 r. liczba przestępstw tego typu nieznacznie zmalała (w 2001 r. – 83%, ale w 2000 r. 79,6%). Najczęściej popełniano kradzieże z włamaniem oraz kradzieże cudzej rzeczy.

Przestępstwa gospodarcze polegające głównie na zagarnięciu mienia, a także przestępstwa przeciwko obrotowi gospodarczemu, fałszerstwa i oszustwa stanowiły 6,6% ogólnej liczby przestępstw popełnionych w województwie małopolskim w 2002 r. (w 2000 r. – 8,4%, w 2001 r. - 7,2 %). Przestępstwa drogowe stanowiły 8,2% ogólnej liczby stwierdzonych przestępstw.

Tabela nr 85. **Przestępstwa stwierdzone w rozbiu na kategorie przestępstw zaistniałych na terenie województwa małopolskiego**

Kategoria	Ilość przestępstw stwierdzonych			
	1999	2000	2001	2002
Przestępstwa ogółem	80 546	95 672	104 470	106 208
Razem kryminalne	71 885	83 934	86 805	86 681
Razem gospodarcze	5 842	8 022	7 522	6 987
Przestępstwa drogowe	1 442	1 481	7 644	8 675

Źródło: dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie.

Zdecydowana większość przestępstw zaistniałych w Małopolsce w roku 2002 przypada, podobnie jak w ubiegłym roku, na miasto Kraków – aż 43,6% ogółu odnotowanych zdarzeń na terenie całego województwa (w 2001 r. - 41%). Stosunkowo duża ilość przestępstw przypada również na teren powiatów: tarnowskiego, nowosądeckiego, chrzanowskiego i powiatu ziemskiego krakowskiego.

W roku 2002 w Małopolsce ogółem wykryto 51 278 przestępstw, osiągając wskaźnik wykrywalności 48% (w 2000 r. – 43,8%, w 2001 r. 49%). Najwyższą wykrywalność odnotowano w powiecie brzeskim (79,3%), dąbrowskim (74,9%), suskim (74,1%), gorlickim (73,9%) oraz w bocheńskim (73%).

Tabela nr 86. **Wykrywalność w rozbiciu na kategorie przestępstw zaistniałych na terenie województwa małopolskiego**

Kategoria	Wykrywalność w %			
	1999	2000	2001	2002
Przestępstwa ogółem	39,9	43,8	49,0	48,0
Razem kryminalne	33,4	36,7	39,4	37,0
Razem gospodarcze	97,9	98,1	97,7	97,8
Przestępstwa drogowe	87,2	88,7	97,9	98,0

Źródło: dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie.

W 2002 r. zgłoszono 66 468 zdarzeń przestępczych wymagających interwencji ze strony Policji (2000 r. – 66 053, 2001 r.- 66 924). Zatrzymano 11 139 sprawców w trakcie dokonywania przestępstwa (w 2000 r. – 7 624, w 2001 - 11 002.), co stanowiło 67% ogółu zatrzymanych w tym trybie przez służby Policji. Liczba zatrzymań sprawców na gorącym uczynku lub w bezpośrednim pościgu wzrosła o 3,8% w stosunku do poprzedniego roku (w 2001 r. wzrosła o 44,3% w stosunku do 2000 r.).

W 2002 r. zarzuty przedstawiono 31 187 podejrzanym (22 759 w 2000 r., 30 581 w 2001 r.), z czego wobec 28 239 skierowano wnioski o sporządzenie aktu oskarżenia (19 517 w 2000 r., 27 268 w 2001 r.), a wobec 1 603 zastosowano tymczasowe aresztowanie (1 566 w 2000 r., 2 059 w 2001 r.).

W roku 2002 ujawniono 2 562 nieletnich sprawców, którzy popełnili łącznie 5 051 czynów karalnych (2000 r. - 2 962 nieletnich, 4 110 czynów; 2001 r. - . 2 892 nieletnich, 5 408 czynów karalnych). W porównaniu z rokiem 2001 nastąpił spadek czynów popełnianych przez nieletnich (o 6,6 %), natomiast ilość nieletnich sprawców wzrosła o 11,4%.

Nad bezpieczeństwem w Małopolsce czuwali funkcjonariusze policji pracujący w Komendzie Wojewódzkiej, 3 komendach miejskich (Krakowie, Tarnowie i Nowym Sączu), 17 komendach powiatowych oraz podległych im komisariatach.

2. BEZPIECZEŃSTWO W RUCHU DROGOWYM

W 2002 r. na drogach województwa małopolskiego miało miejsce 31 978 zdarzeń drogowych, w tym 5 287 wypadków i 26 489 kolizji (w 2001 r. 5 235 wypadków oraz 26 482 kolizji).

Sprawcami wypadków byli przeważnie kierujący pojazdami. Z winy kierowców miały miejsce w 2002 r. 4 153 wypadki, co stanowi 78,5% wszystkich wypadków zaistniałych na drogach w województwie (w 2000 r. – 4171 wypadków, 76,9%; w 2001 r. – 4 105 – 78,4 %).

Z winy pieszych doszło natomiast do 992 wypadków (w 2000 r. – 1076 wypadków, w 2001 r. – 968).

Tabela nr 87. Zdarzenia drogowe w województwie małopolskim

Wyszczególnienie	Zdarzenia drogowe			
	1999	2000	2001	2002
Wypadki drogowe ogółem	5 538	5 426	5 235	5 287
Kolizje drogowe ogółem	24 767	26 132	26 482	26 489
Zabici w wypadkach	427	400	384	374
Ranni w wypadkach	7 038	7 050	6 812	6 822
Wypadki spowodowane z winy kierujących pojazdami	4 151	4 171	4 105	4 153
Wypadki spowodowane przez pieszych	1 221	1 076	968	992

Źródło: dane Komendy Wojewódzkiej Policji w Krakowie.

3. OCHRONA PRZECIWOŻAROWA I ZAGROŻENIE POŻAROWE

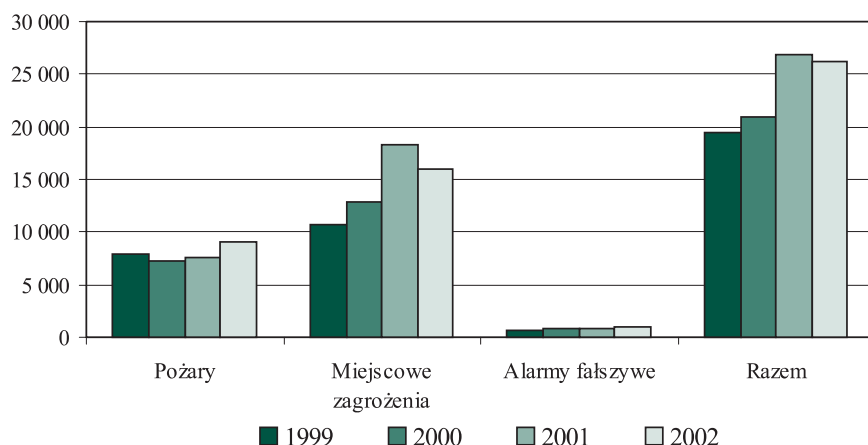
Na terenie województwa małopolskiego zadania ochrony przeciwpożarowej realizowane są przez struktury Państwowej Straży Pożarnej: Komendę Wojewódzką Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie, 19 komend powiatowych Państwowej Straży Pożarnej (w tym 3 miejskie: w Krakowie, Tarnowie i Nowym Sączu), Szkołę Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie i funkcjonujący od 31 grudnia 2001 r. Ośrodek Szkolenia Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie oraz przez struktury ochotniczych straży pożarnych.

W jednostkach organizacyjnych Państwowej Straży Pożarnej na terenie województwa małopolskiego zatrudnionych jest 1 949 strażaków (stan na 31 grudnia 2002 r.). Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji na 1 000 stałych mieszkańców województwa powinien być zatrudniony jeden strażak. Wysokość tego wskaźnika stanowi miernik stanu zabezpieczenia przeciwpożarowego obszaru chronionego. W województwie małopolskim wskaźnik ten w 2002 r. wyniósł ok. 0,61 etatu na 1 000 stałych mieszkańców.

W 2002 r. jednostki ochrony przeciwpożarowej brały udział w 26 150 akcjach ratowniczych (w 2000 r. - 20 945, w 2001 r. - 26 876), w tym:

- gasiły 9 120 pożarów (ok. 20% więcej niż w 2001 r.),
- likwidowały 15 974 miejscowych zagrożeń (ok. 13% mniej niż w 2001 r.),
- wyjeżdżały 1 056 razy do tzw. fałszywych alarmów (ok. 18% więcej niż w 2001 r.).

Wykres nr 23. Ilość akcji ratowniczych przeprowadzonych w latach 1999 - 2002

Źródło: dane Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie.

Tabela nr 88. Pożary w latach 1999 - 2002 w podziale ze względu na wielkość

Analizowane lata	1999	2000	2001	2002
Ilość pożarów:	7 957	7 205	7 610	9 120
- małe	4 155	6 472	6 676	8 049
- średnie	1 111	713	907	1 046
- duże	40	17	26	22
- bardzo duże	3	3	1	3

Źródło: dane Komendy Wojewódzkiej Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie.

Najczęstszymi przyczynami pożarów w 2002 r. były podpalenia umyślne (4 478 przypadków), nieostrożność osób dorosłych przy posługiwaniu się ogniem otwartym, w tym papierosami i zapałkami (1820 przypadków), nieostrożność osób dorosłych przy wypalaniu pozostałości roślinnych na polach (260 przypadków).

Pożary powstawały głównie w:

- budynkach mieszkalnych – 1474,
- budynkach użyteczności publicznej – 202,
- budynkach produkcyjnych – 168,
- środkach transportu – 493,
- lasach – 195,
- uprawach rolnych – 2 331.

Straty popożarowe wyniosły w 2002 r. 48 809 tys. zł, tj. o ok. 39% więcej niż w roku 2001.

Oprócz pożarów, jednostki straży pożarnej w 2002 r. interweniowały również 15 974 razy przy likwidacji skutków miejscowych zagrożeń, prowadząc ratownictwo podczas klęsk żywiołowych oraz ratownictwo techniczne, chemiczne i ekologiczne.

Najczęstszymi przyczynami miejscowych zagrożeń było niezachowanie zasad bezpieczeństwa ruchu środków transportu (2 826 przypadków), huragany, silne wiatry, tornada (2 447 przypadków), gwałtowne opady atmosferyczne (1 620 przypadków).

GOSPODARKA

I. RYNEK PRACY

1. PRACUJĄCY

Według wyników spisu powszechnego przeprowadzonego w maju 2002 r. populacja pracujących w województwie małopolskim liczyła 1 097,7 tys. osób. W grupie tej przeważali mężczyźni - 54,0%, przy czym przewaga ta zaznaczała się wyraźniej w populacji pracujących mieszkańców wsi - 56%.

Struktura pracujących wg miejsca zamieszkania była bardzo zrównoważona: 50,4% pracujących mieszkało w mieście, a 49,6% - na wsi.

Biorąc pod uwagę wiek największą grupę wśród pracujących - 55,6% stanowiły osoby w przedziale wiekowym 25 - 44 lat. Grupa ta dominowała zarówno w populacji pracujących kobiet, jak i mężczyzn. Struktura wg płci nie różniła się też wiele pod względem wielkości pozostałych grup wiekowych. Pewne rozbieżności zaobserwowano natomiast porównując struktury wiekowe w zależności od miejsca zamieszkania. W przypadku osób zamieszkałych na wsi pracujący w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym stanowili zdecydowanie większą grupę niż w analogicznej populacji mieszkańców miast.

Struktura pracujących wg zamieszkania kształtowała się w Małopolsce podobnie jak w kraju. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby z wykształceniem zawodowym - 31,5% i średnim zawodowym - 26,0% (w Polsce: 29,2% i 27%). Widoczne jest duże zróżnicowanie tej struktury w korelacji z miejscem zamieszkania i płcią. W populacji pracujących zamieszkałych w mieście zdecydowanie przeważały osoby z wykształceniem średnim i wyższym - 72,8%, natomiast na wsi grupa ta miała znacznie niższy udział wynoszący jedynie - 38,4% (w Polsce kolejno: 70% i 37,7%). Z kolei wśród pracujących na wsi osoby, które ukończyły edukację na poziomie co najmniej podstawowym stanowiły - 20,6%, podczas gdy w mieście było to tylko - 5,0% (w kraju: 23,9% oraz 6,4%). Wyraźnie lepiej wykształcone są pracujące kobiety. Osoby z wykształceniem powyżej zasadniczego zawodowego stanowiły 65,6% ogółu tej grupy, natomiast w populacji pracujących mężczyzn - 47,1%, podobnie jak w Polsce, gdzie stanowiły kolejno 67,5% i 49,3%.

Tabela nr 89. Pracujący według poziomu wykształcenia, płci i miejsca zamieszkania

Poziom wykształcenia								
Wyszczególnienie	Ogółem	Wyższe	Po- licealne	Średnie zawodowe	Średnie ogólno- kształcące	Zasadnicze zawodowe	Podstawowe ukończone i nieukończone	Nieustalony poziom wykształcenia
w tysiącach								
Ogółem	1 097,7	198,3	53,7	284,8	74,4	346,1	139,5	1,0
mężczyźni	592,8	91,5	12,6	152,4	23,2	234,5	77,8	0,7
kobiety	504,9	106,8	41,0	132,4	51,2	111,6	61,7	0,3
miasta	552,8	155,9	35,9	157,7	52,6	122,7	27,4	0,6
wieś	544,9	42,4	17,7	127,1	21,7	223,4	112,1	0,5
w odsetkach								
Ogółem	100,0	18,1	4,9	26,0	6,8	31,5	12,7	0,1
mężczyźni	100,0	15,4	2,1	25,7	3,9	39,6	13,1	0,1
kobiety	100,0	21,2	8,1	26,2	10,1	22,1	12,2	0,1
miasta	100,0	28,2	6,5	28,5	9,5	22,2	5,0	0,1
wieś	100,0	7,8	3,3	23,3	4,0	41,0	20,6	0,1

Źródło: Raport z wyników spisów powszechnych - województwo małopolskie, US w Krakowie.

W strukturze wg rodzaju działalności głównego miejsca pracy największą liczbę pracujących odnotowano w sekcjach: przetwórstwo przemysłowe - 18,2 tys., rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo - 17,2 tys., a także handel i naprawy - 14,7 tys.

Na 17 sekcji w 10 dominowali mężczyźni, w tym w największym stopniu w sekcjach: budownictwo - 92,2% oraz górnictwo i kopalnictwo - 90,9%. Przewaga kobiet wystąpiła natomiast najsilniej w gospodarstwach domowych zatrudniających pracowników (96,9%) oraz w sekcji ochrona zdrowia i opieka społeczna - (83,1%).

Większość pracujących stanowili pracownicy najemni - 72,2%. Osoby pracujące na własny rachunek obejmowały 15,9% tej grupy, pomagający członkowie rodzin - 7,5%, a pracodawcy - 4,2%. Nie udało się ustalić statusu zatrudnienia dla 0,2% ogółu pracujących. Wśród mieszkańców miast wyższy był odsetek zatrudnionych - 84,2%, natomiast wśród mieszkańców wsi ustalono wyższy udział pracujących na własny rachunek - 22,8%, w tym wypadku głównie użytkowników indywidualnych gospodarstw rolnych.

Mężczyźni w porównaniu z kobietami częściej pełnili funkcje pracodawcy (odpowiednio 5,3%, 2,9%). Więcej też mężczyzn niż kobiet pracowało na własny rachunek (19,0% wobec 12,3%).

2. BEZROBOCIE REJESTROWANE

2.1. Poziom bezrobocie

W końcu grudnia 2002 r. liczba bezrobotnych w Małopolsce wynosiła 208 175 osób. W porównaniu z końcem 2001 r. po raz pierwszy od czterech lat poziom bezrobocia spadł w ciągu roku - o 2,3%.

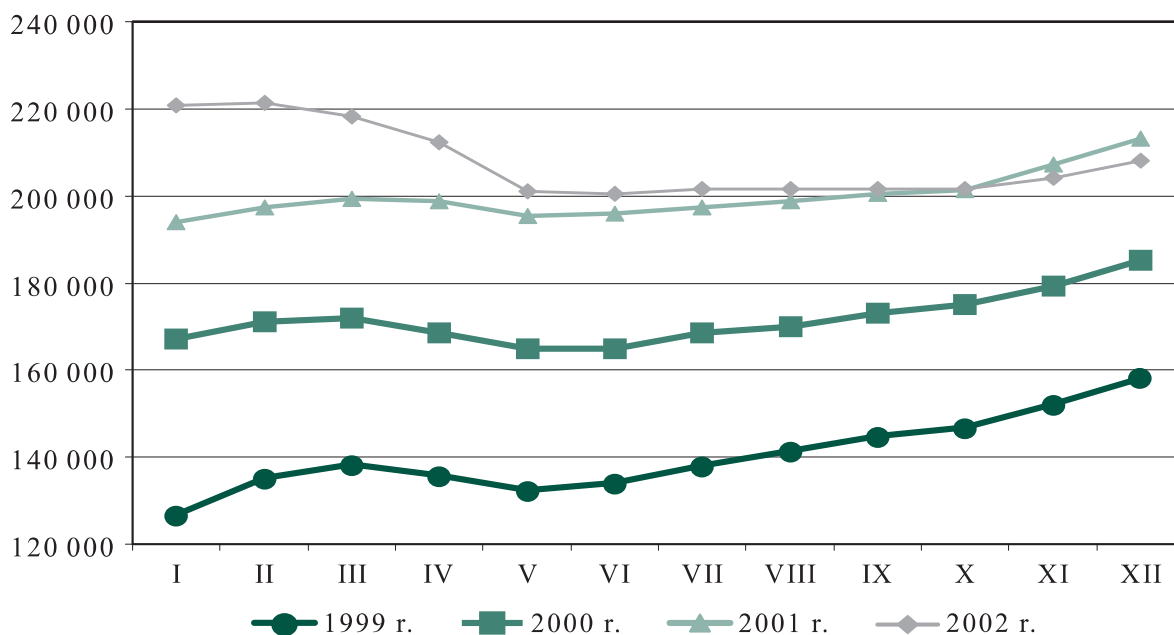
W poprzednich latach notowano wyłącznie wzrosty w okresach rocznych:

- 1999 r. - wzrost o 38,2%,
- 2000 r. - wzrost o 17%,
- 2001 r. - wzrost o 15%.

Na spadek bezrobocia w minionym roku miały wpływ takie czynniki jak:

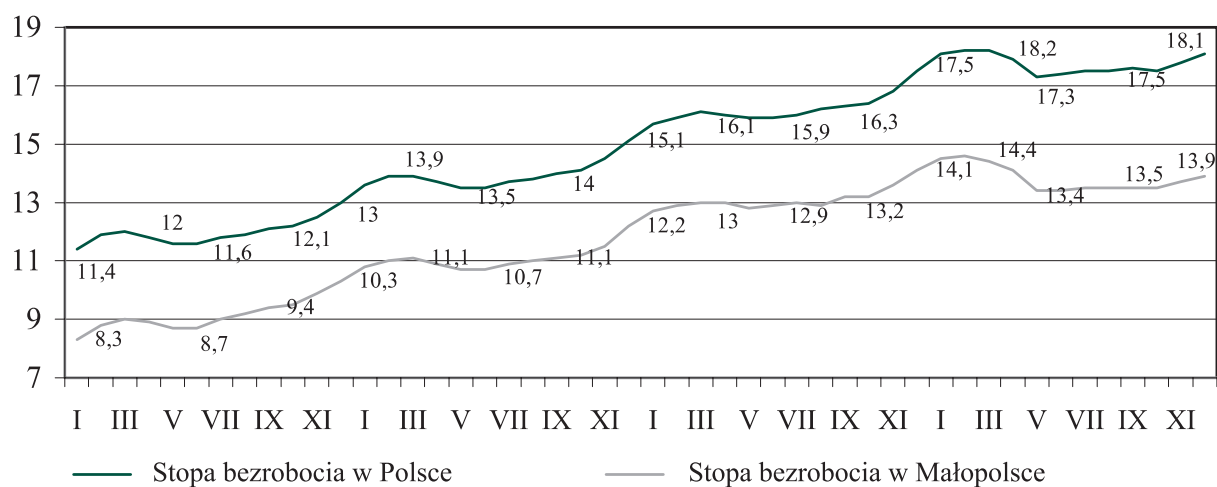
- wzrost liczby osób wyłączonych z ewidencji z powodu nie potwierdzenia gotowości do pracy (o 26,4%) oraz dobrowolnej rezygnacji ze statusu bezrobotnego (o 68,3%), co spowodowane było zmianą przepisów dot. ubezpieczeń zdrowotnych osób bezrobotnych (od początku 2002 r. urzędy pracy nie są płatnikami ZUS, dla osób które mają prawo do korzystania z ubezpieczenia rodzinnego),
- wzrost o 10% ilości osób podejmujących pracę (najwyższa od 1999 r. - 74 112 osób - wzrost o 25%).

Wykres nr 24. Zmiany liczby bezrobotnych w Małopolsce w okresie I 1999 - XII 2002

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

Wykres nr 25. Zmiany stopy bezrobocia w województwie małopolskim i w kraju w latach 1999-2002

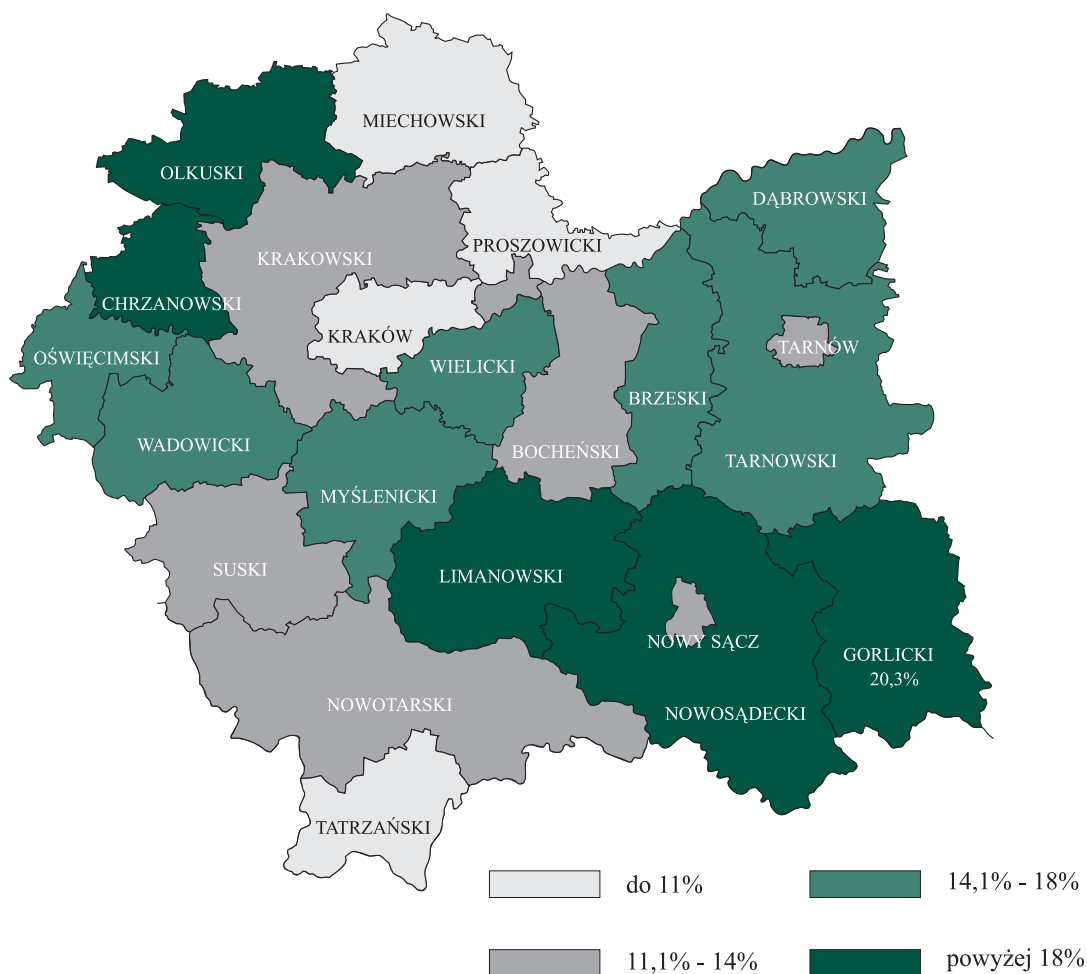

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

Stopa bezrobocia rejestrowanego na koniec 2002 r. wynosiła dla kraju - 18,1%, a dla Małopolski - 13,9%. Wahania poziomu bezrobocia w roku 2002 r. znajdują odzwierciedlenie w kształtowaniu się stopy bezrobocia. W pierwszych miesiącach roku systematycznie rosła osiągając maksymalną do tej pory wartość - 14,4%. Później systematycznie zaczęła spadać, aż do lipca, następnie utrzymywała się na stałym poziomie do listopada (13,5%). W grudniu 2002 r. osiągnęła poziom - 13,9%, najniższy wskaźnik Polsce (wraz z województwem mazowieckim).

Mimo dość niskiej średniej stopy w regionie, sytuacja na lokalnych rynkach pracy odbiega od niej znacznie. W 13 powiatach stopa bezrobocia przekraczała średnią wojewódzką, a w 5 krajową (18,1%).

Wykres nr 26. Stopa bezrobocia w powiatach małopolski (wg stanu na 31.12.2002 r.)

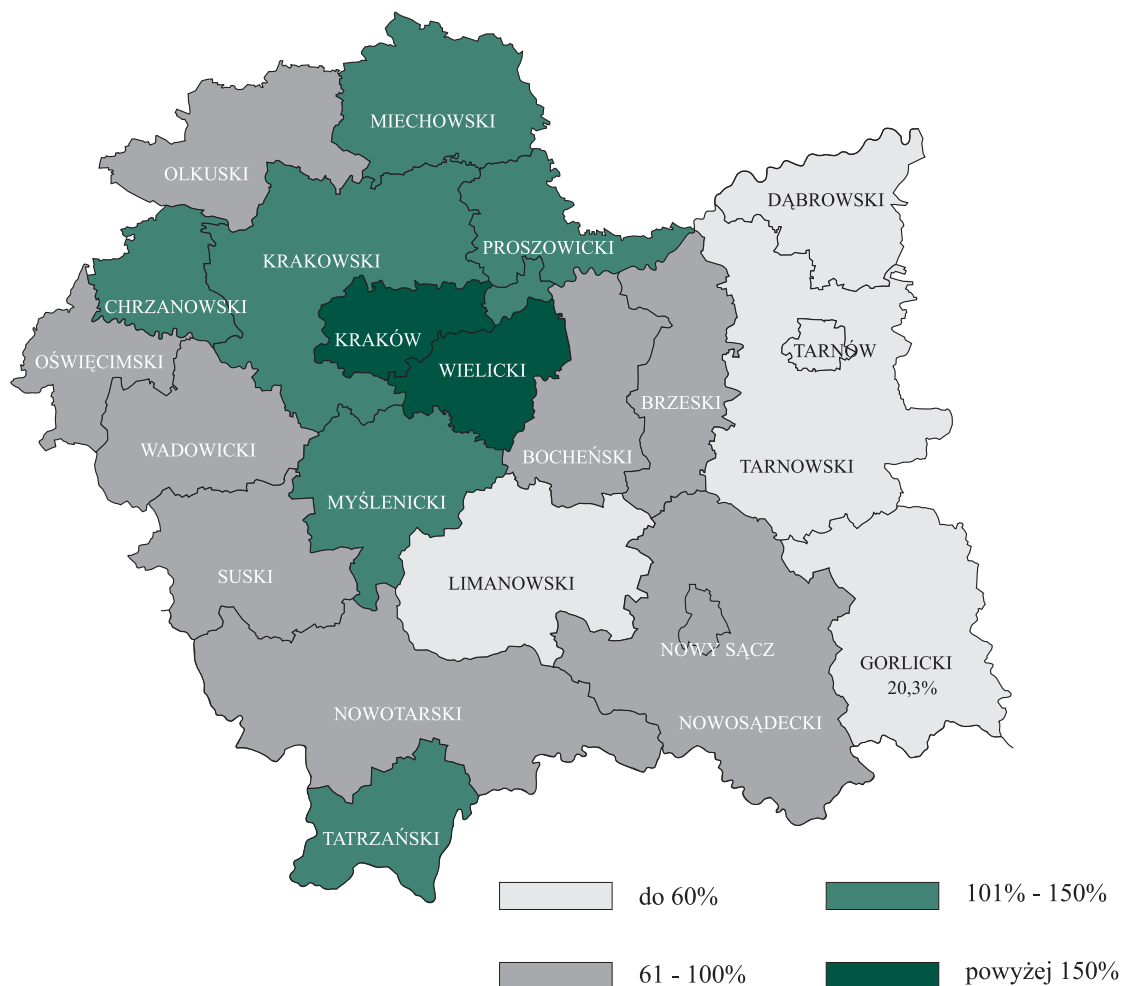
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

Najwyższy wskaźnik odnotowano w powiecie nowosądeckim - 22,2% i w gorlickim - 20,3%, a najniższy w mieście Krakowie - 8,4%. Rozkład stopy bezrobocia w powiatach Małopolski w poprzednich latach przedstawiał się podobnie.

W okresie minionych czterech lat przyrost liczby bezrobotnych w poszczególnych powiatach Małopolski był dość zróżnicowany. W grupie powiatów o najwyższej dynamice znajdowało się: Miasto Kraków (265%), Powiat wielicki (255%), Powiat tatrzański (243,4%), Powiat chrzanowski (237,2%), Powiat krakowski (233,2%).

Natomiast do rejonów, gdzie wzrost ten w latach 1999 - 2002 był dużo niższy niż średnia wojewódzka (181,8%) zaliczyć należy: Powiat dąbrowski (132,5%), Powiat limanowski (135,7%), Powiat gorlicki (142,4%).

Wykres nr 27. **Przyrost bezrobocia w powiatach małopolski w okresie od grudnia 1998 r. do grudnia 2002 r.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

Napływ bezrobotnych w całym województwie w 2002 r. pozostawał na poziomie roku 2001, ale był nieco większy niż w 1999 r. (o 2,3%) i w 2000 r. (o 3,4%).

Natomiast ilość wyłączonych z ewidencji notowana w 2002 r. (175 226 osób) była o 23% większa niż w roku poprzednim i jednocześnie najwyższa od 4 lat.

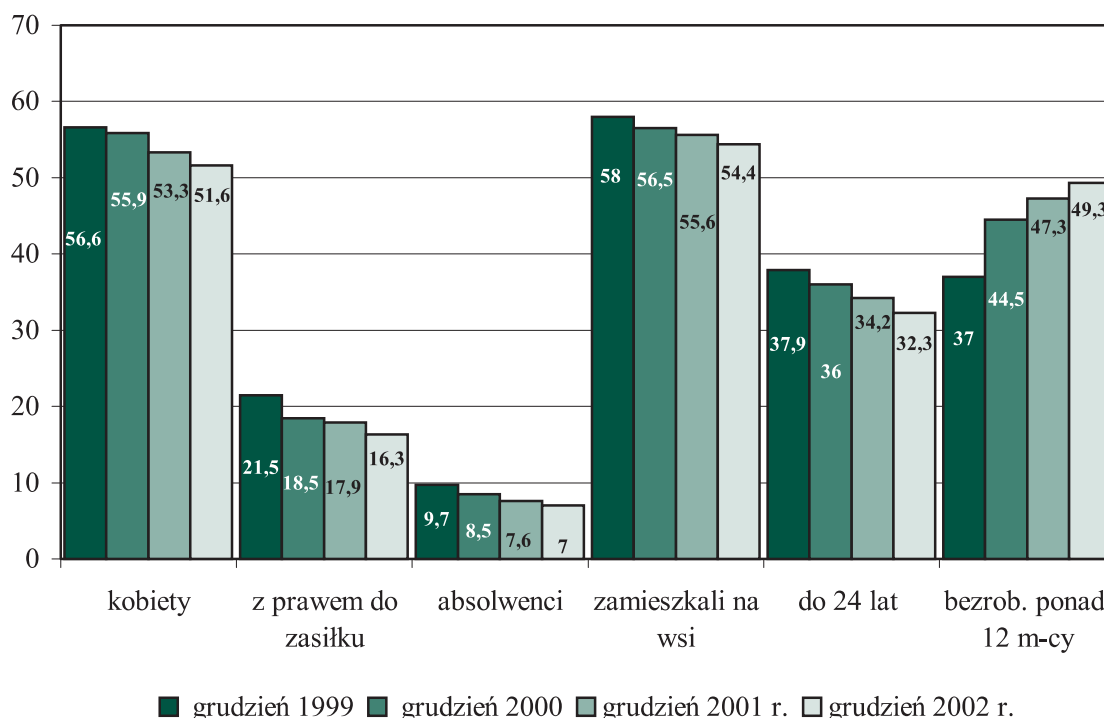
2.2. Struktura bezrobotnych

Struktura bezrobotnych województwa małopolskiego pozostaje stabilna i znacząco nie odbiega od średnich wielkości ogólnopolskich. Dlatego też jakiegokolwiek zmiany widoczne są wyłącznie w okresach kilkuletnich.

W porównaniu do poprzednich lat zauważa się pewne tendencje:

- rośnie odsetek długotrwale bezrobotnych - w ciągu 4 lat nastąpił przyrost o 12,3%
- spada udział:
  - kobiet - o 5,0%,
  - z prawem do zasiłku - o 5,2%,
  - absolwentów - o 2,7%,
  - zamieszkałych na wsi - o 3,6%,
  - osób w wieku do 24 lat - o 5,6%.

Wykres nr 28. Porównanie struktury bezrobotnych w latach 1999-2002

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

Zauważalne jest zróżnicowanie struktury bezrobotnych w poszczególnych powiatach. Największe dysproporcje występują w udziale bezrobotnych z prawem do zasiłku. Maksymalny odsetek - 26,1% - występuje w powiecie limanowskim, minimalny - 9,1% w powiecie proszowickim. Również duże wahania dotyczą odsetka osób w wieku 18 - 24 lata. Najwyższy notowany jest w powiecie proszowickim - 46,6%, najniższy w Mieście Krakowie - 20,9%.

W populacji bezrobotnych przeważają kobiety, stanowiąc 52% wszystkich bezrobotnych. W 10 powiatach spośród 22, kobiety stanowią mniej niż połowę bezrobotnych. Natomiast w powiatach olkuskim i oświęcimskim ich odsetek jest najwyższy w województwie i wynosi odpowiednio: 56% i 57%.

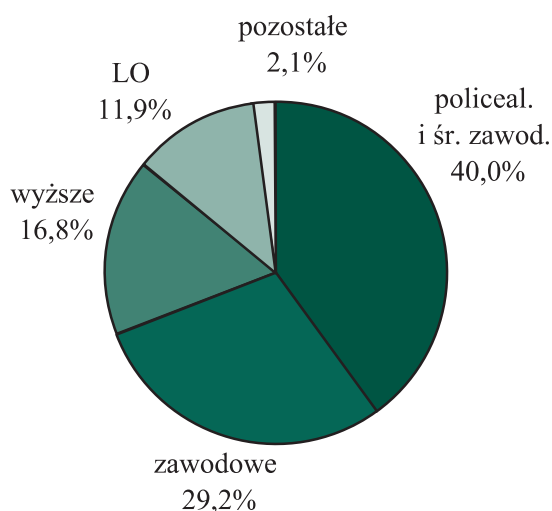

Z roku na rok spada liczba bezrobotnych pobierających zasiłek. Według stanu na koniec 2002 r. tylko przeszło co 6-ty bezrobotny posiadał prawo do zasiłku. Najmniejszy odsetek tej grupy odnotowano w powiatach: proszowickim (9,1%) i w miechowskim (9,2%). Największy natomiast, przekraczający 20%, wystąpił w powiatach: limanowskim, chrzanowskim, nowosądeckim i w mieście Nowy Sącz.

Ponad połowa bezrobotnych województwa małopolskiego to mieszkańcy wsi. Odpowiada to jednak udziałowi ludności wiejskiej wśród zamieszkujących nasze województwo. W 2002 r. poziom bezrobocia w tej grupie spadł o 4%, tj. więcej niż liczba bezrobotnych ogółem (2,3%).

Według stanu na koniec grudnia 2002 r. wśród bezrobotnych znajdujących się w rejestrach urzędów pracy Małopolski 7% stanowili absolwenci szkół ponadpodstawowych (14 647 osób). Z roku na rok odsetek ten spada - rok wcześniej wynosił 7,6%, w 2000 r. - 8,5%, a w 1999 r. - 9,7%.

Wykres nr 29. **Struktura bezrobotnych absolwentów województwa małopolskiego wg wykształcenia (stan na koniec grudnia 2002)**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

Struktura bezrobotnych absolwentów w poszczególnych powiatach w końcu grudnia 2002 r. była zróżnicowana. Prawie połowa (45%) populacji bezrobotnych absolwentów zarejestrowanych w Krakowie legitymowała się wykształceniem wyższym. Wysoki odsetek notowano również w mieście Tarnowie (27,2%) i w powiecie miechowskim (21,3%). Wśród absolwentów z wykształceniem średnim zawodowym największy ich udział odnotowano w powiecie miechowskim (57,8%) i brzeskim (51,4%). Absolwenci szkół zasadniczych stanowili znaczny odsetek bezrobotnych w powiecie suskim, wadowickim i dąbrowskim.

Małopolska nadal wyróżnia się na tle kraju wysokim udziałem w populacji bezrobotnych młodzieży w wieku 18-24 lata. Według stanu na koniec grudnia 2002 r. ich liczba wynosiła 67 166 osób, tj. 32,3% ogółem bezrobotnych. Z danych statystycznych wynika, iż w tej grupie wiekowej w porównaniu do ogółu zarejestrowanych bezrobocie dotyka w większym stopniu:

- mężczyzn - 51% (w ogółem bezrobotnych - 48%),
- zamieszkałych na wsi - 61,1% (w ogółem bezrobotnych - 54,4%).

Osoby te również rzadziej mają uprawnienia do zasiłku dla bezrobotnych - 12% (w ogółem bezrobotnych - 16,3%).

Wśród bezrobotnych województwa małopolskiego najwięcej osób legitymuje się wykształceniem zasadniczym zawodowym - 40,5%. W minionych czterech latach zdecydowanie większą dynamikę niż bezrobotni ogółem (182%), wykazywał poziom bezrobotnych zarejestrowanych po wyższych studiach i szkołach policealnych - 213%. Obecnie stanowią już 29% populacji bezrobotnych, podczas gdy 4 lata wcześniej ich odsetek wynosił 24%.

W latach 1999 - 2002 nastąpiło zdecydowane wydłużenie czasu pozostawania na bezrobociu w rejestrach urzędów pracy. Na koniec grudnia 2002 r. prawie połowę (49%) stanowiły osoby zarejestrowane ponad rok (1999 - 37%, 2000 r. - 44%, 2001 r. - 47%), a co trzecia osoba przebywała na bezrobociu ponad 2 lata. Podobne tendencje występują w całym kraju.

Ponad ¼ bezrobotnych to osoby, które nie legitymowały się żadnym stażem pracy. W ciągu 4 lat ich udział pozostawał bez zmian, natomiast dynamika sięgnęła 193%. Znacznie szybciej jednak wzrastała liczba bezrobotnych osób z dłuższym stażem - ponad 20 lat. W ciągu minionych 4 lat ich liczba zwiększyła się trzykrotnie.

Z analizy stopy bezrobocia w poszczególnych sekcjach Polskiej Klasyfikacji Działalności wynika, iż najbardziej zostały dotknięte bezrobociem następujące sekcje:

- Budownictwo - 25,5%,
- Działalność usługowa, komunalna - 23,1%,
- Hotele i restauracje - 20,0%,
- Przetwórstwo przemysłowe - 17,3%,
- Handel i naprawy - 16,6%,
- Administracja publiczna - 16,6%.

Struktura bezrobotnych według zawodów od lat nie ulega zmianie. Najliczniej reprezentowani byli tak w napływie w latach 1999 - 2002, jak i w stanie na koniec grudnia 2002 r. bezrobotni w zawodach:

- sprzedawcy,
- ślusarze,
- robotnicy budowlani,
- kucharze,
- krawcy,
- pracownicy obsługi biurowej.

3. BEZROBOCIE WG SPISU POWSZECHNEGO

Według spisu powszechnego przeprowadzonego w maju 2002 r. w województwie małopolskim odnotowano 259,5 tys. bezrobotnych, w tym 134,2 tys. mężczyzn (51,7%). Obliczona na podstawie tych danych stopa bezrobocia wyniosła 19,1%. Pod względem poziomu tego wskaźnika Małopolska znalazła się więc na 4 miejscu w kraju po województwach: mazowieckim (17,4%), lubelskim (18,5%) i wielkopolskim (18,6%).

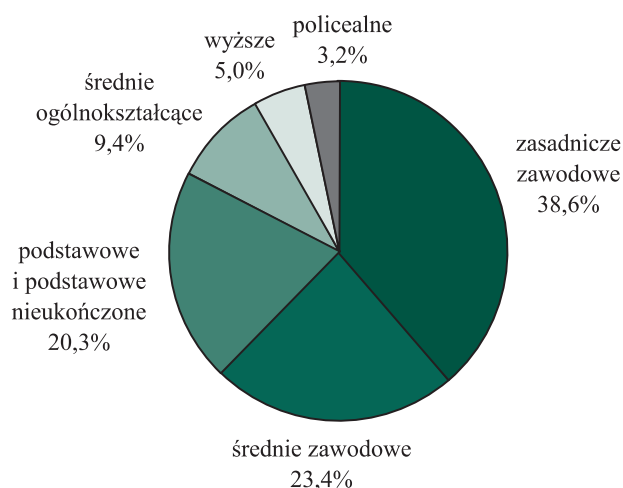
Większą część bezrobotnych stanowili mieszkańcy miast 140,6 tys. (54,2%). Na wyższym poziomie kształtowała się też w miastach stopa bezrobocia - 20,3%, w porównaniu z rejonami rolniczymi, dla których wskaźnik ten wyniósł 17,9%.

Problem bezrobocia dotyka głównie ludzi młodych. Najliczniejsze grupy bezrobotnych obejmowały osoby w przedziałach wiekowych 15-24 lat - 33,7% oraz 25 - 34 lat - 28,5%, przy czym stopa bezrobocia w grupie młodzieży poniżej 25 lat wynosiła aż 41,9% czyli prawie dwa razy więcej niż wskaźnik liczony dla bezrobotnych ogółem.

Informacje uzyskane w czasie spisu powszechnego wskazują, że znacznie trudniejszą sytuację na rynku pracy mają też osoby o niższych kwalifikacjach. Wskazuje na to struktura bezrobotnych wg wykształcenia. Osoby, które zakończyły naukę na poziomie szkoły zawodowej lub tylko podstawowej oraz te o niepełnym wykształceniu podstawowym stanowiły ponad połowę zbiorowości bezrobotnych (55,1%). W grupach tych odnotowano również najwyższą stopę bezrobocia. Wynosiła ona - 25,8% dla osób z wykształceniem ogólnokształcącym, 23,3% - w grupie osób, które ukończyły szkoły zawodowe oraz 21,3% - w zbiorowości osób legitymujących się wykształceniem co najwyżej podstawowym.

W przypadku populacji bezrobotnych widoczne są takie same korelacje między poziomem wykształcenia a płcią i miejscem zamieszkania, jak zaobserwowane w grupie pracujących. Mniej korzystna struktura wg wykształcenia charakteryzowała mężczyzn oraz bezrobotnych zamieszkałych na terenach wiejskich, bardziej korzystna - kobiety i mieszkańców miast. Ponad 65% mieszkańców wsi posiadało wykształcenie co najwyżej zasadnicze. Dla porównania w miastach odsetek tej grupy wynosił 46,6%. Analogicznie, jak kobiety posiadające pracę, te pozostające bez niej posiadały wyższe kwalifikacje niż bezrobotni mężczyźni. Tylko 35,1% mężczyzn z tej grupy posiadało wykształcenie średnie lub wyższe, podczas gdy w grupie bezrobotnych kobiet aż 55,1% osób legitymowało się takimi kwalifikacjami.

Wykres nr 30. **Bezrobotni według poziomu wykształcenia**

Źródło: Raport z wyników spisów powszechnych - województwo małopolskie, US w Krakowie.

Populację bezrobotnych bada się również pod względem długości okresu pozostawania bez pracy. Niepokojącym jest fakt, że duża część bezrobotnych poszukuje pracy dłużej niż rok. Dane pozyskane w trakcie spisu powszechnego wskazują, że ci tak zwani długotrwale bezrobotni stanowią dużą grupę - aż 44,3%, czyli niemal połowę ogółu. Co więcej w niektórych powia-

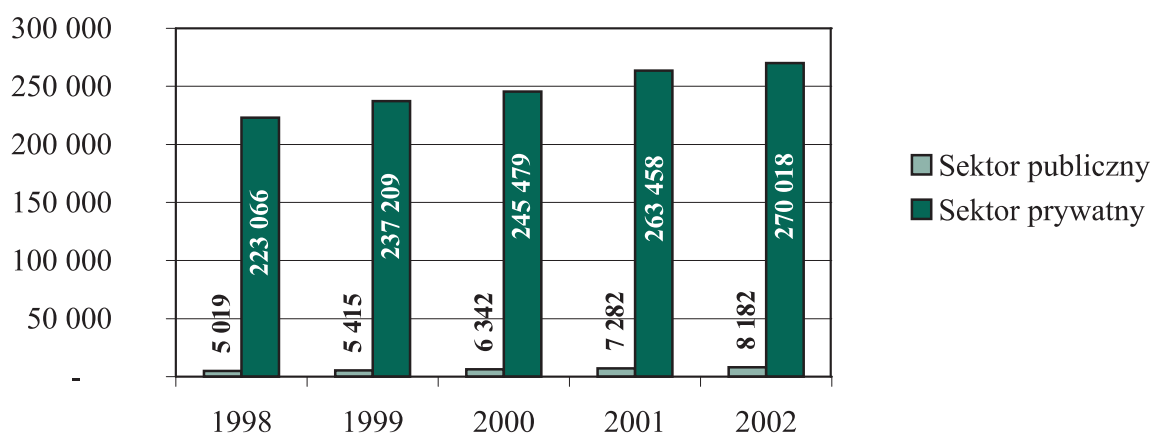
tach ich udział przekroczył już 50% (powiat dąbrowski - 53,6%, gorlicki - 52,0%, olkuski i oświęcimski - po 50,3%). Najmniejsze odsetki tej grupy odnotowano w mieście Krakowie - 36,8% i powiecie krakowskim - 40,0%. Tak długo bez pracy pozostają częściej kobiety (47,9%) niż mężczyźni dla których ten wskaźnik kształtował się korzystniej (40,9%). Długotrwałe bezrobocie nieco częściej występowało też wśród zamieszkałych na wsi (45,1%). W grupie bezrobotnych zamieszkujących tereny miejskie osoby takie stanowiły bowiem 43,6%.

II. MAŁE I ŚREDNIE PRZEDSIĘBIORSTWA

W województwie małopolskim w 2002 roku po raz kolejny zanotowano wzrost liczby nowoutworzonych przedsiębiorstw. W systemie REGON na koniec grudnia zarejestrowanych było 278,3 tys. podmiotów gospodarczych (w Polsce 3168,2 tys.). Małopolska utrzymała swą 5 pozycję po województwach: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim i dolnośląskim.

Dynamika przyrostu ilości przedsiębiorstw w okresie 1998-2002 wyniosła 122%. W latach 1998-2001 saldo podmiotów nowo zarejestrowanych i zlikwidowanych wynosiło ok. 43 tys., natomiast pomiędzy rokiem 2001 a 2002 - 7,5 tys., spośród których około 99% stanowiły firmy sektora MSP.

Wykres nr 31. Podmioty sektora publicznego i prywatnego w Małopolsce

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych US w Krakowie.

W 2001¹ r. polskie przedsiębiorstwa MSP zatrudniały 6,9 miliona pracowników, tj. 67,1% ogółu pracujących. W województwie małopolskim w sektorze rynkowym Małych i Średnich Przedsiębiorstw zatrudnionych było 432,2 tys. osób, co stawia je na czwartym miejscu po województwie mazowieckim, śląskim i wielkopolskim, stanowi jednak ok. 98 % poziomu z roku 2000.

Poziom zatrudnienia w małopolskich MSP² zmniejsza się biorąc pod uwagę lata 1999-2002. Przeciętny wiek pracowników waha się w granicach 35-38 lat i nie zmienił się w zasadniczy sposób od 1999 roku. Świadczy to o tendencji do odświeżania kadry. Dla porównania w dużych przedsiębiorstwach z roku na rok średnia wieku zwiększa się. Nieznacznie natomiast podwyższył się w porównaniu do lat 1999 – 2000, udział zatrudnionych wykwalifikowanych pracowników.

¹ Ze względu na brak najnowszych danych statystycznych dotyczących 2002 r. koniecznym stało się odniesienie w tekście do roku 2001.

² Część z danych wykorzystanych w raporcie przygotowano na podstawie „analizy konkurencyjności MSP” opracowanej w roku 2001 przez ekspertów Twinning Project Poland & Spain przy współpracy WUP i Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego.

Tabela nr 90. Podmioty wg poziomu zatrudnienia zarejestrowane w systemie REGON (bez jednostek wewnętrznych). Stan na 31.12.2002 r.

Wyszczególnienie	Ogółem	Przedziały zatrudnienia			
		do 9	10-49	50-249	250 i więcej*
Woj. małopolskie	278 350	264 649	10 995	2 287	419
Kraków	99 134	93 969	4 046	898	221
Powiat krakowski	18 772	17 962	691	101	18
Powiat wadowicki	14 334	13 744	475	95	20
Powiat nowotarski	12 026	11 473	468	75	10
Powiat oświęcimski	11 859	11 296	419	122	22
Powiat olkuski	11 159	10 686	382	80	11
Tarnów	10 842	10 263	424	128	27
Powiat chrzanowski	10 256	9 727	405	105	19
Powiat nowosądecki	9 435	8 887	476	67	5
Powiat tarnowski	8 536	8 137	346	48	5
Powiat wielicki	8 302	7 957	285	54	6
Powiat myślenicki	8 226	7 857	302	58	9
Nowy Sącz	7 855	7 352	376	113	14
Powiat tatrzański	7 845	7 542	253	46	4
Powiat suski	6 960	6 676	235	44	5
Powiat bocheński	6 756	6 477	222	54	3
Powiat limanowski	6 171	5 804	327	34	6
Powiat gorlicki	5 915	5 535	310	62	8
Powiat brzeski	5 557	5 315	198	41	3
Powiat miechowski	3 346	3 204	117	24	1
Powiat dąbrowski	2 584	2 451	115	17	1
Powiat proszowicki	2 480	2 335	123	21	1

Źródło: opracowanie na podstawie danych statystycznych US w Krakowie.

* podmioty tej wielkości nie są już zaliczane do MŚP

Przedsiębiorstwa MSP wytworzyły i osiągnęły przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów o wartości 82 718,3 mln złotych, co stanowi 8,1% całkowitej kwoty przychodów w skali kraju równej 1 018 570,4 mln złotych. Wyniki te plasują Małopolskę na czwartym miejscu po województwach: mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. Dominującym rynkiem zbytu jest rynek lokalny. Sprzedaż na tym rynku stanowi ponad 60%. Drugą pozycją jest sprzedaż na rynku krajowym z wartością ponad 30% łącznych przychodów ze sprzedaży.

Nakłady inwestycyjne poniesione w województwie małopolskim przez przedsiębiorstwa w 2001 roku wyniosły 5 411,5 mln zł (o 966,5 mln mniej niż w roku poprzednim). Inwestycje samego sektora MSP kształtowały się odpowiednio na poziomie 2 437,0 mln zł w 2001 i 3 048,2 mln w 2000 roku. Nastąpił więc spadek o 20 %, warto jednak podkreślić, że w całym kraju 1/3 wszystkich inwestycji ogółem pochodzi z własnego, wypracowanego przez drobnych przedsiębiorców kapitału. Powyższe wyniki pozwoliły w 2001 roku Małopolsce zająć 5 pozycję po województwach: mazowieckim, śląskim, wielkopolskim i dolnośląskim.

Małopolskie MSP są firmami młodymi, ok. 30% z nich ma mniej niż 5 lat.

Oceniając wskaźnik konkurencyjności definiowany jako portfel produktów oferowanych przez przedsiębiorstwa MSP można szacować, iż ok. 70% firm oferuje co najmniej 2 produkty. Najlepiej dywersyfikowanymi, a więc przystosowanymi do zmian popytowych, przedsiębiorstwami MSP w Małopolsce są zatrudniające od 26 -100 pracowników.

W latach 2001-2002 w Polsce zmniejszyła się wartość nakładów na innowacje, wyrażona zarówno w wartościach bezwzględnych, jak i w relacji do wartości sprzedaży wyrobów. Liczba przedsiębiorstw, które wprowadziły nowe lub zmodernizowane wyroby w skali kraju w stosunku do przedsiębiorstw aktywnych jest bardzo niewielka. Największa liczba firm, które w 2001 roku uruchomiły produkcję i wprowadziły na rynek nowe i zmodernizowane wyroby, występuje w województwach: śląskim, mazowieckim, wielkopolskim i małopolskim. Transfer technologii z placówek badawczych jest jedną z form dopływu wiedzy technicznej do przedsiębiorstw. Z polskich rozwiązań w zakresie prac badawczo-rozwojowych skorzystało najwięcej firm z województw: małopolskiego (13), mazowieckiego (11), śląskiego (9) i wielkopolskiego (8).

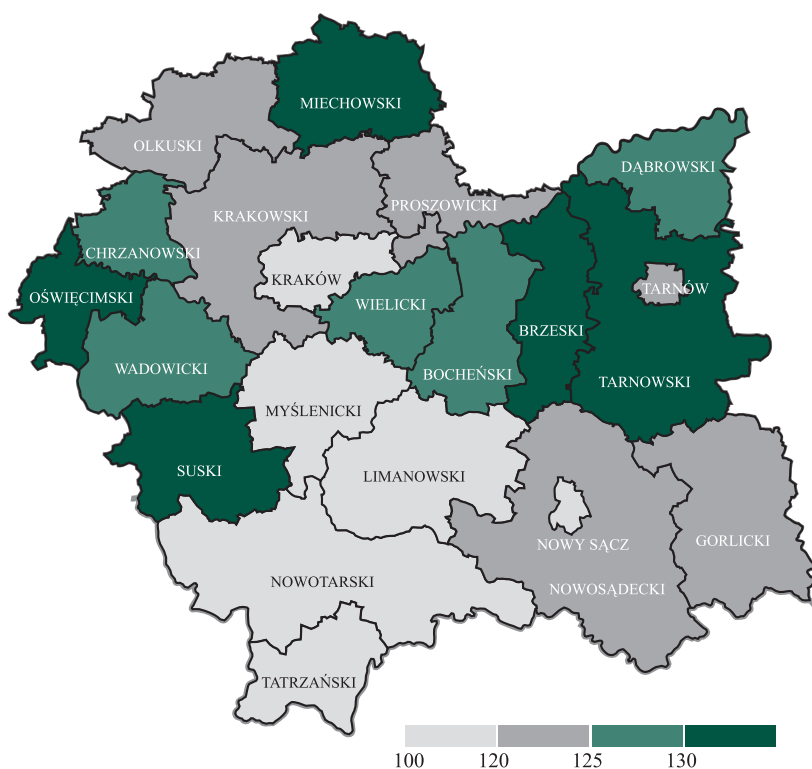
W roku 2001 eksport polskich przedsiębiorstw wzrósł o 14% w porównaniu z rokiem poprzednim. Udział MSP w eksporcie ogółem wyniósł 43,9% i oznacza to spadek w porównaniu z rokiem poprzednim o ok. 2,2 punkty procentowe. Wkład małopolskich MSP w eksporcie wyniósł 5,2%, co sytuuje nasz region na 7 miejscu. Warto jednak zauważyć że 42% eksportu przypadało na województwo mazowieckie, jednak związane jest to z przypisywaniem całego handlu zagranicznego do województwa, gdzie swoją siedzibę ma dyrekcja przedsiębiorstwa.

Wskaźnik przedsiębiorczości (mierzony liczbą przedsiębiorstw na 1 000 mieszkańców) w województwie małopolskim wynosi średnio 86, co nadal pozwala utrzymać się Małopolsce w czołówce najaktywniejszych regionów. Niezmiennie od ubiegłego roku najniższy wskaźnik zanotowano w 5-ciu położonych głównie we wschodniej części województwa małopolskiego powiatach, tj. tarnowskim, nowosądeckim, dąbrowskim, limanowskim i gorlickim. Najwyższy wskaźnik w roku 2002 osiągnęły powiaty grodzkie: Kraków, Nowy Sącz i Tarnów oraz ziemskie: tatrzański, wadowicki i olkuski. Pogłębia się różnica pomiędzy powiatem o najniższym wskaźniku – dąbrowskim (44 przeds. na 1000 mieszkańców) a krakowskim grodzkim (134 przeds. na 1 000 mieszkańców).

W roku 2002 wystąpiło bardzo negatywne zjawisko mające powiązanie z ogólną recesją gospodarki. Aż w 5 powiatach: bocheńskim, dąbrowskim, proszowickim, olkuskim oraz Tarnowie nastąpił spadek ilości przedsiębiorstw zarejestrowanych w systemie REGON. W okresie 1998 – 2002 najwyższy przyrost nowych przedsiębiorstw zanotowano w powiatach: oświęcimskim (139,37%), tarnowskim (135,79%), brzeskim (135,37%) i miechowskim (135,36%). Najmniej aktywne pod tym względem były powiaty: nowotarski, tatrzański i limanowski. Największym skupiskiem aktywnie działających podmiotów gospodarczych jest Kraków, który posiada ponad 5-krotnie więcej zarejestrowanych podmiotów gospodarczych, niż łącznie Nowy Sącz i Tarnów.

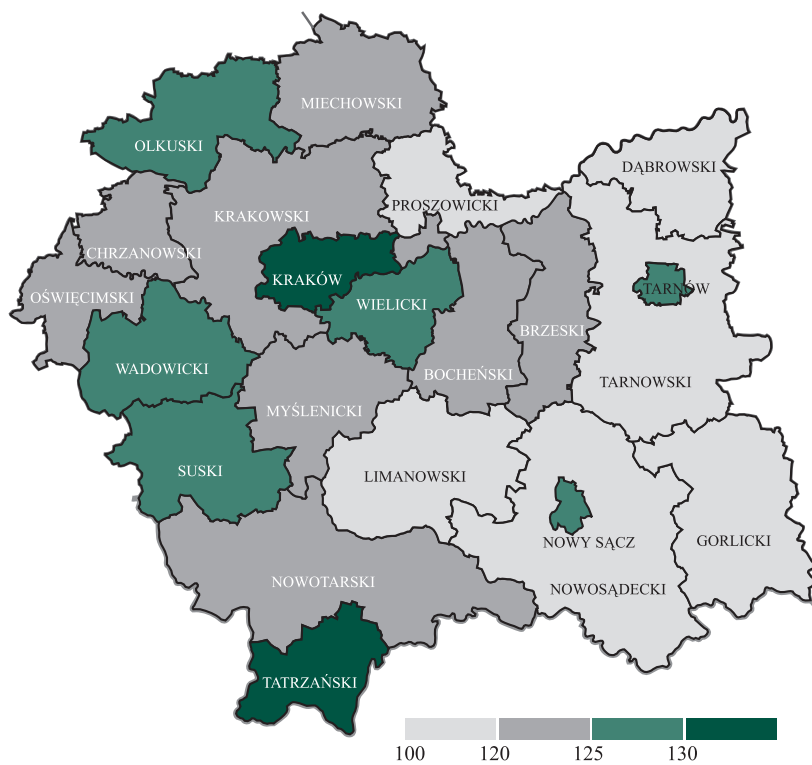

Wykres nr 32. Aktywność gospodarcza wg powiatów – dynamika przyrostu firm w latach 1998-2002 (1998=100)

Źródło: opracowanie na podstawie danych statystycznych US w Krakowie.

Wykres nr 33. Wskaźnik przedsiębiorczości w województwie małopolskim

Źródło: opracowanie na podstawie danych statystycznych US w Krakowie.

Tabela nr 91. Podmioty zarejestrowane w systemie REGON w latach 1998-2002

Wyszczególnienie	1998	1999	2000	2001	2002	Dynamika przyrostu firm w okresie 1998-2002 (1998=100)	Wskaźnik przedsiębiorczości
Woj. Małopolskie	228 085	242 624	251 681	270 740	278 350	122,04	86
Kraków	82 644	88 336	88 852	94 731	99 134	119,95	134
Nowy Sącz	6 994	7 358	7 515	7 744	7 855	112,31	93
Tarnów	8 974	9 443	9 910	11 019	10 842	120,82	90
Powiat bocheński	5 248	5 582	5 986	8 189	6 756	128,73	69
Powiat brzeski	4 105	4 459	5 458	5 371	5 557	135,37	62
Powiat chrzanowski	8 018	8 436	9 124	9 895	10 256	127,91	78
Powiat dąbrowski	2 040	2 178	2 403	2 898	2 584	126,67	44
Powiat gorlicki	4 928	5 095	5 189	5 620	5 915	120,03	55
Powiat krakowski	15 098	15 936	16 220	17 842	18 772	124,33	79
Powiat limanowski	5 653	5 774	5 797	6 029	6 171	109,16	52
Powiat miechowski	2 472	2 696	3 160	3 279	3 346	135,36	64
Powiat myślenicki	6 855	7 245	7 402	7 823	8 226	120,00	72
Powiat nowosądecki	7 624	8 329	8 714	9 205	9 435	123,75	48
Powiat nowotarski	11 161	11 543	11 650	11 870	12 026	107,75	67
Powiat olkuski	9 170	9 821	10 549	11 256	11 159	121,69	90
Powiat oświęcimski	8 509	9 229	10 277	11 212	11 859	139,37	77
Powiat proszowicki	2 044	2 220	2 611	2 667	2 480	121,33	55
Powiat suski	5 235	5 648	6 100	6 556	6 960	132,95	85
Powiat tarnowski	6 286	6 761	7 353	8 457	8 536	135,79	47
Powiat tatrzański	7 211	7 456	7 312	7 599	7 845	108,79	118
Powiat wadowicki	11 221	12 000	12 902	13 681	14 334	127,74	92
Powiat wielicki	6 595	7 079	7 197	7 797	8 302	125,88	82

Źródło: opracowanie na podstawie danych statystycznych US w Krakowie.

Według opracowania „Stan i Prognoza rozwoju Gospodarczego Regionu Małopolskiego” od lutego 2002 przedsiębiorcy z województwa małopolskiego dobrze oceniali koniunkturę w swoim regionie - wskaźniki klimatu koniunktury były dodatnie. Od września nastąpiło pogorszenie wskaźnika bieżącego koniunktury. Poprawa ocen nastąpiła w listopadzie.

III. ROLNICTWO

1. UWARUNKOWANIA ROZWOJU ROLNICTWA

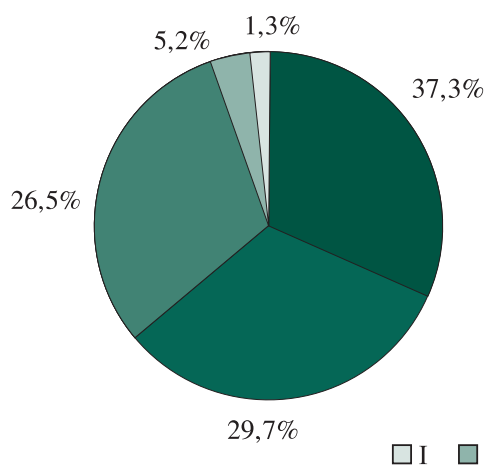
1.1. Warunki przyrodnicze

Uwarunkowaniem determinującym zróżnicowanie podstaw przyrodniczych rozwoju rolnictwa w województwie małopolskim jest pionowa rozpiętość obszaru (największe zróżnicowanie w kraju – od płaskich terenów Kotliny Sandomierskiej po wysokie szczyty Tatr). Znaczna część województwa (22,5%) leży powyżej 500 m n.p.m. Występuje tu 7 pięter klimatycznych, najwyższe w skali Polski sumy opadów rocznych.

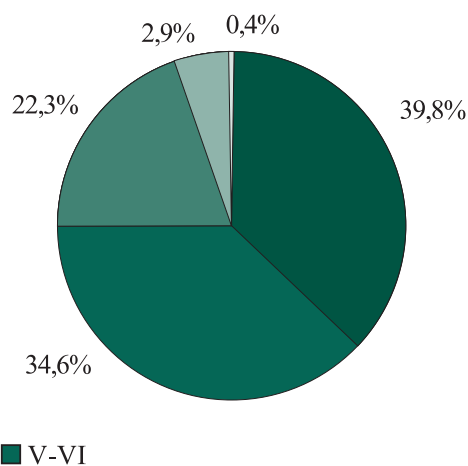
Warunki te wpływają na zróżnicowanie zasobności gleb województwa. W znacznej części obszaru (północna i centralna część województwa) występują kompleksy bardzo dobrych gleb, tj. czarnoziemy i gleby brunatne wytworzone z lessów oraz urodzajne mady. W południowej części przeważają gleby płytkie, silnie szkieletowe, narażone na procesy erozyjne, o niskiej wartości rolniczej. W pokrywie glebowej użytków rolnych, gleby poszczególnych klas bonitacyjnych zajmują: klasa I – 1,3%, klasa II – 5,2%, klasa III – 26,5%, klasa IV – 37,3%, klasa V – 20,7%, klasa VI – 9,0%. Oznacza to, że pod względem jakości gruntów województwo posiada gleby przeciętnej jakości. Występuje wyraźne zróżnicowanie terytorialne gleb bardzo dobrych i słabych.

Wykres nr 34. Klasy bonitacyjne gleb

MAŁOPOLSKA

POLSKA

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej w województwie wynosi ok. 68 pkt, w kraju 66,6 pkt. Podobnie jak wymienione elementy środowiska wykazuje znaczne zróżnicowanie przestrzenne kształtując się w granicach od 29,7 pkt dla Zakopanego do 102,8 pkt dla Proszowic.

1.2. Użytkowanie gruntów i ich struktura własnościowa

W województwie użytkuje się rolniczo 783 562 ha, co stanowi 51,7% jego obszaru. Lasy i grunty leśne obejmują powierzchnię 433 285 ha (28,6%). W ogólnej powierzchni użytków rolnych – grunty orne stanowią 66,5%, sady 1,8%, a użytki zielone 31,7%.

Tabela nr 92. **Struktura użytków rolnych w województwie małopolskim w 2002 r.**

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha			Powierzchnia w %		
	1998	2001	2002	1998	2001	2002
Grunty orne	638 591	598 856	521 113	72,3	67,9	66,5
Sady	22 651	21 947	13 581	2,6	2,5	1,8
Łąki	140 253	179 604	197 741	15,9	20,4	25,2
Pastwiska	80 974	81 295	51 127	9,2	9,2	6,5
Razem powierzchnia UR	882 469	881 702	783 562	100	100	100

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie i danych z Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r.

Na przestrzeni ostatnich lat daje się zauważyć systematyczny spadek powierzchni użytków rolnych, w latach 1998-2002 wyniósł on 11,2%. Zmniejszenie powierzchni dotyczyło głównie obszaru gruntów ornych. Powierzchnia sadów pozostawała na podobnym poziomie, zwiększeniu ulegała natomiast powierzchnia użytków zielonych.

W ogólnej powierzchni użytków rolnych, gospodarstwa indywidualne rolników zajmują powyżej 90% UR województwa. Pozostałe użytki rolne należą do spółdzielni rolniczych, Skarbu Państwa, kościołów, stowarzyszeń oraz są to grunty nie stanowiące gospodarstw.

Z ogólnej powierzchni gruntów ornych użytkowanych przez gospodarstwa rolne pod zasiewami znajdowało się 383 353 ha (73,6% gruntów ornych województwa).

1.3. Struktura agrarna

W województwie małopolskim jest ok. 373,7 tys. gospodarstw rolnych, z czego 69,6% prowadzi działalność rolniczą. Średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi 2,10 ha użytków rolnych (w Polsce – 5,76 ha UR), co plasuje Małopolskę na ostatnim miejscu wśród wszystkich województw.

Tabela nr 93. **Średnia powierzchnia UR w gospodarstwach wg prowadzenia działalności rolniczej w 2002 r.**

	Ogółem	Gospodarstwa	
		prowadzące działalność rolniczą	nie prowadzące działalności rolniczej
	w hektarach		
Polska	5,76	6,98	2,24
Małopolska	2,10	2,56	1,03

Źródło: raport z wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r.

W województwie małopolskim zdecydowaną większość (91,6%) stanowią gospodarstwa o powierzchni do 5 ha. Gospodarstw o pożądanej wielkości dla województwa, tj. w przedziale od 15,0 – 20,0 ha jest 865, co stanowi jedynie 0,2%. Struktura agrarna województwa wskazuje na znaczne rozdrobnienie małopolskiego rolnictwa. Drugą cechą charakterystyczną gospodarstw indywidualnych jest rozproszenie ich gruntów, tworząc, niekorzystne szachownice pól, zwłaszcza w części południowej województwa.

Tabela nr 94. Liczba gospodarstw rolnych wg grup obszarowych powierzchni UR w 2002 r.

Ogółem			Grupy obszarowe użytków rolnych w ha											
			0-1	1-2	2-3	3-5	5-7	7-10	10-15	15-20	20-30	30-50	50-100	100 ha i więcej
Polska	Liczba gosp. rolnych	2 933 228	977 087	517 040	281 161	348 689	216 818	210 051	182 685	83 938	64 265	31 678	12 394	7 422
	%	100	33,3	17,6	9,6	11,9	7,4	7,2	6,2	2,9	2,2	1,1	0,4	0,2
Małopolska	Liczba gosp. rolnych	373 726	156 835	88 397	48 462	48 717	17 388	8 598	3 561	865	467	210	119	107
	%	100	42,0	23,6	13,0	13,0	4,7	2,3	1,0	0,2	0,1	0,1	0,0	0,0

Źródło: raport z wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r.

1.4. Pracujący w rolnictwie

W województwie małopolskim w gospodarstwach rolnych pracuje 175,9 tys. osób, tj. ok. 13,5% wszystkich pracujących w województwie. Blisko 98% pracujących w rolnictwie (171,6 tys. osób) utrzymuje się wyłącznie z pracy w swoim gospodarstwie.

Tabela nr 95. Pracujący (wyłącznie lub głównie) w gospodarstwach rolnych w 2002 r.

Ogółem			Pracujący					
			wyłącznie			głównie		
razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety	razem	mężczyźni	kobiety
w tysiącach osób								
175,9	90,6	85,4	171,6	87,3	84,3	4,4	3,3	1,1

Źródło: raport z wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r.

1.5. Grupy producenckie

W roku 2002 działały w województwie małopolskim cztery grupy producenckie.

Tabela nr 96. **Zestawienie rolniczych grup producenckich wpisanych do rejestru Wojewody Małopolskiego w 2002 roku**

Nazwa GPR	Ilość członków	Data wydania decyzji adm.	Specjalizacja
Spółdzielnia Producentów Warzyw TRAF z Tropiszowa z siedzibą w Glewcu Gmina Koniusza	10	26 lipiec 2002r.	warzywa
Spółdzielnia Ogrodnicza GRODZISKO w Raciechowicach Gmina Raciechowice	11	26 lipiec 2002r.	owoce i warzywa
Zrzeszenie Plantatorów Owoców i Warzyw dla Tymbark S.A. z siedzibą w Tymbarku Gmina Tymbark	442	24 wrzesień 2002r.	owoce i warzywa do przetwórstwa
Grupa Producentka WIELOPOLANKA Sp. z o.o. w Wielopolu Gmina Olesno	5+1	24 wrzesień 2002r.	mleko

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

2. PRODUKCJA ROLNA

2.1. Produkcja roślinna

W strukturze zasiewów dominują zboża (bez kukurydzy na ziarno) zajmujące 64% powierzchni (w Polsce 73,8%). Uprawy ziemniaków zajmują – 16,5% (w Polsce 7,5%), uprawy przemysłowe – 1,3% (w Polsce 7%), a rośliny pastewne – 8,9% (w Polsce 5,2%). Struktura upraw różni się od średniej krajowej, co wyraża się zwiększonym udziałem powierzchni roślin pastewnych oraz ziemniaków, i związane jest z dominacją produkcji zwierzęcej w województwie małopolskim. Nieznaczny jest udział roślin przemysłowych i strączkowych.

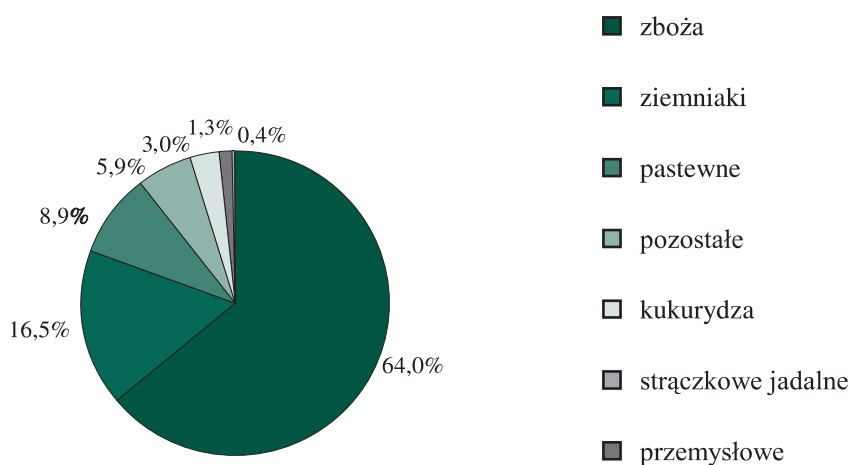
W stosunku do roku ubiegłego o ok. 35% zwiększyła się powierzchnia zasiewów kukurydzy, spadła natomiast powierzchnia uprawy mieszanek zbożowych (o 31%) i ziemniaków (o 29%).

Tabela nr 97. **Powierzchnia zasiewów poszczególnych grup upraw w 2002 r.**

		Ogółem	Zboża wraz z mieszankami	Kukurydza	Strączkowe jadalne	Ziemniaki	Przemysłowe	Pastewne	Pozostałe
Polska	ha	10 764 289	7 938 991	354 699	45 415	803 385	757 497	562 136	302 166
	%	100	73,8	3,3	0,4	7,5	7,0	5,2	2,8
Małopolska	ha	383 353	245 373	11 315	1 689	63 284	5 041	34 028	22 623
	%	100	64,0	3,0	0,4	16,5	1,3	8,9	5,9

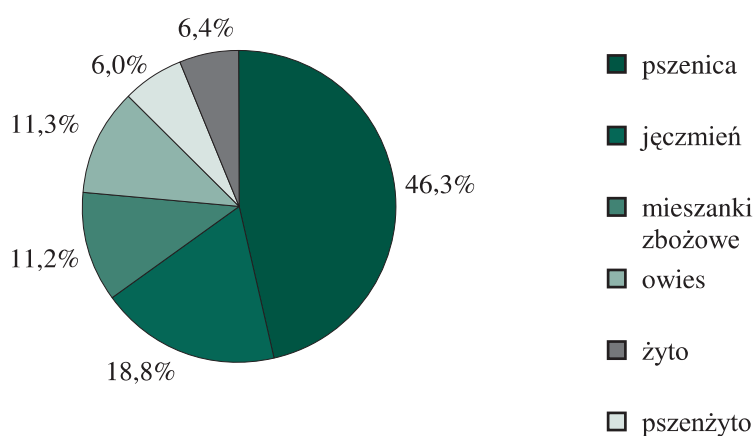
Źródło: raport z wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r.

Wykres nr 35. **Udział powierzchni poszczególnych grup upraw w ogólnej powierzchni zasiewów w 2002 r.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r.

Wykres nr 36. **Udział powierzchni poszczególnych grup upraw w ogólnej powierzchni upraw zbóż w 2002 r.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Istotną częścią produkcji rolniczej województwa jest ogrodnictwo (sadownictwo i warzywnictwo). Sady obejmują 1,8% powierzchni użytków rolnych, ich udział jest wyższy niż średni w kraju. W strukturze nasadzeń drzew owocowych największy udział mają jabłonie 56,8% oraz śliwy 17,8%, wiśnie zajmują 7,9%, grusze 7,4% i czereśnie 6,1%. Łączne zbiory owoców w 2002 r. oszacowano na 1 837 079 dt, z czego owoców z drzew zebrano 1 577 082 dt, a owoców jagodowych 259 997 dt. O wysokości zbiorów owoców z drzew decydują jabłka, których zbiór stanowi 84,7% produkcji owoców z drzew. W produkcji owoców jagodowych największą pozycję stanowią porzeczki – 44,2% ogólnych zbiorów owoców jagodowych oraz truskawki – 23,2%. W stosunku do roku ubiegłego zmniejszyła się powierzchnia uprawy owoców, ale zanotowano bardzo dobre plony z hektara, szczególnie jabłek, gruszek, wiśni, czereśni, agrestu i porzeczek.

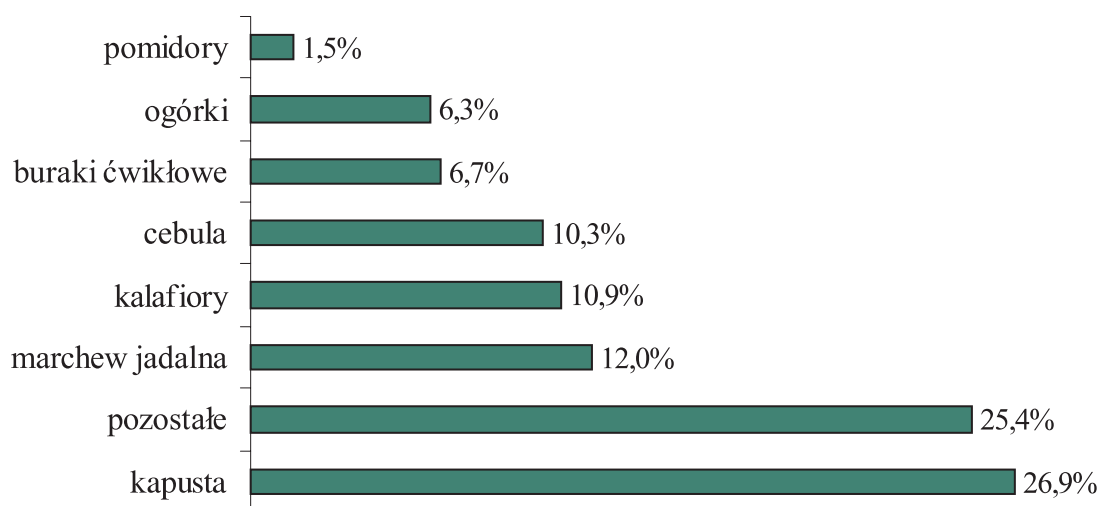

Tabela nr 98. **Produkcja owoców w 2002 r.**

Wyszczególnienie	Powierzchnia w ha	Plony z 1 ha w dt	Zbiory w dt	2001 = 100		
				Powierzchnia	Plony z 1 ha	Zbiory
Owoce z drzew ogółem	16 239	x	1 577 082	65,4	x	105,7
Jabłonie	9 250	144	1 336 072	65,1	169,4	110,7
Grusze	1 200	53	63 992	57,3	230,4	134,4
Śliwy	2 896	27	78 539	68,5	81,8	56,9
Wiśnie	1 275	46	58 334	62,5	158,6	98,7
Czereśnie	989	31	30 690	73,6	140,9	102,5
Pozostałe	629	15	9 455	67,7	136,4	92,1
Owoce jagodowe ogółem	x	x	259 997	x	x	67,8
Truskawki	1 501	40	60 250	51,6	95,2	49,2
Maliny	639	36	22 809	70,1	109,1	76,6
Porzeczki	2 527	45	114 839	66,9	112,5	76,7
Agrest	682	64	43 728	61,8	118,5	72,9
Pozostałe	295	62	18 371	102,4	82,7	84,7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Warzywa gruntowe i przyspieszone zajmują około 3% powierzchni gruntów województwa. Najwięcej uprawia się kapusty 26,9%, marchwi 12%, kalafiorów 10,9% i cebuli 10,3%, a najmniej pomidorów 1,5%. Powierzchnia uprawy warzyw gruntowych w 2002 r. wyniosła 16 636 ha, i zmniejszyła się o 19,2% w stosunku do roku ubiegłego. Szczególnie ograniczyła się powierzchnia uprawy pomidorów, ogórków, buraków ćwikłowych i cebuli. Zbiory warzyw wyniosły 4 701 248 dt i były niższe o 7,8% niż w 2001 r.

Wykres nr 37. **Struktura powierzchni uprawy warzyw gruntowych w 2002 r.**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

2.2. Produkcja zwierzęca

Podstawowymi kierunkami w produkcji zwierzęcej jest chów bydła i trzody chlewnej. Znaczącym kierunkiem produkcji zwierzęcej jest drobiarstwo, owczarstwo i rybactwo. Chów kóz, zwierząt futerkowych, pszczół i innych występuje marginalnie.

W województwie małopolskim odnotowano duży wzrost pogłowia trzody chlewnej oraz rozwijający się dynamicznie chów drobiu i owiec, zaobserwowano natomiast spadek pogłowia bydła, co wiąże się to ze słabnącym popytem na żywiec rzeźny wołowy.

Pogłowie bydła w 2002 r. wynosiło 287 291 sztuk, w tym krów 181 375 tys. sztuk, co stanowi 5,2% pogłowia bydła w Polsce oraz 6,3% pogłowia krów. Obsada bydła ogółem na 100 ha użytków rolnych wyniosła 36 sztuk, w tym krów – 23,9. Pogłowie bydła było niższe od stanu w 2001 r. o 7,9%, a pogłowie krów mniejsze o 11,2%.

Tabela nr 99. Pogłowie i obsada zwierząt gospodarskich

	1998	2001	2002
w tysiącach sztuk			
Bydło	405,8	312,1	287,3
Trzoda chlewna	547,5	459,1	542,5
Owce	58,1	56,2	83,8
Kozy	37,8	37,1	25,0
Konie	58,0	56,7	33,4
Drób	4 294	4 014	10 231,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów Urzędu Statystycznego w Krakowie i danych Powszechnego Spisu Rolnego 2002 r.

Pogłowie trzody chlewnej w 2002 r. ukształtowało się na poziomie 542 476 sztuk, zanotowano wzrost w stosunku do roku 2001 o 18,2%. Trzoda chlewna w województwie małopolskim stanowi 2,9% stanu notowanego w kraju. Obsada trzody chlewnej na 100 ha użytków rolnych wyniosła 68,4 sztuk, w tym loch 7,7 sztuk.

Pogłowie owiec w 2002 r. wynosiło 83 821 sztuk i było wyższe aż o 49,1% od wielkości notowanych w roku ubiegłym. Obsada owiec na 100 ha użytków rolnych wyniosła 10,3 sztuk i jest najwyższa w całej Polsce (2 szt/100 ha). Pogłowie owiec województwa małopolskiego stanowi 24,3% pogłowia krajowego.

Stan pogłowia koni w 2002 r. wyniósł 33 356 sztuk i był znacząco mniejszy, aż o 40,3% w stosunku do 2001 r. Pogłowie koni w województwie małopolskim stanowi 10,1% pogłowia koni w Polsce.

Pogłowie kóz w 2002 r. wynosiło 25 017 sztuk i było niższe o 32,6% niż w 2002 r., stanowi ono 12,9% pogłowia ogólnokrajowego.

Pogłowie drobiu ogółem wynosiło w 2002 r. 10 231 247 sztuk i było o 155% wyższe niż w 2001 r. Obsada drobiu ogółem na 100 ha użytków rolnych wyniosła 585 sztuk (w Polsce 370 sztuk). Pogłowie drobiu w województwie małopolskim stanowi 5,1% pogłowia drobiu w Polsce.

3. ROLNICTWO EKOLOGICZNE

Województwo małopolskie cechuje duże rozdrobnienie gospodarstw rolnych oraz nadmiar siły roboczej w rolnictwie. W tym kontekście rolnictwo ekologiczne staje się jedną z szans dla małopolskiej wsi.

Działalność ekologiczna związana jest ściśle ze zdrowym środowiskiem. Instytucją powołaną do oceny stanu skażenia gleb w gospodarstwach ekologicznych są Stacje Chemiczno-Rolnicze podległe Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Wyniki przeprowadzonych przez Stację badań wskazujące, że zawartość substancji szkodliwych (metali ciężkich) mieszczą się w dopuszczalnych granicach, są niezbędne do uznania gospodarstwa za ekologiczne. Ponadto podstawą uznania każdego gospodarstwa ekologicznego jest poddanie go kontroli przez uprawnione jednostki certyfikujące. W 2002 r. na terenie województwa małopolskiego z upoważnienia Polskiego Centrum Akredytacji w Warszawie, działały trzy jednostki kontrolne: Agro Bio Test Sp. z o.o., Bioekspert S.C., PTRE + PCBC. Jednostki te skontrolowały ogółem 250 gospodarstw ekologicznych.

Wśród skontrolowanych gospodarstw:

- 73 posiadało certyfikat gospodarstw ekologicznych (pow. 1 297 ha, tj. 0,17% UR województwa),
- 63 było w roku poprzedzającym uzyskanie certyfikatu (pow. 1 485 ha, tj. 0,19% UR województwa),
- 109 było w pierwszym roku przestawienia (pow. 1 436 ha, tj. 0,19% UR województwa).

Ponadto 5 gospodarstw posiadało certyfikat na część swojej powierzchni, a pozostała część tych gospodarstw znajdowała się w okresie przestawiania (pow. 63 ha).

Wykazana powierzchnia gospodarstw ekologicznych wyniosła w 2002 r. ogółem 4 281 ha. Łączny areal podstawowych upraw wynosił 2 825 ha, w tym:

uprawy rolnicze – 646 ha,
 uprawy warzywnicze – 11 ha,
 uprawy sadownicze – 32 ha,
 rośliny jagodowe – 10 ha,
 łąki i pastwiska – 2 126 ha.

Tabela nr 100. Podział kontrolowanych gospodarstw wg grup obszarowych powierzchni

Przedziały wielkości powierzchni	do 5 ha	5-10 ha	10-20 ha	20-50 ha	50-100 ha	pow. 100 ha	Razem
Liczba gospodarstw	128	50	30	29	8	5	250

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Stacji Chemiczno-Rolniczej Oddział Kraków.

Z powyższego wynika, że najliczniejszą grupę stanowią gospodarstwa o powierzchni do 5 ha i od 5 do 10 ha (178 gospodarstw), co stanowi 71,2% z ogólnej liczby. Natomiast gospodarstwa powyżej 50 ha stanowiły 5,2 % ogółu. Duży udział gospodarstw z pierwszych dwóch przedziałów powierzchni świadczy o zainteresowaniu rolnictwem ekologicznym właścicieli mniejszych gospodarstw, którzy w tego typu produkcji widzą szansę zwiększenia swoich dochodów i utrzymania się na rynku.

Analizując zestawienie wniosków pod względem lokalizacji gospodarstw zauważa się wyraźną ich koncentrację w południowo-wschodniej części województwa, z czego najwięcej gospodarstw ekologicznych znajduje się na terenie powiatu limanowskiego, nowosądeckiego, gorlickiego i bocheńskiego.

Wykres nr 38. Lokalizacja gospodarstw ekologicznych w powiatach województwa małopolskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Stacji Chemiczno-Rolniczej Oddział Kraków.

4. STREFY EKONOMICZNO – PRODUKCYJNE

W województwie małopolskim istnieje znaczne terytorialne zróżnicowanie warunków przyrodniczych, glebowych, przeludnienia agrarnego, wskaźnika urbanizacji, poziomu zagęszczenia małych i średnich firm, wskaźnika infrastruktury technicznej i innych, dlatego też obszar Małopolski podzielono na trzy strefy ułożone równoleżnikowo:

- Północna, nieco rzadziej zaludniona, o mniej rozdrobnionej strukturze agrarnej i relatywnie większym znaczeniu dochodów rolniczych, jest to strefa intensywnego rozwoju rolnic-

stwa i rodzinnych gospodarstw rolnych. Użytki rolne to najlepsze gleby w województwie i Polsce (czarnoziemy, gleby brunatne lessowe, mady). Warunki glebowo-klimatyczne pozwalają na prowadzenie produkcji rolniczej w pełnym spektrum jej możliwości, uprawia się m.in.: pszenicę, jęczmień, ziemniaki, warzywa, owoce, kukurydzę, buraki cukrowe, tytoń, rzepak, prowadzi hodowlę trzody chlewnej, drobiu, bydła mlecznego, bydła opasowego.

- Środkowa, gęsto zaludniona, silnie zurbanizowana, o znacznej przewadze ludności dwuzawodowej i dużym rozdrobnieniu ziemi użytkowanej rolniczo. W obszarze strefy znajdują się dobre pod względem jakości zasoby produkcji rolniczej województwa. Warunki klimatyczno – glebowe pozwalają na prowadzenie wielokierunkowej produkcji rolniczej: pszenica, jęczmień, warzywa, w tym nowalijki, owoce, rzepak, szkółkarstwo roślin ozdobnych i owocowych, hodowla trzody chlewnej, drobiu, bydła mlecznego i opasowego.
- Południowa (podgórska i góraska) o znacznych walorach krajobrazowych, lecz trudnych warunkach do produkcji rolniczej, cechująca się również rozdrobnieniem gospodarstw i dużym znaczeniem dochodów uzyskiwanych poza rolnictwem. Jest to obszar umiarkowanego rozwoju rolnictwa ekologicznego, jak również ogrodnictwa i ochrony krajobrazu wsi. Znajdują się tu najgorsze pod względem jakości zasoby produkcji rolniczej województwa. Strefa południowa posiada najsłabsze gleby w województwie i w Polsce. Warunki glebowo-klimatyczne ograniczają produkcję rolniczą do produkcji bydła mlecznego i opasowego, owiec, a szczególnie sprzyjają produkcji owoców, zwłaszcza jabłek, śliwek i owoców jagodowych. Na obszarach górskich możliwe są ekstensywne kierunki hodowli bydła, zwłaszcza mlecznego i owiec ras górskich.

IV. PRZEMYSŁ

1. PRZEMYSŁ MAŁOPOLSKI NA TLE KRAJU

Produkcja sprzedana przemysłu w województwie małopolskim w roku 2002 osiągnęła wartość 32 965,9 mln zł, co stanowi 6,9% potencjału przemysłowego kraju. Udział województwa w produkcji przemysłowej Polski w latach 1998-2001 stopniowo się obniżał. Na spadek wskaźnika w głównej mierze miała wpływ niska dynamika sprzedaży w przetwórstwie przemysłowym wynosząca w latach 1998-2001 jedynie 110,9 przy średniej krajowej 123,1.

W roku 2002 w stosunku do roku 2001 zanotowano wzrost wskaźnika, który powrócił do poziomu notowanego w roku 2000, przy wyższej niż średnio w kraju dynamice sprzedaży w przetwórstwie przemysłowym (108,1% w Małopolsce oraz odpowiednio 102,1% w kraju), a także w wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz i wodę (111,3% w Małopolsce oraz odpowiednio 107,1% w kraju).

Należy podkreślić, że w ramach przetwórstwa przemysłowego województwa mającego decydujący wpływ na kondycję całego sektora realizowane jest ok. 92% sprzedaży przemysłu ogółem.

Tabela nr 101. **Produkcja sprzedana przemysłu w województwie małopolskim wg poszczególnych rodzajów działalności (sekcje EKD) w latach 1998-2002**

Wyszczególnienie (wartości w mln zł, bieżące ceny bazowe)	Lata					Dynamika 2002/1998
	1998	1999	2000	2001	2002	
Ogółem przemysł	27 236,9	28 587,7	31 935,5	30 490,8	32 965,9	121,0
Górnictwo i kopalnictwo	384,7	415,2	438,6	385,3	359,6	93,5
Przetwórstwo przemysłowe	25 229,9	26 251,7	29 345,0	27 971,5	30 231,8	119,8
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	1 622,2	1 920,7	2 151,8	2 133,9	2 374,4	146,4

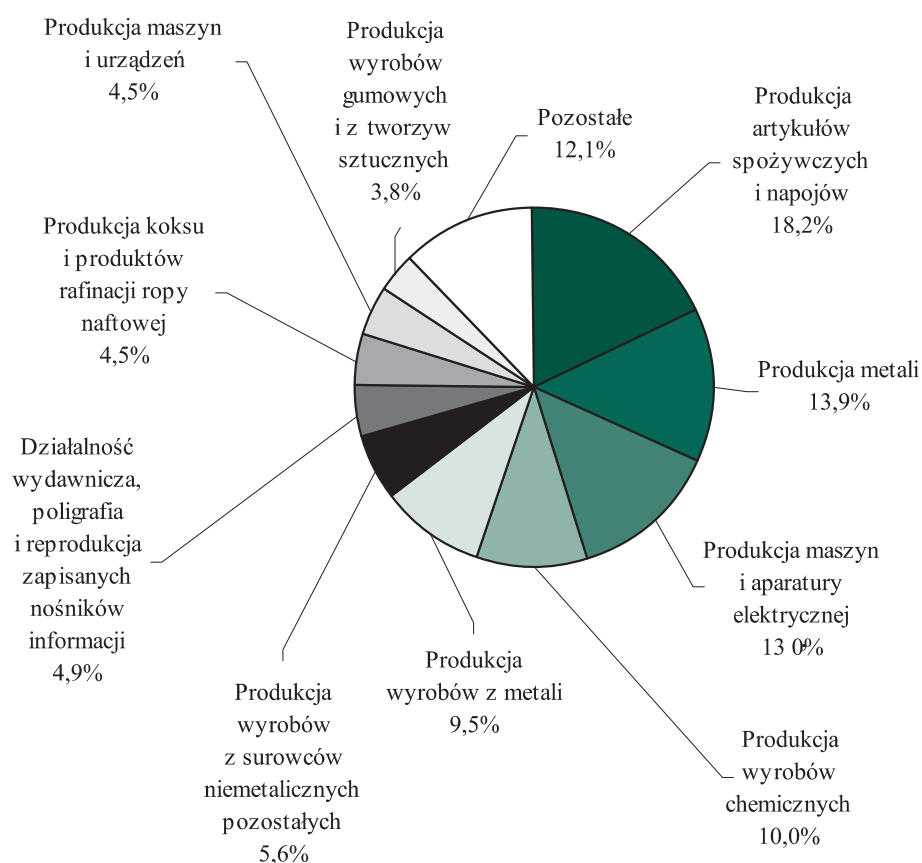
Źródło: „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” sierpień 1999 r., luty 2000 r., kwiecień 2001 r., kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r.

Tabela nr 102. **Udział produkcji sprzedanej przemysłu województwa małopolskiego na tle kraju wg poszczególnych rodzajów działalności w latach 1998-2002**

Wyszczególnienie	Udział w produkcji krajowej (%)				
	1998	1999	2000	2001	2002
Ogółem przemysł	7,3	7,0	6,9	6,5	6,9
Górnictwo i kopalnictwo	1,6	1,7	1,7	1,5	1,4
Przetwórstwo przemysłowe	8,1	7,6	7,6	7,3	7,7
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	4,5	4,7	4,4	3,7	3,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” sierpień 1999 r., luty 2000 r., kwiecień 2001 r., kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r.

W przetwórstwie przemysłowym pod względem wielkości sprzedaży dominują: produkcja artykułów spożywczych i napojów (18,2%), produkcja metali (13,9%), produkcja maszyn i aparatury elektrycznej (13,0%), produkcja wyrobów chemicznych (10,0%) oraz produkcja wyrobów z metali (9,5%).

Wykres nr 39. **Struktura sprzedaży w najważniejszych branżach przetwórstwa przemysłowego województwa małopolskiego w roku 2002**

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” styczeń 2000 r., luty 2001 r., kwiecień 2001 r., kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r.

Do branż charakteryzujących się najwyższą dynamiką sprzedaży w latach 1998-2002 należały: produkcja maszyn i aparatury elektrycznej (304,0), produkcja masy włóknistej oraz papieru (244,9), działalność wydawnicza, poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji (170,4), produkcja wyrobów z surowców niemetalicznych (150,9) oraz produkcja wyrobów z metali (149,6).

Wyrażna stagnacja ma miejsce w produkcji odzieży i wyrobów futrzarskich (97,0).

Spadek sprzedaży zanotowano w branży produkcji metali (85,6), włókiennictwie (90,2), produkcji maszyn i urządzeń (90,3) oraz w produkcji sprzętu transportowego (91,1).

Tabela nr 103. **Struktura sprzedaży w przetwórstwie przemysłowym województwa w latach 1998-2002**

Wyszczególnienie (wartości w mln zł, bieżące ceny bazowe)	Lata					Dynamika 2002/1998
	1998	1999	2000	2001	2002	
Produkcja artykułów spożywczych i napojów	4 444,4	4 703,1	4 980,3	4 894,0	5 089,2	114,5
Produkcja metali	4 539,6	4 118,5	5 178,9	4 117,6	3 885,6	85,6
Produkcja maszyn i aparatury elektrycznej	1 196,0	1 347,6	1 549,7	2 304,1	3 636,3	304,0
Produkcja wyrobów chemicznych	2 435,9	2 410,1	2 903,3	2 711,0	2 800,7	115,0
Produkcja wyrobów z metali	1 786,4	1 960,4	2 077,4	2 192,3	2 672,1	149,6
Produkcja wyrobów z surowców niemetalicznych	1 039,3	1 173,8	1 419,1	1 606,1	1 568,1	150,9
Działalność wydawnicza; poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	803,3	1 096,0	1 198,0	1 127,7	1 369,1	170,4
Produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	---	---	---	1 674,1	1 270,3	---
Produkcja maszyn i urządzeń	1 385,1	1 244,8	1 321,0	1 287,2	1 250,2	90,3
Produkcja wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych	775,9	864,1	801,5	817,0	1 075,7	138,6
Produkcja drewna i wyrobów z drewna oraz ze słomy i wikliny	341,5	441,0	470,3	421,9	482,2	141,2
Produkcja masy włóknistej oraz papieru	189,5	237,1	307,7	400,6	464,2	244,9
Produkcja odzieży i wyrobów futrzarskich	457,8	450,9	423,7	444,1	444,0	97,0
Produkcja skór wyprawionych i wyrobów z nich	340,5	365,3	402,6	422,9	433,1	127,2
Produkcja mebli, pozostała działalność produkcyjna	334,2	437,5	419,9	414,0	427,0	127,8
Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	270,2	300,8	281,9	274,8	246,2	91,1
Zagospodarowanie odpadów	---	---	---	185,5	245,8	---
Włókiennictwo	218,5	215,2	234,5	205,4	197,1	90,2
Produkcja instrumentów medycznych, precyzyjnych i optycznych, zegarów i zegarków	143,6	160,2	193,3	186,5	189,0	131,6
Produkcja maszyn biurowych i komputerów	---	---	---	---	163,1	---
Produkcja sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych	85,5	89,1	99,9	103,0	101,0	118,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” styczeń 2000 r., luty 2001 r., kwiecień 2001 r., kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r.

Przemysł województwa małopolskiego w niektórych segmentach posiada dominujące znaczenie w produkcji krajowej. Szczególnie wysoki udział mają podmioty wytwarzające tkaniny bawełniane na koszule i bluzki o masie jednostkowej do 200 g/m² (75,4% udziału w produkcji krajowej w roku 2002), druty i przewody izolowane (74,0), maszyny cyfrowe do automatycznego przetwarzania danych z jednostkami wejścia i wyjścia [komputery stacjonarne, komputery przenośne] (24,3), gazety (23,1), tworzywa sztuczne polimeryzacyjne (17,7), tkaniny z wełny (17,4) oraz koks i półkoks (11,6).

Województwo odgrywa ważną rolę, jako krajowy producent surowców budowlanych i wyrobów dla sektora budowlanego: pustaków i elementów stropowych, ceramicznych (34,7% udziału w produkcji krajowej w roku 2002), kruszywa mineralnego (19,8), cegły wypalanej z gminy (14,3) oraz tarcicy liściastej (10,4).

Ponadto województwo posiada znaczny udział w krajowej produkcji kauczuku syntetycznego. Na terenie regionu działają również liczący się w kraju wytwórcy opakowań blaszanych oraz surówek i żelazostopów wielkopiecowych.

Wśród jednostek gospodarczych zajmujących się przetwórstwem rolno-spożywczym wysoki udział w produkcji krajowej wykazują producenci papierosów (47,4% udziału w produkcji krajowej w roku 2002) oraz soków i napojów owocowych pitnych (22,1). Charakterystyczny jest spadek udziału województwa w krajowej produkcji piwa, który jest wynikiem zmiany siedziby firmy najważniejszego producenta (produkcja nadal jest realizowana na obszarze województwa).

Tabela nr 104. **Produkcja wybranych wyrobów województwa małopolskiego w latach 2000-2002**

Wyrób	Jednostka miary	Wielkość produkcji w 2000 r.	Udział w produkcji krajowej w roku 2000 (Polska=100)	Wielkość produkcji w 2001 r.	Udział w produkcji krajowej w roku 2001 (Polska=100)	Wielkość produkcji w 2002 r.	Udział w produkcji krajowej w roku 2002 (Polska =100)
1	2	3	4	5	6	7	8
<i>Wyroby przemysłowe</i>							
Tkaniny bawełniane o masie jednostkowej nie przekraczającej 200 g/m ² na koszule i bluzki, barwne tkane	tys. m ²	828	29,7	854	36,5	703	75,4
Druty i przewody izolowane	tony	78 557	26,8	95 692	32,5	211 575	74,0
Pustaki elementy stropowe, ceramiczne	tys. sztuk	3 299	20,4	2 620	21,6	3 386	34,7
Maszyny cyfrowe do automatycznego przetwarzania danych z jednostkami wejścia i wyjścia	sztuki	78 557	55,5	75 749	64,0	44 154	24,3
Gazety	tys. sztuk	517 365	32,3	434 725	29,1	280 207	23,1
Kruszywo mineralne łamane zwykłe	tony	4 048 393	17,0	3 857 456	17,7	4 239 770	19,8
Tworzywa sztuczne polimeryzacyjne	tony	187 350	23,8	162 989	22,4	138 780	17,7
Tkaniny z wełny czesanej, cienkiej, sierści zwierzęcej czesanej, grubej sierści zwierzęcej lub włosia końskiego – na pozostałe ubrania	tony	115	15,9	124	29,2	42	17,4
Cegła wypalana z gliny	tys. cegieł	114 738	13,6	92 250	13,8	76 143	14,3
Koks i półkoks	tony	1 250 190	13,8	1 059 722	11,8	1 022 880	11,6
Tarcica liściasta	dam ³	44,2	7,8	34,0	7,7	48,7	10,4
Rowery	sztuki	112 147	8,3	133 525	10,4	137 212	9,7

1	2	3	4	5	6	7	8
Ciepło w parze lub gorącej wodzie	TJ	40 059	7,2	40 735	7,1	38 479	6,8
Wapno	tony	149 163	6,3	121 539	5,9	109 273	5,6
Silniki elektryczne i prądnice (bez silników dla lotnictwa cywilnego i trakcyjnych)	sztuki	242 023	5,7	256 135	5,1	336 258	5,0
Energia elektryczna	GWh	8 058	5,6	5 147	3,5	5 636	3,9
Okna i drzwi, ościeżnice i progi drewniane	tys. sztuk	332	1,2	971	7,8	386	3,4
Benzyna silnikowa w tym lotnicza	tony	150 041	3,4	121 007	2,8	104 943	2,6
Mycie w postaci płatków, granulek lub proszku	tony	77	33,0	59	21,9	53	1,0
Tarcica iglasta	dam ³	40,9	1,5	25,2	1,2	22,0	1,0
Przetwórstwo rolno-spożywcze							
Papierosy z tytoniu	mln sztuk	35 788	42,7	35 368	43,3	38 301	47,4
Soki i napoje owocowe i warzywne pitne	tony	126 533	12,4	150 931	12,0	243 673	22,1
Produkty uboju wliczane do wydajności poubojowej - Bydła i cieląt - Trzody chlewnej	tony	13 907 24 065	8,9 3,4	8 979 17 949	6,7 2,4	12 087 25 179	8,9 3,0
Mleko płynne przetworzone	hl	823 871	4,7	796 875	4,3	767 061	4,1
Wędliny (bez końskich)	tony	39 300	4,6	31 282	3,6	33 627	4,1
Mąka ze zbóż	tony	65 894	2,91	52 818	2,2	57 722	2,3
Wyroby spirytusowe czyste i gatunkowe	hl 100°	18 071	2,3	4 411	0,6	13 044	1,8
Piwo otrzymane ze słodu	hl	1 724 353	6,8	297 304	1,2	306 652	1,2
Masło oraz inne tłuszcze otrzymywane z mleka	tony	1 666	1,28	1 865	1,2	1 805	1,2
Sól	tony	28 632	0,7	28 719	0,7	21 991	0,5
Objaśnienia: Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób							

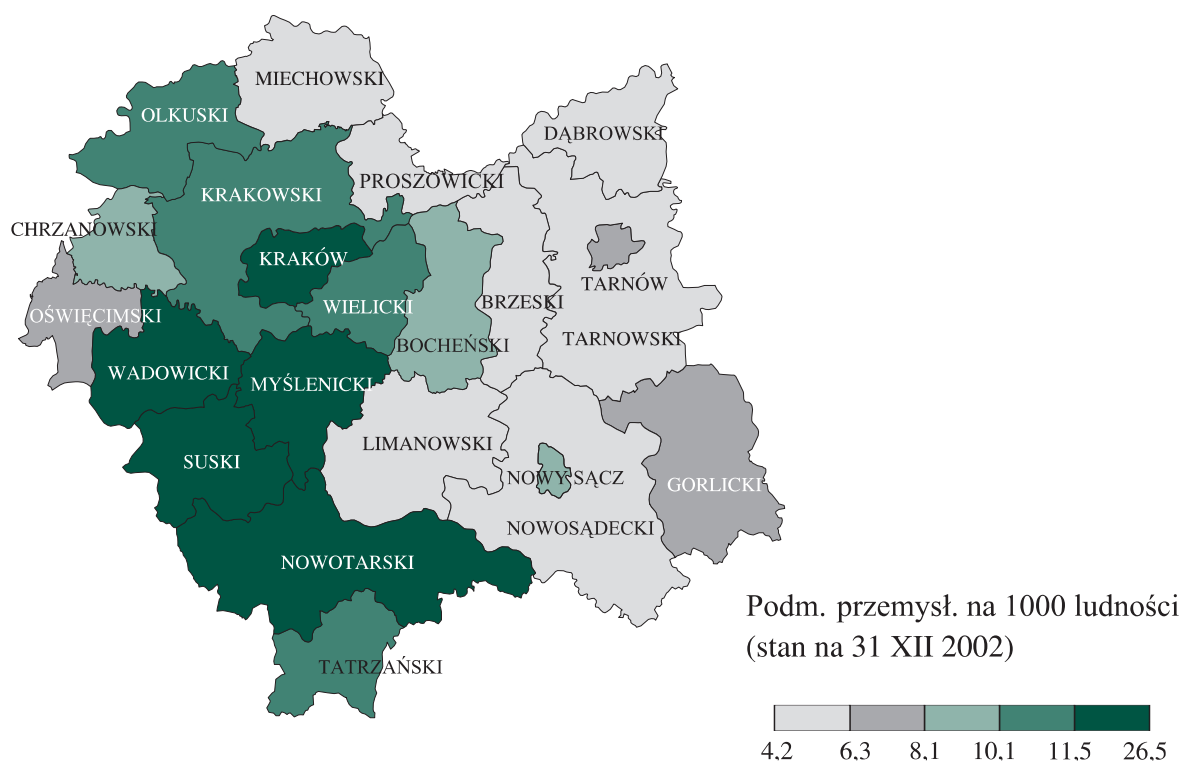
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie – tablice tematyczne P-01/P-01m sprawozdawczości statystycznej pn. „Produkcja wyrobów w województwie w 2000, 2001 oraz 2002 roku, grupowanie metodą przedsiębiorstw.

2. PODMIOTY PRZEMYSŁOWE

Podmioty prowadzące działalność przemysłową na terenie województwa (łącznie z zakładami osób fizycznych) stanowią 12,3% ogółu zarejestrowanych podmiotów i jest ich 34 805. W latach 1998-2002 zanotowano niższą dynamikę wzrostu ich liczby (107,6) w stosunku do pozostałych sektorów, co miało bezpośredni wpływ na spadek udziału jednostek przemysłowych w ogólnej liczbie podmiotów. Ich udział zmniejszył się z 14,2% w roku 1988 do 12,3% w 2002 roku.

Najwyższą dynamikę (wskaźnik powyżej 110) wzrostu liczby podmiotów przemysłowych w latach 1998-2002 zanotowano w zachodnich powiatach województwa (chrzanowski, oświęcimski), w części północnej (powiat miechowski) na wschodzie regionu (powiat tarnowski, bocheński oraz miasto Tarnów), a także w powiecie suskim. Pomimo wysokiej dynamiki wzrostu liczby podmiotów na wymienionym obszarze, najwyższa koncentracja jednostek przemysłowych w województwie, w przeliczeniu na 1000 ludności, ma już od wielu lat miejsce w południowo-zachodniej (powiat wadowicki, suski, myślenicki) i południowej części regionu (nowotarski, tatrzański) oraz w subregionie krakowskim (miasto Kraków, powiat krakowski oraz wielicki). Dzięki wysokiej dynamice przyrostu podmiotów produkcyjnych do grupy tej w roku 2001 dołączył również powiat olkuski.

Wykres nr 40. Podmioty przemysłowe na 1 000 ludności w powiatach województwa małopolskiego w roku 2002 wg bazy REGON (wraz z zakładami osób fizycznych)

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru REGON, Urząd Statystyczny w Krakowie, 2003 r.

Tabela nr 105. Podmioty przemysłowe w województwie małopolskim w latach 1998-2002

Wyszczególnienie	Podmioty przemysłowe REGON ogółem (sekcje C,D,E)					Dynamika 2002/ 1998	Podmioty przemysłowe w podmiotach ogółem (w %)				
	1998	1999	2000	2001	2002		1998	1999	2000	2001	2002
Bocheński	753	771	795	816	951	126,3	14,3	13,8	13,3	10,0	11,5
Brzeski	470	484	508	503	524	111,5	11,4	10,9	9,3	9,4	9,2
Chrzanowski	805	851	879	1 016	1 058	131,4	10,0	10,1	9,6	10,3	10,3
Dąbrowski	224	229	241	243	250	111,6	11,0	10,5	10,0	8,4	8,3
Gorlicki	745	743	739	764	776	104,2	15,1	14,6	14,2	13,6	13,1
Krakowski	2 716	2 794	2 676	2 668	2 725	100,3	18,0	17,5	16,5	15,0	14,5
Limanowski	749	731	705	704	705	94,1	13,2	12,7	12,2	11,7	11,2
Miechowski	265	278	293	316	325	122,6	10,7	10,3	9,3	9,6	9,3
Myślenicki	1 452	1464	1 467	1 497	1 536	105,8	21,2	20,2	19,8	19,1	18,7
Nowosądecki	967	986	924	921	908	93,9	12,7	11,8	10,6	10,0	9,6
Nowotarski	2 248	2 190	2 113	2 060	2 060	91,6	20,1	19,0	18,1	17,4	17,0
Olkuski	1 136	1 178	1 227	1 299	1 267	111,5	12,4	12,0	11,6	11,5	11,3
Oświęcimski	961	1 019	1 102	1 176	1 225	127,5	11,3	11,0	10,7	10,5	10,3
Proszowicki	227	230	236	229	231	101,8	11,1	10,4	9,0	8,6	8,5
Suski	1 741	1 805	1 864	1 957	2 018	115,9	33,3	32,0	30,6	29,9	29,0
Tarnowski	910	973	999	1 004	1 044	114,7	14,5	14,4	13,6	11,9	11,6
Tatrzanski	800	764	706	709	704	88,0	11,1	10,2	9,7	9,3	9,0
Wadowicki	3 623	3 646	3 747	3 901	4 037	111,4	32,3	30,4	29,0	28,5	28,2
Wielicki	990	1 027	989	985	1 035	104,5	15,0	14,5	13,7	12,6	12,5
Kraków	8 929	9 211	9 007	9 524	9 687	108,5	10,8	10,4	10,1	10,1	9,8
Nowy Sącz	798	826	785	773	768	96,2	11,4	11,2	10,4	10,0	9,8
Tarnów	833	864	871	941	971	116,6	9,3	9,1	8,8	8,5	8,6
województwo małopolskie	32 342	33 064	32 873	34 006	34 805	107,6	14,2	13,6	13,1	12,6	12,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie rejestru REGON, Urząd Statystyczny w Krakowie, 2003 r.

3. ZATRUDNIENIE W PRZEMYŚLE

Przeciętne zatrudnienie w przemyśle województwa w 2002 roku wynosiło 170 663 osoby, co stanowiło 6,9% zatrudnionych w tym sektorze w kraju.

Liczba zatrudnionych w małopolskim przemyśle wykazuje tendencję spadkową. W roku 2002 w stosunku do roku 1998 zatrudnienie obniżyło się o 23,0%.

Do 2001 roku największa dynamika spadku zatrudnienia wystąpiła w przetwórstwie przemysłowym mającym decydujący, niemal 92% wpływ na poziom zatrudnienia w przemyśle regionu ogółem. Osiągnęła ona w latach 1998-2001 wskaźnik 79,6 (przy średniej dynamice dla kraju wynoszącej odpowiednio 83,5). W roku 2002 największy, prawie 25% spadek zatrudnienia w stosunku do roku poprzedniego wystąpił w górnictwie i kopalnictwie.

Tabela nr 106. **Struktura przeciętnego zatrudnienia w przemyśle w województwie małopolskim w latach 1998-2002**

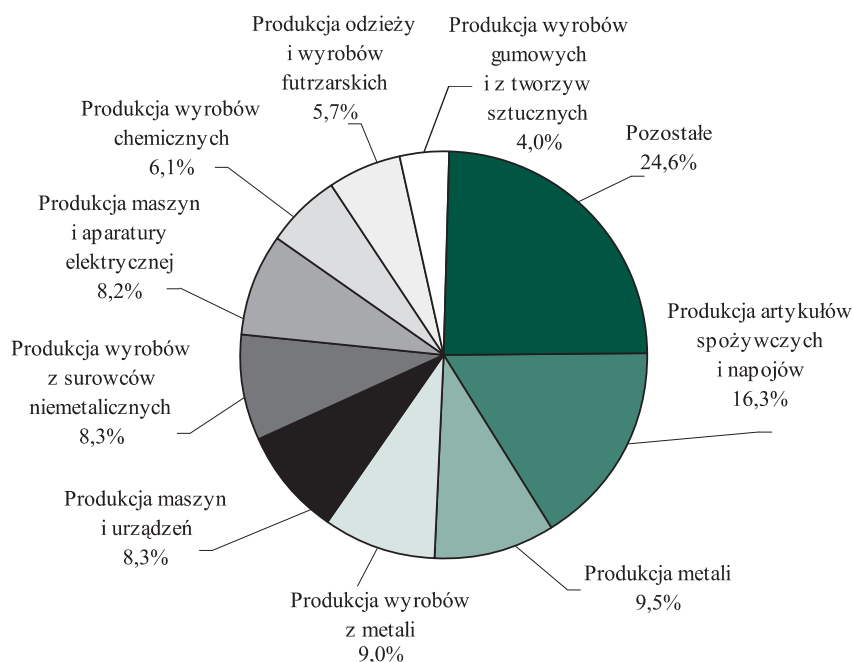
Wyszczególnienie (w osobach)	Lata					Dynamika 2002/1998
	1998	1999	2000	2001	2002	
Górnictwo i kopalnictwo	4 763	4 647	4 239	3 943	2 968	62,3
Przetwórstwo przemysłowe	205 159	194 037	172 341	163 258	156 786	76,4
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	11 699	11 494	11 416	10 416	10 909	93,2
Przemysł województwa ogółem	221 621	210 178	187 996	177 617	170 663	77,0
Ogółem sektor przedsiębiorstw w województwie	401 341	398 471	362 400	351 216	342 283	85,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000, kwiecień 2001, kwiecień 2002 r., czerwiec 2003 r.

Tabela nr 107. **Udział przeciętnego zatrudnienia w województwie na tle kraju w latach 1998-2002**

Wyszczególnienie	Udział w kraju (w %)				
	1998	1999	2000	2001	2002
Górnictwo i kopalnictwo	1,5	1,7	1,8	1,8	1,4
Przetwórstwo przemysłowe	7,9	7,7	7,5	7,5	7,7
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	4,7	4,8	4,9	4,6	4,8
Przemysł kraju ogółem	7,0	6,9	6,8	6,8	6,9
Ogółem sektor przedsiębiorstw w kraju	6,9	6,9	6,8	6,8	7,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji „Biuletyn statystyczny” Nr 12, GUS, Warszawa 2000, Nr 2 z 2001 r., Nr 5 z 2002 r. oraz Nr 6 z 2003 r.

Wykres nr 41. **Struktura przeciętnego zatrudnienia w głównych branżach działalności przetwórczej w Małopolsce w roku 2002**

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000, kwiecień 2001, kwiecień 2002 r. oraz czerwiec 2003 r.

Sytuacja ekonomiczna podmiotów działających w segmencie podstawowym tj. w branżach związanych z przetwórstwem przemysłowym zależy nie tylko od ich poziomu dostosowania do funkcjonowania w warunkach rynkowych, lecz także często jest silnie powiązana z cyklami wahań koniunkturalnych. Znaczna część tych jednostek zaliczana jest bowiem do „branż wrażliwych”.

W latach 1998-2002 w większości branż przetwórstwa przemysłowego zanotowano spadek zatrudnienia.

Szczególnie silna dynamika spadkowa w badanym okresie miała miejsce w produkcji sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych (54,2), włókiennictwie (55,2) oraz produkcji metali (56,2).

Tabela nr 108. **Struktura przeciętnego zatrudnienia wybranych branżach przetwórstwa przemysłowego w województwie małopolskim w latach 1998-2002**

Wyszczególnienie (w osobach)	Lata					Dynamika 2002/1998
	1998	1999	2000	2001	2002	
Produkcja artykułów spożywczych i napojów	33 160	32 499	29 283	26 351	25 571	77,1
Produkcja metali	26 483	24 625	19 470	16 389	14 887	56,2
Produkcja wyrobów z metali	17 302	16 302	14 242	14 230	14 037	81,1
Produkcja maszyn i urządzeń	19 261	18 041	15 839	15 074	13 037	67,7
Produkcja wyrobów z surowców niemetalicznych	14 178	14 383	13 787	14 161	13 027	91,9
Produkcja maszyn i aparatury elektrycznej	8 315	7 105	6 857	11 687	12 796	153,9
Produkcja wyrobów chemicznych	15 013	13 008	11 035	10 702	9 562	63,7
Produkcja odzieży i wyrobów futrzarskich	13 609	12 581	11 260	9 520	9 007	66,2
Produkcja wyrobów gumowych i z tworzyw sztucznych	6 780	6 731	6 157	5 624	6 259	92,3
Działalność wydawnicza; poligrafia i reprodukcja zapisanych nośników informacji	5 392	5 403	5 234	4 874	4 877	90,4
Produkcja mebli, pozostała działalność produkcyjna	6 100	6 215	5 135	4 894	4 758	78,0
Produkcja skór wyprawionych i wyrobów z nich	7 544	6 488	5 616	5 293	4 720	62,6
Produkcja drewna i wyrobów z drewna oraz ze słomy i wikliny	5 052	5 249	4 808	4 337	4 257	84,3
Produkcja pozostałego sprzętu transportowego	3 909	3 785	3 513	3 257	2 756	70,5
Włókiennictwo	4 835	4 247	3 691	3 136	2 668	55,2
Produkcja instrumentów medycznych, precyzyjnych i optycznych, zegarów i zegarków	2 783	2 765	2 735	2 579	2 274	81,7
Produkcja masy włóknistej oraz papieru	1 585	1 446	1 503	1 586	1 602	101,1
Produkcja koksu i produktów rafinacji ropy naftowej	---	---	---	1 112	1 017	---
Zagospodarowanie odpadów	---	---	---	839	988	---
Produkcja sprzętu i urządzeń radiowych, telewizyjnych i telekomunikacyjnych	1 772	1 571	1 387	1 171	960	54,2
Produkcja maszyn biurowych i komputerów	---	---	---	---	529	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000, kwiecień 2001, kwiecień 2002 oraz czerwiec 2003 r.

Zjawisku obniżania się liczby zatrudnionych w sektorze przemysłowym towarzyszą zmiany w strukturze zatrudnienia. Na obszarze województwa obserwuje się stopniowy wzrost udziału zatrudnionych w sektorze prywatnym przemysłu przy równoczesnym znacznie większym spadku zatrudnienia w sektorze publicznym.

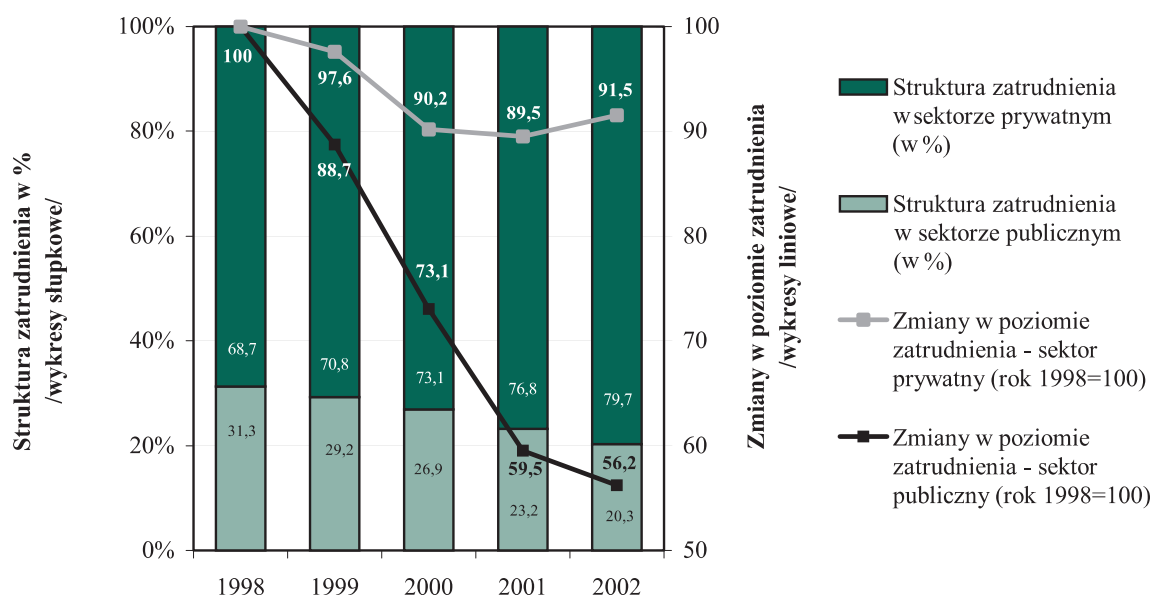
Tabela nr 109. **Struktura przeciętnego zatrudnienia w przemyśle województwa małopolskiego wg form własności w latach 1998-2002**

Wyszczególnienie (w osobach)	Lata					Dynamika 2002/1998
	1998	1999	2000	2001	2002	
Sektor publiczny						
Przemysł ogółem	69 266	61 473	50 600	41 223	34 561	56,2
Sektor prywatny						
Przemysł ogółem	152 355	148 705	137 396	136 394	136 102	91,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” styczeń 2000r., kwiecień 2001r., kwiecień 2002r. oraz czerwiec 2003r.

Wykres nr 42. Zmiany w strukturze zatrudnienia w przemyśle województwa małopolskiego w latach 1998-2002

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” styczeń 2000, marzec 2000, kwiecień 2001, kwiecień 2002 oraz czerwiec 2003r.

W roku 1998 w sektorze prywatnym zatrudnionych było 68,7% pracowników przemysłu, w roku 1999 - 70,8%, w roku 2000 – 73,1%, w roku 2001 – 76,8%, zaś w roku 2002 – 79,7%.

4. WYNIKI EKONOMICZNE PRZEMYSŁU

W latach 1998-2002 w przemyśle województwa występuje stały wzrost przychodów ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów. Jedynie w roku 2001 zanotowano przejściowy spadek przychodów o 1,6 mln zł, który został zrekompensowany w roku 2002 (wzrost o 1,9 mln zł). Jednocześnie w badanym okresie z nieco wyższą dynamiką wzrastały koszty własne sprzedanych produktów oraz wartość sprzedanych towarów i materiałów.

W latach 1998-2001 nastąpiło wyraźne załamanie wyników finansowych brutto oraz netto podmiotów przemysłowych, na które w największym stopniu wpłynęło pogorszenie wyników w sekcji przetwórstwa przemysłowego. W roku 2002 w przetwórstwie przemysłowym odnotowano poprawę wyników, natomiast trudna sytuacja utrzymywała się w górnictwie i kopalnictwie oraz wytwarzaniu i zaopatrywaniu w energię elektryczną, gaz i wodę.

Tabela nr 110. Wyniki ekonomiczne przemysłu województwa małopolskiego w latach 1998-2002

Wyszczególnienie (wartości w mln zł)	Lata					Dynamika 2002/1998
	1998	1999	2000	2001	2002	
Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów (bez przychodów operacyjnych i finansowych)	29 902,1	31 719,5	35 419,1	33 817,9	35 764,9	119,6
w tym:						
- górnictwo i kopalnictwo	340,3	371,1	400,1	345,3	324,7	95,4
- przetwórstwo przemysłowe	26 721,1	28 416,4	31 904,8	30 272,3	31 887,4	119,3
- wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	2 840,6	2 931,9	3 114,1	3 200,2	3 552,8	125,1

Koszt własny sprzedanych produktów oraz wartość sprzedanych towarów i materiałów	28 334,2	30 036,7	33 867,0	33 103,9	34 636,1	122,2
w tym:						
- górnictwo i kopalnictwo	378,5	391,3	407,6	408,1	340,3	89,9
- przetwórstwo przemysłowe	25 147,0	26 826,1	30 420,9	29 604,8	30 833,8	122,6
- wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	2 808,6	2 819,3	3 038,4	3 091,0	3 462,0	123,3
Wynik finansowy brutto	1 429,4	1 215,3	1 045,0	-110,7	131,5	9,2
w tym:						
- górnictwo i kopalnictwo	-3,1	21,1	20,2	-31,0	-11,4	369,6
- przetwórstwo przemysłowe	1 343,0	1 069,5	900,4	-130,6	227,5	16,9
- wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	89,4	124,6	124,3	50,8	-84,6	---
Wynik finansowy netto	865,5	600,1	666,4	-422,0	-111,3	---
w tym:						
- górnictwo i kopalnictwo	-10,3	10,1	10,4	-32,7	-11,2	---
- przetwórstwo przemysłowe	818,1	526,6	573,9	-415,0	6,1	0,7
- wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	57,6	63,3	82,0	25,7	-106,2	---

Objaśnienia:

Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów obejmują przychody ze sprzedaży produktów tj. kwoty należne z tytułu sprzedaży wyrobów gotowych i usług w podmiotach prowadzących działalność gospodarczą oraz przychody ze sprzedaży towarów i materiałów łącznie z kwotami należnymi z tytułu sprzedaży opakowań wielokrotnego użytku. Przychody ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów wpływające na wynik finansowy ustala się w wartości wyrażonej w rzeczywistych cenach sprzedaży z uwzględnieniem upustów, rabatów i bonifikat, bez podatku od towarów i usług (VAT).

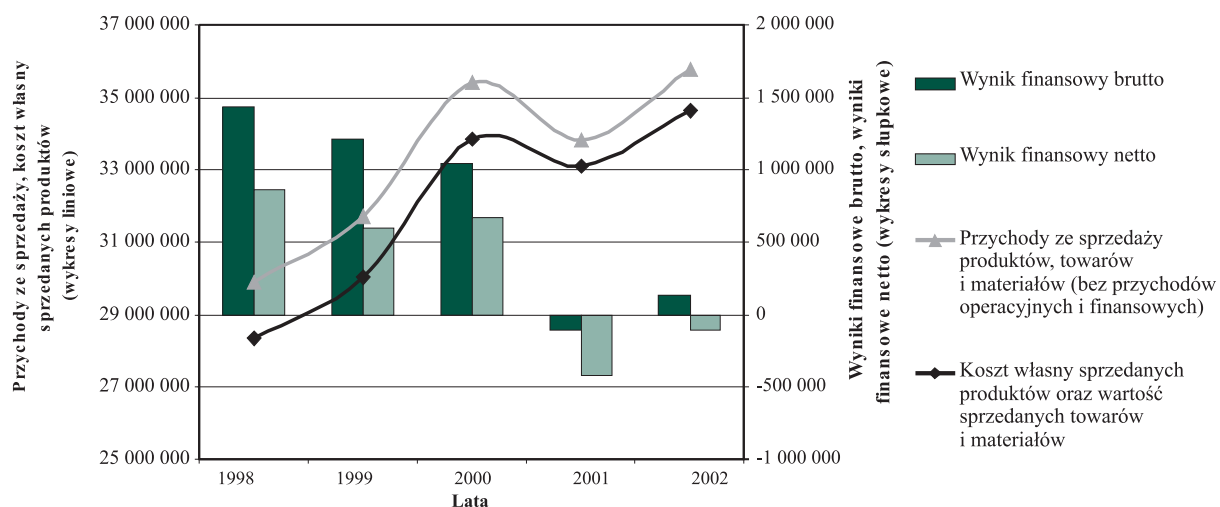
Koszt własny sprzedanych produktów oraz wartość sprzedanych towarów i materiałów obejmuje koszt wytworzenia sprzedanych produktów, koszty sprzedaży (z podatkiem akcyzowym), koszty ogólnego zarządu (lub koszty ogółem pomniejszone o koszt wytworzenia świadczeń na własne potrzeby jednostki i skorygowane o zmianę stanu produktów) oraz wartość sprzedanych towarów i materiałów.

Wynik finansowy brutto (zysk lub strata) jest to wynik na działalności gospodarczej, skorygowany o saldo zysków i strat nadzwyczajnych.

Wynik finansowy netto (zysk lub strata) otrzymuje się po pomniejszeniu wyniku finansowego brutto o obowiązkowe obciążenia.

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000r., kwiecień 2001r., kwiecień 2002r. oraz czerwiec 2003r.

Wykres nr 43. Wyniki ekonomiczne przemysłu województwa małopolskiego w latach 1998-2002 (w zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000r., kwiecień 2001r., kwiecień 2002r. oraz czerwiec 2003r.

Pogorszenie relacji ekonomicznych w przemyśle w latach 1998-2001 widoczne było również na przykładzie wzrastającego wskaźnika poziomu kosztów oraz obniżającego się wskaźnika rentowności obrotu brutto. Te negatywne tendencje zaobserwowano w górnictwie i kopalnictwie, a także w przetwórstwie przemysłowym mającym bezpośredni wpływ na poziom relacji ekonomicznych w całym sektorze przemysłowym. Te negatywne tendencje uległy zahamowaniu w roku 2002.

W podmiotach zajmujących się wytwarzaniem i zaopatrywaniem w energię elektryczną, gaz, wodę relacje te do roku 2000 były korzystne, jednak w latach 2001-2002 nastąpiło ich wyraźne pogorszenie.

Tabela nr 111. **Wskaźnik poziomu kosztów i wskaźnik rentowności obrotu brutto w przemyśle województwa w latach 1998-2002**

Wyszczególnienie	Wskaźnik poziomu kosztów (w %)					Wskaźnik rentowności obrotu brutto (w %)				
	1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002
Przemysł w województwie małopolskim ogółem	95,9	96,4	97,2	100,3	99,6	4,5	3,6	2,8	-0,3	0,4
w tym:										
- górnictwo i kopalnictwo	100,8	95,3	95,8	106,4	103,3	-0,8	4,7	4,2	-7,0	-3,3
- przetwórstwo przemysłowe	95,7	96,5	97,3	100,4	99,3	4,8	3,6	2,7	-0,4	0,7
- wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę	97,2	96,3	96,3	98,4	102,4	2,8	3,7	3,7	1,5	-2,3
Sektor przedsiębiorstw w województwie małopolskim ogółem	97,1	97,7	98,6	100,1	99,7	3,1	2,3	1,4	-0,1	0,3

Objaśnienia:

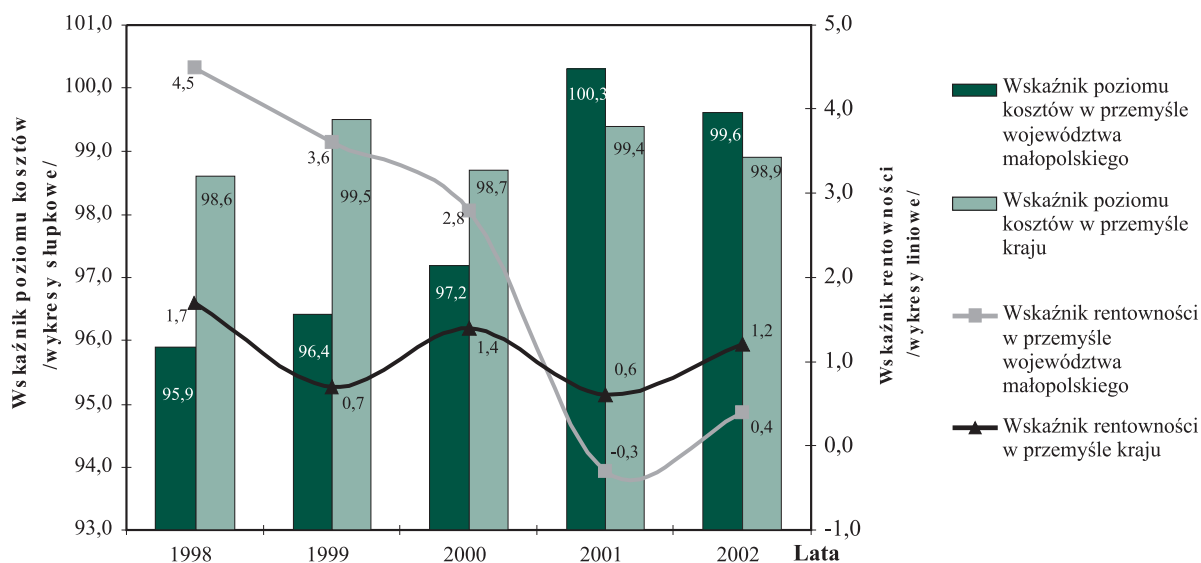
Wskaźnik poziomu kosztów jest to relacja kosztów uzyskania przychodów z całokształtu działalności do przychodów z całokształtu działalności.

Wskaźnik rentowności obrotu brutto jest to relacja wyniku finansowego brutto do przychodów z całokształtu działalności.

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000r., kwiecień 2001r., kwiecień 2002r. oraz czerwiec 2003r.

Relacje ekonomiczne w przemyśle Małopolski na tle wskaźników krajowych w latach 1998-2000 kształtowały się korzystnie, pomimo wzrostu w województwie wskaźnika poziomu kosztów w przemyśle oraz spadku wskaźnika rentowności. W roku 2001 relacje te uległy znacznemu pogorszeniu i pomimo lekkiej poprawy w roku 2002 na tle kraju obecnie kształtują się negatywnie.

Wykres nr 44. Wskaźnik poziomu kosztów oraz wskaźnik rentowności w przemyśle województwa małopolskiego na tle kraju w latach 1998-2002

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000 oraz kwiecień 2001, „Biuletyn statystyczny” Nr 2, GUS, Warszawa 2000 r., Nr 12 z 2000 r., Nr 2 z 2001 r., Nr 5 z 2002 r. oraz Nr 6 z 2003 r.

5. INWESTYCJE W PRZEMYŚLE

Nakłady inwestycyjne ogółem w województwie małopolskim w roku 2002 wyniosły 2 704,7 mln zł. W stosunku do roku 1998 nakłady te spadły o 1 478,6 mln zł. Najwyższy przyrost nakładów inwestycyjnych w stosunku do roku poprzedniego, wynoszący 729,8 mln zł miał miejsce w roku 1999, zaś największy spadek, aż o 2 075,2 mln zł, miał miejsce w roku 2001.

Tabela nr 112. Nakłady inwestycyjne ogółem w województwie w latach 1998-2002

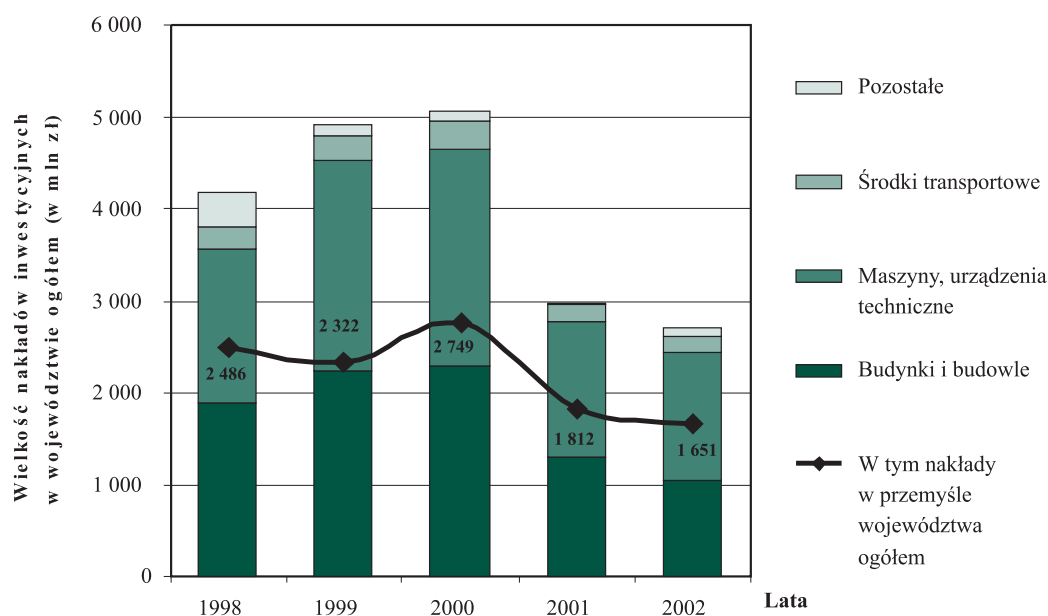
Wyszczególnienie (wartości w mln zł, w cenach bieżących)	Lata					Dynamika 2002/1998
	1998	1999	2000	2001	2002	
Nakłady inwestycyjne w województwie ogółem	4 183,3	4 913,1	5 056,5	2 981,3	2 704,7	64,7
W tym na środki trwałe	4 060,4	4 911,7	4 958,2	2 953,5	2 665,9	65,4
Budynki i budowle	1 888,0	2 227,2	2 282,6	1 291,0	1 041,9	55,2
Maszyny, urządzenia techniczne	1 675,9	2 286,6	2 359,4	1 477,6	1 384,6	82,6
Środki transportowe	246,0	287,6	306,9	184,7	194,0	78,8

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000 r., kwiecień 2001 r., kwiecień 2002 r. oraz czerwiec 2003 r.

Spośród ogółu nakładów inwestycyjnych poniesionych w regionie w roku 2002 ponad połowę środków – 51,2%, przeznaczono na zakup oraz modernizację maszyn i urządzeń technicznych, 38,5% związane było z realizacją budynków i budowli zaś 7,2% przeznaczono na zakupy środków transportowych.

W ogólnej strukturze nakładów inwestycyjnych w województwie 61,0% stanowią nakłady w przemyśle. Jest to wskaźnik wyższy niż średnia dla kraju wynosząca 51,7%.

Wykres nr 45. **Wielkość nakładów inwestycyjnych w Małopolsce ogółem, w tym nakłady w przemyśle w latach 1998-2002**

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000 r., kwiecień 2001 r., kwiecień 2002 r. oraz czerwiec 2003 r.

Udział nakładów inwestycyjnych w przemyśle województwa w roku 2002 stanowił 5,6% nakładów krajowych, zaś w przetwórstwie przemysłowym 6,7%.

W latach 1998-2000 udział Małopolski w krajowych nakładach inwestycyjnych zwiększył się o ok. 1%, jednak w okresie 2001-2002 zanotowano bardzo wyraźny 2,3% spadek udziału regionu. W przypadku nakładów w przemyśle w Małopolsce zanotowano udział najniższy od 1998 roku. Również w przypadku nakładów w przetwórstwie przemysłowym ich udział spadł poniżej poziomu notowanego w 1998 roku.

Tabela nr 113. **Nakłady inwestycyjne w przemyśle województwa na tle kraju w latach 1998-2002**

Wyszczególnienie (wartości w mln zł, ceny bieżące)	Lata					Dynamika 2002/1998
	1998	1999	2000	2001	2002	
Nakłady inwestycyjne w przemyśle województwa ogółem	2 485,9	2 322,2	2 749,1	1 812,3	1 650,8	66,4
Udział w nakładach krajowych (w %)	6,9	6,4	7,9	6,1	5,6	---
W tym nakłady w przetwórstwie przemysłowym	1 967,3	1 847,1	2 050,5	1 410,6	1 267,3	64,4
Udział w nakładach krajowych (w %)	7,5	7,4	8,6	7,3	6,7	---

Źródło: opracowanie własne na podstawie publikacji Urzędu Statystycznego w Krakowie „Biuletyn statystyczny województwa małopolskiego” marzec 2000 oraz kwiecień 2001 a także „Biuletynu statystycznego” Nr 2, GUS, Warszawa 2000 r., Nr 2 z 2001 r., Nr 5 z 2002 r. oraz Nr 6 z 2003 r.

6. NAJWIĘKSZE PRZEDSIĘBIORSTWA PRZEMYSŁOWE

Objaśnienia:

Lista nie zawiera szeregu zakładów, które ze względu na skalę sprzedaży lub skalę zatrudnienia mogłyby się na niej znaleźć, jednak nie zgłosiły swoich danych (do tej grupy należą np. kopalnie węgla „Janina” w Libiążu i „Brzeszcze” w Brzeszczach, Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego w Nowym Sączu, „Glinik” w Gorlicach, Fakro w Nowym Sączu, itd.).

Ponadto na liście zabrakło kilku podmiotów, które znajdowały się na niej w poprzednich latach.

W roku 2001 zestawienie nie obejmowało następujących firm:

- Philip Morris Polska S.A. w Krakowie, zajmujący się produkcją wyrobów tytoniowych (22 miejsce w roku 2000),
- Browary Okocim S.A. w Okocimiu wytwarzające piwo (359 miejsce w roku 2001) z uwagi na przeniesienie siedziby firmy do Warszawy,
- Elektrownia Siersza S.A. w Trzebiniu, zajmująca się wytwarzaniem i dystrybucją energii elektrycznej (396 miejsce w roku 2000),
- International Paper-Klucze S.A. w Kluczach wytwarzające papierowe artykuły gospodarstwa domowego, toaletowe i sanitarne (478 miejsce w roku 2000)¹.

W roku 2002 w zestawieniu nie znalazły się:

- Maspex sp. z o.o. w Wadowicach (218 miejsce w roku 2001) z uwagi na zmianę klasyfikacji podstawowej działalności z „produkcji kakao, czekolady i wyrobów cukierniczych” na „pozostałą sprzedaż hurtową”,
- Pol-Am Pack S.A. w Brzesku zajmujący się produkcją opakowań z metali lekkich (455 miejsce w roku 2001) z uwagi na niespełnienie kryterium przychodów,
- SGL Carbon S.A. w Nowym Sączu zajmujący się produkcją sprzętu elektrycznego (466 miejsce w roku 2001) z uwagi na niespełnienie kryterium przychodów.

Ponadto w roku 2002 na liście pojawiły się dwa nowe podmioty: Grupa Valeo w Zielonkach oraz Linde Gaz Polska sp. z o.o. w Krakowie².

---

¹ Źródło: lista 500 największych przedsiębiorstw w kraju wg dziennika „Rzeczpospolita”, wydanie z dnia 8 maja 2001 r. oraz z dnia 8 maja 2002 r.

² Źródło: lista 500 największych przedsiębiorstw w kraju wg dziennika „Rzeczpospolita”, wydanie z dnia 7 maja 2003 r.

Tabela nr 114. Największe przedsiębiorstwa przemysłowe województwa małopolskiego w 2002 r. wg kryterium przychodów na podstawie rankingu dziennika „Rzeczpospolita”

Lp	Nazwa przedsiębiorstwa (w nawiasach – miejsce na liście 500 największych firm w kraju)	Forma własności	Rodzaj działalności /EKD/	Przychody ze sprzedaży w tys. zł	Zatrudnienie	Wynik finansowy brutto (w tys.zł)	Udział eksportu w sprzedaży (w %)	Wskaźnik rentowności brutto (w %)
				(w nawiasach dane za rok 2001)				
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	PHS S.A. o/Huta im. Tadeusza Sendzimira, Kraków (58)	Skarb Państwa	Produkcja żeliwa i stali oraz stopów żelaza	21 793 34 (2 267 243,2)	9 003 (9 134)	-240 778 (-397 157,1)	15 (13,6)	-10,3 (-16,4)
2	Scandinavian Tobacco S.A., Myślenice (98)	Prywatna, zagraniczna	Produkcja wyrobów tytoniowych	1 345 176 (1 100 057,7)	898 (b.d.)	b.d. (b.d.)	0,1 (0,1)	b.d. (b.d.)
3	Zakład Energetyczny Kraków S.A., Kraków (101)	Skarb Państwa	Wytwarzanie i dystrybucja energii elektrycznej	1 309 106 (1 198 661,4)	2 360 (2 390)	19 371 (-35 698,5)	0,0 (0,0)	1,5 (-2,9)
4	Tele-Fonika Kable S.A., Kraków (124)	Prywatna	Produkcja izolowanych drutów i przewodów	1 109 856 (1 336 996)	1 665 (b.d.)	b.d. (36 379)	b.d. (52,2)	1,6 (2,4)
5	Delphi Automotive Systems Polska sp. z o.o., Kraków (142)	Zagraniczna	Produkcja wyposażenia elektrycznego do silników i pojazdów	1 019 612 (678 188,1)	3 302 (2 747)	48 232 (17 112,7)	81,3 (73,6)	4,7 (2,4)
6	Tele-Fonika KFK S.A., Myślenice (151)	Prywatna	Produkcja izolowanych drutów i przewodów	966 094 (691 242)	2 097 (b.d.)	b.d. (44 803)	b.d. (52,2)	b.d. (6,1)
7	Rafineria Trzebinia S.A., Trzebinia (154)	Państwowe osoby prawne, prywatna, Skarb Państwa	Wytwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej	957 183 (1 285 753,4)	170 (172)	61 415 (18 614,1)	1,6 (1,7)	6,4 (1,4)
8	Zakłady Azotowe w Tarnowie-Mościcach S.A., Tarnów (191)	Skarb Państwa	Produkcja pozostałych podstawowych chemikaliów organicznych	768 551 (841 688,1)	2 537 (3 408)	-74 610 (-187 840,1)	60,6 (57,5)	-9,1 (-21,4)
9	Can Pack S.A., Kraków (195)	Prywatna, zagraniczna	Produkcja opakowań z metali lekkich	750 772 (737 876,7)	816 (b.d.)	86 541 (13 426,7)	45,6 (0,0)	11,5 (1,7)
10	Firma Chemiczna Dwory S.A., Oświęcim (204)	Prywatna, Skarb Państwa	Produkcja tworzyw sztucznych w postaci surowej	719 653 (707 925,2)	1 707 (1 719)	13 005 (-32 655,9)	31,7 (34,2)	1,8 (-4,4)
11	Rafineria Nafty Glimar S.A., Gorlice (228)	Państwowe osoby prawne, prywatna, Skarb Państwa	Wytwarzanie produktów rafinacji ropy naftowej	651 739 (1 064 277,0)	566 (579)	8 124 (b.d.)	1,2 (0,0)	1,2 (b.d.)
12	Grupa Kęty S.A. GK, Kęty (234)	Prywatna, zagraniczna, Skarb Państwa	Produkcja aluminium	623 340 (582 910,0)	b.d. (b.d.)	61 266 (56 074,0)	b.d. (b.d.)	9,6 (8,9)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
13	Grupa Valeo, Zielonki (263)	Zagraniczna	Produkcja części i akcesoriów do pojazdów mechanicznych i ich silników	546 881	1 706	b.d.	b.d.	b.d.
14	Stalprodukt S.A. GK, Bochnia (266)	Prywatna, państwowe osoby prawne	Walcowanie na zimno	542 645 (574 790,0)	b.d. (1 438)	5 441 (1 001,0)	b.d. (b.d.)	1,0 (0,2)
15	Zakład Energetyczny Tarnów S.A., Tarnów (324)	Skarb Państwa	Wytwarzanie i dystrybucja energii elektrycznej	432 437 (410 097,8)	1 015 (1 014)	-19 510 (1 144,5)	0,0 (0,0)	-4,5 (0,3)
16	Elektrociepłownia Kraków S.A., Kraków (339)	Zagraniczna, Skarb Państwa	Wytwarzanie i dystrybucja pary wodnej i gorącej wody	401 268 (403 652,4)	669 (672)	43 161 (61 364,5)	0,0 (0,0)	10,6 (13,7)
17	Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Kraków S.A., Kraków (386)	Komunalna	Wytwarzanie i dystrybucja pary wodnej i gorącej wody	347 882 (337 193,1)	807 (823)	b.d. (8 040,2)	b.d. (0,0)	b.d. (2,3)
18	Elektrownia Skawina S.A., Skawina (394)	Zagraniczna, Skarb Państwa	Wytwarzanie i dystrybucja energii elektrycznej	342 184 (264 734,7)	705 (724)	-17 244 (-3 574,6)	0,0 (0,0)	-5,0 (-1,3)
19	Bolesław Zakłady Górniczo-Hutnicze, Bukowno (430)	Skarb Państwa	Produkcja ołowiu, cynku i cyny	315 506 (326 202,7)	2 151 (2 365)	-15 868 (403,6)	19,5 (22,2)	-4,7 (0,1)
20	Linde Gaz Polska sp. z o.o., Kraków (468)	Zagraniczna	Produkcja gazów technicznych	281 687	813	25 587	2,0	8,7
21	Optimus S.A. GK, Nowy Sącz (478)	Zagraniczna, prywatna	Produkcja komputerów i innych urządzeń do przetwarzania informacji	278 328 (534 536,4)	b.d. (442)	-44 555 (-3 608,7)	b.d. (10,5)	-15,5 (-0,55)

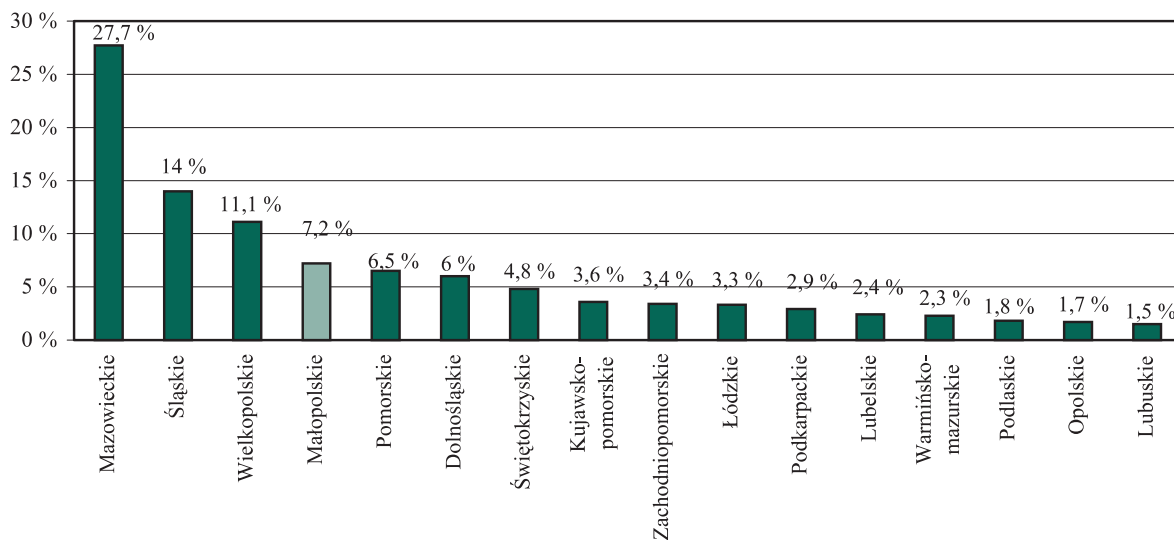
Źródło: lista 500 największych przedsiębiorstw w kraju wg dziennika „Rzeczpospolita”, wydanie z dnia 8 maja 2002 r. oraz z dnia 7 maja 2003 r.

V. BUDOWNICTWO

1. STRUKTURA I PRODUKCJA PRZEDSIĘBIORSTW BUDOWLANO - MONTAŻOWYCH

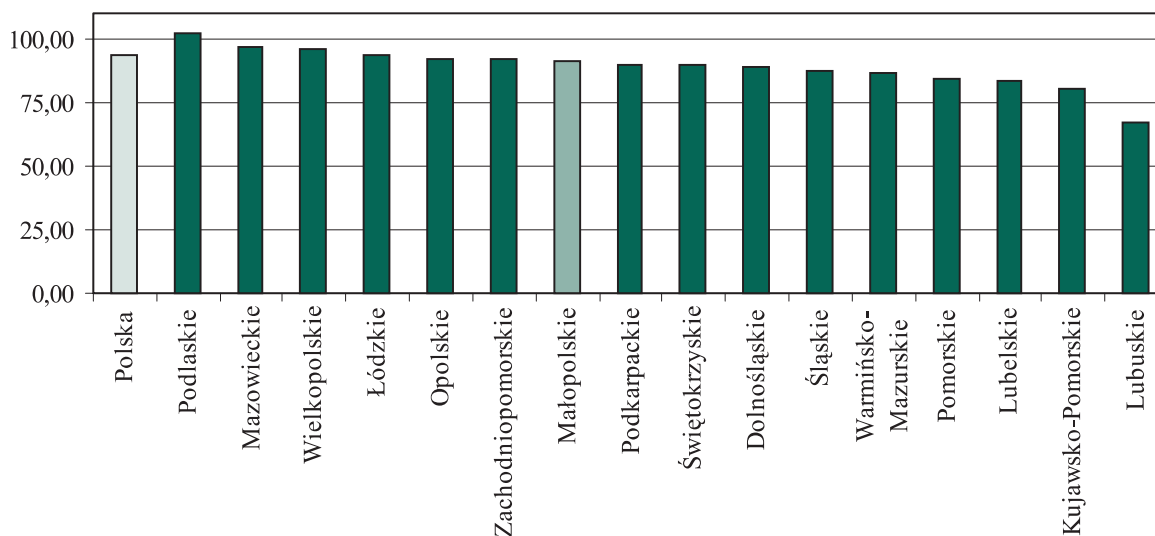
W 2002 roku województwo małopolskie uplasowało się na 4 miejscu w Polsce pod względem produkcji sprzedanej budownictwa, za województwami: mazowieckim, śląskim i wielkopolskim. W 2002 r. odnotowano spadek produkcji sprzedanej budownictwa.

Wykres nr 46. Uszeregowanie województw pod względem udziału w ogólnej wartości produkcji sprzedanej budownictwa w 2002 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wykres nr 47. Wskaźnik dynamiki produkcji sprzedanej w latach 2001-2002 (rok 2001 = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W latach 2000-2002 w małopolskim budownictwie nastąpił spadek wartości produkcji sprzedanej:

- 6,2 mld zł w 2000 r.,
- 5,5 mld zł w 2001 r.,
- 5,0 mld zł w 2002 r..

Dzieje się tak pomimo wzrostu ilości przedsiębiorstw działających w tej branży:

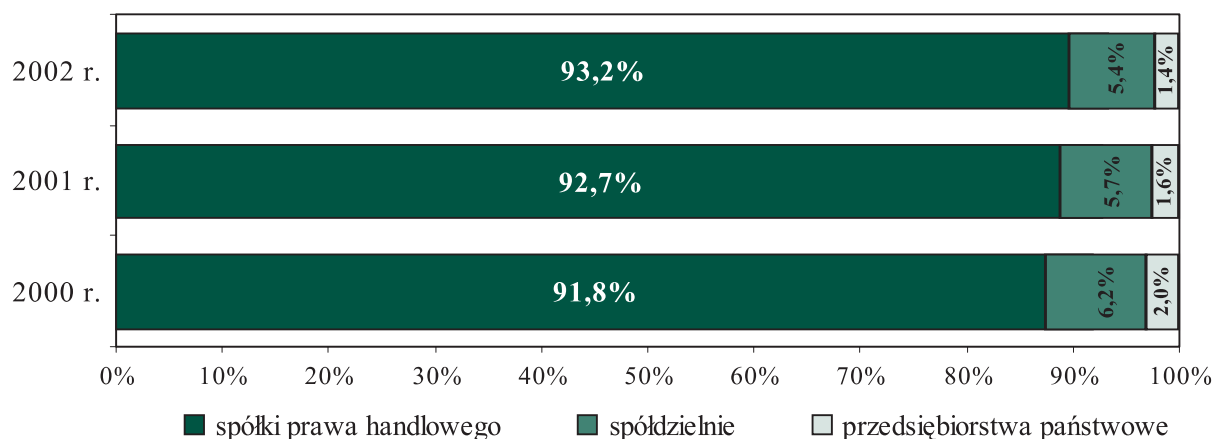
- 1 513 przedsiębiorstwa w 2000 r.,
- 1 634 przedsiębiorstwa w 2001 r.,
- 1 744 przedsiębiorstwa w 2002 r..

Powolnym zmianom ulega struktura własnościowa. W dalszym ciągu obserwuje się wzrost udziału spółek prawa handlowego:

- 1 389 spółek w 2000 r.,
- 1 515 spółek w 2001 r.,
- 1 626 spółek w 2002 r.

Praktycznie na stałym poziomie utrzymuje się ilość spółdzielni (94 w 2000 r., 93 w 2001 r., 94 na koniec 2002 r.), a nieznacznie zmniejsza się ilość przedsiębiorstw państwowych (30 w 2000 r., 26 w 2001 r., 24 na koniec 2002 r.).

Wykres nr 48. **Podmioty gospodarki narodowej w Małopolsce w budownictwie według formy prawnej w latach 2000 – 2002**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

2. PRODUKCJA BUDOWLANO - MONTAŻOWA

W 2002 roku budowlane podmioty gospodarcze o liczbie pracujących 10 i więcej osób wykonały produkcję budowlano-montażową obejmującą roboty o charakterze inwestycyjnym i remontowym o łącznej wartości 2 878,3 mln zł. Produkcja ta była niższa o 836,4 mln zł (o 25,6%) od uzyskanej w 2001 roku.

W ciągu 12 miesięcy 2002 r. przychody ze sprzedaży wyrobów i usług w przedsiębiorstwach budowlanych osiągnęły poziom 5 013,1 mln zł (w cenach bieżących) i były niższe o 8,4% w porównaniu z analogicznym okresem 2001 r.

Przychód ze sprzedaży przypadający na jednego zatrudnionego w budownictwie w okresie styczeń-grudzień 2002 r. wyniósł 150,0 tys. zł i był wyższy niż przed rokiem o 6,4%.

Tabela nr 115. **Produkcja budowlano - montażowa^{a)} w latach 2001 - 2002 (w mln zł)**

Wyszczególnienie		Ogółem	Roboty o charakterze inwestycyjnym	Remonty i pozostałe roboty
Ogółem	2001	3 269,4	2 433,0	836,3
	2002	2 878,3	2 025,9	852,4
Sektor publiczny	2001	264,1	125,2	138,9
	2002	249,8	100,8	149,0
Sektor prywatny	2001	3 005,3	2 307,8	697,5
	2002	2 628,5	1 925,2	703,4
w tym:				
wznoszenie obiektów budowlanych, inżynieria lądowa i wodna	2001	2 711,2	2 008,4	702,8
	2002	2 431,0	1 689,5	741,6
wykonywanie instalacji budowlanych	2001	484,7	359,2	125,6
	2002	363,8	268,9	95,0
wykonywanie robót budowlanych wykończeniowych	2001	24,6	18,5	6,1
	2002	31,9	19,7	12,2

a) zrealizowana systemem zleceńiowym przez podmioty budowlane

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Tabela nr 116. **Produkcja budowlano - montażowa^{a)} według rodzaju obiektów budowlanych w 2002 r. (w mln zł)**

Rodzaje obiektów	Ogółem	Roboty o charakterze inwestycyjnym	Remonty i pozostałe roboty
Ogółem	2 878,3	2 025,9	852,4
Budynki mieszkalne	424,6	362,2	62,4
w tym o dwóch mieszkaniach i wielomieszkaniowe	323,3	290,6	32,7
Budynki niemieszkalne	953,6	747,2	206,4
w tym:			
hotele i budynki zakwaterowania turystycznego	124,9	114,1	10,8
handlowo-usługowe	157,6	137,5	20,1
transportu i łączności	20,4	13,7	6,7
przemysłowe i magazynowe	239,9	170,3	69,5
obiekty kulturalne, edukacyjne, kultury fizycznej, opieki medycznej, szpitale	264,9	208,7	56,2
Obiekty inżynierii lądowej i wodnej	1 500,2	916,6	583,7
w tym:			
autostrady, drogi ekspresowe, ulice i drogi pozostałe	539,2	255,8	283,4
drogi kolejowe	69,1	35,6	33,6
mosty, wiadukty i estakady, tunele i przejścia nadziemne i podziemne	99,2	49,4	49,8
budowle wodne	122,7	76,1	46,6
rurociągi i linie telekomunikacyjne oraz linie elektroenergetyczne dalekiego zasięgu	142,4	99,7	42,7
rurociągi sieci rozdzielczej i linie kablowe rozdzielcze	268,5	240,3	28,2
w tym oczyszczalnie ścieków	76,0	69,0	7,0
budowle sportowe i rekreacyjne	29,1	25,8	3,3

a) zrealizowana systemem zleceńowym przez podmioty budowlane

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

3. ZATRUDNIENIE I WYNAGRODZENIE

Pod względem liczby zatrudnionych w sektorze budownictwa województwo małopolskie zajmowało w 2002 roku czwartą pozycję (33 426 osób) po województwach: śląskim (81 509 osób), mazowieckim (70 909 osób) i wielkopolskim (42 727 osób).

Tabela nr 117. **Przeciętne zatrudnienie w budownictwie w latach 1999 - 2002**

	Przeciętne zatrudnienie w tys. osób			
	1999	2000	2001	2002
Polska	585	522	481	421
Śląskie	114	94	87	81
Mazowieckie	94	84	78	71
Wielkopolskie	52	48	47	43
Małopolskie	44	42	39	33
Dolnośląskie	46	40	37	31
Pomorskie	32	29	28	23
Łódzkie	26	23	22	20
Kujawsko-Pomorskie	25	24	24	19
Podkarpackie	28	26	22	18
Zachodniopomorskie	22	21	20	16
Lubelskie	22	21	18	15
Warmińsko-Mazurskie	17	16	15	13
Świętokrzyskie	20	19	16	13
Lubuskie	12	11	11	8
Opolskie	14	12	10	8
Podlaskie	12	10	9	7

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W okresie styczeń-grudzień 2002 r. przeciętne zatrudnienie w budownictwie wyniosło 33,4 tys. osób, czyli obniżyło się o 14% w porównaniu do poziomu z 2001 r. Przeciętne zatrudnienie w sektorze budownictwa w Małopolsce w 2002 r. wynosiło 7,93% zatrudnionych w tym sektorze w Polsce, co oznacza, że zmniejszyło się o 14%, a spadek ten był głębszy niż średnio w kraju o 1,7 pkt.

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w budownictwie w roku 2002 r. wynosiło 1 870,36 zł i było wyższe o 0,8% od wynagrodzenia z 2001 r.

4. FINANSE PRZEDSIĘBIORSTW BUDOWLANYCH

W 2002 r. w stosunku do roku poprzedniego przedsiębiorstwa budowlano-montażowe uzyskały przychody netto ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów niższe o 17% (650,7 mln zł), koszt własny sprzedanych produktów, towarów i materiałów zmalał o 16,6% (618,6 mln zł), a ich wynik finansowy ze sprzedaży produktów, towarów i materiałów spadł aż o 33,9% (32,2 mln zł).

Zysk brutto zmalał o 16% (21,2 mln zł), strata brutto zmalała o 28,1% (36,9 mln zł), natomiast wynik finansowy brutto, który w 2001 roku był bliski zeru, wzrósł o 2 616,7% (15,7 mln zł).

Tabela nr 118. Wynik finansowy netto przedsiębiorstw w budownictwie

	Budownictwo	Wznoszenie kompletnych obiektów lub ich części; inżynieria lądowa i wodna	Wykonywanie instalacji budowlanych
Zysk netto w mln zł			
2001 I-XII	98,2	87,5	9,7
2002 I-XII	86,0	79,5	6,3
Strata netto w mln zł			
2001 I-XII	132,1	108,7	22,9
2002 I-XII	89,1	75,4	11,2
Wynik finansowy netto w mln zł			
2001 I-XII	-38,6	-32,7	-5,0
2002 I-XII	-3,1	4,1	-4,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Zysk netto zmalał o 12,4% (12,2 mln zł), strata netto zmalała o 32,6% (43 mln zł), natomiast wynik finansowy netto wzrósł o 92% (35,5 mln zł), a w kategorii wznoszenie kompletnych obiektów lub ich części; inżynieria lądowa i wodna, zanotowano dodatni wynik finansowy netto.

Tabela nr 119. Relacje ekonomiczne oraz struktura w budownictwie według uzyskanych wyników finansowych

	Budownictwo	Wznoszenie kompletnych obiektów lub ich części; inżynieria lądowa i wodna	Wykonywanie instalacji budowlanych
Wskaźnik rentowności ze sprzedaży w %			
2001 I-XII	2,5	3,0	-0,3
2002 I-XII	2,0	2,6	-1,7
Wskaźnik poziomu kosztów w %			
2001 I-XII	99,9	99,7	101,2
2002 I-XII	99,5	99,2	101,0
Wskaźnik rentowności obrotu brutto w %			
2001 I-XII	0,0	0,3	-1,9
2002 I-XII	0,5	0,8	-1,0
Wskaźnik rentowności obrotu netto w %			
2001 I-XII	-0,8	-0,6	-2,5
2002 I-XII	-0,1	0,1	-1,6
Wskaźnik płynności finansowej I stopnia w %			
2001 I-XII	20,1	20,3	20,0
2002 I-XII	17,4	18,3	20,3

Wskaźnik płynności finansowej II stopnia w %			
2001 I-XII	99,6	97,3	118,5
2002 I-XII	89,2	93,4	96,5
Liczba przedsiębiorstw objętych badaniem			
2001 I-XII	196,0	165,0	27,0
2002 I-XII	160,0	136,0	20,0
Udział liczby przedsiębiorstw wykazujących zysk netto w ogólnej liczbie przedsiębiorstw w %			
2001 I-XII	68,9	68,5	70,4
2002 I-XII	71,3	72,1	70,0
Udział przychodów przedsiębiorstw wskazujących zysk netto w przychodach z całokształtu działalności w %			
2001 I-XII	75,4	73,3	85,0
2002 I-XII	75,1	75,5	89,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

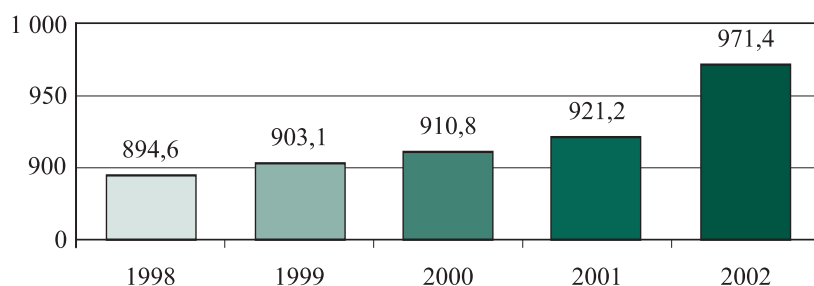
VI. BUDOWNICTWO MIESZKANIOWE

1. ZASOBY MIESZKANIOWE

W województwie małopolskim w 2002 roku, jak wynika z raportu z wyników narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań, zlokalizowanych było 985,9 tysięcy mieszkań¹ o łącznej powierzchni użytkowej 70 488,3 tys. m², w których znajdowało się 3 674,4 tys. izb. Liczba mieszkań w województwie małopolskim stanowiła ok. 7,8% wszystkich mieszkań w Polsce, co dało Małopolsce pod tym względem 5 miejsce w kraju, za województwami: mazowieckim (o największej liczbie mieszkań – 1 815,4 tys.), śląskim (1 654,2 tys.), wielkopolskim (1 013,3 tys.) i dolnośląskim (989,6 tys.).

W 2002 roku zasoby mieszkaniowe² województwa małopolskiego wynosiły 971,4 tys. mieszkań, z tego ponad połowa - 57,4% zlokalizowana była w miastach.

Wykres nr 49. **Zasoby mieszkaniowe w województwie małopolskim w latach 1998 – 2002**
(w tysiącach)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie

Z ogólnej liczby spisanych mieszkań 908,8 tys. to mieszkania zamieszkane o łącznej powierzchni użytkowej 66 010,0 tys. m² i 3 444,5 tys. izb. Mieszkania te stanowiły 92,2% ogółu mieszkań. Więcej niż połowa mieszkań zamieszkałych znajdowała się w miastach - 57,7%. Mieszkania zamieszkane stale stanowiły 98,9% ogółu mieszkań zamieszkałych i mieszkało w nich 3 185,2 tys. osób (czyli 98,5% ogółu ludności województwa).

Mieszkań niezamieszkałych było natomiast 77,2 tysiące (o łącznej powierzchni użytkowej 4 478,3 tys. m² i 229,9 tys. izb). Największy udział wśród mieszkań niezamieszkałych, które były przeznaczone do stałego zamieszkania, stanowiły tzw. mieszkania wolne - do wtórnego zasiedlenia (43,1%) oraz zasoby nowe jeszcze niezasiedlone (38,2%).

¹ Za raportem z wyników narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań w 2002 roku przyjęto rozróżnienie na mieszkania i zasoby mieszkaniowe. Zgodnie z definicją zawartą w raporcie mieszkanie jako jednostka spisowa, jest to lokal składający się z jednej lub kilku izb, łącznie z pomieszczeniami pomocniczymi, wybudowany lub przebudowany do celów mieszkalnych, konstrukcyjnie wydzielony (trwałymi ścianami) w obrębie budynku, do którego to lokalu prowadzi niezależne wejście z klatki schodowej, ogólnego korytarza, wspólnej sieni bądź z ulicy, podwórza lub ogrodu.

² Zgodnie z definicją zawartą w ww. raporcie do zasobów mieszkaniowych zaliczono mieszkania zamieszkane i niezamieszkałe, które w przyszłości mogą stać się mieszkaniami zamieszkanymi, tj. mieszkania przeznaczone do stałego zamieszkania (bez mieszkań wykorzystywanych wyłącznie do prowadzenia działalności gospodarczej oraz mieszkań przeznaczonych do rozbiórki i opuszczonych) oraz mieszkania przeznaczone do czasowego lub sezonowego zamieszkania (tzw. drugie mieszkanie).

Przeciętnie w jednym mieszkaniu przebywało 3,54 osoby, co jest wskaźnikiem gorszym niż średnia dla kraju wynosząca 3,25 i uplasowało Małopolskę na przedostatnim miejscu spośród wszystkich województw. Większe zagęszczenie osób w mieszkaniach występuje jedynie w województwie podkarpackim – 3,77, natomiast najlepszą sytuację mają pod tym względem mieszkańcy województwa łódzkiego, gdzie przypada 2,98 osoby na mieszkanie.

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań zamieszkałych wynosiła w 2002 roku 72,9 m², co jest wskaźnikiem większym o 4,3 m² od średniej krajowej, która wynosi 68,6 m². Jak wynika z analizy, województwo małopolskie również w tym przypadku znalazło się na 5 miejscu w kraju, a mieszkania o większej przeciętnej powierzchni użytkowej znajdowały się jedynie w województwach: opolskim - 76,8 m², podkarpackim - 76,3 m², wielkopolskim 75,9 m² i lubelskim - 73,3 m².

Statystyczny mieszkaniec Małopolski miał do dyspozycji 20,4 m² powierzchni użytkowej mieszkania, czyli o 0,6 m² mniej niż wskazuje średnia dla całej Polski – 21 m². Przeciętna powierzchnia mieszkania była tym większa im mniejsza urbanizacja terenu, stąd mieszkania zlokalizowane na wsi miały większą przeciętną powierzchnię użytkową o 26,8 m² niż mieszkania w miastach. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań zamieszkałych w miastach wynosiła 61,3 m², podczas gdy na wsi aż 88,1 m². Wskaźniki te są zbliżone do średniej krajowej, gdzie przeciętna powierzchnia mieszkania na wsi była większa o 24,1 m² od mieszkania w mieście.

Tabela nr 120. Zasoby mieszkaniowe w 2002 roku

	Mieszkania			Izby w mieszkaniach			Powierzchnia użytkowa mieszkań			Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań zamieszkałych
	ogółem	zamieszkałe	niezamieszkałe	ogółem	zamieszkałe	niezamieszkałe	ogółem	zamieszkałe	niezamieszkałe	
	w tysiącach						w tysiącach m ²			
Województwo Małopolskie	985,9	908,8	77,2	3 674,4	3 444,5	229,9	70 488,3	66 010,0	4 478,3	72,6
Miasta	562,5	524,2	38,3	1 929,8	1 824,2	105,6	34 088,8	32 131,8	1 957,0	61,3
Wieś	423,4	384,6	38,8	1 744,6	1 620,3	124,3	36 399,5	33 878,2	2 521,3	88,1

Źródło: raport z wyników narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań w 2002 roku.

2. MIESZKANIA ODDANE DO UŻYTKU

W 2002 roku oddano do użytku w województwie małopolskim 9 735 mieszkań, co oznacza spadek o 7,5% w stosunku do roku 2001 (w całym kraju odnotowano spadek o 7,9%).

W porównaniu z rokiem 2001 zmniejszyła się znacznie – o 16% różnica pomiędzy liczbą mieszkań oddanych do użytku w mieście i na wsi. Pomimo to w dalszym ciągu większość nowych mieszkań, czyli ok. 57% została przekazana do użytku w miastach, podczas gdy na wsi oddano 43% nowych mieszkań.

Mieszkania oddane do użytku na terenie województwa małopolskiego stanowiły 10% efektów uzyskanych w kraju.

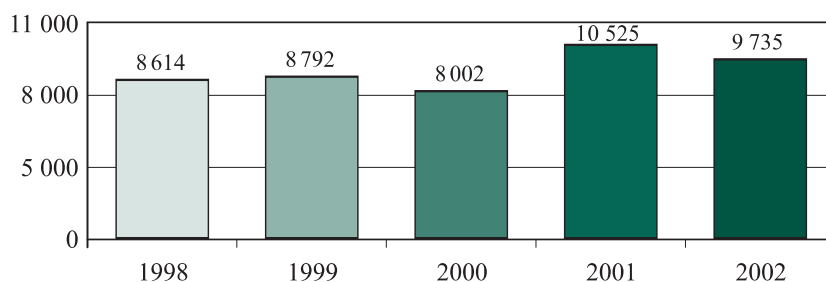
Spadek efektów dotyczył:

- budownictwa przeznaczonego na sprzedaż lub wynajem, w którym oddano do użytku 1 589 mieszkań, tj. o 52% mniej niż w roku 2001,
- budownictwa spółdzielczego, w którym oddano do użytku 718 mieszkań, tj. o 57% mniej niż w roku 2001.

Wzrost poziomu efektów dotyczył natomiast:

- budownictwa indywidualnego, w którym oddano do użytku 6 242 mieszkań, tj. o 1 457 więcej niż w roku 2001 (30%),
- budownictwa społecznego czynszowego, w którym oddano do użytku 1 117 mieszkań, tj. prawie dwukrotnie więcej niż w roku 2001.

Wykres nr 50. **Mieszkania oddane do użytku w województwie małopolskim w latach 1998 - 2002**

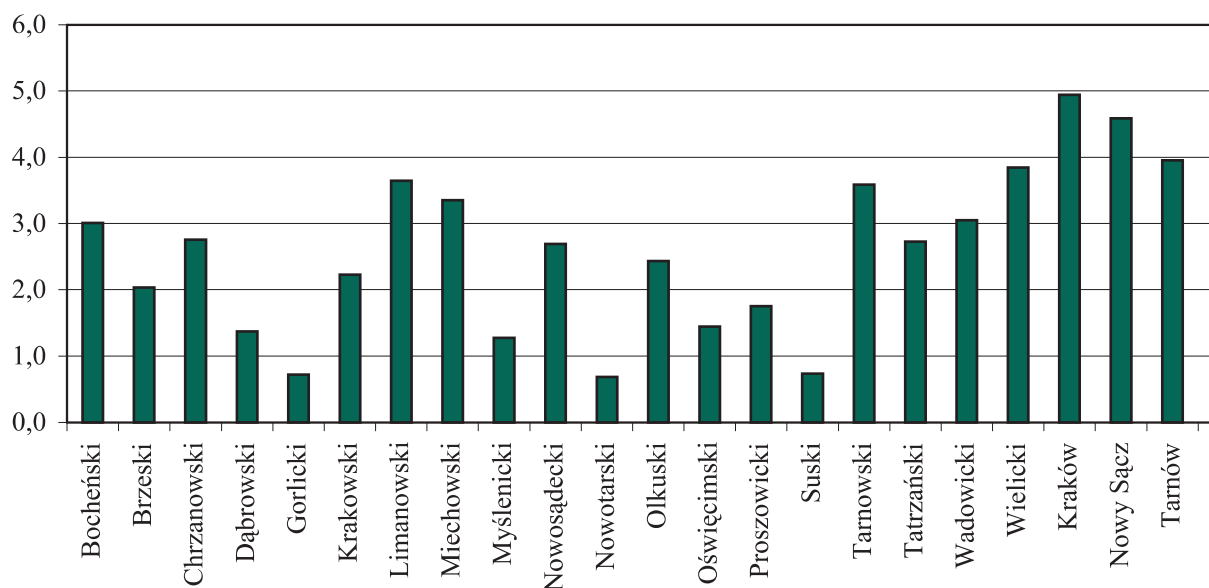

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie.

Na 1 000 ludności zamieszkującej województwo małopolskie przypadły w 2002 roku 3,0 mieszkania oddane do użytku. Wskaźnik ten uległ spadkowi w porównaniu z rokiem 2001 o 0,3 punktu. Spadek ten jest związany z gwałtownym zmniejszeniem - o 1,3 punktu - ilości mieszkań oddanych na terenie miast, gdzie na 1 000 mieszkańców przekazano w 2002 roku do użytku 3,4 mieszkania. Natomiast na terenie wsi wskaźnik ten wzrósł do 2,6 mieszkania (wzrost o 0,8 punktu). Wyższy wskaźnik od średniej wojewódzkiej, osiągnęły: powiat Wielicki - 4,9, miasto Kraków - 4,6 i miasto Nowy Sącz - 4,0 mieszkania. Natomiast najniższe wskaźniki zanotowano, podobnie jak w zeszłym roku, w powiatach: proszowickim, dąbrowskim i nowosądeckim - po 0,7.

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania oddanego do użytku w 2002 roku wynosiła 104,8 m² i wzrosła w porównaniu do ubiegłego roku w województwie o 17,1 m² (w całym kraju o 13,3 m²). Większe mieszkania były wciąż oddawane na terenach wiejskich, gdzie przeciętna powierzchnia użytkowa jednego mieszkania wynosiła 134,0 m² i była o 51,3 m² większa niż w mieście (82,7 m²). W porównaniu do poprzedniego roku znacząco wzrosła przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania przekazanego do użytkowania w mieście o 12,1 m², podczas gdy ten sam wskaźnik niewiele zmienił się w przypadku wsi (wzrost jedynie o 0,2 m²). Najmniejsze mieszkania oddano do użytku w 2002 roku w mieście Krakowie - przeciętna powierzchnia użytkowa 63,1 m², powiecie proszowickim - 88,8 m² oraz mieście Nowym Sączu - 96,9 m². Największe mieszkania przekazano do użytkowania w powiecie chrzanowskim - 143 m².

Wykres nr 51. Mieszkania oddane do użytku w 2002 roku na 1000 ludności wg powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie.

Tabela nr 121. Mieszkania oddane do użytku w latach 1998 - 2002

		Liczba mieszkań	Liczba izb	Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	Przeciętna powierzchnia mieszkania w m ²	Mieszkania oddane na 1000 ludności
Województwo Małopolskie	1998	8 614	39 643	881 719	102,4	2,7
	1999	8 792	37 118	819 105	93,2	2,7
	2000	8 002	34 943	800 193	100,0	2,5
	2001	10 525	41 644	923 447	87,7	3,2
	2002	9 735	43 793	1 020 687	104,8	3,0
Miasta	1998	5 399	21 688	467 283	86,5	1,9
	1999	6 009	21 643	456 180	75,9	1,9
	2000	5 350	19 983	447 844	83,7	3,3
	2001	7 670	25 623	541 379	70,6	4,7
	2002	5 537	20 308	458 177	82,7	3,4
Wieś	1998	3 215	17 955	414 436	128,9	2,1
	1999	2 783	15 475	362 925	130,4	1,7
	2000	2 652	14 960	352 349	132,9	1,7
	2001	2 855	16 021	382 068	133,8	1,8
	2002	4 198	23 485	562 510	134,0	2,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie.

Tabela nr 122. Mieszkania oddane do użytku w latach 1998 - 2002

	Liczba Mieszkań					Liczba izb					Powierzchnia użytkowa w m ²					Przeciętna powierzchnia mieszkania w m ²					Mieszkania oddane na 1000 ludności				
	1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002	1998	1999	2000	2001	2002
Województwo Małopolskie	8 614	8 792	8 002	10 527	9 735	39 643	37 118	34 943	41 664	43 793	881 719	819 105	800 193	913 447	1 020 687	102,4	93,2	100,0	86,8	104,8	2,7	2,7	2,5	3,2	3,0
Bocheński	191	195	182	202	199	1 073	1 025	1 004	1 122	1 141	24 815	22 829	21 754	22 416	25 830	129,9	117,1	119,5	111,0	129,8	2	2	1,9	2	2,0
Brzeski	182	242	165	174	246	1 092	1 310	995	1 080	1 370	24 953	28 762	22 852	14 517	32 176	137,1	118,9	138,5	83,4	130,8	2	2,7	1,8	1,9	2,8
Chrzanowski	128	100	113	225	177	760	610	677	990	1 091	18 078	13 825	15 881	21 485	25 319	141,2	138,3	140,5	95,5	143,0	1	0,8	0,9	1,7	1,4
Dąbrowski	44	43	70	40	42	241	265	305	242	258	4 965	5 822	5 977	5 357	5 766	112,8	135,4	85,4	133,9	137,3	0,7	0,7	1,2	0,7	0,7
Gorlicki	264	230	153	203	237	1 365	1 197	778	949	1 229	27 725	27 256	18 104	22 160	28 753	105,0	118,5	118,3	109,2	121,3	2,4	2,1	1,4	1,9	2,2
Krakowski	586	497	508	645	869	3 233	2 717	2 812	3 483	4 779	86 702	74 259	72 118	89 070	123 037	148,0	149,4	142,0	138,1	141,6	2,5	2,1	2	2,7	3,6
Limanowski	164	177	175	179	398	966	996	1 055	1 045	2 302	19 472	21 055	22 531	22 216	49 243	118,7	119,0	128,7	124,1	123,7	1,4	1,5	1,5	1,5	3,4
Miechowski	51	45	47	49	66	267	217	239	243	378	6 086	5 750	5 584	6 295	8 725	119,3	127,8	118,8	128,5	132,2	1	0,8	0,9	0,9	1,3
Mysłenicki	233	179	156	199	306	1 286	918	826	887	1 596	28 875	21 218	19 550	20 545	38 562	123,9	118,5	125,3	103,2	126,0	2,1	1,6	1,4	1,7	2,7
Nowosądecki	147	180	223	143	132	798	814	948	675	690	20 105	18 679	20 468	16 791	16 478	136,8	103,8	91,8	117,4	124,8	0,8	0,9	1,2	0,7	0,7
Nowotarski	377	406	356	421	435	2 129	2 232	2 053	2 229	2 433	46 922	49 237	46 561	52 313	58 589	124,5	121,3	130,8	124,3	134,7	2,1	2,3	2	2,3	2,4
Olkuski	166	136	123	107	166	858	749	651	603	854	19 202	17 676	14 854	14 010	20 218	115,7	130,0	120,8	130,9	121,8	1,3	1,1	1	0,9	1,4
Oświęcimski	238	299	264	197	269	1 345	1 224	1 434	1 085	1 443	30 593	27 145	31 154	25 539	35 331	128,5	90,8	118,0	129,6	131,3	1,5	1,9	1,7	1,3	1,8
Proszowicki	28	22	20	25	32	134	97	111	92	116	3 837	2 955	3 029	3 005	2 842	137,0	134,3	151,5	120,2	88,8	0,6	0,5	0,5	0,6	0,7
Suski	268	148	156	171	291	1 572	808	893	966	1 607	33 228	17 961	20 960	23 053	39 287	124,0	121,4	134,4	134,8	135,0	3,3	1,8	1,9	2,1	3,6
Tarnowski	367	325	297	301	496	2 105	1 960	1 699	1 763	2 832	45 299	44 334	39 137	40 125	66 731	123,4	136,4	131,8	133,3	134,5	2,1	1,8	1,3	1,7	2,7
Tatrzański	197	195	266	262	199	1 035	913	1 321	1 088	973	23 742	21 768	32 186	24 347	22 436	120,5	111,6	121,0	92,9	112,7	3	3	4	4	3,0
Wadowicki	411	284	344	458	587	2 184	1 556	1 776	2 164	3 193	52 586	36 984	41 698	50 740	78 920	127,9	130,2	121,2	110,8	134,4	2,7	1,8	2,2	2,9	3,8
Wielicki	250	286	345	367	504	1 339	1 558	1 834	1 911	2 636	32 089	37 143	41 036	46 417	61 335	128,4	129,9	118,9	126,5	121,7	2,5	2,9	3,4	3,6	4,9
Kraków	3 496	4 212	3 423	5 517	3 481	12 414	13 465	11 023	16 327	10 199	259 720	269 976	248 433	331 593	219 731	74,3	64,1	72,6	60,1	63,1	4,7	5,7	4,6	7,4	4,6
Nowy Sącz	361	264	398	257	334	1 536	1 126	1 421	1 170	1 429	32 811	24 912	31 618	27 025	32 362	90,9	94,4	79,4	105,2	96,9	4,3	3,2	4,7	3	4,0
Tarnów	465	327	218	385	269	1 911	1 361	1 088	1 550	1 244	39 914	29 559	24 708	34 428	29 016	85,8	90,4	113,3	89,4	107,9	3,8	2,7	1,8	3,2	2,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie.

VII. SEKTOR FINANSOWY

1. BANKOWOŚĆ KOMERCYJNA

Na terenie województwa małopolskiego działają 32 banki komercyjne, posiadające łącznie 390 placówek o różnym charakterze i zakresie świadczonych usług (oddziały regionalne, oddziały operacyjne, filie). Najwięcej placówek posiadają: PKO BP S.A. – 84; BPH PBK S.A. – 81; Bank PeKaO S.A. – 45 oraz ING Bank Śląski – 35 placówek. Łącznie na cztery wyżej wymienione banki przypada 245 placówek, co stanowi ponad 60% łącznej liczby placówek banków komercyjnych.

Dwa banki: BPH PBK S.A. oraz Deutsche Bank 24 S.A. posiadają na terenie województwa swoją siedzibę. Bank Przemysłowo-Handlowy PBK S.A. powstał w 2001 r. w wyniku połączenia Banku Przemysłowo-Handlowego S.A. oraz Powszechnego Banku Kredytowego S.A. w Warszawie. Głównym akcjonariuszem BPH PBK S.A. jest grupa Hypo- und Vereinsbank (71,19% akcji i głosów na WZA, przy czym 18,98% akcji posiada HVB AG, zaś 52,20% akcji – Bank Austria Creditanstalt AG). Pozostali akcjonariusze to: Skarb Państwa (3,68% akcji), The Bank of New York (4,04%), akcjonariusze rozproszeni (21,09%).

Bank Przemysłowo-Handlowy PBK S.A. plasuje się na pierwszym miejscu w rankingu 100 największych przedsiębiorstw województwa małopolskiego (kryterium przychodów ze sprzedaży). Na 31 grudnia 2002 r. fundusze własne banku wynosiły 4 247 150 tys. zł, natomiast zysk netto 129 592 tys. zł (7 pozycja w kraju pod względem wartości zysków). Bank prowadzi 1 055 tys. rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych, posiadając stabilny 8% udział w rynku ROR (5 miejsce w Polsce). Pod względem sumy bilansowej oraz funduszy własnych BPH PBK S.A. zajmuje trzecie miejsce w Polsce. Na terenie województwa małopolskiego Bank posiada 81 oddziałów (placówek bankowych) oraz 171 bankomatów własnych.

Drugi z banków mających swoją siedzibę na terenie Małopolski, Deutsche Bank 24, rozpoczął działalność w Polsce 1 lipca 2001 roku, powstając na bazie pionu bankowości detalicznej Deutsche Bank Polska S.A. i Banku Współpracy Regionalnej S.A. – podmiotów należących do Grupy Deutsche Bank. Polska była pierwszym krajem poza Niemcami, w którym utworzono placówki Deutsche Banku 24. Największym akcjonariuszem Deutsche Bank 24 S.A. jest niemiecki Deutsche Bank Privat-und Geschäftskunden AG z siedzibą we Frankfurcie n/M., którego udział w kapitale zakładowym Deutsche Bank 24 S.A. wynosi 95,02%. Akcjonariusze mniejszościowi posiadają 4,98% łącznej liczby akcji. Pod względem poziomu przychodów ze sprzedaży, Deutsche Bank 24 zajmuje 38 miejsce w rankingu 100 największych przedsiębiorstw województwa małopolskiego. Suma bilansowa Banku wynosi 2 034 287 tys. zł, co daje 28 pozycję wśród banków działających w Polsce, fundusze własne 162 055 tys. zł, natomiast zysk wynosi 13 020 tys. zł (23 pozycja w rankingu banków o największych zyskach). Na terenie Małopolski Bank dysponuje siecią 12 oddziałów.

Przechodząc do omówienia struktury własności kapitału banków komercyjnych mających swoje placówki na terenie województwa małopolskiego należy podkreślić, że pod tym względem sektor finansowy w Małopolsce obrazuje relacje charakterystyczne dla całego kraju. Łącznie na terenie województwa działa 1 bank państwowy, 8 banków kontrolowanych przez kapitał polski (z czego 5 z większościami udziałem kapitału państwowego i 3 z dominującym udziałem kapitału prywatnego) oraz 23 banki kontrolowane przez kapitał zagraniczny (z czego

najliczniejszą grupę stanowią spółki akcyjne z większościovym udziałem kapitału zagranicznego). Taka struktura własności kapitału jest charakterystyczna dla innych województw i jest wynikiem przeprowadzonych procesów prywatyzacji i konsolidacji sektora bankowego.

Na terenie Małopolski otworzyły swoje placówki największe polskie banki komercyjne; obecne są tu wszystkie banki należące do grupy pierwszych dziesięciu banków o najwyższej sumie bilansowej. Należy przy tym podkreślić, że dynamika ekspansji banków komercyjnych jest wyższa niż przeciętna dynamika rozwoju instytucji finansowych. Jednocześnie, zgodnie z ogólnymi tendencjami obserwowanymi w sektorze bankowym, ma miejsce specjalizacja banków przejawiająca się np. wydzielaniem z istniejących struktur organizacyjnych pionów bankowości detalicznej, co jednocześnie prowadzi do zwiększenia liczby placówek bankowych. W tym kontekście należy zauważyć, że polskie banki niwelują stopniowo dysproporcje w liczbie placówek przypadających na milion mieszkańców (średnio w UE 507 placówek na milion mieszkańców, w Polsce 203 placówki, w województwie małopolskim 200 placówek).

Dokonując analizy udziału w rynku, jakim dysponują poszczególne banki, ograniczono się do przedstawienia pozycji 10 banków, przyjmując jako kryterium ilość prowadzonych rachunków oszczędnościowo-rozliczeniowych. Największy udział w rynku notuje PKO BP S.A. oraz PeKaO S.A., a następnie BZ WBK S.A., ING Bank Śląski S.A., BPH PBK S.A. oraz BIG Bank Gdański S.A. Udział pozostałych banków nie przekraczał 5%.

2. BANKOWOŚĆ SPÓŁDZIELCZA

Na terenie województwa małopolskiego działa 47 banków spółdzielczych. Misją Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. jest kreowanie wspólnie ze zrzeszonymi bankami spółdzielczymi wiarygodnej i konkurencyjnej grupy finansowej oraz dążenie do rozwoju banku uniwersalnego, silnego kapitałowo, solidnego, cieszącego się pełnym zaufaniem klientów i akcjonariuszy. BPS zrzesza 368 banków spółdzielczych, czyli blisko 66% ogólnej liczby banków należących do sektora spółdzielczego. W województwie małopolskim, w Banku Polskiej Spółdzielczości S.A. z centralą w Warszawie, zrzeszonych jest 46 (spośród 47) banków spółdzielczych; Krakowski Bank Spółdzielczy nie należy do struktur BPS, a jedynie zawarł porozumienie o współpracy.

Na terenie województwa funkcjonuje 229 placówek (oddziałów, filii, punktów kasowych) tych banków spółdzielczych, których siedziba zlokalizowana jest w Małopolsce oraz 2 placówki banków, których centrale mieszczą się w innych województwach: są to Bank Spółdzielczy w Bielsku Białej – oddział w Wadowicach oraz Nadwiślański Bank Spółdzielczy w Solcu Zdroju – oddział w Krakowie. Łącznie na obszarze województwa działa więc 231 placówek banków spółdzielczych.

Badanie standingu finansowego banków spółdzielczych w Małopolsce sugeruje, że w porównaniu z rokiem 2001 ich sytuacja uległa poprawie. Dwa pierwsze miejsca na liście ogólnopolskiej zajmują Krakowski Bank Spółdzielczy oraz Bank Spółdzielczy Rzemiosła w Krakowie. Piętnaście małopolskich banków spółdzielczych przekroczyło poziom funduszy własnych, wymagany do osiągnięcia przez banki spółdzielcze do końca 2010 r., czyli 1 mln euro.

Krakowski Bank Spółdzielczy jest liderem wśród banków spółdzielczych działających w Polsce. Obecnie bank posiada 48 placówek bankowych na terenie Polski, z czego 44 na terenie Małopolski. KBS jako pierwszy bank spółdzielczy w kraju został członkiem afiliowanym organizacji MASTERCARD. Bank specjalizuje się w obsłudze sektora rolno- spożywczego, małych i średnich przedsiębiorstw oraz jednostek samorządu terytorialnego. Uchwałą Komisji Nadzoru Bankowego z dnia 8 maja 2002 r. uzyskał status banku samodzielnego.

Drugim co do wielkości bankiem spółdzielczym w Polsce mającym siedzibę na terenie województwa małopolskiego jest Bank Spółdzielczy Rzemiosła w Krakowie. Bank jest największym małopolskim bankiem zrzeszonym w BPS. Posiada 22 oddziały, 5 filii, 11 punktów kasowych (łącznie 38 placówek). W 2000 r. BSR jako pierwszy bank spółdzielczy w Polsce uzyskał zezwolenie NBP na prowadzenie obsługi dewizowej.

3. FIRMY UBEZPIECZENIOWE

Jeśli chodzi o rozmieszczenie geograficzne placówek firm ubezpieczeniowych to wykazuje ono silną koncentrację – większość placówek działa w powiatach grodzkich. Należy jednak podkreślić, że choć większość firm ubezpieczeniowych posiada na terenie województwa oddziały lub filie, to żadna z firm nie posiada w Małopolsce swojej centrali.

W województwie małopolskim najprężniej działają towarzystwa grupy PZU, posiadające swoje placówki w każdym powiecie, za wyjątkiem powiatu tarnowskiego. Towarzystwa PZU utrzymały wprawdzie silną pozycję na rynku, jednak ich udział w sprzedaży ubezpieczeń systematycznie spada, co oznacza przechodzenie klientów do prywatnych firm. Spółki PZU straciły w 2002 r. prawie 2% rynku.

Z małopolskiego rynku usług ubezpieczeniowych znikną niebawem dwa towarzystwa szwajcarskiej grupy Zurich, a ich działalność zostanie przejęta przez włoskie Generali. Fuzja planowana ostatecznie na 2004 r. jest częścią transakcji przeprowadzonej przez zagranicznych akcjonariuszy obu grup. Ponadto, w grudniu 2002 roku plany połączenia ogłosiły Compensa i Heros. Obie firmy mają tych samych akcjonariuszy: austriacki Wiener Städtische i niemiecki HUK Coburg, a ich oferty ubezpieczeń wzajemnie się uzupełniają (Compensa działa na rynku polis indywidualnych, Heros – przemysłowych).

4. FIRMY LEASINGOWE

Małopolska stanowi obszar działania 89 firm leasingowych, przy czym większość z nich ma centrale poza województwem. Do rodzimych firm zaliczyć można: Małopolskie Towarzystwo Leasingowe S.A., LEASnet, IKB Leas Sp. z o.o., Finanse Leasing S.A., Leasing Management S.A., Krakowskie Towarzystwo Leasingowe Sp. z o.o., K.R.A.K. Leasing Sp. z o.o., Przemysłowe Towarzystwo Leasingowe Huty im. T. Sendzimira, KrakChemia Leasing Sp. z o.o., Biuro Obsługi Finansowej – Inwestor, F.H.U. – Jasińscy, Polkredyt - firmy te mają siedzibę w Krakowie. Centrale w Nowym Sączu posiadają: PETPOL Leasing Sp. z o.o., STIL S.A., Południowe Towarzystwo Leasingowe oraz Sądeckie Towarzystwo Inwestycyjno-Leasingowe S.A.

Na terenie Małopolski prowadzą działalność również firmy mające centralę poza województwem; są to m. in.: Europejski Fundusz Leasingowy S.A., BRE Leasing Sp. z o.o., Bel Leasing Sp. z o.o., Raiffeisen - Leasing Polska S.A., Bankowy Fundusz Leasingowy S.A., Volksbank Leasing Polska S.A., Centralne Towarzystwo Leasingowe S.A., Noma 2. Sp. z o.o., Futura Leasing S.A., Carcade Invest S.A., C.L.A. Credit Leasing Assistance Sp. z o.o., Ekoleasing S.A., Fortrade Leasing S.A., Towarzystwo Finansowe ZINK Serwis Sp. z o.o., Polskie Towarzystwo Finansowe S.A.

5. BIURA MAKLERSKIE

W województwie małopolskim funkcjonuje 15 biur maklerskich, z czego 8 to bankowe domy maklerskie; pozostałe 7 biur maklerskich nie jest związanych z bankami. Do biur prowadzonych przez banki należą: Biuro Maklerskie BPH PBK S.A., Centralny Dom Maklerski PeKaO S.A., ING Securities S.A. w Warszawie, Biuro Maklerskie Banku Gospodarki Żywnościowej S.A., PKO BP S.A. Bankowy Dom Maklerski, Fortis Securities Polska S.A., Inwestycyjny Dom Maklerski Kredyt Bank S.A., Dom Inwestycyjny BRE Banku S.A. Z kolei biurami prowadzonymi przez instytucje niebankowe są: Dom Maklerski Penetrator S.A., Internetowy Dom Maklerski S.A., Beskidzki Dom Maklerski S.A., Dom Maklerski POLONIA NET S.A., Dom Maklerski Magnus Sp. z o.o., Arabski i Gawor - Biuro Maklerskie s.c., Krakowski Dom Maklerski s.c.

6. NIEBANKOWE INSTYTUCJE KREDYTOWO - POŻYCZKOWE

W województwie małopolskim działa ogólnie 138 pozabankowych instytucji pożyczkowych, dysponujących siecią 209 placówek. Najliczniej reprezentowaną grupą wśród tych instytucji są spółdzielcze kasy oszczędnościowo – kredytowe.

Na terenie województwa działa 19 Spółdzielczych Kas Oszczędnościowo - Kredytowych, które łącznie posiadają 108 placówek; przy czym 7 kas ma w Małopolsce swoją centralę. Są to: Krakowska SKOK, SKOK im. Królowej Jadwigi, SKOK Jagiellonia, SKOK im. Najświętszej Rodziny, SKOK w Wieprzu, SKOK im. E. Kwiatkowskiego, SKOK Janina.

Najważniejsze instytucje kredytowe funkcjonujące w Małopolsce i udzielające pożyczek ze środków własnych to: Fundusz Mikro w Krakowie, Inicjatywa Mikro w Krakowie oraz Podbeskidzkie Centrum Przedsiębiorczości, Promocji i Rozwoju Gmin w Suchej Beskidzkiej. Oferują one kredyty dla małych przedsiębiorstw, w tym rozpoczynających działalność gospodarczą.

Do firm kredytujących sprzedaż ratalną należą: AIG Credit S.A., Best S.A., C.L.A. Sp. z o.o., Kredyt Sp. z o.o. Polska Grupa Kapitałowa, SKK Kredyt S.A. i Żagiel S.A. Ponadto na terenie województwa działają: Agencja Finansowo - Marketingowa SiM, Biuro Obsługi Finansowej – Inwestor, F.H.U. Jasińscy, Polkredyt, Biuro Kredytowe – Wektor, Towarzystwo Finansowe – ZINK Serwis Sp. z o.o.

7. SIEĆ BANKOMATÓW W WOJEWÓDZTWIE MAŁOPOLSKIM

W województwie małopolskim najwięcej bankomatów zlokalizowanych jest w miastach na prawach powiatu: w Krakowie – 289, Tarnowie – 37, Nowym Sączu – 31. Poza tym najwięcej bankomatów znajduje się w powiatach: chrzanowskim, oświęcimskim, olkuskim i wadowickim.

Tabela nr 123. Instytucje Finansowe Małopolski w przekroju powiatów

Powiat	Banki komercyjne	Banki spółdzielcze	Firmy ubezpieczeniowe	Biura maklerskie	Bankomaty
Bocheński	4	12	5	1	7
Brzeski	3	12	3	1	6
Chrzanowski	15	9	7	1	30
Dąbrowski	3	8	1	-	3
Gorlicki	6	13	7	-	12
Krakowski	12	33	3	-	14
Miasto Kraków	203	4	27	21	289
Limanowski	5	12	1	-	13
Miechowski	2	10	3	-	4
Myślenicki	6	9	2	-	8
Nowosądecki	6	23	1	-	13
Miasto Nowy Sącz	24	2	17	4	31
Nowotarski	9	15	5	2	21
Olkuski	9	3	7	3	22
Oświęcimski	19	7	5	3	27
Proszowicki	1	13	2	-	1
Suski	4	6	2	-	9
Tarnowski	4	18	0	-	2
Miasto Tarnów	28	4	18	6	37
Tatrzański	8	4	3	2	14
Wadowicki	12	8	5	2	20
Wielicki	7	6	3	-	10
Razem	390	231	127	45	593

Źródło: opracowanie własne Paweł Kawa.

8. ZATRUDNIENIE W SEKTORZE FINANSOWYM MAŁOPOLSKIM

Sektor finansowy w Małopolsce daje zatrudnienie 18 788 osobom, co lokuje go na czwartej pozycji w kraju. Jednak stan rozwoju sektora finansowego mierzony odsetkiem zatrudnionych w sektorze do ogółu pracujących daje obraz mniej optymistyczny. Województwo małopolskie lokuje się pod tym względem na 12 miejscu, wśród 5 województw o najsłabiej rozwiniętej infrastrukturze finansowej, w których odsetek zatrudnionych w sektorze wynosi poniżej 1,5% (podczas gdy np. w województwie mazowieckim analogiczna wartość wynosi 3,38%).

Należy zauważyć, iż pomimo spadku ogólnego poziomu zatrudnienia obserwuje się jednocześnie tendencję wzrostu zatrudnienia w sektorze finansowym. Wprawdzie w porównaniu z rokiem ubiegłym zatrudnienie ogółem spadło o 2,7%, jednak w sektorze finansowym wzrosło o 0,32%.

Poziom wynagrodzeń w sektorze finansowym jest wyższy w stosunku do województw o podobnej strukturze zatrudnienia. Płace kształtują się na średnim poziomie 3 290,27 zł, co lokuje Małopolskę na 3 miejscu (za województwem mazowieckim i śląskim).

VIII. HANDEL I GASTRONOMIA

1. HANDEL

1.1 Sieć handlowa

W ciągu ostatnich lat w województwie małopolskim w sferze działalności handlowej odnotowano wzrost liczby zatrudnionych. W stosunku do roku 2001 wzrost ten wyniósł 10,4%.

W 2002 roku ogólna liczba sklepów i punktów sprzedaży paliw (liczonych metodą przedsiębiorstw) wyniosła 39 659, z czego 118 w sektorze publicznym. Oznacza to niewielki wzrost ogólnej liczby tych placówek, przy jednoczesnym spadku liczby podmiotów publicznych, których w roku 2001 było 128. Na koniec 2002 roku odnotowano 32 583 małych punktów (zatrudniających poniżej 9 osób).

Tabela nr 124. Placówki handlowe* w województwie małopolskim w latach 1999 - 2002

Rok	Liczba podmiotów handlowych		Liczba pracujących	
	Ogółem	w tym stacje paliw	Ogółem	w tym stacje paliw
1999	36 885	488	86 163	2 855
2000	35 041	503	88 813	2 937
2001	37 558	593	101 347	3 325
2002	39 659	636	111 976	3 617

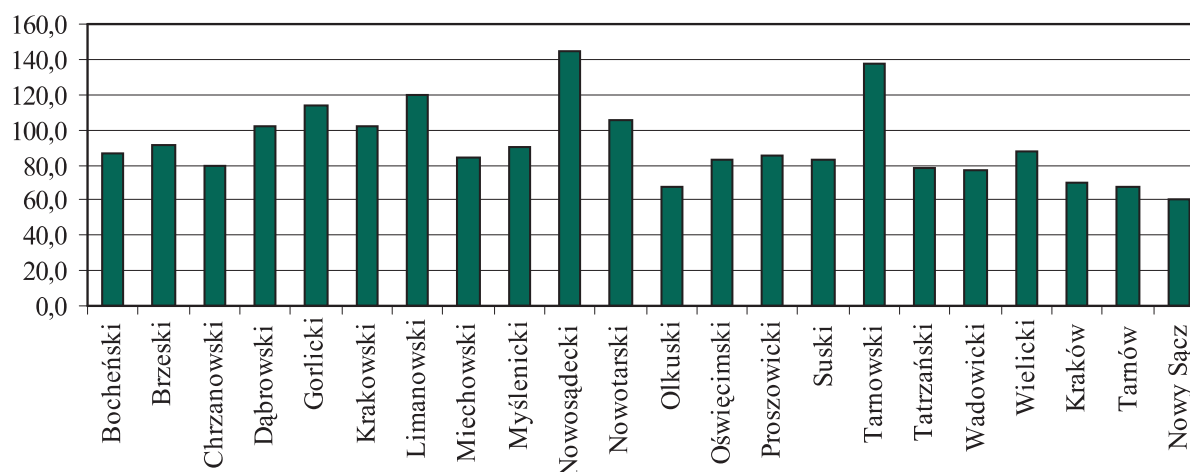
* liczone metodą lokalizacji przedsiębiorstwa

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Na terenie miast województwa zlokalizowanych było 27 158 sklepów i punktów sprzedaży paliw, co stanowiło 71,8% ogólnej liczby sklepów w województwie. Oznacza to wzrost liczby tych podmiotów na wsi o 0,6% w stosunku do roku 2001.

Z roku na rok zwiększa się powierzchnia sprzedażna przypadająca na jeden sklep, która w 2002 roku wynosiła 63,4 m², podczas gdy w 2001 roku - 59,0 m², w 2000 - 55,4 m², w 1999 - 54,8 m², w 1998 - 53,7 m². Powodem tych zmian był rozwój sklepów wielkopowierzchniowych, należących w zdecydowanej większości do inwestorów zagranicznych.

Wykres nr 52. Liczba mieszkańców przypadająca na jeden sklep w roku 2002

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie oraz Raportu z wyników spisów powszechnych. Województwo Małopolskie, Kraków 2003r.

Tabela nr 125. Sklepy i powierzchnia sprzedażowa (według lokalizacji)

Wyszczególnienie	Sklepy	
	Liczba	Powierzchnia sprzedażowa [m ²]
Województwo małopolskie	37 811	2 524 220
Powiaty grodzkie:	13 963	1 079 899
Kraków	10 804	823 243
Nowy Sącz	1 389	116 761
Tarnów	1 770	139 895
Powiaty ziemskie:	23 848	1 444 321
Bocheński	1 136	69 135
Brzeski	982	58 900
Chrzanowski	1 616	95 504
Dąbrowski	574	32 324
Gorlicki	937	60 217
Krakowski	2 334	160 411
Limanowski	997	60 977
Miechowski	611	35 249
Myślenicki	1 264	71 656
Nowosądecki	1 338	79 355
Nowotarski	1 697	105 216
Olkuski	1 701	105 891
Oświęcimski	1 848	115 481
Proszowicki	512	27 749
Suski	979	56 224
Tarnowski	1 328	71 990
Tatrzański	841	51 139
Wadowicki	1 993	121 998
Wielicki	1 160	64 905

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Na terenie Małopolski obserwujemy w ostatnich latach przyspieszone tempo inwestowania przedsiębiorstw handlowych z kapitałem zagranicznym. Wartość nakładów firm zagranicznych na działalność handlową w województwie małopolskim wzrosła z 380 mln USD w końcu 2000 r. do 600 mln USD w końcu 2002 r. Stanowiło to ponad 1/5 ogółu inwestycji w województwie.

Tabela nr 126. Struktura inwestycji zagranicznych w działalność handlową według sekcji i działów PKD

PKD	Sekcja/Dział	Wartość inwestycji w mln USD	%
G	Handel	599,6	100,0
52	Handel detaliczny	412,2	68,7
50	Sprzedaż detaliczna paliw do pojazdów	109,4	18,2
51	Handel hurtowy	78,0	13,0

Źródło: Bolesław Domański, Krzysztof Gwosdz, Agnieszka Sobala-Gwosdz, Krzysztof Wiedermann, „Inwestycje zagraniczne w województwie małopolskim do 2002 r.”

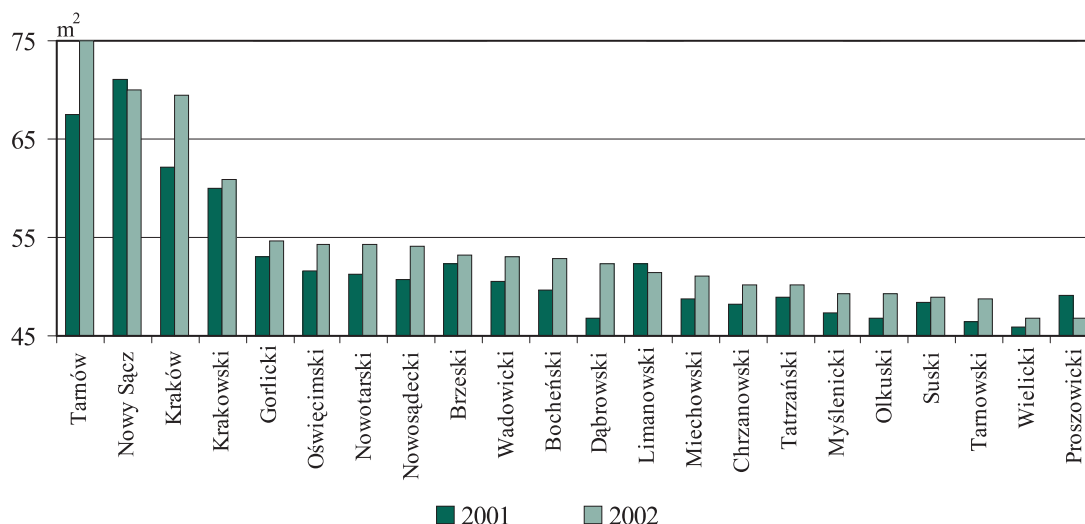
Województwo małopolskie należy do regionów o dużej koncentracji sklepów wielkopowierzchniowych mierzonej udziałem ich powierzchni sprzedaży w powierzchni sklepów ogółem. Do końca 2002 r. powstało w regionie 23 hipermarketów zbudowanych przez firmy z kapitałem zagranicznym, z tego 18 w Krakowie, 2 w Tarnowie oraz po 1 w Nowym Sączu i Olkuszu.

Równocześnie zwiększyła się ilość supermarketów i sklepów dyskontowych oraz tzw. *convenience store*. Należy tu wspomnieć przede wszystkim o ponad 30 placówkach dyskontowych należących do sieci Biedronka portugalskiej firmy Jeronimo Martins oraz kilkunastu dyskontowych sklepach osiedlowych Plus niemieckiej grupy Tegelmann. Dynamicznie rozwija się sieć sklepów Żabka (43), będącej wspólnym przedsięwzięciem amerykańskiego funduszu inwestycyjnego AIG i polskiej firmy Elektromis. W zachodniej części województwa funkcjonują sklepy sieci Savia (brytyjskie Tesco), w Krakowie i Tarnowie – supermarkety Julius Meinl (Austria). Konkurencją dla wymienionych firm jest sieć 16 supermarketów Albert, należących do grupy Ahold oraz sklepów PHS. Na rynku pojawiła się również niemiecka sieć marketów Lidl. Na terenie województwa działają ponadto sklepy dyskontowe Leader Price.

Firmy z udziałem kapitału zagranicznego mają również znaczący udział w rynku hurtowym. Obok hipermarketu hurtowego Makro (niemiecki koncern Metro) funkcjonują w Małopolsce sieci hurtowe Albert firmy Ahold (Wadowice, Szaflary), Eurocash należące do Jeronimo Martins (Kraków, Nowy Sącz) oraz Selgros (Kraków) - wspólne przedsięwzięcie firm OTTO-Versand oraz Przedsiębiorstwa Handlu Spożywczego REWE. Regionalne centra dystrybucyjne posiadają w Krakowie niemiecka firma Milo i amerykański McLane. W Krakowie i innych miejscowościach województwa swoje ośrodki dystrybucji o znaczeniu krajowym lub międzynarodowym zlokalizowały firmy: Fujifilm, Merloni Termosanitari, Kärcher, Tobacco Trading (Modlnica), IMI (Olewin), Gaspol (Nowy Targ).

Do końca 2002 r. uruchomiono w granicach województwa małopolskiego 60 zagranicznych stacji paliw, w tym ponad połowę w Krakowie. Widoczne były procesy konsolidacji firm działających na rynku handlu detalicznego paliwami. Najwięcej stacji posiadają: British Petroleum (25), który w roku 2002 przejął 8 stacji Aral; norweski Statoil (14), który przejął stacje Preem oraz holendersko-brytyjski Shell, który przejął w 2001 r. działające na terenie Krakowa stacje Dea i Texaco. W regionie obecne są ponadto amerykańskie stacje Jet (koncern Conoco Phillips Poland) i niemieckie Esso. Stacjom benzynowym towarzyszą zazwyczaj sklepy *convenience* oraz bary *fast food*.

Wykres nr 53. Powierzchnia sprzedażna przypadająca na jeden sklep w 2001 i 2002 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

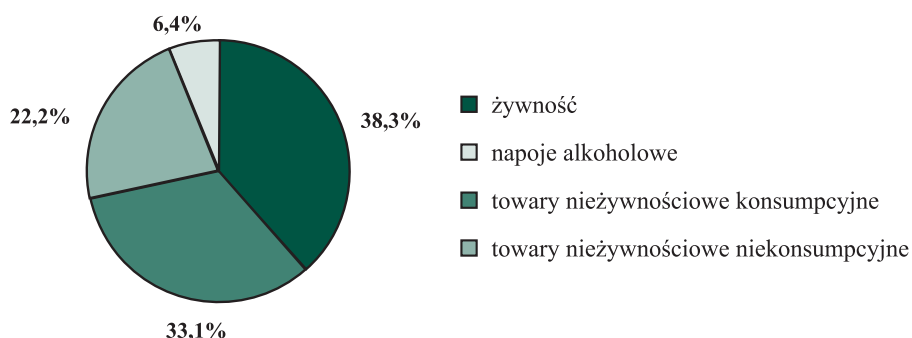
1.2 Sprzedaż detaliczna

W przedsiębiorstwach handlowych i niehandlowych województwa małopolskiego, zatrudniających powyżej 9 osób, sprzedaż detaliczna w 2002 roku wyniosła 17 563,1 mln zł (w cenach bieżących łącznie z VAT), co stanowi 106,5% wartości sprzedaży detalicznej z roku 2001. Poprzez sieć swoich punktów sprzedaży detalicznej (sklepy, punkty sprzedaży drobnodetalicznej stałe i o charakterze ruchomym) wyżej wymienione przedsiębiorstwa sprzedały odpowiednio:

- żywność za 6 728,5 mln zł (wzrost w porównaniu z rokiem poprzednim o 20,1%),
- napoje alkoholowe za 1 119,1 mln zł (wzrost o 6,1%),
- towary nieżywnościowe konsumpcyjne za 5 820,0 mln zł (wzrost o 4,3%),
- towary nieżywnościowe niekonsumpcyjne za 3 895,5 mln zł (spadek o 8,5%).

Przedsiębiorstwa należące do sektora publicznego, zatrudniające powyżej 9 osób, odnotowały znaczny spadek wartości sprzedaży detalicznej - o 10,5 % w stosunku do 2001 roku - która w roku 2002 wyniosła 223,8 mln zł. Natomiast sprzedaż detaliczna w przedsiębiorstwach sektora prywatnego kształtowała się na poziomie 17 339,3 mln zł i była wyższa w porównaniu z rokiem poprzednim o 6,7%.

Wykres nr 54. Struktura sprzedaży detalicznej w 2002 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Tabela nr 127. Wybrane dane o sklepach i stacjach paliw według specjalizacji branżowej (metoda przedsiębiorstw) – stan w dniu 31 grudnia 2002

Wyszczególnienie	Sklepy i punkty sprzedaży paliw			Pracujący		
	Ogółem	w tym		Ogółem	w tym	
		sektor publiczny	w podmiotach małych ^a		sektor publiczny	w podmiotach małych ^a
Sklepy – razem z tego branże:	37 941	118	32 583	111 976	415	64 166
ogólnospożywcza	12 242	9	10 324	53 587	22	19 680
owocowo - warzywna	326	0	315	570	0	547
mięsna	967	0	690	2 217	0	1 527
rybna	54	0	49	105	0	94
piekarniczo – ciastkarska	462	0	191	1 202	0	427
z napojami alkoholowymi	177	t	97	529	t	229
kosmetyczno - toaletowa	415	t	370	891	t	779
z wyrobami włókienniczymi	411	0	384	836	0	773
z odzieżą	3 359	0	3 075	6 641	0	5 494

z obuwiami i wyrobami skórzanymi	759	3	688	1 626	7	1 406
z meblami i sprzętem oświetleniowym	582	0	469	1 824	0	1 078
z artykułami radiowo – telewizyjnymi i ze sprzętem gospodarstwa domowego	622	0	441	1 789	0	1 085
z artykułami piśmiennymi i księgarskie	442	t	401	991	t	791
z pojazdami mechanicznymi	1 338	7	1 173	2 947	12	2 291
pozostałe sklepy	15 149	73	13 625	32 604	279	27 035
Stacje paliw	636	25	291	3 617	83	930

a - dane dotyczą przedsiębiorstw o liczbie pracujących nie wyższej niż 9 osób,

t - tajemnica statystyczna.

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Wskaźnik wydajności, czyli wielkość obrotów przypadających na 1 zatrudnionego w sklepach, w 2002 roku wyniósł 295,7 tys. zł i był niższy o 9,8% od wskaźnika w roku 2001. Najwyższą wartość wskaźnik osiągnął dla sklepów dużych: od 301- 400 i od 401- 1 000 m². Wskaźnik ten dla poszczególnych wielkości sklepów wyniósł:

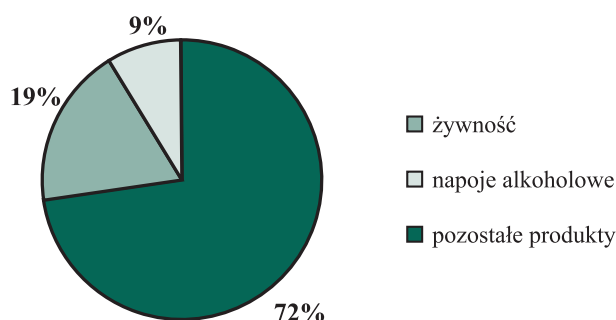
- dla sklepów o pow. 201 – 300 m² – 386,1 tys. zł,
- dla sklepów o pow. 301 – 400 m² – 409,8 tys. zł,
- dla sklepów o pow. 401 – 1 000 m² – 424,9 tys. zł,
- dla sklepów o pow. 1001 – 2 500 m² – 300,5 tys. zł,
- dla sklepów o pow. powyżej 2 500 m² – 230,3 tys. zł.

1.3 Sprzedaż hurtowa

W 2002 roku w przedsiębiorstwach handlowych i niehandlowych, w których liczba pracujących przekraczała 9 osób, sprzedaż hurtowa wyniosła 27 814 mln zł (w cenach bieżących łącznie z VAT), w tym w sektorze publicznym 595 mln zł.

W ostatnich latach stale zwiększał się udział sprzedaży sektora prywatnego w ogólnej wartości sprzedaży hurtowej. Było to spowodowane zmianami zachodzącymi w strukturze własnościowej przedsiębiorstw. W 2002 roku tendencja została zahamowana – udział sektora prywatnego w sprzedaży hurtowej wyniósł 97,9%, podczas gdy w 2001 - 98,1%.

Wykres nr 55. Struktura sprzedaży hurtowej w 2002 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

1.4 Magazyny handlowe

Na terenie województwa małopolskiego, według stanu na koniec 2002 roku, znajdowało się 2 896 magazynów handlowych o łącznej powierzchni 1 954,7 tys. m², w tym w sektorze prywatnym 2 836 magazyny o powierzchni składowej 1 917,8 tys. m².

Najbardziej istotną częścią sieci infrastruktury magazynowej są magazyny zamknięte, których na koniec 2002 roku odnotowano 2 163 o powierzchni 1 043,3 tys. m² (53,4% ogólnej powierzchni składowej), w tym 2 125 (1 011,4 tys. m²) należało do sektora prywatnego. Wśród magazynów zamkniętych było 287 chłodni (w tym 283 prywatnych) o powierzchni 41,0 tys. m².

Tabela nr 128. **Magazyny handlowe***

Rok	Magazyny zamknięte		Magazyny zadaszone		Place składowe		Silosy i zbiorniki pojemność [tys. m ³]
	liczba	tys. m ²	liczba	tys. m ²	liczba	tys. m ²	
2000	1 788	865,4	161	42,9	314	694,3	17,7
2001	2 259	1 011,2	255	71,5	409	768,0	27,0
2002	2 163	1 043,3	205	64,1	398	847,4	21,5

* dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

2. GASTRONOMIA¹

Według stanu na 31 grudnia 2002 roku na terenie województwa małopolskiego działało 677 placówek gastronomicznych, w tym 38 sezonowych. W porównaniu z rokiem poprzednim całkowita liczba placówek zmniejszyła się o 83, co stanowi spadek o około 10,9%. Spadek ten spowodowany był likwidacją przede wszystkim stołówek i barów.

W wyniku postępującej prywatyzacji i urynkwienia polskiej gospodarki wzrósł udział sektora prywatnego. Na koniec 2002 roku obejmował on 84,0% placówek gastronomicznych, tj. o 1,3% więcej niż w 2001 roku.

W 2002 roku przychody z działalności gastronomicznej wyniosły 337,8 mln zł, w tym:

- 243,3 mln zł (72,0%) – wpływy z produkcji gastronomicznej,
- 48,6 mln zł (14,4%) – wpływy ze sprzedaży napojów alkoholowych i wyrobów tytoniowych,
- 42,2 mln zł (12,5%) – wpływy ze sprzedaży towarów handlowych,
- 3,7 mln zł (1,1%) – pozostała działalność.

Tabela nr 129. **Placówki gastronomiczne***

Placówki gastronomiczne	2000		2001		2002	
	stałe	sezonowe	stałe	sezonowe	stałe	sezonowe
Ogółem w tym:	877	21	723	37	677	38
restauracje	249	-	225	1	221	T
bary	340	12	284	14	230	13
stołówki	184	2	124	1	138	T
punkty gastronomiczne	104	7	99	21	88	22

* dane dotyczą przedsiębiorstw, w których liczba pracujących przekracza 9 osób

t – dane objęte tajemnicą statystyczną

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

¹ dane dotyczą podmiotów gospodarczych prowadzących działalność gastronomiczną, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

IX. TURYSTYKA

1. RUCH TURYSTYCZNY

Rejestrowany ruch turystyczny mierzony jest liczbą osób korzystających z zasobów noclegowych. W województwie małopolskim, w roku 2002 w obiektach noclegowych udzielono prawie 6 230 tys. noclegów (najwięcej noclegów udzieliły hotele, zakłady uzdrowiskowe, pozostałe obiekty, ośrodki wczasowe i pensjonaty), czyli o 123,9 tys. mniej w porównaniu z rokiem 2001. Spadkowi liczby udzielonych noclegów towarzyszył spadek liczby korzystających z noclegów, co generalnie świadczy o skróceniu przeciętnego okresu pobytu turysty w obiekcie. W roku 2002 średni pobyt turysty trwał 3,2 dnia i był krótszy niż w poprzednim roku o 0,1 dnia.

2. BAZA NOCLEGOWA

Na terenie województwa małopolskiego w III kwartale 2002 r. znajdowały się 963 obiekty noclegowe, w tym odpowiednio 198 obiektów hotelarskich oraz 765 innych obiektów. Wśród obiektów hotelarskich było 114 hoteli, 73 pensjonaty i 11 moteli. Na pozostałe obiekty noclegowe składa się: 29 domów wycieczkowych, 25 schronisk, 42 schroniska młodzieżowe, 160 ośrodków wczasowych, 13 ośrodków kolonijnych, 63 ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe, 16 domów pracy twórczej, 24 zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych, 14 kempingów, 15 pól biwakowych, 4 obiekty noclegowe przeznaczone do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego, 143 kwatery agroturystyczne, 34 zakłady uzdrowiskowe oraz 183 inne obiekty. Około 20% spośród wymienionych obiektów stanowią obiekty sezonowe.

W dniu 31 lipca 2002 r. łączna liczba miejsc noclegowych w obiektach turystyki wyniosła 70, 5 tys., z tego 19% miejsc oferowały hotele, 14,0% ośrodki wczasowe, po 8,0% pensjonaty i ośrodki wyszkoleniowo-wypoczynkowe. Najwięcej korzystających z zasobów noclegowych odnotowano w Krakowie, w powiecie tatrzańskim, nowosądeckim i nowotarckim. Powiat nowosądecki w III kwartale roku 2002 oferował 39 obiektów hotelarskich (8 hoteli i 31 pensjonatów). Łącznie te obiekty dysponowały 3 257 miejscami noclegowymi. Powiat tatrzański oferował noclegi w 30 obiektach hotelarskich, tj. w 12 hotelach i 18 pensjonatach. W powiecie nowotarckim 22,4% wszystkich obiektów noclegowych stanowią ośrodki wczasowe, a 10,3% pensjonaty. W Krakowie koncentruje się 22% miejsc noclegowych całego województwa. Udział pozostałych powiatów i miast jest zdecydowanie mniejszy, przy czym w omawianym okresie najmniej korzystających z zasobów noclegowych odnotowano w powiecie proszowickim (1 300 osób) i dąbrowskim (300 osób). W tym czasie z zasobów noclegowych skorzystało 1 944, 2 tys. W analogicznym okresie roku 2001 z zasobów noclegowych skorzystało 1 900 tys. osób.

Tabela nr 130. Stan bazy noclegowej turystyki w poszczególnych powiatach województwa małopolskiego oraz jej wykorzystanie w latach 2001 i 2002

Powiaty	Miejsca noclegowe stan w dniu 31.07.02	Korzystający		Udzielone noclegi	
		2001	2002	2001	2002
w tysiącach					
Województwo	70 531	1 900,0	1 944,2	6 354,5	6 230,6
Powiaty					
Bocheński	1 137	45,5	45,6	64,7	60,2
Brzeski	560	6,3	6,20	21,9	24,3
Chrzanowski	163	7,3	7,8	21,1	16,5
Dąbrowski	56	0,5	0,3	0,5	0,3
Gorlicki	1585	32,0	29,1	212,7	172,5
Krakowski	1080	34,2	48,0	59,6	77,8
Limanowski	2122	21,1	21,0	106,8	105,2
Miechowski	30	2,5	2,4	2,7	2,6
Myślenicki	951	23,8	22,6	53,4	45,0
Nowosądecki	13 813	217,7	213,3	1 560,2	1 512,5
Nowotarski	13 293	117,6	118,7	702,4	714,6
Olkuski	612	25,2	20,3	51,4	37,4
Oświęcimski	539	23,2	24,9	53,4	64,2
Proszowicki	36	0,6	1,3	0,6	1,3
Suski	3 072	48,9	49,0	240,8	218,9
Tarnowski	793	14,7	13,7	33,4	29,4
Tatrzański	12 128	379,8	371,1	1 425,4	1 358,2
Wadowicki	1 331	47,4	66,0	89,4	104,7
Wielicki	363	8,8	8,7	29,1	28,0
Miasta na prawach powiatów					
Kraków	15 638	792,2	830,8	1 528,6	1 581,5
Nowy Sącz	513	15,6	14,3	25,4	21,1
Tarnów	716	35,2	29,1	70,9	54,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

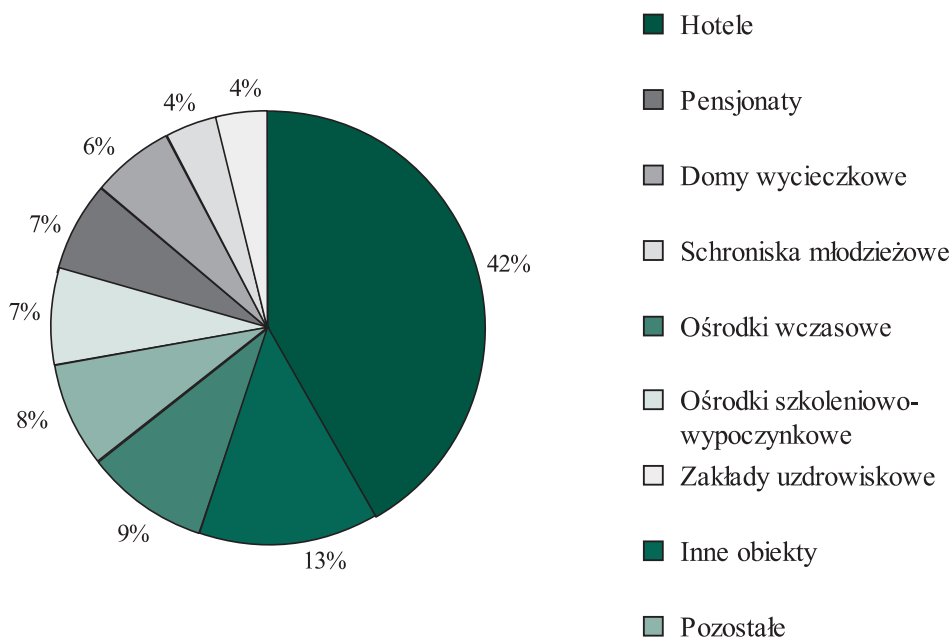
Tabela nr 131. Struktura korzystających z noclegów w bazie noclegowej turystyki w 2002 r.

Obiekty	Miejsca noclegowe- stan w dniu 31 VII 2002	Korzystający		Udzielone noclegi	
		2001	2002	2001	2002
		w tysiącach			
Ogółem	70 531	1 900,0	1 944,2	6 354,5	6 230,6
Hotele	13 248	711,2	811,1	1 410,1	1 614,9
Motele	463	33,9	32,4	47,5	43,2
Pensjonaty	5 296	172,6	136,1	818,0	685,8
Domy wycieczkowe	2 113	80,3	117,3	193,4	199,1
Schroniska	1 373	55,9	50,2	109,7	94,7
Schroniska młodzieżowe	2 336	84,9	76,2	178,3	151,5
Ośrodki wczasowe	10 192	161,7	176,4	876,0	858,2
Ośrodki kolonijne	663	7,6	6,2	54,0	45,6
Ośrodki szkoleniowo- wypoczynkowe	5466	118,2	140,7	462,0	546,0
Domy pracy twórczej	498	13,0	11,7	78,4	66,2
Zespoły ogólnodostępnych domków turystycznych	1 149	12,8	12,3	61,1	61,3
Kempingi	1 596	21,1	18,3	63,5	48,2
Pola biwakowe	1 430	7,1	8,2	22,9	20,3
Ośrodki do wypoczynku sobotnio-niedzielnego i świątecznego	117	1,8	1,5	11,6	10,2
Kwatery agroturystyczne	1 540	5,4	8,2	31,3	42,3
Zakłady uzdrowiskowe	4 525	81,6	76,8	1 056,4	1 068,7
Pozostałe niesklasyfikowane	18 526	331,0	260,5	880,4	674,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Wykres nr 56. Struktura korzystających z noclegów w bazie noclegowej turystyki w 2002 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

W roku 2002 obiekty noclegowe przyjęły 1 944,2 tys. turystów, czyli o 44,2 tys. osób więcej niż w roku 2001. W obiektach całorocznych nocowało 1 892, 6 tys. osób. Zdecydowana większość turystów, bo aż 42% ogółu, korzystała z usług hoteli (ilustruje to powyższy wykres). W ośrodkach wczasowych, w ośrodkach szkoleniowo-wypoczynkowych, pensjonatach i innych obiektach niesklasyfikowanych zatrzymało się łącznie ponad 700 tys. osób. W porównaniu z rokiem poprzednim nastąpił spadek liczby turystów w pensjonatach, schroniskach młodzieżowych, schroniskach, zakładach uzdrowiskowych i kempingach.

Największa grupa turystów nocowała w Krakowie – 42,7% (830,8 tys. osób) ogółu turystów odwiedzających województwo małopolskie. Na drugim miejscu pod względem liczby turystów korzystających z noclegów, znalazł się powiat tatrzański – 19,1% (371,1 tys. osób) ogółu turystów w województwie. Trzecie miejsce przypadło powiatowi nowosądeckiemu, który odwiedziło 213,3 tys. osób, czyli 10,95% ogółu. Największy wzrost liczby turystów porównaniu z rokiem 2001 nastąpił w stolicy regionu – w Krakowie, do którego przybyło o 38,6 tys. osób więcej, ponadto w powiecie wadowickim – o 18,5 tys. więcej oraz w powiecie krakowskim – o 13,8 tys. osób więcej. Recesja w zakresie usług turystycznych dotknęła natomiast powiat tatrzański, gdzie w roku 2002 odnotowano o 8,7 tys. turystów mniej niż w roku 2001 oraz miasto Tarnów, do którego przybyło o 6,2 tys. osób mniej niż w roku poprzednim.

Tabela nr 132. Liczba obiektów noclegowych wg rodzajów oraz ilość miejsc noclegowych w województwie małopolskim

Rodzaj obiektu	Liczba obiektów				Ilość miejsc noclegowych			
	1999	2000	2001	2002	1999	2000	2001	2002
Hotele	71	77	98	114	9 162	9 680	10 967	13 248
Motele	12	9	11	11	595	304	514	463
Pensjonaty	112	111	91	73	7 616	8 583	6 825	5 296
Domy wycieczkowe	35	31	30	29	2 422	2 283	2 206	2 113
Schroniska	32	28	28	25	1 737	1 568	1 519	1 373
Schroniska młodzieżowe	59	56	46	42	3 056	3 000	2 863	2 336
Ośrodki wczasowe	209	178	168	160	14 087	11 732	10 594	10 192
Ośrodki kolonijne	11	16	15	13	648	949	850	663
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	53	53	56	63	4 064	4 347	4 718	5 466
Domy pracy twórczej	20	20	19	16	665	754	722	498
Zespół ogólnodostępnych domków turystycznych	28	25	23	24	1 297	1 174	1 059	1 149
Kampingi	16	13	15	14	1 666	1 309	1 996	1 596
Pola biwakowe	32	25	19	15	4 536	3 089	1 834	1 430
Obiekty w ośrodkach do wypoczynku sobotnio-niedzielnego, świątecznego	3	6	5	4	49	130	116	117
Pokoje gościnne	1 553	nps	nps	nps	26 385	nps	nps	nps
Kwatery agroturystyczne	184	144	159	143	1 570	1 202	1 675	1 540
Zakłady uzdrowiskowe	41	38	35	34	5 085	4 938	4 545	4 525
Inne obiekty wykorzystywane do turystyki	239	225	239	183	14 303	11 560	12 481	18 526
Pozostałe	nps	nps	nps	nps	nps	nps	nps	nps
Ogółem	2 710	1 055	1 057	963	98 943	66 602	65 484	70 531

Objaśnienia: bd: brak danych,

Nps: nie prowadzi się,

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

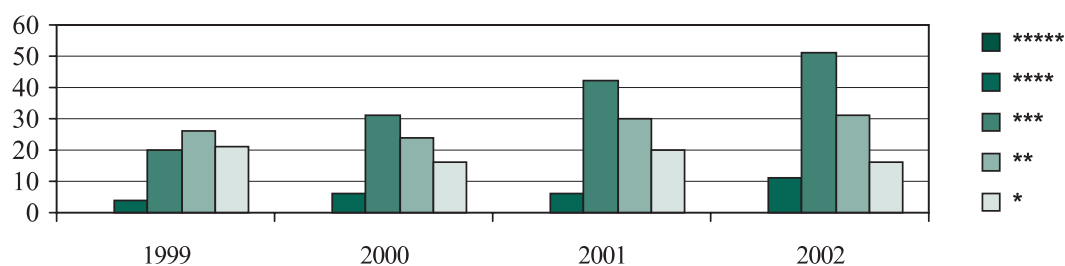
Największymi zasobami noclegowymi dysponują nadal ośrodki wczasowe i hotele, które łącznie posiadają 21 561 miejsc noclegowych, z czego 10 594 miejsc noclegowych stanowią miejsca w ośrodkach wczasowych, a 10 967 w hotelach. Wśród obiektów hotelowych przeważają hotele o średnim standardzie, tj. trzy- i dwugwiazdkowe.

Tabela nr 133. **Hotele wg kategorii w województwie małopolskim w latach 1999 - 2002**

Rok	Liczba obiektów						Liczba miejsc noclegowych					
	ogółem	*****	****	***	**	*	ogółem	*****	****	***	**	*
1999	71	0	4	20	26	21	9 162	0	881	3 851	3 001	1 429
2000	77	0	6	31	24	16	9 680	0	1 051	4 615	2 666	1 348
2001	98	0	6	42	30	20	10 967	0	1 280	5 376	2 918	1 393
2002	109	0	11	51	31	16						

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Wykres nr 57. **Hotele wg kategorii w województwie małopolskim w latach 1999 - 2002**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Najwięcej placówek typu hotele, znajduje się w mieście Krakowie (62 obiekty hotelowe i 22% ogółu miejsc noclegowych województwa), oraz w powiatach: tatrzańskim – 12 hoteli i nowosądeckim – 8 obiektów.

Rozmieszczenie obiektów noclegowych wskazuje na silny rozwój turystyki w południowej części Małopolski. Bogatym zapleczem turystycznym mogą poszczycić się następujące powiaty: nowosądecki – 205 obiektów, co stanowi 21,3% ich ogólnej liczby, tatrzański – 179, czyli 18,6%, nowotarski – 107, tj. 11,1%.

Tabela nr 134. **Szlaki turystyczne w 2001 roku (stan na dzień 31.12.2001 r.)**

	Ogółem	Górskie	Nizinne	Narciarskie	Rowerowe	Inne
1999	5 183,2	3 429,8	1 389,8	217,5	141,1	5,0
2000	5 203,6	3 410,2	1 340,8	251,5	141,1	60,0
2001	6 495,0	3 494,8	1 317,3	226,5	242,4	1 214,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

3. PRZEWODNICZY TURYSTYCZNI I PILOCI WYCIECZEK

1. Ilość zezwoleń wydanych przez Małopolski Urząd Wojewódzki na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie organizowania imprez turystycznych i pośredniczenia na zlecenie klientów w zawieraniu umów o świadczenie usług turystycznych:

- w 2001r.: 65,
- w 2002r.: 43.

2. Ilość nadanych i potwierdzonych uprawnień dla przewodników turystycznych i pilotów wycieczek w 2001r.: 363, w tym:

- dla pilotów wycieczek: 263,
- dla przewodników turystycznych miejskich: 60,
- dla przewodników turystycznych górskich beskidzkich: 38,
- dla przewodników turystycznych górskich tatrzańskich: 1,
- dla przewodników turystycznych górskich sudeckich: 0,
- dla przewodników turystycznych terenowych: 1.

3. Ilość nadanych uprawnień dla przewodników turystycznych i pilotów wycieczek w 2002r.: 454, w tym:

- dla pilotów wycieczek: 310,
- dla przewodników turystycznych miejskich: 74,
- dla przewodników turystycznych górskich beskidzkich: 43,
- dla przewodników turystycznych górskich tatrzańskich: 0,
- dla przewodników turystycznych górskich sudeckich: 0,
- dla przewodników turystycznych terenowych: 27.

Ogółem do roku 2002 Wojewoda Małopolski wydał 378 zezwoleń na prowadzenie działalności gospodarczej w zakresie organizowania imprez turystycznych i pośredniczenia na zlecenie klientów w zawieraniu umów o świadczenie usług turystycznych.

Ponadto ogólna ilość uprawnień w ewidencji Wojewody Małopolskiego do końca roku 2002 wyniosła 6 299, w tym:

- pilotów wycieczek: 3 390,
- przewodników turystycznych górskich beskidzkich: 1 055,
- przewodników turystycznych górskich tatrzańskich: 423,
- przewodników turystycznych górskich sudeckich: 1,
- przewodników turystycznych miejskich: 629.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wydziału Rozwoju Regionalnego Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE

I. BAZA PODATKOWA

Dochody realizowane przez Urzędy Skarbowe dla budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego województwa małopolskiego w rozbiciu na rodzaje podatków za lata 1999 - 2002 przedstawiają się następująco:

Tabela nr 135. Dochody realizowane przez Urzędy Skarbowe w latach 1999 - 2002 (w mln zł)

Rodzaj należności	1999	2000	2001	2002	Dynamika 2002/2001	Struktura w 2002
Podatek dochodowy od osób prawnych	781	841	601	852	141,8 %	7,34 %
Podatek dochodowy od osób fizycznych	2 150	2 187	2 167	2 223	102,6 %	19,16 %
Podatek zryczałtowany	177	165	175	238	136,0 %	2,05 %
Podatek od towarów i usług oraz podatek akcyzowy	6 188	6 206	7 027	7 621	108,5 %	65,70 %
Podatek od gier	9	10	16	12	75,0 %	0,10 %
Odsetki od nieterminowych wpłat	59	79	67	66	98,5 %	0,57 %
Karta podatkowa	30	27	22	16	72,7 %	0,14 %
Podatek od darowizn i spadków	10	11	19	18	94,7 %	0,16 %
Oплата skarbowa	129	133	10	0	0,0 %	0,00 %
Wpłaty jednostek budżetowych	463	425	468	479	102,4 %	4,13 %
Podatki zniesione, pozostałe wpłaty	16	42	-8	8	100,0 %	0,07 %
Podatek od czynności cywilnoprawnych			60	67	111,7 %	0,58 %
Ogółem	10 012	10 126	10 624	11 600	109,2 %	100,00 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Dochody z podatków z terenu województwa małopolskiego w 2002 r. wyniosły 11 055 mln zł i były wyższe o 968 mln zł w stosunku do 2001 r. Głównym źródłem dochodów realizowanych przez Urzędy Skarbowe w dalszym ciągu pozostawały podatki pośrednie tzn. podatek od towarów i usług i podatek akcyzowy – łącznie 65,7% oraz podatki dochodowe od osób fizycznych i prawnych – łącznie 26,5%. W 2002 r. dynamika dochodów podatkowych wyniosła 109,6%, przy czym najwyższą dynamikę wykazały wpływy z tytułu podatku dochodowego od osób prawnych – 141,8%, a najniższą z tytułu podatku od gier – 75,0%.

II. BUDŻETY JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

W 2002 r. dochody jednostek samorządu terytorialnego kształtowały się na poziomie 6 294,3 mln zł, natomiast wydatki wyniosły 6 594,2 mln zł. Dochody ogółem wszystkich jednostek w województwie małopolskim wzrosły o 3,5% tj. o 212,1 mln zł. Jest to najmniejszy wzrost dochodów w okresie funkcjonowania samorządów (w 2000 r. wzrost o 10,7%, w 2001 r. o 11,1%). W przeciwieństwie do lat poprzednich wzrost dochodów odnotowały tylko gminy (wzrost o 9,4%) oraz miasta na prawach powiatów (wzrost o 2,0%). Dochody województwa spadły nieznacznie (spadek o 0,2%), natomiast dużemu obniżeniu w porównaniu z 2002 r. uległy dochody powiatów (spadek o 8,5%). Największy wskaźnik wzrostu dochodów własnych uzyskały powiaty - 54,9% tj. z 99,2 mln zł do 153,7 mln zł. Dochody województwa z tego tytułu wzrosły o 13,3%. Województwo odnotowało także wzrost dochodów z tytułu dotacji. Był on jednak nieznaczny i wyniósł 0,6%. Dochody z tytułu dotacji miast na prawach powiatu w 2002 r. osiągnęły poziom 386,2 mln zł tj. o 29,8% więcej niż w roku poprzednim. Gminy natomiast były jedynymi jednostkami, których dochody z tytułu subwencji wzrosły w 2002 r. (wzrost o 10,6%).

Nominalny wzrost wydatków ogółem w 2002 r. wyniósł 111,5 mln zł (wzrost o 1,7%), przy czym w porównaniu z 2001 r. wzrosły tylko wydatki bieżące z 5 292,1 mln zł do 5 426,5 mln zł (o 2,5%). Wydatki majątkowe w analogicznym okresie uległy obniżeniu o 1,9%. Należy jednak zauważyć, iż spadek ogółem wydatków majątkowych spowodowany jest głównie obniżeniem wydatków majątkowych w miastach na prawach powiatów (spadek o 30,7%) oraz w powiatach (spadek o 13,0%). Natomiast wydatki majątkowe gmin oraz województwa utrzymały tendencję wzrostową z roku poprzedniego i wzrosły odpowiednio o 23,4% i 36,3%.

Wyraźnej zmianie uległ wynik wykonania budżetów jednostek w 2002 r. Niedobór wyniósł w 2002 r. o 81,2 mln mniej niż w roku poprzednim tj. o 18,2%. Spowodowane jest to przede wszystkim redukcją deficytu miast na prawach powiatów o 135,8 mln zł tj. o 44,8% (w szczególności Miasto Kraków). Natomiast nadwyżki budżetowe wykazane przez jednostki samorządu terytorialnego w 2002 r. wzrosły w porównaniu z 2001 r. o 19,4 mln zł tj. o 41,9%.

Informacje dotyczące poszczególnych typów jednostek samorządu terytorialnego w województwie małopolskim przedstawiono w tabelach od 136 do 140.

Tabela nr 136. Wynik wykonania budżetu jednostek samorządu terytorialnego w latach 1999-2002 (w zł)

Rok	Dochody				Wydatki			Wynik		
	Ogółem	w tym:			Ogółem	w tym:		Ogółem	niedobór	nadwyżka
		własne	dotacje	subwencje		majątkowe	bieżące			
1999	4 946 201 758	1 948 613 650	1 093 166 697	1 904 421 411	5 136 068 290	1 006 474 086	4 129 594 204	-189 866 532	-226 370 546	36 504 014
2000	5 475 572 926	2 030 466 519	1 230 868 844	2 214 237 713	5 744 093 393	1 011 194 760	4 732 898 633	-268 520 317	-300 528 516	32 008 199
2001	6 082 270 614	2 359 874 351	1 137 781 512	2 584 614 751	6 482 719 713	1 190 605 431	5 292 114 282	-400 449 099	-446 711 678	46 262 579
2002	6 294 335 146	2 483 580 020	1 191 726 822	2 619 028 304	6 594 176 279	1 167 657 911	5 426 518 368	-299 841 133	-365 473 242	65 632 109
Dynamika (2002-2001)	103,5 %	105,2 %	104,7 %	101,3 %	101,7 %	98,1 %	102,5 %	74,9 %	81,8 %	141,9 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2002 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 137. Wynik wykonania budżetu gmin w latach 1999-2002 (w zł)

Rok	Dochody				Wydatki			Wynik		
	Ogółem	w tym:			Ogółem	w tym:		Ogółem	niedobór	nadwyżka
		własne	dotacje	subwencje		majątkowe	bieżące			
1999	2 402 168 119	1 093 802 641	268 487 553	1 039 877 925	2 473 731 840	529 762 174	1 943 969 666	-71 563 721	-98 767 197	27 203 476
2000	2 543 758 393	1 111 631 504	331 506 892	1 100 619 997	2 626 169 968	460 971 498	2 165 198 470	-82 411 575	-111 405 447	28 993 872
2001	2 802 919 676	1 206 773 193	288 486 514	1 307 659 969	2 855 361 987	471 510 449	2 383 851 538	-52 442 311	-97 185 980	44 743 669
2002	3 067 201 847	1 324 223 059	296 970 414	1 446 008 374	3 128 574 530	581 745 012	2 546 829 518	-61 372 683	-110 652 125	49 279 442
Dynamika (2002-2001)	109,4 %	109,7 %	102,9 %	110,6 %	109,6 %	123,4 %	106,8 %	117,0 %	113,9 %	110,1 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2002 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 138. Wynik wykonania budżetu powiatów w latach 1999-2002 (w zł)

Rok	Dochody				Wydatki			Wynik		
	Ogółem	w tym:			Ogółem	w tym:		Ogółem	niedobór	nadwyżka
		własne	dotacje	subwencje		majątkowe	bieżące			
1999	712 843 232	46 927 677	343 670 248	322 245 307	709 014 216	52 735 597	656 278 619	3 829 016	-831 014	4 660 030
2000	908 340 383	71 761 800	395 619 142	440 959 591	912 138 872	77 913 388	834 225 484	-3 798 339	-6 812 666	3 014 327
2001	1 044 647 878	99 204 793	446 863 440	498 579 645	1 062 235 156	116 207 633	946 027 523	-17 587 278	-19 106 188	1 518 910
2002	955 797 269	153 673 768	346 585 468	455 538 033	985 719 699	101 072 251	884 647 448	-29 922 430	-31 504 854	1 582 424
Dynamika (2002-2001)	91,5 %	154,9 %	77,6 %	91,4 %	92,8 %	87,0 %	93,5 %	170,1 %	164,9 %	104,2 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2002 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 139. Wynik wykonania budżetu miast na prawach powiatu w latach 1999-2002 (w zł)

Rok	Dochody				Wydatki			Wynik		
	Ogółem	w tym:			Ogółem	w tym:		Ogółem	niedobór	nadwyżka
		własne	dotacje	subwencje		majątkowe	bieżące			
1999	1 568 904 445	757 859 855	358 016 269	453 028 321	1 692 027 658	331 756 527	1 360 271 131	-123 123 213	-126 772 335	3 649 122
2000	1 751 146 619	803 782 156	384 021 975	563 342 488	1 928 031 452	385 347 790	1 542 683 662	-176 884 833	-176 884 833	
2001	1 909 939 237	952 459 256	297 507 563	659 972 418	2 213 143 642	505 907 907	1 707 235 735	-303 204 405	-303 204 405	
2002	1 947 205 096	954 318 042	386 230 088	606 656 966	2 114 657 777	350 765 288	1 763 892 489	-167 452 681	-182 222 924	14 770 243
Dynamika (2002-2001)	102,0 %	100,2 %	129,8 %	91,9 %	95,5 %	69,3 %	103,3 %	55,2 %	60,1 %	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2002 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 140. Wynik wykonania budżetu województwa małopolskiego w latach 1999-2002 (w zł)

Rok	Dochody				Wydatki			Wynik		
	Ogółem	w tym:			Ogółem	w tym:		Ogółem	niedobór	nadwyżka
		własne	dotacje	subwencje		majątkowe	bieżące			
1999	262 285 962	50 023 477	122 992 627	89 269 858	261 294 576	92 219 788	169 074 788	991 386		991 386
2000	272 327 531	43 291 059	119 720 835	109 315 637	277 753 101	86 962 084	190 791 017	-5 425 570	-5 425 570	
2001	324 763 823	45 348 594	161 012 510	118 402 719	351 978 928	96 979 442	254 999 486	-27 215 105	-27 215 105	
2002	324 130 934	51 365 151	161 940 852	110 824 931	365 224 273	134 075 360	231 148 913	-41 093 339	-41 093 339	
Dynamika (2002-2001)	99,8 %	113,3 %	100,6 %	93,6 %	103,8 %	138,3 %	90,6 %	151,0 %	151,0 %	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2002 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

1. BUDŻETY GMIN

Dochody gmin ogółem w 2002 r. wzrosły w porównaniu do 2001 r. o 9,4 %, przy czym wzrost ten wynikał głównie ze wzrostu dochodów własnych (o 9,7 %) oraz ze wzrostu dochodów z tytułu subwencji (o 10,6 %). Także dochody gmin z tytułu dotacji uległy w 2002 r. zwiększeniu. Wzrost ten jednak był niższy niż w przypadku pozostałych kategorii dochodów i wyniósł 2,9 %. Efektem tego był wzrost dochodów własnych i z tytułu subwencji na jednego mieszkańca we wszystkich gminach w stosunku do 2001 r. Nadal jednak utrzymuje się wysoka dysproporcja pomiędzy gminami. Dochody bez dotacji na jednego mieszkańca mieszczą się w przedziale od 887,8 zł do 2 343,2 zł. Również wydatki gmin w 2002 r. wzrosły o 9,6 %, z czego wydatki majątkowe wzrosły o ponad 23,4 %, natomiast dynamika wydatków bieżących wyniosła 6,8 %.

Wzrost dochodów w 2002 r. nie osiągnął równomiernego poziomu we wszystkich gminach. Najwyższą dynamiką dochodów w 2002 r. w stosunku do 2001 r. odznaczają się gminy Muszyna – wzrost o 76 % i Koszyce – wzrost o 50 %, natomiast najniższą dynamiką Spytkowo (pow. nowotarski) – spadek o 25 % i Oświęcim g. – spadek o 20 % (tab. 149).

W 2002 r. nieznacznie wzrosła liczba gmin (z 99 do 102), które odnotowały deficyt budżetowy. Natomiast łączna wielkość deficytu wszystkich gmin wzrosła w porównaniu z 2001 r. blisko o 14 % do kwoty 110,6 mln zł. 76 gmin osiągnęło w 2002 roku nadwyżki budżetowe w łącznej wysokości 49,3 mln zł. Największą nadwyżkę budżetową odnotowały miasta Nowy Targ i Skawina – ponad 3,4 mln zł, a największy deficyt budżetowy odnotowało Brzesko – blisko 7,5 mln zł.

Tabela nr 141. Gminy o najwyższych i najniższych dochodach bez dotacji na 1 mieszkańca*

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem w zł	Dotacje w zł	Dochody (3 - 4) w zł	liczba ludności	Kwota w zł/1 mieszkańca (5:6)
1	2	3	4	5	6	7
1999						
I	Gminy o najwyższych dochodach na 1 mieszkańca					
1	Lipnica Wielka	10 983 531	551 875	10 431 656	5 425	1 922,9
2	Sławków	13 351 024	1 068 996	12 282 028	6 989	1 757,3
3	Bukowno	18 194 392	883 490	17 310 902	10 499	1 648,8
4	Oświęcim m.	68 663 235	5 899 879	62 763 356	43 586	1 440,0
5	Krynica	27 911 543	1 781 265	26 130 278	18 172	1 437,9
6	Niepołomice	31 232 760	1 883 207	29 349 553	20 958	1 400,4
7	Bolesław (pow. olkuski)	11 212 929	581 796	10 631 133	7 873	1 350,3
8	Zielonki	17 949 952	1 131 833	16 818 119	13 094	1 284,4
9	Jordanów m.	6 228 313	633 366	5 594 947	4 810	1 163,2
10	Ujście Gorlickie	8 400 236	1 088 714	7 311 522	6 363	1 149,1
II	Gminy o najniższych dochodach na 1 mieszkańca					
1	Słaboszów	3 332 744	518 892	2 813 852	4 085	688,8
2	Kozłów	4 276 445	441 542	3 834 903	5 190	738,9
3	Raławice	2 219 492	256 669	1 962 823	2 543	771,9
4	Igołomia-Wawrzeńczyce	6 560 173	560 384	5 999 789	7 751	774,1
5	Mędrzechów	3 491 927	646 557	2 845 370	3 643	781,1
6	Biecz	15 011 808	1 435 364	13 576 444	17 219	788,5
7	Mszana Dolna g.	15 515 038	3 034 296	12 480 742	15 802	789,8
8	Miechów	18 331 111	2 226 990	16 104 121	20 349	791,4
9	Czarny Dunajec	17 894 554	1 417 654	16 476 900	20 656	797,7
10	Radziemice	2 958 308	202 158	2 756 150	3 445	800,0
Średnia na 1 mieszkańca dla wszystkich gmin w województwie						942,9
2000						
I	Gminy o najwyższych dochodach na 1 mieszkańca					
1	Sławków	13 345 900	1 024 700	12 321 200	6 989	1 762,9
2	Bolesław (pow. olkuski)	14 537 550	711 011	13 826 539	7 873	1 756,2
3	Bukowno	18 196 855	924 838	17 272 017	10 499	1 645,1
4	Niepołomice	32 507 371	2 848 257	29 659 114	20 958	1 415,2
5	Zakopane	41 232 854	2 712 699	38 520 155	29 419	1 309,4
6	Krynica	24 919 419	2 316 186	22 603 233	18 172	1 243,8
7	Oświęcim m.	61 515 442	7 471 176	54 044 266	43 586	1 239,9
8	Żegocina	6 698 403	1 004 301	5 694 102	4 688	1 214,6
9	Raciechowice	8 735 547	1 547 577	7 187 970	6 014	1 195,2
10	Jordanów	6 590 984	900 071	5 690 913	4 810	1 183,1
II	Gminy o najniższych dochodach na 1 mieszkańca					
1	Słaboszów	3 471 944	511 689	2 960 255	4 085	724,7
2	Kozłów	4 718 925	711 307	4 007 618	5 190	772,2
3	Limanowa g.	21 576 859	3 341 496	18 235 363	22 508	810,2
4	Mędrzechów	3 646 909	688 999	2 957 910	3 643	811,9
5	Jerzmanowice - Przegonia	10 006 834	1 657 880	8 348 954	10 209	817,8

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE: II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

1	2	3	4	5	6	7
6	Biecz	17 012 916	2 911 196	14 101 720	17 219	819,0
7	Olesno	7 803 431	1 352 511	6 450 920	7 875	819,2
8	Maków Podhalański	15 486 072	2 342 678	13 143 394	16 004	821,3
9	Iwkowa	5 387 894	762 590	4 625 304	5 599	826,1
10	Ryglice	11 185 068	1 758 798	9 426 270	11 342	831,1
Średnia na 1 mieszkańca dla wszystkich gmin w województwie						967,7
2001						
I	Gminy o najwyższych dochodach na 1 mieszkańca					
1	Sławków	13 824 172	992 617	12 831 555	6 950	1 846,3
2	Stary Sącz	24 592 953	2 732 688	21 860 265	12 966	1 686,0
3	Bolesław (pow. olkuski)	13 924 237	709 694	13 214 543	7 924	1 667,7
4	Gródek n. Dunajcem	16 936 347	3 508 549	13 427 798	8 372	1 603,9
5	Oświęcim	27 699 927	1 701 256	25 998 671	16 217	1 603,2
6	Niepołomice	34 158 432	1 643 037	32 515 395	21 082	1 542,3
7	Bukowno	16 504 113	844 637	15 659 476	10 466	1 496,2
8	Zakopane	45 669 214	2 635 285	43 033 929	29 444	1 461,6
9	Trzebinia	53 309 844	2 736 138	50 573 706	34 920	1 448,3
10	Lipnica Wielka	8 598 936	543 057	8 055 879	5 566	1 447,3
II	Gminy o najniższych dochodach na 1 mieszkańca					
1	Słaboszów	3 496 692	530 161	2 966 531	4 055	731,6
2	Kozłów	4 859 259	488 571	4 370 688	5 153	848,2
3	Miechów	20 553 620	2 813 198	17 740 422	20 309	873,5
4	Biecz	17 753 160	2 404 711	15 348 449	17 239	890,3
5	Wielka Wieś	8 571 486	784 969	7 786 517	8 605	904,9
6	Charsznica	9 047 037	1 609 241	7 437 796	8 177	909,6
7	Kocmyrzów - Luborzycza	12 448 198	902 058	11 546 140	12 498	923,8
8	Andrychów	44 899 322	3 281 597	41 617 725	43 879	948,5
9	Raba Wyżna	14 230 662	1 598 329	12 632 333	13 295	950,2
10	Limanowa g.	24 354 709	2 597 415	21 757 294	22 832	952,9
Średnia na 1 mieszkańca dla wszystkich gmin w województwie						1 297,7
2002						
I	Gminy o najwyższych dochodach na 1 mieszkańca					
1	Muszyna	29 441 793	3 667 041	25 774 752	11 000	2 343,2
2	Rytro	8 120 441	582 559	7 537 882	3 600	2 093,9
3	Zakopane	53 341 710	2 826 974	50 514 736	28 200	1 791,3
4	Bolesław (pow. olkuski)	14 119 661	884 075	13 235 586	7 800	1 696,9
5	Lipnica Wielka	9 901 778	700 374	9 201 404	5 500	1 673,0
6	Ujście Gorlickie	11 454 262	1 233 324	10 220 938	6 200	1 648,5
7	Gródek n. Dunajcem	16 005 844	1 755 105	14 250 739	8 800	1 619,4
8	Niepołomice	36 535 556	2 718 521	33 817 035	21 400	1 580,2
9	Oświęcim m.	72 891 758	7 355 244	65 536 514	41 900	1 564,1
10	Krynica	29 024 494	2 483 228	26 541 266	17 200	1 543,1
II	Gminy o najniższych dochodach na 1 mieszkańca					
1	Słaboszów	4 273 421	722 365	3 551 056	4 000	887,8
2	Olesno	7 748 377	871 583	6 876 794	7 700	893,1
3	Kocmyrzów - Luborzycza	13 261 527	1 309 321	11 952 206	12 700	941,1

1	2	3	4	5	6	7
4	Kozłów	5 420 983	601 406	4 819 577	5 100	945,0
5	Miechów	23 365 115	3 194 973	20 170 142	20 100	1 003,5
6	Charsznica	8 855 304	863 075	7 992 229	7 900	1 011,7
7	Koniusza	10 237 337	1 467 760	8 769 577	8 600	1 019,7
8	Maków Podhalański	19 101 264	3 065 965	16 035 299	15 700	1 021,4
9	Pałecznica	4 834 572	1 127 794	3 706 778	3 600	1 029,7
10	Igołomia-Wawrzeńczyce	9 007 884	1 074 252	7 933 632	7 700	1 030,3
Średnia na 1 mieszkańca dla wszystkich gmin w województwie						1 221,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2002 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 142. Dynamika dochodów gmin oraz dochody na 1 mieszkańca w latach 1999-2002 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	1999		2000		2001		2002		Dynamika dochodów ogółem (9:7)	Dochody własne na 1 mieszkańca w 2002 r.
		Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł	Dochody ogółem w zł	Dochody własne w zł		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	Alwernia	12 246 554	6 934 827	12 225 931	6 673 432	13 822 104	7 302 517	16 160 880	8 583 209	117%	686,7
2	Andrychów	41 535 694	22 881 853	42 389 353	22 916 191	44 899 322	22 322 161	49 006 624	21 628 110	109%	505,3
3	Babice	8 051 175	3 853 256	8 298 547	3 482 913	9 342 151	4 235 846	10 462 310	4 510 469	112%	524,5
4	Biały Dunajec	6 979 114	1 880 906	7 455 791	1 567 742	7 684 622	2 078 103	8 524 559	2 255 184	111%	336,6
5	Biecz	15 011 808	4 897 189	17 012 916	4 935 763	17 753 160	5 102 209	21 709 138	7 451 292	122%	440,9
6	Biskupice	7 999 384	2 952 212	8 189 965	2 703 999	9 144 502	3 129 927	10 344 704	3 342 930	113%	398,0
7	Bobowa	8 808 216	1 645 803	10 316 236	1 717 712	10 606 747	1 937 450	13 099 569	2 293 079	124%	252,0
8	Bochnia m.	30 310 387	20 096 879	34 566 316	23 344 045	39 944 299	24 923 117	38 962 033	24 670 119	98%	839,1
9	Bochnia g.	16 698 480	6 348 650	17 203 093	5 436 951	18 763 602	5 889 063	21 567 325	6 450 104	115%	386,2
10	Bolesław m.	11 212 929	7 467 554	14 537 550	10 341 682	3 712 600	928 465	14 119 661	9 694 845	101%	1 242,9
11	Bolesław	2 760 738	732 540	3 062 436	716 232	13 924 237	9 320 951	3 672 101	1 001 672	99%	333,9
12	Borzęcin	8 492 035	2 880 195	8 958 248	2 787 056	10 152 652	3 058 199	10 632 520	3 552 297	105%	428,0
13	Brzesko	34 796 779	19 103 869	38 193 196	22 306 261	42 934 877	24 297 658	44 602 967	24 916 327	104%	707,9
14	Brzeszcze	27 364 891	17 956 096	29 302 549	16 910 310	31 487 379	18 036 397	34 102 243	21 008 331	108%	972,6
15	Brzeźnica	9 861 462	3 993 240	10 856 807	3 947 833	11 319 367	3 882 381	12 429 317	3 838 173	110%	383,8
16	Budzów	7 555 232	1 755 290	8 336 921	1 606 308	12 202 679	4 292 627	11 679 783	3 089 440	96%	376,8
17	Bukowina Tatrzańska	11 727 374	3 263 199	12 535 596	3 196 320	14 360 609	3 676 625	16 015 064	4 462 188	112%	368,8
18	Bukowno	18 194 392	14 302 647	18 196 855	14 133 379	16 504 113	11 834 262	17 181 163	12 294 457	104%	1 138,4
19	Bystra-Sidzina	5 990 495	1 726 251	6 317 385	1 631 329	7 242 118	1 879 493	8 114 606	1 706 019	112%	270,8
20	Charsznica	7 701 047	3 375 155	8 695 358	3 439 621	9 047 037	2 747 945	8 855 304	2 643 864	98%	334,7
21	Chełmek	13 419 310	6 989 569	13 994 211	7 695 024	15 328 509	7 467 529	16 718 104	7 851 794	109%	604,0
22	Chełmiec	22 955 769	6 786 050	24 327 896	6 667 609	28 620 784	8 112 189	35 258 457	11 845 608	123%	512,8
23	Chrzanów	52 445 944	33 716 035	56 821 521	36 766 675	60 816 470	36 619 205	61 102 178	36 581 518	100%	720,1
24	Ciężkowice	10 595 926	2 467 273	12 539 577	3 350 251	13 370 039	3 494 556	16 243 373	5 117 109	121%	469,5
25	Czarny Dunajec	17 894 554	4 735 487	19 691 750	4 939 962	22 507 383	6 447 371	24 886 459	5 740 367	111%	276,0
26	Czchów	10 108 700	2 959 283	11 326 408	2 906 802	11 897 249	3 465 712	13 903 030	4 945 955	117%	549,6

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE: II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
27	Czernichów	14 269 442	6 236 084	14 271 891	5 384 239	14 531 876	5 603 639	15 460 423	5 307 475	106%	417,9
28	Czorsztyn	6 796 008	2 601 708	8 241 483	3 912 765	8 051 225	3 274 167	9 305 353	4 184 131	116%	597,7
29	Dąbrowa Tarnowska	20 275 230	8 268 741	21 986 766	8 347 342	22 382 191	7 786 414	24 163 346	8 276 445	108%	418,0
30	Dębno	12 953 724	3 563 921	13 739 158	3 898 915	15 013 515	3 698 291	17 722 120	4 099 502	118%	299,2
31	Dobczyce	13 412 151	6 960 039	15 828 210	8 195 515	16 998 240	9 017 603	17 692 867	9 411 313	104%	692,0
32	Dobra	8 768 684	2 192 410	9 747 786	2 200 321	10 348 558	2 340 379	11 938 822	2 698 838	115%	290,2
33	Drwinia	6 412 595	2 552 741	6 509 903	2 239 879	7 331 016	2 736 121	8 845 289	3 751 943	121%	595,5
34	Gdów	15 824 764	7 203 463	16 779 278	6 292 828	18 088 986	6 876 409	21 977 971	8 663 605	121%	551,8
35	Gnojnik	6 842 511	1 601 203	7 887 115	1 828 909	8 450 988	2 219 358	9 795 451	2 372 928	116%	334,2
36	Gołcza	6 385 621	2 813 612	6 622 101	2 200 215	7 087 101	2 152 044	7 387 755	2 198 735	104%	343,6
37	Gorlice g.	15 394 273	4 065 759	16 912 695	4 779 859	17 579 867	4 838 259	19 882 814	5 368 922	113%	339,8
38	Gorlice m.	33 445 437	20 833 273	34 936 087	21 809 728	38 624 150	23 217 523	42 187 642	27 156 248	109%	936,4
39	Gręboszów	3 699 444	1 177 851	3 967 131	1 210 150	4 553 728	1 102 997	4 753 240	1 234 846	104%	333,7
40	Gromnik	8 131 087	1 772 583	9 108 839	1 888 882	16 936 347	7 215 184	11 841 637	2 548 676	114%	307,1
41	Gródek nad Dunajcem	11 742 992	3 334 798	10 326 498	2 915 388	10 357 283	1 720 302	16 005 844	8 544 749	95%	971,0
42	Grybów m.	6 819 630	2 056 137	6 926 718	2 117 753	25 947 448	6 203 308	8 337 682	2 792 827	103%	443,3
43	Grybów g.	22 831 839	5 113 803	23 097 572	4 692 108	8 117 883	2 567 696	28 563 371	6 246 588	110%	287,9
44	Igołomia-Wawrzeńczyce	6 559 865	2 423 284	7 624 088	2 185 092	8 678 724	2 802 614	9 007 884	2 800 999	104%	363,8
45	Iwanowice	8 288 363	3 323 878	9 431 598	3 353 167	8 845 146	3 121 343	10 322 022	3 256 195	117%	407,0
46	Iwkowa	5 541 872	1 160 974	5 387 894	1 198 474	6 319 271	1 506 210	7 660 062	1 832 453	121%	310,6
47	Jablonka	16 004 971	4 552 722	18 931 558	6 330 386	18 598 845	4 693 950	21 494 689	5 664 022	116%	343,3
48	Jerzmanowice-Przegonia	9 287 472	3 148 780	10 006 834	2 820 587	11 016 274	3 441 379	12 660 812	3 413 471	115%	331,4
49	Jodłownik	10 176 206	2 147 806	8 492 937	1 489 978	9 691 273	1 709 800	10 882 766	1 967 685	112%	246,0
50	Jordanów	9 825 529	2 535 755	10 761 576	2 534 572	7 136 885	3 819 283	13 221 536	2 640 202	112%	256,3
51	Jordanów m.	6 228 313	3 126 136	6 590 984	3 303 479	11 815 385	2 609 250	8 163 977	4 285 516	114%	857,1
52	Kalwaria Zebrzydowska	17 129 804	8 128 309	18 369 849	8 226 752	23 373 152	11 579 491	24 856 503	12 158 951	106%	639,9
53	Kamienica	7 076 839	1 641 601	7 733 905	1 853 267	8 782 589	2 396 242	10 484 478	2 732 195	119%	384,8
54	Kamionka Wielka	8 395 206	1 938 891	8 945 648	1 993 538	11 737 117	3 924 002	11 645 870	3 086 929	99%	354,8

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE: II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
55	Kęty	35 535 495	20 242 512	37 914 657	21 781 248	40 791 599	22 809 175	41 536 814	21 739 441	102%	650,9
56	Klucze	17 191 784	9 496 017	17 504 529	10 088 778	19 539 830	10 835 484	20 557 760	10 862 963	105%	729,1
57	Kłaj	11 902 746	5 764 427	12 297 351	5 690 914	12 885 856	6 184 431	15 039 774	6 613 804	117%	606,8
58	Kocmyrzów- Luborzyca	10 833 188	5 083 438	11 771 012	4 745 865	12 448 198	5 179 220	13 261 527	4 819 266	107%	379,5
59	Koniusza	8 504 595	3 099 974	8 445 567	2 650 029	10 220 806	3 217 489	10 237 337	2 916 379	100%	339,1
60	Korzenna	13 930 256	2 848 758	14 085 146	2 467 898	17 437 963	2 867 723	19 156 017	4 460 943	110%	340,5
61	Koszyce	5 581 041	2 004 576	5 698 686	1 693 124	7 093 186	2 332 351	10 665 515	2 519 476	150%	434,4
62	Kościelisko	6 890 753	2 992 274	7 506 816	3 282 403	8 491 870	3 711 974	9 256 705	4 177 447	109%	528,8
63	Kozłów	4 276 445	1 571 503	4 718 925	1 459 228	4 859 259	1 350 252	5 420 983	1 389 038	112%	272,4
64	Krościenko n. Dunajcem	6 873 672	2 651 360	10 828 041	2 752 872	7 063 477	2 120 200	8 668 998	2 825 480	123%	448,5
65	Krynica	27 911 543	19 779 189	24 919 419	16 093 903	27 825 863	15 342 083	29 024 494	18 374 235	104%	1 068,3
66	Krzyszowice	29 700 663	16 635 717	30 711 262	17 492 088	34 288 197	18 824 313	36 617 337	19 792 681	107%	632,4
67	Książ Wielki	6 043 806	2 898 886	8 314 050	2 461 936	6 990 020	2 974 866	7 630 341	2 920 016	109%	512,3
68	Lanckorona	5 758 501	2 112 450	6 205 640	2 139 868	8 278 114	2 440 164	7 979 848	2 963 726	96%	520,0
69	Laskowa	7 458 026	1 390 815	8 304 185	1 587 912	9 672 168	2 220 525	9 602 865	2 110 270	99%	293,1
70	Libiąż	25 954 611	17 175 938	25 049 638	15 470 216	27 650 531	17 390 887	29 810 255	18 296 453	108%	799,0
71	Limanowa m	17 369 512	9 552 000	19 263 844	10 152 616	20 908 886	11 444 554	23 130 668	12 585 245	111%	874,0
72	Limanowa g.	20 378 507	4 884 579	21 576 859	4 729 364	24 354 709	6 234 960	27 634 279	6 675 458	113%	299,3
73	Lipinki	7 581 665	1 862 721	8 374 639	2 242 473	8 336 174	2 240 300	9 768 556	3 534 579	117%	519,8
74	Lipnica Murowana	5 799 058	1 362 733	5 947 778	1 265 457	6 665 787	1 442 888	7 442 123	1 619 037	112%	299,8
75	Lipnica Wielka	10 983 531	1 814 385	12 521 528	1 329 171	8 598 936	2 098 293	9 901 778	2 606 342	115%	473,9
76	Lisia Góra	12 442 232	3 235 716	13 892 815	2 999 240	14 950 480	3 542 140	17 288 145	3 814 862	116%	291,2
77	Liszki	14 457 176	5 998 625	15 813 586	6 508 029	15 736 942	6 531 601	18 870 476	7 641 364	120%	512,8
78	Lubień	8 012 155	1 940 090	8 822 455	1 949 919	11 070 554	2 177 873	11 248 025	2 377 376	102%	264,2
79	Łabowa	5 531 357	1 488 708	6 293 838	1 632 279	7 002 000	1 889 905	7 773 093	2 005 564	111%	401,1
80	Łapanów	7 685 544	2 486 549	7 815 913	2 273 247	8 878 373	3 103 228	10 944 936	3 638 107	123%	498,4
81	Łapsze Nizne	9 059 651	2 598 674	9 140 869	2 616 980	10 962 431	4 070 367	11 926 430	4 971 011	109%	571,4
82	Łącko	15 990 934	3 944 826	16 313 261	3 156 129	19 439 105	4 340 664	20 509 306	4 616 665	106%	318,4
83	Łososina Dolna	10 940 204	3 328 786	11 185 421	3 031 990	13 460 903	3 555 893	13 509 503	4 376 057	100%	465,5

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
84	Łukowica	10 272 773	2 261 335	10 772 477	1 971 061	12 818 440	2 245 400	13 655 144	2 911 074	107%	323,5
85	Łuzna	8 483 338	2 103 938	8 931 315	2 122 615	8 727 383	1 956 860	10 680 358	2 951 761	122%	364,4
86	Maków Podhalański	14 625 983	6 675 001	15 486 072	6 798 416	20 013 725	7 800 211	19 101 264	7 523 562	95%	479,2
87	Mędrzechów	3 491 927	923 987	3 646 909	828 525	4 063 703	902 613	4 611 189	1 161 999	113%	314,1
88	Michałowice	6 609 116	2 979 112	7 473 307	3 197 543	7 888 226	3 298 817	8 980 678	3 685 039	114%	511,8
89	Miechów	18 331 111	9 497 284	21 003 642	10 560 023	20 553 620	9 704 314	23 365 115	11 350 472	114%	564,7
90	Mogilany	11 344 678	5 506 661	11 327 390	5 085 467	13 674 569	6 872 783	14 640 948	6 750 285	107%	655,4
91	Moszczenica	4 481 502	1 094 319	6 032 286	1 656 748	5 433 447	1 241 827	6 223 195	1 477 791	115%	314,4
92	Mszana Dolna m.	7 717 134	3 312 165	8 580 385	4 104 439	7 943 580	3 758 591	9 386 955	4 248 680	118%	582,0
93	Mszana Dolna g.	15 515 039	3 226 104	16 517 310	3 554 880	17 546 232	3 792 692	19 573 777	3 553 610	112%	222,1
94	Mucharz	4 115 354	1 854 660	4 364 769	1 887 397	4 553 533	1 869 252	5 285 345	1 967 713	116%	517,8
95	Muszyna	15 159 262	7 406 747	12 903 312	6 572 427	16 765 018	9 106 105	29 441 793	19 862 349	176%	1 805,7
96	Mysłimice	39 983 961	22 417 074	38 806 595	19 677 072	44 410 192	22 539 259	55 592 328	31 470 846	125%	792,7
97	Nawojowa	7 506 156	1 968 081	7 975 938	1 709 987	9 970 353	3 113 605	11 450 922	3 322 487	115%	455,1
98	Niedźwiedź	8 179 521	1 835 706	7 781 888	1 688 235	8 481 943	2 284 082	9 969 454	2 999 410	118%	454,5
99	Niepołomice	31 232 760	19 705 378	32 507 371	20 043 768	34 158 432	20 567 339	36 535 556	22 116 533	107%	1 033,5
100	Nowe Brzesko	5 672 596	2 590 332	5 895 068	2 200 997	6 408 007	2 320 057	6 674 080	2 065 238	104%	362,3
101	Nowy Targ m.	34 747 517	23 186 112	36 970 945	24 213 876	42 187 237	26 171 711	45 513 002	29 307 135	108%	888,1
102	Nowy Targ g.	22 043 822	5 584 311	21 847 844	5 925 283	24 171 578	5 822 136	26 789 577	5 939 352	111%	275,0
103	Nowy Wiśnicz	11 200 970	3 426 026	12 703 876	3 738 738	13 822 830	3 910 426	16 343 902	4 556 487	118%	364,5
104	Ochocka Dolna	7 940 658	1 955 754	8 706 600	1 572 161	9 481 853	1 677 180	10 716 824	2 088 641	113%	267,8
105	Olesno	7 803 748	1 542 141	7 803 431	1 287 804	8 827 800	1 494 280	7 748 377	1 706 259	88%	221,6
106	Olkusz	51 426 573	31 308 562	59 082 173	38 178 957	58 312 307	33 975 853	60 791 318	35 954 803	104%	709,2
107	Osiek	5 710 960	2 427 990	6 357 930	2 793 542	7 115 823	2 565 999	9 325 296	3 314 524	131%	430,5
108	Oświęcim g.	16 603 514	10 019 125	17 091 517	9 148 338	27 699 927	19 401 607	22 217 197	13 401 448	80%	837,6
109	Oświęcim m.	68 663 235	51 319 658	61 515 442	42 282 519	70 115 537	47 251 601	72 891 758	51 538 579	104%	1 230,0
110	Palecznica	3 856 881	1 422 177	4 150 517	1 158 658	4 243 165	1 092 307	4 834 572	1 047 271	114%	290,9
111	Pcim	10 009 610	3 460 562	10 945 569	3 190 472	11 045 589	2 930 089	14 115 536	4 566 204	128%	452,1
112	Piwniczna	11 848 366	4 543 343	13 347 366	5 919 278	14 126 037	5 184 073	17 824 105	8 018 712	126%	786,1
113	Pieśna	11 433 825	3 301 321	12 964 250	3 287 653	12 516 119	3 295 032	14 622 501	3 678 747	117%	328,5

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE: II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
114	Podegrodzie	11 202 341	2 723 650	11 641 217	2 496 972	13 486 647	2 666 271	15 729 797	3 968 976	117%	354,4
115	Polanka Wielka	3 913 232	1 996 444	3 879 194	1 811 551	4 559 219	2 052 901	5 355 299	2 173 089	117%	530,0
116	Poronin	9 125 729	2 647 286	9 665 769	2 483 683	11 417 879	3 440 097	12 636 814	3 837 406	111%	365,5
117	Proszowice	16 938 999	7 702 652	16 947 885	7 639 235	18 064 130	8 201 419	19 205 769	8 265 684	106%	504,0
118	Przeciszów	5 892 572	2 480 078	6 357 015	2 626 128	7 924 452	3 449 331	9 109 361	4 017 420	115%	599,6
119	Raba Wyżna	11 570 366	2 801 677	12 804 787	2 892 924	14 230 662	3 119 756	16 341 277	3 703 488	115%	280,6
120	Rabka	16 697 429	8 312 204	17 519 173	8 042 521	19 969 345	9 161 980	20 863 648	9 557 995	104%	555,7
121	Raciechowice	7 089 014	2 125 895	8 735 547	2 855 811	8 702 741	2 323 233	9 809 677	2 741 780	113%	464,7
122	Raclawice	2 219 492	867 267	2 778 344	1 045 270	2 804 836	875 761	3 469 507	1 162 536	124%	447,1
123	Radgoszcz	7 768 339	2 290 281	8 328 751	1 711 144	8 456 898	1 347 180	10 155 787	1 927 091	120%	267,7
124	Radłów	9 158 403	3 119 600	12 147 534	4 502 315	11 051 532	3 635 036	12 229 494	3 600 740	111%	375,1
125	Radziemice	2 958 519	1 328 099	3 276 418	1 150 751	3 766 258	1 442 427	4 082 646	1 383 220	108%	395,2
126	Ropa	4 780 763	1 192 920	5 982 719	1 847 984	5 675 912	1 251 525	6 728 465	1 494 465	119%	305,0
127	Ryglice	10 231 250	2 446 940	11 185 068	2 213 862	12 545 123	2 451 527	14 106 234	2 753 218	112%	243,6
128	Rytko	4 469 294	1 429 109	4 324 755	1 150 975	6 819 418	1 221 594	8 120 441	4 429 785	119%	1 230,5
129	Rzepiennik Strzyżewski	6 900 783	1 282 087	7 536 803	1 267 856	8 327 586	2 158 734	9 209 502	1 644 712	111%	241,9
130	Rzezawa	10 589 687	3 379 522	12 074 537	3 184 956	12 074 644	3 520 112	14 409 840	4 462 771	119%	433,3
131	Sękowa	5 717 249	2 103 749	5 757 142	1 737 229	6 772 322	2 243 312	7 122 718	2 265 166	105%	482,0
132	Siepraw	7 261 607	2 969 473	7 877 826	2 944 493	8 564 082	3 119 591	9 693 249	3 358 650	113%	447,8
133	Skąta	8 958 970	4 033 258	11 403 149	5 186 499	11 322 479	5 318 935	13 617 025	6 776 145	120%	713,3
134	Skawina	43 656 701	26 732 875	43 087 330	24 889 078	52 597 055	31 154 808	57 961 584	35 723 824	110%	869,2
135	Skrzyszów	12 363 063	4 543 776	13 457 469	4 498 930	14 576 293	4 592 163	16 925 368	5 627 881	116%	446,7
136	Słaboszów	3 326 594	1 070 116	3 471 944	1 028 676	3 496 692	1 140 827	4 273 421	1 189 470	122%	297,4
137	Sławków	13 338 604	10 018 503	13 345 900	10 198 577	13 824 172	10 359 975				
138	Słomniki	13 758 673	6 127 929	14 778 915	6 033 246	16 373 659	6 485 326	18 006 251	6 455 380	110%	474,7
139	Słopnice	6 047 583	789 776	6 030 746	838 460	6 536 573	1 049 065	8 043 890	1 554 332	123%	272,7
140	Spytkowice (pow. nowotarski)	4 810 327	1 041 440	4 679 334	1 417 149	7 720 102	1 895 556	5 779 056	2 108 303	75%	540,6
141	Spytkowice (pow. wadowicki)	8 301 307	3 032 832	9 096 155	3 174 780	10 416 528	3 407 948	11 713 264	3 850 041	112%	418,5
142	Stary Sącz	21 824 675	7 242 760	22 779 069	7 981 402	24 592 953	8 163 534	27 226 092	8 255 145	111%	380,4

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE: II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
143	Stryżawa	11 462 216	3 921 243	12 009 428	3 804 664	13 996 342	4 356 489	15 116 084	4 806 715	108%	410,8
144	Stryków	6 167 597	1 862 082	6 456 173	1 992 912	8 086 296	2 445 310	9 331 661	3 578 108	115%	534,0
145	Sucha Beskidzka	10 607 725	6 751 372	10 538 273	6 428 496	11 680 144	6 778 112	14 052 515	8 627 915	120%	889,5
146	Sułkowiec	13 139 111	5 215 881	14 382 887	4 883 995	16 144 855	5 663 033	18 735 106	6 962 095	116%	523,5
147	Sułszowska	6 275 777	2 231 363	6 605 946	1 982 101	6 648 981	2 014 192	7 612 837	1 805 324	114%	306,0
148	Szaflary	9 360 555	2 958 556	9 592 163	2 525 217	10 453 177	2 781 322	12 203 701	3 326 977	117%	332,7
149	Szczawnica	7 628 485	4 431 876	9 427 597	5 538 689	9 009 618	4 714 063	8 905 728	5 004 522	99%	685,6
150	Szczuczyn	14 304 646	4 077 214	14 243 715	4 266 973	16 096 463	4 604 436	18 380 685	4 698 983	114%	348,1
151	Szczurowa	9 319 669	3 153 246	10 872 065	3 288 597	11 199 463	3 218 600	12 742 214	4 023 672	114%	406,4
152	Świątniki Górne	9 210 486	4 402 826	9 720 055	3 936 139	10 869 104	4 985 281	11 589 084	5 177 170	107%	609,1
153	Tarnów	19 002 126	9 820 298	20 170 985	9 759 961	22 402 735	11 177 033	25 396 541	12 087 511	113%	554,5
154	Tokarnia	8 103 663	2 194 863	8 367 431	1 880 128	9 220 554	2 188 751	10 300 985	2 153 215	112%	272,6
155	Tomice	6 337 983	2 426 510	7 112 537	2 507 072	7 493 530	2 624 799	8 853 265	3 085 890	118%	440,8
156	Trzciana	5 517 199	1 309 775	5 750 999	1 405 324	6 663 313	1 751 413	7 925 883	2 021 055	119%	404,2
157	Trzebinia	41 515 931	28 282 384	42 242 954	29 000 392	53 309 844	37 233 415	51 668 775	35 878 971	97%	1 049,1
158	Trzyciąż	7 141 022	2 595 779	7 334 116	2 060 765	8 024 576	2 572 869	8 170 838	2 143 972	102%	297,8
159	Tuchów	17 079 783	5 528 023	18 252 105	5 883 960	21 839 065	5 293 625	21 566 410	6 031 140	99%	344,6
160	Tymbark	7 007 814	2 430 358	7 466 533	2 653 726	8 485 241	3 282 767	9 441 451	4 251 173	111%	708,5
161	Ujście Gorlickie	8 400 236	2 341 257	8 704 552	2 588 966	10 307 435	3 121 688	11 454 262	4 185 208	111%	675,0
162	Wadowice	38 957 671	23 019 071	45 464 895	28 637 671	46 714 613	25 887 132	47 451 313	27 475 222	102%	738,6
163	Wieliczka	44 697 484	25 717 895	50 320 434	29 353 148	49 462 705	28 069 391	55 677 404	30 222 242	113%	664,2
164	Wielka Wieś	7 814 150	4 456 192	8 731 629	5 151 917	8 571 486	4 179 500	10 018 398	5 406 844	117%	614,4
165	Wieprz	11 123 434	4 364 976	11 580 005	4 136 340	13 359 239	4 953 270	13 977 385	4 825 659	105%	427,0
166	Wierzchosławice	9 829 772	4 044 626	12 292 963	4 964 198	11 397 594	4 769 093	13 868 706	6 394 721	122%	609,0
167	Wietrzychowice	4 387 196	1 105 097	4 593 795	1 326 842	4 716 432	1 248 180	5 174 801	1 167 610	110%	278,0
168	Wiśniowa	6 789 266	2 251 069	7 197 832	2 136 588	8 514 400	2 970 443	9 341 821	2 680 630	110%	406,2
169	Wojnicz	11 539 021	3 337 365	12 915 894	3 870 631	14 576 721	4 467 257	16 480 175	4 726 023	113%	369,2
170	Wolbrom	27 994 672	16 240 352	24 848 656	12 437 764	25 878 183	12 742 417	28 149 454	13 496 411	109%	571,9
171	Zabierzów	22 365 475	13 755 345	24 268 807	14 684 435	28 332 315	17 347 886	30 373 743	18 764 712	107%	872,8
172	Zakliczyn	14 617 552	4 111 796	12 998 472	3 178 310	14 198 329	3 593 410	16 574 482	4 478 909	117%	370,2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
173	Zakopane	42 203 221	25 358 545	41 232 854	30 349 385	45 669 214	33 091 806	53 341 710	40 246 575	117%	1 427,2
174	Zator	9 382 705	4 713 109	10 000 385	4 579 508	13 519 776	5 288 857	12 710 871	5 566 995	94%	625,5
175	Zawoja	8 878 179	3 021 809	10 014 837	3 302 705	9 994 769	3 240 722	11 327 349	3 406 340	113%	391,5
176	Zembrzyce	5 396 158	2 176 805	5 899 438	2 036 882	8 019 747	3 067 337	8 753 320	4 073 948	109%	740,7
177	Zielonki	17 949 952	12 601 336	16 492 332	10 819 133	16 232 259	9 133 105	16 600 480	9 267 760	102%	648,1
178	Żabno	17 665 541	6 238 590	18 756 015	6 467 020	21 076 817	7 869 222	24 786 442	9 964 671	118%	524,5
179	Żegocina	6 294 279	2 242 797	6 698 403	1 530 948	7 322 053	1 521 923	8 288 840	1 968 313	113%	401,7
Średnia dla wszystkich gmin w Województwie										112%	583,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2002 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 143. Dochody gmin (w zł) - dynamika dochodów ogółem w latach 1999-2002

Lp.	Wyszczególnienie	1999		2000		Dynamika dochodów ogółem w % (5:3)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższej dynamice dochodów ogółem w 2000 r.						
1	Krościenko nad Dunajcem	6 873 672	2 651 360	10 828 041	2 752 872	158
2	Książ Wielki	6 043 806	2 898 886	8 314 050	2 461 936	138
3	Moszczenica	4 481 502	1 094 319	6 032 286	1 656 748	135
4	Radłów	9 158 403	3 119 600	12 147 534	4 502 315	133
5	Bolesław	11 212 929	7 467 554	14 537 550	10 341 682	130
6	Skała	8 958 970	4 033 258	11 403 149	5 186 449	127
7	Raławice	2 219 492	867 267	2 778 344	1 045 270	125
8	Ropa	4 780 763	1 192 920	5 982 719	1 847 984	125
9	Wierzchosławice	9 829 772	4 044 626	12 292 963	4 964 198	125
10	Szczawnica	7 628 485	4 431 876	9 427 597	5 538 689	124
II Gminy o najniższej dynamice dochodów ogółem w 2000 r.						
1	Libiąż	25 954 611	17 175 938	25 049 638	15 470 216	97
2	Niedzwiedź	8 179 521	1 835 706	7 781 888	1 688 235	95
3	Zielonki	17 949 952	12 601 336	16 492 332	10 819 133	92
4	Oświęcim	68 663 235	51 319 658	61 515 442	42 282 519	90
5	Krynica	27 911 543	19 779 189	24 919 419	16 093 903	89
6	Zakliczyn	14 617 552	4 111 796	12 998 472	3 178 310	89
7	Wolbrom	27 994 672	16 240 352	24 848 656	12 437 764	89
8	Gródek nad Dunajcem	11 742 992	3 334 798	10 326 498	2 915 388	88
9	Muszyna	15 159 262	7 406 747	12 903 312	6 572 427	85
10	Jodłownik	10 176 206	2 147 806	8 492 937	1 489 978	83
III Średnia dla wszystkich gmin Województwa w 2000 r.						106
Lp.	Wyszczególnienie	2000		2001		Dynamika dochodów ogółem w % (5:3)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
I Gminy o najwyższej dynamice dochodów ogółem w 2001 r.						
1	Spytkowice (pow. nowotarski)	4 679 334	1 417 149	7 720 102	1 895 556	165
2	Gródek nad Dunajcem	10 326 498	2 915 388	16 936 347	7 215 184	164
3	Oświęcim g.	17 091 517	9 148 338	27 699 927	19 401 607	162
4	Rytko	4 324 755	1 150 975	6 819 418	1 221 594	158
5	Budzów	7 336 921	1 606 308	12 202 679	4 292 627	166
6	Zembrzyce	5 899 438	2 036 882	8 019 747	3 067 337	136
7	Zator	10 000 385	4 579 508	13 519 776	5 288 857	135
8	Lanckorona	6 205 640	2 139 868	8 278 114	2 440 164	133
9	Kamionka Wielka	8 945 648	1 993 538	11 737 117	3 924 002	131
10	Muszyna	12 903 312	6 572 427	16 765 018	9 106 105	130
II Gminy o najniższej dynamice dochodów ogółem w 2001 r.						
1	Ropa	5 982 719	1 847 984	5 675 912	1 251 525	95
2	Iwanowice	9 431 598	3 353 167	8 845 146	3 121 343	94
3	Wierzchosławice	12 292 963	4 964 198	11 397 594	4 769 093	93
4	Mszana Dolna m.	8 580 385	4 104 439	7 943 580	3 758 591	93
5	Radłów	12 147 534	4 502 315	11 051 532	3 635 036	91
6	Bukowno	18 196 855	14 133 379	16 504 113	11 834 262	91

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE: II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

1	2	3	4	5	6	7
7	Moszczenica	6 032 286	1 656 748	5 433 447	1 241 827	90
8	Książ Wielki	8 314 050	2 461 936	6 990 020	2 974 866	84
9	Lipnica Wielka	12 521 528	1 329 171	8 598 936	2 098 293	69
10	Krościenko nad Dunajcem	10 828 041	2 752 872	7 063 447	2 120 200	65
III	Średnia dla wszystkich gmin Województwa w 2001r.					110
Lp.	Wyszczególnienie	2001		2002		Dynamika dochodów ogółem w % (5:3)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
I	Gminy o najwyższej dynamice dochodów ogółem w 2002 r.					
1	Muszyna	16 765 018	9 106 105	29 441 793	19 862 349	176
2	Koszyce	7 093 186	2 332 351	10 665 515	2 519 476	150
3	Osiek	7 115 823	2 565 999	9 325 296	3 314 524	131
4	Pcim	11 045 589	2 930 089	14 115 536	4 566 204	128
5	Piwniczna - Zdrój	14 126 037	5 184 073	17 824 105	8 018 712	126
6	Myślenice	44 410 192	22 539 259	55 592 328	31 470 846	125
7	Raławice	2 804 836	875 761	3 469 507	1 162 536	124
8	Bobowa	10 606 747	1 937 450	13 099 569	2 293 079	124
9	Łapanów	8 878 373	3 103 228	10 944 936	3 638 107	123
10	Chełmiec	28 620 784	8 112 189	35 258 457	11 845 608	123
II	Gminy o najniższej dynamice dochodów ogółem w 2002 r.					
1	Spytkowice (pow. nowotarski)	7 720 102	1 895 556	5 779 056	2 108 303	75
2	Oświęcim g.	27 699 927	19 401 607	22 217 197	13 401 448	80
3	Olesno	8 827 800	1 494 280	7 748 377	1 706 259	88
4	Zator	13 519 776	5 288 857	12 710 871	5 566 995	94
5	Grudek nad Dunajcem	16 936 347	7 215 184	16 005 844	8 544 749	95
6	Maków Podhalański	20 013 725	7 800 211	19 101 264	7 523 562	95
7	Budzów	12 202 679	4 292 627	11 679 783	3 089 440	96
8	Lanckorona	8 278 114	2 440 164	7 979 848	2 963 726	96
9	Trzebinia	53 309 844	37 233 415	51 668 775	35 878 971	97
10	Bochnia m.	39 944 299	24 923 117	38 962 033	24 670 119	98
III	Średnia dla wszystkich gmin Województwa w 2002 r.					112

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2002 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 144. Dochody gmin (w zł) - dynamika dochodów własnych w latach 1999-2000

Lp.	Wyszczególnienie	1999		2000		Dynamika dochodów własnych w % (6:4)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	2	3	4	5	6	7
I Gminy o najwyższej dynamice dochodów własnych w 2000 r.						
1	Ropa	4 780 763	1 192 920	5 982 719	1 847 984	155
2	Moszczenica	4 481 502	1 094 319	6 032 286	1 656 748	151
3	Czorsztyn	6 796 008	2 601 708	8 241 483	3 912 765	150
4	Radłów	9 158 403	3 119 600	12 147 534	4 502 315	144
5	Jabłonka	16 004 971	4 552 722	18 931 558	6 330 386	139
6	Bolesław	11 212 929	7 467 554	14 537 550	10 341 682	138
7	Spytkowice (pow. nowotarski)	4 810 327	1 041 440	4 679 334	1 417 149	136
8	Ciężkowice	10 595 926	2 467 273	12 539 557	3 350 251	136
9	Raciechowice	7 089 014	2 125 895	8 735 547	2 855 811	134
10	Piwniczna	11 848 366	4 543 343	13 347 366	5 919 278	130
II Gminy o najniższej dynamice dochodów własnych w 2000 r.						
1	Ochotnica Dolna	7 940 658	1 955 754	8 706 600	1 572 161	80
2	Łącko	15 990 934	3 944 826	16 313 261	3 156 129	80
3	Trzyciąż	7 141 022	2 595 779	7 334 116	2 060 765	79
4	Gołcza	6 385 621	2 813 612	6 622 101	2 200 215	78
5	Zakliczyn	14 617 552	4 111 796	12 998 472	3 178 310	77
6	Wolbrom	27 994 672	16 240 352	24 848 656	12 437 764	77
7	Radgoszcz	7 768 339	2 990 281	8 328 751	1 711 144	57
8	Lipnica Wileka	10 983 531	1 814 385	12 521 528	1 329 171	73
9	Jodłownik	10 176 206	2 147 806	8 492 931	1 489 977	69
10	Piwniczna	6 294 279	2 242 797	6 698 403	1 530 948	68
III Średnia dla wszystkich gmin Województwa w 2000 r.						102
Lp.	Wyszczególnienie	2000		2001		Dynamika dochodów własnych w % (6:4)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
I Gminy o najwyższej dynamice dochodów własnych w 2001 r.						
1	Budzów	8 336 921	1 606 308	12 202 679	4 292 627	267
2	Gródek nad Dunajcem	10 326 498	2 915 388	16 936 347	7 215 184	247
3	Oświęcim g.	17 091 517	9 148 338	27 699 927	19 401 607	212
4	Kamionka Wielka	8 945 648	1 993 538	11 737 117	3 924 002	197
5	Nawojowa	7 975 938	1 709 987	9 970 353	3 113 605	182
6	Rzepiennik Strzyżewski	7 536 803	1 267 856	8 327 586	2 158 734	170
7	Lipnica Wilka	12 521 528	1 329 171	8 598 936	2 098 293	158
8	Łąpsze Niższe	9 140 869	2 616 980	10 962 431	4 070 367	156
9	Zembrzyce	5 899 438	2 036 882	8 019 747	3 067 337	151
10	Kalwaria Zebrzydowska	18 369 849	8 226 752	23 373 152	11 579 491	141
II Gminy o najniższej dynamice dochodów własnych w 2001 r.						
1	Czorsztyn	8 241 483	3 912 765	8 051 225	3 274 167	84
2	Raciechowice	8 735 547	2 855 811	8 702 241	2 323 233	81
3	Wielka Wieś	8 731 629	5 151 917	8 571 486	4 179 500	81
4	Radłów	12 147 534	4 502 315	11 051 532	3 635 036	81
5	Charsznica	8 695 358	3 439 621	9 047 037	2 747 945	80

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE: II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

1	2	3	4	5	6	7
6	Radgoszcz	8 328 751	1 711 144	8 456 898	1 347 180	79
7	Krościenko n. Dunajcem	10 828 041	2 752 872	7 063 477	2 120 200	77
8	Moszczenica	6 032 286	1 656 748	5 433 447	1 241 827	75
9	Jabłonka	18 931 558	6 330 386	18 598 845	4 693 950	74
10	Ropa	5 982 719	1 847 984	5 675 912	1 251 525	68
III	Średnia dla wszystkich gmin Województwa w 2001r.					109
Lp.	Wyszczególnienie	2001		2002		Dynamika dochodów własnych w % (6:4)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
I	Gminy o najwyższej dynamice dochodów własnych w 2002 r.					
1	Rytro	6 819 418	1 221 594	8 120 441	4 429 785	363
2	Muszyna	16 765 018	9 106 105	29 441 793	19 862 349	218
3	Lipinki	8 336 174	2 240 300	9 768 556	3 534 579	158
4	Korzenna	17 437 963	2 867 723	19 156 017	4 460 943	156
5	Pcim	11 045 589	2 930 089	14 115 536	4 566 204	156
6	Piwniczna - Zdrój	14 126 037	5 184 073	17 824 105	8 018 712	155
7	Łużna	8 727 383	1 956 860	10 680 358	2 951 761	151
8	Podegrodzie	13 486 647	2 666 271	15 729 797	3 968 976	149
9	Gromnik	10 357 283	1 720 302	11 841 637	2 548 676	148
10	Słopnice	6 536 573	1 049 065	8 043 890	1 554 332	148
II	Gminy o najniższej dynamice dochodów własnych w 2002 r.					
1	Oświęcim g.	27 699 927	19 401 607	22 217 197	13 401 448	69
2	Budzów	12 202 679	4 292 627	11 679 783	3 089 440	72
3	Rzepiennik Strzyżewski	8 327 586	2 158 734	9 209 502	1 644 712	76
4	Kamionka Wielka	11 737 117	3 924 002	11 645 870	3 086 929	79
5	Trzyciąż	8 024 576	2 572 869	8 170 838	2 143 972	83
6	Nowe Brzesko	6 408 007	2 320 057	6 674 080	2 065 238	89
7	Czarny Dunajec	22 507 383	6 447 371	24 886 459	5 740 367	89
8	Sułoszowa	6 648 981	2 014 192	7 612 837	1 805 324	90
9	Wiśniowa	8 514 400	2 970 443	9 341 821	2 680 630	90
10	Koniusza	10 220 806	3 217 489	10 237 337	2 916 379	91
III	Średnia dla wszystkich gmin Województwa w 2002 r.					115

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2002 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 145. Wydatki inwestycyjne gmin w latach 1999 - 2002 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	1999		2000		2001		2002	
		Wydatki inwestycyjne	% udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	Wydatki inwestycyjne	% udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	Wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	Wydatki majątkowe	% udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	Bochnia	7 024 525	23,6	8 656 816	23,86	11 468 367	27,21%	7 276 122	17,90%
2	Bukowno	5 489 463	27	1 467 300	8,44	597 047	3,66%	1 248 368	7,07%
3	Gorlice	5 352 976	15,91	4 432 919	12,16	6 683 015	16,81%	9 457 024	21,23%
4	Grybów	1 365 100	18,9	1 032 180	13,62	1 192 353	14,66%	1 229 722	13,78%
5	Jordanów	318 651	5,12	885 144	12,5	325 760	4,59%	437 159	5,05%
6	Limanowa	2 001 913	11,16	1 767 345	9,11	1 340 662	6,43%	3 465 192	14,34%
7	Mszana Dolna	1 428 563	18,62	1 328 689	16,06	677 929	8,40%	2 092 130	19,52%
8	Nowy Targ	11 405 947	32,22	13 581 862	33,06	9 428 625	23,57%	10 992 288	26,15%
9	Oświęcim	15 144 777	23,39	10 459 682	15,45	13 014 047	18,44%	12 321 611	16,49%
10	Ślawków	2 746 487	19,83	2 037 560	14,78	1 441 150	10,14%		
11	Sucha Beskidzka	1 830 421	16,32	1 436 058	13,3	2 262 104	18,68%	5 057 776	32,69%
12	Szczawnica	5 385 839	49,4	1 954 541	23,12	1 681 882	19,71%	1 745 342	18,53%
13	Zakopane	19 172 727	39,7	12 271 455	26,14	6 889 667	15,34%	13 698 033	26,10%
	Razem miasta	78 667 389	25,61	61 311 551	19,09	57 002 608	17,13%	69 020 767	
14	Alwernia	1 498 337	12,15	1 277 016	10,7	828 727	6,14%	1 876 714	11,82%
15	Andrychów	8 631 735	20,33	4 797 912	10,85	4 267 741	9,51%	8 050 607	16,15%
16	Biecz	948 753	6,34	1 766 544	10,14	2 924 266	14,67%	5 708 746	23,58%
17	Brzesko	5 429 859	16,07	8 682 683	21,08	10 286 755	22,87%	13 091 383	25,15%
18	Brzeszcze	6 374 645	21,55	7 158 359	22,6	2 731 513	9,06%	3 667 293	11,60%
19	Chelmek	2 383 730	18,23	1 357 526	10,22	1 819 175	12,17%	1 758 514	10,79%
20	Chrzanów	10 642 711	18,97	8 747 771	14,52	8 580 620	13,66%	5 955 874	9,80%
21	Ciężkowice	1 392 802	12,64	2 053 602	15,71	917 661	7,02%	2 448 258	14,24%
22	Dąbrowa Tarnowska	6 993 824	33,08	6 627 682	28,82	5 883 651	25,10%	4 981 148	20,62%
23	Dobczyce	2 687 612	18,06	779 643	5,41	4 807 411	26,53%	4 253 908	22,33%

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE: II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
24	Kalwaria Zebrzydowska	1 900 472	11,02	2 074 325	11,31	1 984 957	8,62%	3 028 030	12,20%
25	Kęty	8 617 502	24,43	10 879 806	26,09	8 704 129	20,43%	4 583 815	11,53%
26	Krynica	8 724 292	31,98	4 310 820	17,59	8 730 450	29,04%	6 528 138	22,19%
27	Krzyszowice	5 587 535	18,6	4 544 469	14,61	5 773 302	16,12%	5 324 151	14,06%
28	Libiąż	4 458 242	17,52	2 828 326	11,04	4 927 006	16,39%	4 149 793	13,23%
29	Maków Podhalanski	1 762 678	11,68	1 916 426	12,28	3 474 215	16,69%	1 424 132	7,57%
30	Miechów	2 857 623	16,27	4 821 581	21,8	5 352 702	22,49%	7 409 456	28,64%
31	Muszyna	6 482 035	40,23	5 493 973	33,74	4 390 950	25,09%	12 738 971	44,68%
32	Myslenice	8 617 271	20,16	6 757 727	15,29	5 406 173	12,20%	8 117 704	15,36%
33	Niepołomice	7 768 618	24,11	7 967 889	23,11	7 523 463	20,77%	10 240 742	25,41%
34	Nowy Wiśnicz	3 212 645	27,73	2 623 183	19,87	2 318 638	16,45%	3 312 101	19,81%
35	Olkusz	4 991 206	9,64	7 288 844	12,42	11 973 963	17,75%	7 010 978	10,90%
36	Piwniczna	772 311	6,56	842 417	6,8	2 726 525	16,96%	7 357 597	35,83%
37	Proszowice	5 418 592	27,97	3 311 767	18,43	950 898	5,50%	2 566 726	13,30%
38	Rabka	2 749 307	16,33	686 208	4,1	2 064 628	10,93%	1 858 681	9,26%
39	Skąpa	791 419	8,96	1 786 381	16,7	2 880 843	22,49%	4 697 341	31,03%
40	Skawina	16 788 812	32,53	7 154 967	16,19	8 350 781	15,40%	8 280 487	15,19%
41	Stommiki	2 948 623	21,02	3 567 900	21,59	2 029 867	12,43%	2 673 542	15,69%
42	Stary Sącz	5 049 021	21,99	3 982 781	16,88	2 517 052	10,22%	3 493 728	13,64%
43	Sulkowice	3 021 536	22,27	2 540 859	17,95	2 486 590	16,18%	5 850 383	29,04%
44	Świątniki Górne	2 424 700	26,69	2 135 506	21,48	1 972 378	17,92%	2 860 285	23,71%
45	Trzebinia	4 995 010	11,97	3 488 370	8,5	5 255 563	11,25%	4 906 670	9,79%
46	Tuchów	2 277 652	13,45	2 682 767	14,48	5 562 535	21,69%	5 527 134	23,24%
47	Wadowice	8 702 318	23,67	12 416 371	27,58	9 541 412	20,52%	9 865 731	19,96%
48	Wieliczka	8 753 111	18,59	11 207 095	20,94	6 077 430	12,30%	9 930 656	17,33%
49	Wolbrom	4 181 045	15,83	4 242 356	15,75	2 090 997	7,71%	3 223 845	11,21%
50	Zator	1 951 372	21,11	1 258 019	12,41	2 594 294	19,91%	2 651 315	19,31%
51	Żabno	6 631 816	31,84	5 418 158	25,61	4 219 020	19,79%	5 479 096	23,17%
	Razem miasta-gminy	189 420 772	20,18	171 478 029	17,17	174 928 281	15,73%	206 883 673	
52	Babice	1 528 407	18,46	2 159 135	23,71	1 932 929	19,39%	1 778 460	16,19%
53	Biały Dunajec	1 851 647	26,66	1 181 790	16,59	979 308	12,53%	780 388	9,68%

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE: II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
54	Biskupice	1 439 914	18,47	590 762	7,35	776 694	9,08%	1 593 933	14,61%
55	Bobowa	506 400	5,84	1 230 339	11,94	1 022 217	8,92%	433 256	3,45%
56	Bochnia	4 516 334	25,67	3 159 114	19,08	2 867 120	15,57%	2 721 723	13,79%
57	Bolesław (pow. dąbrowski)	27 250	1,01	157 052	5,2	183 940	5,11%	194 425	5,38%
58	Bolesław (pow. olkuski)	1 491 956	14,07	681 365	6,6	680 545	5,67%	4 809 516	29,87%
59	Borzęcin	2 056 514	23,54	1 336 002	14,9	2 483 182	23,82%	1 878 720	17,54%
60	Brzeźnica	1 121 593	11,19	1 921 936	16,78	1 723 199	14,58%	1 156 451	9,11%
61	Budzów	1 006 236	12,64	453 824	5,59	1 397 105	11,36%	2 170 955	19,23%
62	Bukowina Tatrzańska	2 115 096	18,05	1 348 077	11,02	2 104 955	14,71%	3 697 865	21,71%
63	Bystra-Sidzina	941 901	15,67	871 985	13,86	814 163	11,35%	910 867	11,33%
64	Charsznica	1 607 467	20,93	2 498 545	27,05	2 393 819	25,46%	911 873	10,65%
65	Chelmiec	8 286 655	32,16	2 779 243	12,19	4 208 626	15,48%	7 269 004	21,87%
66	Czarny Dunajec	3 253 154	18,05	2 643 273	13,83	5 008 678	21,52%	6 714 769	24,35%
67	Czechów	2 531 188	26,49	3 559 085	30	2 402 643	20,80%	4 061 412	29,02%
68	Czernichów	5 100 606	34,16	4 854 473	30,2	1 566 648	11,90%	1 507 246	10,58%
69	Czorsztyn	977 484	14,28	2 093 529	22,99	186 070	2,41%	3 852 663	31,96%
70	Dębno	2 890 206	20,5	1 680 231	12,69	1 272 664	8,60%	1 247 128	7,28%
71	Dobra	1 136 118	12,83	875 042	8,9	1 185 480	11,61%	3 292 069	24,75%
72	Drwinia	856 661	14,46	1 158 629	16,24	1 562 664	20,23%	1 837 459	21,15%
73	Gdów	1 273 863	8,45	2 711 265	16,14	1 904 087	10,99%	3 843 557	17,81%
74	Gnojnik	1 284 051	18,96	1 511 278	18,66	905 847	11,46%	1 276 167	13,59%
75	Golecza	780 578	12,23	406 679	6,11	347 586	4,87%	289 584	3,79%
76	Gorlice	2 074 754	13,21	2 097 005	12,21	2 157 722	12,09%	3 060 994	15,11%
77	Gręboszów	637 040	17,57	549 039	13,88	697 408	15,86%	868 763	18,68%
78	Gromnik	1 062 310	12,88	1 048 938	11,38	1 576 105	15,24%	5 010 545	33,87%
79	Gródek nad Dunajcem	3 568 018	30,76	1 597 924	14,76	2 140 287	15,84%	7 047 585	37,52%
80	Grybów	4 530 195	19,68	3 718 998	15,33	2 800 563	10,91%	2 311 233	8,41%
81	Igołomia-Wawrzeńczyce	889 441	12,56	64 440	0,88	212 245	2,51%	178 587	1,98%
82	Iwanowice	1 401 628	16,72	972 794	10,96	1 383 453	14,38%	3 476 146	28,43%
83	Iwkowa	158 448	2,83	121 010	2,23	340 110	5,51%	1 344 207	16,46%

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE: II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
84	Jablonka	4 017 570	25,61	5 306 051	28,28	3 204 194	17,68%	7 474 826	30,74%
85	Jerzmanowice-Przegonia	1 387 177	14,37	1 366 910	13,28	856 386	8,13%	1 878 024	14,43%
86	Jodłownik	2 402 919	21,79	555 255	6,6	887 945	8,47%	1 212 163	10,74%
87	Jordanów	2 223 050	22,66	1 591 839	15,19	1 827 384	14,95%	1 613 113	12,80%
88	Kamienica	1 112 790	15,77	791 325	10,16	1 494 810	17,23%	5 581 068	41,99%
89	Kamionka Wielka	2 312 400	25,83	862 571	9,83	1 858 804	16,74%	2 631 110	21,01%
90	Kłucze	1 110 468	0,66	103 638	0,61	586 032	2,94%	265 311	1,31%
91	Kłaj	1 279 567	11,07	608 942	5,36	2 253 919	15,75%	3 083 518	18,89%
92	Kocmyrzów-Luborzyca	919 645	8,69	919 066	7,76	1 902 832	15,14%	1 789 808	13,50%
93	Koniusza	791 436	10,19	1 073 670	12,15	1 299 101	13,96%	1 072 164	10,42%
94	Korzenna	3 993 760	26,05	1 449 674	10,23	1 137 539	7,29%	3 434 750	17,60%
95	Koszyce	1 628 199	28,68	1 101 344	19,08	1 804 782	25,66%	5 154 430	47,61%
96	Kościelisko	1 233 538	17,36	998 670	12,98	1 021 147	11,99%	1 098 616	11,93%
97	Kozłów	264 250	6,24	455 657	9,65	354 155	7,04%	129 542	2,47%
98	Krośnice nad Dunajcem	4 636 439	48,41	5 559 565	49,95	1 265 663	17,54%	1 759 126	21,62%
99	Książ Wielki	504 374	8,79	4 043 249	40,62	653 524	9,72%	2 007 183	23,75%
100	Lanckorona	716 236	12,51	657 853	10,42	1 143 369	13,38%	1 280 051	15,87%
101	Laskowa	1 201 048	16,48	968 893	11,33	1 787 849	18,45%	648 774	6,68%
102	Limanowa	4 721 257	21,89	2 776 781	12,02	5 793 837	20,99%	3 911 815	14,44%
103	Lipinki	2 228 968	28,51	2 210 840	26,35	2 483 419	28,12%	3 160 879	31,29%
104	Lipnica Murowana	774 182	13,19	1 030 301	15,81	661 702	9,98%	779 078	10,65%
105	Lipnica Wielka	9 558 601	63,45	5 913 609	48,4	1 715 778	20,34%	2 423 209	25,60%
106	Lisia Góra	3 372 581	25,9	3 068 177	21,62	2 711 224	18,48%	3 693 474	20,92%
107	Liszki	3 854 192	25,87	2 224 204	14,82	4 621 238	26,06%	5 144 228	26,31%
108	Lubień	1 275 534	15,78	1 095 027	12,29	5 782 596	40,24%	2 333 610	20,33%
109	Łabowa	961 064	17,42	855 630	13,91	888 358	12,87%	1 318 934	16,89%
110	Łapanów	1 168 520	15,5	613 858	7,89	1 061 547	12,12%	3 628 536	29,32%
111	Łapsze Niżne	2 911 398	28,74	656 849	7,5	1 467 083	13,99%	1 790 051	15,80%
112	Łącko	3 121 388	19,77	3 057 816	17,78	3 015 989	16,01%	3 701 511	17,96%
113	Łososina Dolna	2 320 131	21,35	2 115 114	18,68	2 577 752	19,83%	1 827 493	13,18%

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE: II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
114	Łukowica	2 024 831	18,9	1 898 871	17,33	1 654 755	13,31%	2 311 251	16,77%
115	Łuzna	518 922	6,19	1 034 139	11,58	336 962	3,85%	1 446 227	14,00%
116	Mędzzechów	851 976	21	133 190	3,73	27 275	0,69%	180 297	4,00%
117	Michałowice	1 163 845	18,87	929 085	13	1 604 208	20,05%	2 002 054	22,92%
118	Mogilany	2 750 245	24,45	2 565 103	20,23	2 439 109	18,31%	2 165 539	14,85%
119	Moszczenica	656 205	14,7	2 383 987	35,73	682 770	12,40%	886 884	14,43%
120	Mszana Dolna	2 189 832	12,57	4 146 950	23,42	2 993 787	17,02%	3 384 075	16,88%
121	Mucharz	83 758	2,05	207 354	4,53	52 991	1,08%	390 238	6,95%
122	Nawojowa	1 391 620	19,03	1 246 291	15,28	2 801 298	26,76%	2 791 686	25,34%
123	Niedźwiedź	2 233 637	27,38	1 923 174	23,2	2 844 697	28,41%	1 875 065	18,93%
124	Nowe Brzesko	2 584 282	35,89	2 275 302	30,64	917 216	15,03%	717 791	11,11%
125	Nowy Targ	6 432 284	29,79	3 929 108	17,77	2 494 780	10,79%	4 365 457	17,48%
126	Ochotnica Dolna	631 278	8,62	1 597 530	18,29	1 572 153	15,77%	2 524 960	22,47%
127	Olesno	2 490 613	28,24	732 033	9,56	1 523 698	17,82%	388 557	5,08%
128	Osiek	1 379 243	24,72	1 613 197	25,26	1 357 431	19,12%	4 630 565	37,99%
129	Oświęcim	1 241 596	8,08	2 187 496	11,54	5 831 904	22,84%	4 851 584	19,59%
130	Pałecznica	637 028	16,81	212 513	5,11	437 890	10,08%	536 798	10,86%
131	Peim	1 433 648	15,27	1 142 009	11,18	3 717 132	27,74%	2 195 498	17,35%
132	Pieśna	3 464 096	30,88	4 442 274	33,09	3 231 266	23,72%	4 387 657	27,41%
133	Podgrodzie	2 640 900	22,09	3 916 334	27,67	2 235 960	15,34%	1 631 820	10,77%
134	Polanka Wielka	87 454	2,43	221 884	5,54	145 694	3,35%	507 901	9,38%
135	Poronin	3 343 360	28,25	2 877 681	24,21	983 434	8,83%	2 104 855	15,63%
136	Przeciszów	917 761	15,97	880 254	13,38	1 662 575	21,01%	2 274 371	25,73%
137	Raba Wyżna	2 378 200	19,87	2 002 106	15,75	2 481 575	17,65%	4 303 287	24,74%
138	Raciechowice	968 499	12,93	3 056 361	28,5	1 376 886	14,91%	570 929	6,25%
139	Raclawice	673 668	28,22	542 746	20,67	380 990	13,62%	1 335 188	34,43%
140	Radgoszcz	3 462 074	39,03	2 159 187	25,31	2 155 970	22,65%	2 567 226	25,17%
141	Radłów	1 406 766	15,31	2 893 621	22,93	1 483 896	12,87%	1 836 720	14,59%
142	Radziemice	94 178	3,09	34 277	1,03	194 494	5,19%	377 352	9,22%
143	Ropa	515 473	10,91	189 895	3,61	780 541	12,91%	1 207 641	17,37%
144	Ryglice	1 904 065	18,86	1 599 874	15,11	2 098 473	16,42%	2 730 930	18,87%

ŚRODOWISKO GOSPODARCZE: II. Budżety jednostek samorządu terytorialnego

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
145	Ryto	369 208	9,47	1 385 117	27,73	2 599 450	37,42%	6 154 575	59,89%
146	Rzepiennik Strzyżewski	1 193 055	16,98	1 453 264	18,88	635 010	8,06%	855 623	9,66%
147	Rzezawa	3 309 196	28,5	2 486 446	21,12	2 110 050	17,24%	3 306 348	22,60%
148	Sękowa	1 152 994	18,63	1 167 674	18,55	799 689	11,47%	572 113	8,04%
149	Stiepraw	1 475 944	19,62	2 677 801	28,66	2 180 220	23,57%	3 591 459	31,27%
150	Skrzyszów	9 048 396	50,38	2 120 461	17,22	2 035 540	15,49%	2 675 082	16,80%
151	Staboszów	325 210	9,66	77 990	2,26	145 116	4,11%	121 676	3,27%
152	Słopnice	2 580 725	38,06	1 070 435	17,78	1 311 334	20,09%	2 338 264	29,62%
153	Spytkowice (pow. nowotarski)	1 702 574	33,85	632 316	14,59	5 062 478	56,17%	3 596 618	45,56%
154	Spytkowice (pow. wadowicki)	1 171 764	14,41	1 189 274	12,97	2 789 886	23,54%	1 909 212	16,38%
155	Stryszawa	1 011 458	9,08	1 378 677	11,44	1 775 928	12,26%	2 456 960	15,98%
156	Stryszów	1 719 865	25,35	845 959	13,11	1 228 460	15,83%	2 811 128	29,69%
157	Suloszowa	1 154 314	19,53	1 680 629	25,23	1 002 954	15,07%	1 513 458	19,93%
158	Szaflary	1 691 679	18,45	1 322 667	12,9	1 319 192	12,99%	1 665 380	14,11%
159	Szczucin	2 321 679	16,58	2 556 260	16,82	1 819 112	10,38%	1 187 405	5,85%
160	Szczurowa	2 208 520	22,63	2 136 846	19,72	1 903 027	17,29%	2 599 782	21,40%
161	Tarnów	3 374 102	18,63	3 150 420	14,72	5 186 140	21,45%	4 351 086	17,25%
162	Tokarnia	1 844 463	22,09	961 616	12,01	1 382 035	14,39%	1 852 866	17,65%
163	Tomice	334 600	5,52	914 406	12,58	1 235 852	15,22%	2 816 226	27,47%
164	Trzciana	1 112 419	20,47	673 071	11,87	1 355 177	20,11%	2 280 941	27,90%
165	Trzyciąż	2 046 470	25,08	3 349 684	34,46	2 202 103	24,95%	622 521	8,45%
166	Tymbark	1 840 204	24,49	1 684 351	22,59	2 041 207	23,40%	2 100 530	22,62%
167	Uście Gorlickie	1 394 149	15,61	777 377	8,39	2 454 056	20,84%	2 983 065	23,90%
168	Wielka Wieś	977 543	12,56	1 214 011	14,25	2 158 031	21,13%	1 323 191	13,42%
169	Wieprz	479 784	4,37	837 346	7,1	1 513 900	11,53%	1 862 628	13,48%
170	Wierzchosławice	2 470 799	25,29	5 926 531	40,63	4 474 318	33,81%	5 171 885	35,61%
171	Wietrzychowice	494 082	10,91	395 385	8,46	826 471	15,80%	187 117	3,76%
172	Wiśniowa	448 606	6,68	371 233	5,28	1 123 498	12,95%	1 308 184	13,68%
173	Wojnicz	1 384 890	11,57	2 325 753	16,18	2 996 568	17,69%	1 661 181	9,76%
174	Zabierzów	5 316 337	22,04	5 569 477	23,18	9 708 257	32,85%	10 022 988	32,83%

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
175	Zakliczyn	4 236 922	28,54	2 052 877	15,21	1 453 109	10,28%	2 025 340	12,82%
176	Zawoja	1 061 700	11,82	3 329 510	27,54	1 075 924	10,17%	463 901	4,49%
177	Zembrzyce	1 461 244	23,9	460 106	8	1 340 034	17,42%	1 971 064	22,04%
178	Zielonki	10 171 674	51,34	5 447 804	32,28	5 422 714	30,86%	3 478 546	20,96%
179	Żegocina	1 319 235	21,17	917 096	13,88	1 072 890	14,58%	1 167 881	13,87%
	Razem gminy	256 662 936	20,90	225 578 875	17,27	239 579 560	16,67%	305 840 572	
	Ogółem	524 751 097	21,21	458 368 455	17,45	471 510 449	16,51%	581 745 012	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2002 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 146. Gminy: dynamika wydatków inwestycyjnych w latach 1999-2002 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	1999			2000			Dynamika wydatków inwestycyjnych ogółem w % (7:4)
		Wydatki ogółem w zł	W tym: wydatki inwestycyjne	% udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	Wydatki ogółem w zł	W tym: wydatki inwestycyjne	% udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I	Gminy o najwyższej dynamice wydatków inwestycyjnych w 2000 r.							
1	Książ Wielki	5 736 076	504 374	8,79	9 954 720	4 043 249	40,62	802
2	Bolesław	2 686 391	27 250	1,01	3 021 879	157 052	5,20	576
3	Rytro	3 900 494	369 208	9,47	4 994 862	1 385 117	27,73	375
4	Moszczenica	4 463 338	656 205	14,70	6 671 546	2 383 987	35,73	363
5	Raciechowice	7 491 015	968 499	12,93	10 722 902	3 056 361	28,50	316
6	Zawoja	8 986 022	1 061 700	11,82	12 088 800	3 329 510	27,54	314
7	Jordanów	6 225 238	318 651	5,12	7 081 831	885 144	12,50	278
8	Tomice	6 063 361	334 600	5,52	7 270 819	914 406	12,58	273
9	Polanka Wielka	3 600 827	87 454	2,43	4 002 119	221 884	5,54	254
10	Ochotnica Dolna	7 323 326	631 278	8,62	8 734 303	1 597 530	18,29	253
II	Gminy o najniższej dynamice wydatków inwestycyjnych w 2000 r.							
1	Korzenna	15 332 384	3 993 760	26,05	14 176 847	1 449 674	10,23	36
2	Szczawnica	10 903 327	5 385 839	49,40	8 453 664	1 954 541	23,12	36
3	Chełmiec	25 766 719	8 286 655	32,16	22 793 713	2 779 243	12,19	34
4	Pałecznicza	3 789 409	637 028	16,81	4 157 602	212 513	5,11	33
5	Zembrzyce	6 113 398	1 461 244	23,90	5 754 426	460 106	8,00	31
6	Olesno	8 819 510	2 490 613	28,24	7 659 128	732 033	9,56	29
7	Dobczyce	14 885 342	2 687 612	18,06	14 399 385	779 643	5,41	29
8	Bukowno	20 332 128	5 489 463	27,00	17 375 907	1 467 300	8,44	27
9	Rabka	16 838 464	2 749 307	16,33	1 679 679	686 208	40,85	25
10	Słaboszów	3 364 943	325 210	9,66	3 454 477	77 990	2,26	24
III	Średnia dla wszystkich gmin Województwa w 2000 r.			21,00			17,00	87

Lp.	Wyszczególnienie	2001			2002			Dynamika wydatków inwestycyjnych ogółem w % (7:4)
		Wydatki ogółem w zł	W tym: wydatki inwestycyjne	% udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	Wydatki ogółem w zł	W tym: wydatki majątkowe	% udziału wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I	Gminy o najwyższej dynamice wydatków inwestycyjnych w 2002 r.							
1	Czorsztyn	7 724 123	186 070	2,41	12 055 790	3 852 663	31,96	2 071
2	Mucharz	4 927 315	52 991	1,08	5 617 093	390 238	6,95	736
3	Bolesław (pow. olkuski)	11 992 014	680 545	5,67	16 101 272	4 809 516	29,87	707
4	Mędrzechów	3 940 864	27 275	0,69	4 509 703	180 297	4,00	661
5	Łużna	8 760 245	336 962	3,85	10 332 357	1 446 227	14,00	429
6	Iwkowa	6 167 808	340 110	5,51	8 166 918	1 344 207	16,46	395
7	Kamienica	8 674 172	1 494 810	17,23	13 292 647	5 581 068	41,99	373
8	Raclawice	2 796 857	380 990	13,62	3 877 548	1 335 188	34,43	350
9	Polanka Wielka	4 350 653	145 694	3,35	5 415 880	507 901	9,38	349
10	Łapanów	8 756 711	1 061 547	12,12	12 377 671	3 628 536	29,32	342
II	Gminy o najniższej dynamice wydatków inwestycyjnych w 2002 r.							
1	Wietrzychowice	5 231 747	826 471	15,80	4 982 848	187 117	3,76	23
2	Olesno	8 548 943	1 523 698	17,82	7 649 945	388 557	5,08	26
3	Trzyciąż	8 827 303	2 202 103	24,95	7 367 762	622 521	8,45	28
4	Laskowa	9 688 793	1 787 849	18,45	9 707 592	648 774	6,68	36
5	Kozłów	5 030 169	354 155	7,04	5 241 443	129 542	2,47	37
6	Charsznica	9 402 663	2 393 819	25,46	8 563 572	911 873	10,65	38
7	Lubień	14 371 553	5 782 596	40,24	11 476 965	2 333 610	20,33	40
8	Maków Podhalański	20 815 830	3 474 215	16,69	18 808 077	1 424 132	7,57	41
9	Raciechowice	9 232 841	1 376 886	14,91	9 136 766	570 929	6,25	41
10	Bobowa	11 453 948	1 022 217	8,92	12 541 777	433 256	3,45	42
III	Średnia dla wszystkich gmin Województwa w 2002 r.			20,00			19,00	162

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2002 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 147. Gminy: Wynik wykonania budżetu w latach 2000 - 2002 (w zł)

Lp.	Wyszczególnienie	Dochody ogółem	Wydatki ogółem	Wynik wykonania budżetu
1	2	3	4	5
2000				
I	Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej w 2000 r.			
1	Bolesław (pow. olkuski)	14 537 550	10 317 556	4 219 994
2	Chełmiec	24 327 896	22 793 713	1 534 183
3	Dobczyce	15 828 210	14 339 385	1 488 825
4	Trzebinia	42 242 954	41 038 716	1 204 238
5	Skrzyszów	13 457 469	12 310 613	1 146 856
6	Szczawnica	9 427 597	8 453 664	973 933
7	Piwniczna	13 347 366	12 379 495	967 871
8	Kłaj	12 297 351	11 354 036	943 315
9	Bukowno	18 196 855	17 375 907	820 948
10	Liszki	15 813 586	15 011 559	802 027
II	Gminy o najwyższym deficycie budżetowym w 2000 r.			
1	Oświęcim	61 515 442	67 699 128	-6 183 686
2	Zakopane	41 232 854	46 953 726	-5 720 872
3	Myślenice	38 806 595	44 206 271	-5 399 676
4	Nowy Targ m.	36 970 945	41 084 487	-4 113 542
5	Kęty	37 914 657	41 702 136	-3 787 479
6	Chrzanów	56 821 521	60 262 777	-3 441 256
7	Muszyna	12 903 312	16 283 575	-3 380 263
8	Wieliczka	50 320 434	53 513 428	-3 192 994
9	Brzesko	38 193 196	41 183 373	-2 990 177
10	Podegrodzie	11 641 217	14 153 215	-2 511 998
2001				
I	Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej w 2001 r.			
1	Trzebinia	53 309 844	46 710 625	6 599 219
2	Grudek n. Dunajcem	16 936 347	13 508 529	3 427 818
3	Nowy Targ m.	42 187 237	40 005 940	2 181 297
4	Oświęcim g.	27 699 927	25 531 428	2 168 499
5	Bolesław (pow. olkuski)	13 924 237	11 992 014	1 932 223
6	Korzenna	17 437 963	15 598 394	1 839 569
7	Chełmiec	28 620 784	27 184 591	1 436 193
8	Skrzyszów	14 576 293	13 144 245	1 432 048
9	Czernichów	14 531 876	13 167 525	1 364 351
10	Brzeszcze	31 487 379	30 135 565	1 351 814
II	Gminy o najniższym deficycie budżetowym w 2001 r.			
1	Olkusz	58 312 307	67 455 861	-9 143 554
2	Tuchów	21 839 065	25 646 577	-3 807 512
3	Lubień	11 070 554	14 371 553	-3 300 999
4	Limanowa g.	24 354 709	27 604 153	-3 249 444
5	Miechów	20 553 620	23 795 695	-3 242 075
6	Libiąż	27 650 531	30 066 563	-2 416 032
7	Wojnicz	14 576 721	16 943 083	-2 366 362
8	Peim	11 045 589	13 401 531	-2 355 942
9	Krynica	27 825 863	30 061 030	-2 235 167
10	Bochnia m.	39 944 299	42 147 315	-2 203 016

1	2	3	4	5
2002				
I	Gminy o najwyższej nadwyżce budżetowej w 2002 r.			
1	Nowy Targ m.	45 513 002	42 033 254	3 479 748
2	Skawina	57 961 584	54 500 038	3 461 546
3	Myślenice	55 592 328	52 842 290	2 750 038
4	Brzeszcze	34 102 243	31 612 873	2 489 370
5	Chełmiec	35 258 457	33 241 817	2 016 640
6	Bochnia g.	21 567 325	19 741 626	1 825 699
7	Nowy Targ g.	26 789 577	24 973 923	1 815 654
8	Kęty	41 536 814	39 771 013	1 765 801
9	Stary Sącz	27 226 092	25 620 198	1 605 894
10	Trzebinia	51 668 775	50 097 631	1 571 144
II	Gminy o najwyższym deficycie budżetowym w 2002 r.			
1	Brzesko	44 602 967	52 057 649	-7 454 682
2	Niepołomice	36 535 556	40 296 946	-3 761 390
3	Olkusz	60 791 318	64 298 312	-3 506 994
4	Gromnik	11 841 637	14 795 095	-2 953 458
5	Osiek	9 325 296	12 189 864	-2 864 568
6	Jablonka	21 494 689	24 318 021	-2 823 332
7	Kamienica	10 484 478	13 292 647	-2 808 169
8	Gródek nad Dunajcem	16 005 844	18 781 563	-2 775 719
9	Czorsztyn	9 305 353	12 055 790	-2 750 437
10	Piwniczna - Zdrój	17 824 105	20 535 978	-2 711 873

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2002 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

2. BUDŻETY POWIATÓW

Sytuacja finansowa miast na prawach powiatów wykazuje tendencję rosnącą dochodów (o 2,0 %), i spadkową wydatków (o 4,5 %), przy równoczesnym ograniczeniu deficytu (o 45,0 %). Łączne dochody powiatów w 2002 r. zmniejszyły się w porównaniu z 2001 r. o 8,5 %. Również zmniejszeniu uległy wydatki – spadek o 7,2 %. Sytuacja ta doprowadziła do znacznego wzrostu deficytu powiatów w 2002 r – o 64,9 % w porównaniu z 2001r.

Tabela nr 148. **Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 1999 rok (w zł)**

Lp	Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	W tym:	
					Nadwyżka "+"	Niedobór "-"
1	Kraków	1 202 016 688	1 328 789 023	-126 772 335		-126 772 335
2	Nowy Sącz	158 750 956	155 996 013	2 754 943	2 754 943	
3	Tarnów	208 136 801	207 242 622	894 179	894 179	
	Ogółem	1 568 904 445	1 692 027 658	-123 123 213	3 649 122	-126 772 335

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2002 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 149. **Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2000 rok (w zł)**

Lp	Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	W tym:	
					Nadwyżka "+"	Niedobór "-"
1	Kraków	1 324 306 974	1 486 104 396	-161 797 422		-161 797 422
2	Nowy Sącz	187 390 269	190 338 782	-2 948 513		-2 948 513
3	Tarnów	239 449 376	251 588 274	-12 138 898		-12 138 898
	Ogółem	1 751 146 619	1 928 031 452	-176 884 833	0	-176 884 833

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2002 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 150. **Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2001 rok (w zł)**

Lp	Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	W tym:	
					Nadwyżka "+"	Niedobór "-"
1	Kraków	1 430 401 486	1 708 279 244	-277 877 758		-277 877 758
2	Nowy Sącz	214 418 801	218 064 635	-3 645 834		-3 645 834
3	Tarnów	265 118 950	286 799 763	-21 680 813		-21 680 813
	Ogółem	1 909 939 237	2 213 143 642	-303 204 405	0	-303 204 405

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2002 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 151. **Miasta na prawach powiatu: wynik wykonania budżetu za 2002 rok (w zł)**

Lp	Wyszczególnienie	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	W tym:	
					Nadwyżka "+"	Niedobór "-"
1	Kraków	1 453 372 314	1 605 084 078	-151 711 764		-151 711 764
2	Nowy Sącz	245 663 848	230 893 605	14 770 243		14 770 243
3	Tarnów	248 168 934	278 680 094	-30 511 160		-30 511 160
	Ogółem	1 947 205 096	2 114 657 777	-167 452 681	0	-167 452 681

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2002 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 152. Powiaty: wynik wykonania budżetu w latach 1999 - 2002 (w zł)

Lp	Wyszczególnienie	1999			2000			2001			2002		
		Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu	Dochody	Wydatki	Wynik wykonania budżetu
1	Gorlicki	48 131 310	47 920 815	210 495	59 141 371	58 667 613	473 758	63 636 091	64 769 623	-1 133 532	58 618 418	59 699 562	-1 081 144
2	Krakowski	60 682 159	59 994 447	687 712	75 239 013	74 802 399	436 614	84 738 560	85 927 395	-1 188 835	80 248 758	80 320 467	-71 709
3	Brzeski	25 669 281	25 462 903	206 378	34 751 106	34 342 275	408 831	41 696 234	43 693 750	-1 997 516	37 425 587	43 658 944	-6 233 357
4	Wadowicki	51 685 675	51 464 831	220 844	65 693 530	65 297 411	396 119	75 475 608	75 496 702	-21 094	71 551 212	70 531 284	1 019 928
5	Chrzanowski	48 481 682	48 055 339	426 343	61 532 587	61 138 367	394 220	65 449 197	65 912 568	-463 371	54 025 190	54 565 882	-540 692
6	Nowotarski	58 180 260	57 838 893	341 367	68 197 372	67 918 536	278 836	96 871 092	97 306 400	-435 308	90 243 038	90 249 374	-6 336
7	Myślenicki	33 172 646	33 156 408	16 238	44 045 651	43 823 310	222 341	50 810 381	50 283 405	526 976	47 875 944	47 313 448	562 496
8	Tatrzański	25 675 646	25 485 073	190 573	35 449 099	35 272 444	176 655	39 863 866	39 569 789	294 077	36 195 184	37 967 005	-1 771 821
9	Miechowski	26 300 893	26 083 472	217 421	33 989 809	33 893 084	96 725	35 475 223	36 474 382	-999 159	32 497 228	32 870 476	-373 248
10	Wielicki	19 727 868	19 479 517	248 351	25 961 573	25 891 611	69 962	30 069 105	30 236 534	-167 429	28 798 781	28 901 447	-102 666
11	Proszowicki	16 031 337	16 658 418	-627 081	19 281 161	19 220 895	60 266	21 817 302	21 695 767	121 535	20 202 855	21 252 749	-1 049 894
12	Dąbrowski	19 463 335	19 366 353	96 982	26 565 462	26 881 164	-315 702	29 810 732	29 777 038	33 694	26 347 505	26 653 921	-306 416
13	Limanowski	40 806 462	41 010 395	-203 933	51 397 977	51 791 308	-393 331	63 576 706	64 566 080	-989 374	56 774 231	62 226 901	-5 452 670
14	Suski	29 619 131	29 291 031	328 100	37 031 086	37 438 889	-407 803	43 756 928	43 214 300	542 628	40 675 788	40 800 092	-124 304
15	Olkuski	44 636 534	44 291 839	344 695	55 632 204	56 527 549	-895 345	61 587 021	62 209 397	-622 376	53 190 701	54 555 876	-1 365 175
16	Oświęcimski	56 796 095	56 546 575	249 520	75 221 651	76 208 245	-986 594	83 206 152	85 884 634	-2 678 482	79 935 401	80 596 313	-660 912
17	Nowosądecki	40 572 302	40 152 027	420 275	49 560 366	50 562 364	-1 001 998	58 158 957	59 808 115	-1 649 158	52 791 173	56 692 121	-3 900 948
18	Tarnowski	33 878 689	33 802 205	76 484	48 256 221	49 636 099	-1 379 878	51 389 861	55 475 541	-4 085 680	45 177 422	48 356 679	-3 179 257
19	Bocheński	33 331 927	32 953 675	378 252	41 393 294	42 825 309	-1 432 015	47 258 862	49 933 736	-2 674 874	43 222 853	48 507 158	-5 284 305
	Ogółem powiaty	712 843 232	709 014 216	3 829 016	908 340 533	912 138 872	-3 798 339	1 044 647 878	1 062 235 156	-17 587 278	955 797 269	985 719 699	-29 922 430

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2002 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 153. Dochody powiatów - dynamika dochodów ogółem w latach 1999 - 2002 (w zł)

Lp	Wyszczególnienie	1999		2000		2001		2002		Dynamika dochodów ogółem (9:7)
		Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	Dochody ogółem	Dochody własne	
1	Bocheński	33 331 927	1 609 599	41 393 294	2 467 520	47 258 862	2 940 878	43 222 853	3 905 782	91%
2	Brzeski	25 669 281	1 133 507	34 751 106	2 039 516	41 696 234	4 748 636	37 425 587	5 251 055	90%
3	Chrzanowski	48 481 682	2 679 696	61 532 437	4 051 028	65 449 197	4 232 180	54 025 190	6 519 927	83%
4	Dąbrowski	19 463 335	699 743	26 565 462	1 331 902	29 810 732	1 595 349	26 347 505	2 594 919	88%
5	Gorlicki	48 131 310	3 064 922	59 141 371	3 698 634	63 636 091	5 332 852	58 618 418	6 764 696	92%
6	Krakowski	60 682 159	5 499 349	75 239 013	8 674 742	84 738 560	10 603 876	80 248 758	12 042 550	95%
7	Limanowski	40 806 462	2 134 250	51 397 977	3 878 684	63 576 706	12 053 233	56 774 231	12 857 623	89%
8	Miechowski	26 300 893	1 807 520	33 989 809	2 497 389	35 475 223	2 856 187	32 497 228	3 685 070	92%
9	Myślenicki	33 172 646	2 038 171	44 045 651	3 438 661	50 810 381	4 269 833	47 875 944	6 292 573	94%
10	Nowosądecki	40 572 302	5 561 488	49 560 366	5 383 351	58 158 957	6 894 709	52 791 173	10 989 523	91%
11	Nowotarski	58 180 260	2 293 960	68 197 381	4 582 729	96 871 092	6 217 009	90 243 038	31 553 505	93%
12	Olkuski	44 636 534	2 728 918	55 632 204	3 874 829	61 587 021	3 871 740	53 190 701	4 432 811	86%
13	Oświęcimski	56 796 095	3 471 594	75 221 651	5 937 115	83 206 152	6 470 481	79 935 401	10 382 345	96%
14	Proszowicki	16 031 337	1 017 637	19 281 161	1 386 335	21 817 302	1 748 940	20 202 855	2 426 640	93%
15	Suski	29 619 131	1 866 787	37 031 086	2 841 886	43 756 928	3 686 013	40 675 788	6 413 436	93%
16	Tarnowski	33 878 689	3 206 961	48 256 221	5 167 468	51 389 861	7 150 367	45 177 422	8 907 412	88%
17	Tatrzański	25 675 646	1 233 665	35 449 099	2 344 527	39 863 866	4 147 495	36 195 184	4 405 159	91%
18	Wadowicki	51 685 675	3 557 086	65 693 530	5 724 593	75 475 608	6 874 204	71 551 212	10 118 878	95%
19	Wielicki	19 727 868	1 322 824	25 961 573	2 440 891	30 069 105	3 510 811	28 798 781	4 129 864	96%
	Ogółem	712 843 232	46 927 677	908 340 392	71 761 800	1 044 647 878	99 204 793	955 797 269	153 673 768	91%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2002 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

Tabela nr 154. Powiaty: udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem w latach 1999 - 2002 (w zł)

Lp	Wyszczególnienie	1999			2000			2001			2002		
		Wydatki ogółem w zł	Wydatki inwestycyjne	Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	Wydatki ogółem w zł	Wydatki inwestycyjne	Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem	Wydatki ogółem w zł	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem	Wydatki ogółem w zł	Wydatki majątkowe	Udział wydatków majątkowych w wydatkach ogółem
1	Nowotarski	57 838 893	12 288 088	21%	67 918 536	7 290 020	11%	97 306 400	29 409 600	30%	90 249 374	2 684 517	30%
2	Tarnowski	33 802 205	3 419 039	10%	49 636 099	6 049 430	12%	55 475 541	9 293 315	17%	48 356 679	6 487 378	13%
3	Chrzanowski	48 055 339	10 132 932	21%	61 138 367	12 487 520	20%	65 912 568	10 883 402	17%	54 565 882	2 233 408	4%
4	Brzeski	25 462 903	102 880	0%	34 342 275	2 448 502	7%	43 693 750	7 082 852	16%	43 658 944	8 263 378	19%
5	Nowosądecki	40 152 027	4 084 507	10%	50 562 364	4 881 658	10%	59 808 115	9 639 581	16%	56 692 121	8 361 162	15%
6	Dąbrowski	19 366 353	207 905	1%	26 881 164	2 979 480	11%	29 777 038	3 543 243	12%	26 653 921	1 674 039	6%
7	Oświęcimski	56 546 575	3784737	7%	76 208 245	7 233 226	9%	85 884 634	8 490 551	10%	80 596 313	6 690 221	8%
8	Limanowski	41 010 395	2 282 183	6%	51 791 308	6 667 216	13%	64 566 080	5 949 865	9%	62 226 901	14 659 129	24%
9	Suski	29 291 031	1 195 284	4%	37 438 889	3 360 530	9%	43 214 300	3 890 624	9%	40 800 092	2 543 898	6%
10	Proszowicki	16 658 418	898 434	5%	19 220 895	1 632 441	8%	21 695 767	1 927 582	9%	21 252 749	2 638 235	12%
11	Wielicki	19 479 517	829 560	4%	25 891 611	2 322 969	9%	30 236 534	1 979 034	7%	28 901 447	2 653 846	9%
12	Krakowski	59 994 447	3 129 618	5%	74 802 399	3 966 906	5%	85 927 395	5 356 631	6%	80 320 467	2 524 148	3%
13	Wadowicki	51 464 831	2 821 087	5%	65 297 411	2 382 850	4%	75 496 702	4 595 899	6%	70 531 284	4 210 832	6%
14	Olkuski	44 291 839	567 746	1%	56 527 549	847 415	1%	62 209 397	3 742 719	6%	54 555 876	452 322	1%
15	Tatrzański	25 485 073	402 030	2%	35 272 444	1 231 760	3%	39 569 789	2 294 990	6%	37 967 005	1 632 347	4%
16	Myślenicki	33 156 408	351 138	1%	43 823 310	1 639 369	4%	50 283 405	2 615 450	5%	47 313 448	2 578 947	5%
17	Bocheński	32 953 675	1 125 284	3%	42 825 309	2 852 650	7%	49 933 736	2 364 950	5%	48 507 158	2 190 252	5%
18	Gorlicki	47 920 815	3 881 729	8%	58 667 613	5 768 546	10%	64 769 623	2 511 936	4%	59 699 562	3 469 599	6%
19	Miechowski	26 083 472	0	0%	33 893 084	1 715 900	5%	36 474 382	635 409	2%	32 870 476	963 935	3%
	Średnia			7%			9%			11%			10%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych za 2002 r. otrzymanych z Regionalnej Izby Obrachunkowej w Krakowie.

3. BUDŻET WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

W 2002 r. dochody Województwa Małopolskiego nominalnie pozostały na podobnym poziomie co w roku ubiegłym (biorąc pod uwagę średnioroczną inflację wynoszącą 1,9%, realnie wielkość dochodów spadła o 2,1%), zmieniała się natomiast nieco ich struktura. Spadł udział subwencji (z 36,5% w 2001 r. do 34,2% w 2002 r.) na rzecz dochodów własnych (wzrost w stosunku do 2001 r. o 1,8 punktu procentowego). Zmieniła się także tendencja kształtowania się dochodów własnych – po dwuletnim okresie spadku, w 2002 r. odnotowano ich wzrost o 13,3% w odniesieniu do roku poprzedniego. Podobnie w przypadku wpływów z tytułu udziałów w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa – po raz pierwszy odnotowano wzrost (o 4,6% w stosunku do 2001 r.). Pomimo, iż udział dotacji w dochodach Województwa pozostał na wysokim poziomie (50%), w 2002 r. można zauważyć tendencję spadku udziału dotacji celowych z budżetu państwa na zadania zlecone (o 7,1 punktu procentowego), przy równoczesnym wzroście udziału pozostałych dotacji, zwłaszcza dotacji celowych z budżetu państwa na zadania własne (o 4,4 punktu procentowego) oraz dotacji z funduszy celowych (o 2,6 punktu procentowego).

Podobnie jak w ubiegłym roku, w 2002 r. utrzymała się tendencja wzrostowa wydatków Województwa Małopolskiego (wzrost o 13 245 345 zł, czyli o 3,8%). Wzrosły także wydatki Województwa na inwestycje (w 2000 r. – 86 353 884 zł, w 2001 r. – 94 385 342 zł, w 2002 r. – 128 953 495 zł). Tak duży wzrost wydatków inwestycyjnych w 2002 r. (o 36,6% w stosunku do 2001 r.) spowodowany był przeznaczeniem na ten cel wpływów z tytułu emisji obligacji Województwa Małopolskiego w kwocie 28 300 000 zł.

Podobnie jak w latach ubiegłych, najwyższy udział w wydatkach Województwa Małopolskiego ogółem stanowią wydatki na realizację zadań z zakresu transportu i łączności (39,9% ogółu wydatków, wzrost w stosunku do 2001 r. o 8%). Na wysokim poziomie utrzymano także wydatki na zadania z zakresu rolnictwa (57 050 568 zł), kultury (50 519 366 zł), oświaty (42 680 393 zł) oraz zdrowia (22 735 543 zł). Równocześnie można zauważyć tendencję spadkową w wysokości środków przeznaczonych na finansowanie zadań oświatowych (w stosunku do 2001 r. spadek o 4,0%), co jest związane ze spadkiem wpływów z tytułu części oświatowej subwencji ogólnej, przy czym wydatki na ten cel maleją wolniej niż wpływy z subwencji.

Z roku na rok wzrasta deficyt budżetu Województwa Małopolskiego, w 2002 r. wyniósł on - 41 093 339 zł (wzrost w stosunku do 2001 r. o 13 878 234 zł) i został sfinansowany wpływami z tytułu emisji obligacji Województwa Małopolskiego oraz kredytem bankowym.

Tabela nr 155. Dochody Województwa Małopolskiego w latach 1999-2002 według ważniejszych źródeł powstawania

Wyszczególnienie	Dochody ogółem						
	1999	2000	2001	2002	Dynamika w % (4:2)	Dynamika w % (4:3)	Dynamika w % (5:4)
A. Dochody własne województwa	50 023 477	43 291 059	45 348 594	51 365 151	90,7%	104,8%	113,3%
w tym: udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa	40 491 284	40 286 434	39 232 861	41 027 631	96,9%	97,4%	104,6%
B. subwencje i dotacje	212 262 485	229 036 472	279 415 229	272 765 783	131,6%	122,0%	97,6%
I. Subwencja ogólna	89 269 858	109 315 637	118 402 719	110 824 931	132,6%	108,3%	93,6%
część oświatowa	29 699 024	39 434 467	38 104 406	32 844 618	128,3%	96,6%	86,2%
część wyrównawcza	21 822 834	21 696 502	24 619 042	22 029 237	112,8%	113,5%	89,5%
część drogowa	37 748 000	48 184 668	55 679 271	55 951 076	147,5%	115,6%	100,5%
II. Dotacje	122 992 627	119 720 835	161 012 510	161 940 852	130,9%	134,5%	100,6%
1) dotacje na zadania zlecone	73 291	52 984 168	93 898 993	70 560 631	128 118,0%	177,2%	75,1%
bieżące	73 291	4 874 556	58 249 675	43 116 834	79 477,3%	1 195,0%	74,0%
inwestycyjne	0	48 109 612	35 649 318	27 443 797		74,1%	77,0%
2) dotacje na zadania własne	55 405 587	53 922 835	50 725 324	64 859 601	91,6%	94,1%	127,9%
bieżące	32 004 587	41 995 124	34 147 342	28 163 827	106,7%	81,3%	82,5%
inwestycyjne	23 401 000	11 927 711	16 577 982	36 695 774	70,8%	139,0%	221,4%
3) dotacje na zadania realizowane na podstawie porozumień	67 513 749	12 560 790	6 213 800	8 020 737	9,2%	49,5%	129,1%
bieżące	7 021 849	1 702 469	4 611 836	2 118 847	65,7%	270,9%	45,9%
inwestycje	60 491 900	10 858 321	1 601 964	5 901 890	2,6%	14,8%	368,4%
4) dotacje z funduszy celowych	0	253 042	10 174 393	18 499 883		4 020,8%	181,8%
bieżące	0	184 910	2 136 321	1 230 676		1155,3%	57,6%
inwestycje	0	68 132	8 038 072	17 269 207		11 797,8%	214,8%
Ogółem	262 285 962	272 327 531	324 763 823	324 130 934	123,8%	119,3%	99,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego za 1999r., 2000r., 2001r. i 2002r.

Tabela nr 156. Struktura wydatków budżetu Województwa Małopolskiego według działów klasyfikacji budżetowej

Dział	Wyszczególnienie	1999	Struktura w %	2000	Struktura w %	2001	Struktura w %	2002	Struktura w %
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
010	Rolnictwo i łowiectwo	72 296 095	27,7	67 185 641	24,2	57 425 027	16,3	57 050 568	15,6
	<i>w tym inwestycje</i>	60 512 725	-	57 462 613	-	44 111 729	-	45 863 484	-
150	Przetwórstwo przemysłowe	0	-	0	-	2 496 000	0,7	9 885 862	2,7
	<i>w tym inwestycje</i>							4 343 966	-
600	Transport i łączność	49 845 992	19,1	75 894 074	27,3	135 015 958	38,4	145 798 703	39,9
	<i>w tym inwestycje</i>	5 400 000	-	12 596 963	-	35 132 392	-	67 505 482	-
630	Turystyka	292 379	0,1	413 187	0,1	666 306	0,2	722 367	0,2
700	Gospodarka mieszkaniowa	23 997	0,0	14 110	0,0	259 440	0,1	463 280	0,1
	<i>w tym inwestycje</i>	262 493	-	4 880	-	-	-	91 500	-
710	Działalność usługowa	3 355 135	1,3	2 103 209	0,8	1 568 342	0,4	2 097 095	0,6
	<i>w tym inwestycje</i>	-	-	108 715	-	75 380	-	28 503	-
750	Administracja publiczna	11 206 368	4,3	14 175 072	5,1	17 875 486	5,1	20 206 711	5,5
	<i>w tym inwestycje</i>	702 577	-	794 015	-	1 368 933	-	975 289	-
751	Urzędy naczelnych organów władzy państwowej, kontroli i ochrony prawa oraz sądownictwa							416 725	0,1
754	Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0	-	0	-	35 000	0,0	8 000	0,0
757	Obsługa długa publiczna	0	-	37 714	0,0	586 010	0,2	4 232 482	1,2
758	Różne rozliczenia							246 729	0,1
801	Oświata i wychowanie	40 354 484	15,4	41 105 612	14,8	39 186 036	11,1	35 040 154	9,6
	<i>w tym inwestycje</i>	1 691 453	-	2 220 407	-	1 507 796	-	820 940	-
803	Szkolnictwo wyższe	0	-	0	-	750 000	0,2	4 252 556	1,2
	<i>w tym inwestycje</i>	-	-	-	-	750 000	-	3 893 802	-
851	Ochrona zdrowia	39 543 858	15,1	18 044 858	6,5	27 542 095	7,8	22 735 543	6,2
	<i>w tym inwestycje</i>	23 588 000	-	9 829 966	-	5 902 898	-	2 026 580	-
853	Opieka społeczna	680 847	0,3	4 534 037	1,6	10 458 917	3,0	5 866 641	1,6

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	<i>w tym inwestycje</i>	46 540	-	58 500	-	223 886	-	369 281	-
854	Edukacyjna opieka wychowawcza	4 545 219	1,74	5 340 609	1,92	4 523 355	1,29	3 387 683	0,9
900	Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	0	-	205 045	0,1	1 068 559	0,3	697 146	0,2
	<i>w tym inwestycje</i>	-	-	-	-	3 675	-	3 592	-
921	Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	37 493 744	14,3	47 103 038	17,0	50 990 255	14,5	50 519 366	13,8
	<i>w tym inwestycje</i>	-	-	3 277 825	-	5 308 653	-	3 031 076	-
926	Kultura fizyczna i sport	1 656 458	0,6	1 596 895	0,6	1 532 142	0,4	1 596 662	0,4
Ogółem		261 294 576	99,9	277 753 101	100,0	351 978 928	100,0	365 224 273	100,0
w tym wydatki inwestycyjne		92 203 788	35,3	86 353 884	31,1	94 385 342	26,8	128 953 495	35,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego za 1999r., 2000r., 2001r. i 2002r.

Tabela nr 157. **Wydatki Województwa Małopolskiego w latach 1999-2002**

Rok	Ogółem w PLN	Wzrost do roku poprzedniego w %	Wskaźnik inflacji w %	Przyrost realny
1999	261 294 576	-	-	-
2000	277 753 101	6,3	9,8	-3,5
2001	351 978 928	26,7	5,5	21,2
2002	365 224 273	3,8	1,9	1,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego za 1999r., 2000r., 2001r. i 2002r.

Tabela nr 158. **Wynik wykonania budżetu Województwa Małopolskiego w latach 1999-2002**

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002
Dochody	262 285 962	272 327 531	324 763 823	324 130 934
Wydatki	261 294 576	277 753 101	351 978 928	365 224 273
Wynik wykonania budżetu	991 386	-5 425 570	-27 215 105	-41 093 339
w tym: nadwyżka „+”	991 386			
niedobór „-”		-5 425 570	-27 215 105	-41 093 339

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań rocznych z przebiegu wykonania budżetu Województwa Małopolskiego za 1999r., 2000r., 2001r. i 2002r.

III. FUNDUSZE CELOWE I PROGRAMY POMOCOWE

1. FUNDUSZE CELOWE

1.1 Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (WFOŚiGW) stanowi najważniejszy instrument finansowania przedsięwzięć z zakresu ochrony środowiska samorządu województwa. Działania Funduszu podporządkowane są zasadzie zrównoważonego rozwoju województwa małopolskiego.

Dochodami Funduszu są głównie wpływy z tytułu opłat i kar pieniężnych, pobieranych na podstawie ustaw i odrębnych przepisów od jednostek organizacyjnych, z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska.

Siedziba Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej znajduje się w Krakowie. Fundusz posiada filie: w Nowym Sączu, w Tarnowie i w Oświęcimiu.

Tabela nr 159. **Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Krakowie w latach 2000 – 2002 w tys. złotych**

Wyszczególnienie	2000		2001		2002	
	Plan	Wyk.	Plan	Wyk.	Plan	Wyk.
Stan środków na początku roku	42 000	51 741	52 000	75 676	101 758	101 758
Przychody	89 500	105 588	94 200	99 058	98 500	115 800
w tym: wpływy z opłat i kar	49 800	50 592	51 400	37 794	46 300	49 595
Przychody ogółem	131 500	157 329	146 200	174 734	200 258	217 558
Wydatki na:						
- dotacje	20 800	12 067	31 100	20 755	41 950	28 285
- pożyczki	96 394	66 911	101 300	49 940	127 908	70 276
- koszty działalności Funduszu	3 600	2 554	3 600	2 632	3 600	2 712
Razem:	120 794	81 532	136 000	73 327	173 458	101 273

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WFOŚiGW w Krakowie.

Główne kierunki pomocy WFOŚiGW zrealizowane w 2002 roku, to współfinansowanie zadań (środki w tys. zł):

	dotacje	pożyczki
- służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej w tym urządzeń ochrony przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji wodnej	17 123,1	60 697,7
- polegających na zapobieganiu i likwidacji poważnych awarii i ich skutków	3 141,6	-
- służących opracowaniu i wdrażaniu nowych technik i technologii, w szczególności dotyczących ograniczenia emisji i zużycia wody, a także efektywnego wykorzystania paliw	1 516,7	3 215,6
- służących profilaktyce zdrowotnej dzieci na obszarach, na których występują przekroczenia standardów ochrony środowiska	1 088,1	-
- związanych z ochroną powierzchni ziemi		3 560,4
- związanych z gospodarką odpadami		1 410,3

Środki WFOŚiGW przyznawane są na wniosek zainteresowanych stron w formie dotacji lub pożyczek. Od października 2002 roku obniżono oprocentowanie od udzielanych pożyczek:

- z 6% na 5,3% w skali roku na zadania związane z ochroną wód, budową i rekultywacją składowisk odpadów,
- z 7% na 6% w skali roku na zadania związane z likwidacją niskiej emisji,
- z 8% na 6% w skali roku na zadania związane z wykorzystaniem odpadów,
- z 9,5% na 8% w skali roku na zadania związane z wdrażaniem nowych technik i technologii.

W roku 2002 Rada Nadzorcza i Zarząd Funduszu umorzyły pożyczki na łączną kwotę 12 915 710 zł, z tego 5 pożyczek udzielonych w 1997 r., 13 z 1998 r., 27 z 1999 r., 25 z 2000 r. i 8 z 2001 roku.

Średnia wysokość umorzenia od udzielonych pożyczek wyniosła 39%.

Zespół Kredytowy Funduszu prowadził w 2002 roku obsługę następujących ilości udzielonych pożyczek:

- jednostkom samorządu terytorialnego 357,
- podmiotom gospodarczym 73,
- osobom fizycznym 4,
- za pośrednictwem banków 2,
- kościelnym osobom prawnym 8.

W 2002 roku Fundusz zawarł 130 umów na łączną kwotę 73 294 228 zł.

Ważniejsze inwestycje realizowane w 2002 roku z pomocą finansową Funduszu.

Tabela nr 160: A, B, C, E. **Ważniejsze inwestycje realizowane w 2002 roku z pomocą finansową Funduszu**

A. Budowa sieci kanalizacyjnych.

Ogółem w 2002 roku zostały zawarte 54 umowy dotyczące budowy sieci kanalizacji sanitarnych w 39 gminach. Wykaz ważniejszych zadań przedstawia poniższa tabela:

Lp.	Nazwa miejscowości	Długość sieci kanalizacji w [mb]	Ilość ścieków odprowadzona do oczyszczalni w [m ³ /rok]
1.	Jadowniki gm. Brzesko	13 969,51	56 578,77
2.	Kamienica	13 055,26	49 713,26
3.	Rzyki gm. Andrychów	9 652,82	49 548,84
4.	Krzeszowice	5 504,00	43 592,70
5.	Sucha Beskidzka	5 274,77	35 395,58
6.	Kłaj	7 819,07	30 492,45
7.	Radgoszcz	11 924,81	23 778,29
8.	Siedlec-Gierczyce gm. Bochnia	6 989,62	19 847,27
9.	Tomice	3 300,00	15 651,20
10.	Zator	2 700,00	14 218,30

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WFOŚiGW w Krakowie.

Łączna długość kolektorów sanitarnych 191 488 mb. Ilość ścieków odprowadzona do oczyszczalni 755 872 m³/rok.

B. Budowa oczyszczalni ścieków.

Pomoc udzielona przez Fundusz w 2002 roku pozwoliła na przystąpienie do realizacji budowy piętnastu oczyszczalni ścieków i jednej podczyszczalni:

Lp.	Nazwa miejscowości	Ilość ścieków w [m ³ /d]	Redukowany ładunek BZT ₅ w [kg/rok]
1.	Kraków	2 861,40	365 544,00
2.	Kraków: Zakłady Mięsne KRAKMEAT Sp. zo.o. (podczyszczalnia ścieków)	365,53	306 862,00
3.	Piwniczna-Borownice	495,03	66 907,24
4.	Mszana Dolna	699,90	51 273,18
5.	Słomniki	413,31	50 048,00
6.	Proszówki gm. Bochnia	228,00	31 190,00
7.	Laski gm. Bolesław	194,69	27 572,84
8.	Dobra	134,97	19 045,20
9.	Spytkowice	98,58	16 407,73
10.	Lipnica Mała gm Jabłonka	64,80	10 666,00
11.	Kobylec gm. Łapanów	104,73	6 695,86
12.	Sułoszowa	44,08	6 130,00
13.	Uście Gorlickie	37,70	5 905,39
14.	Gromnik	14,63	2 061,76
15.	Dziewin gm. Drwina	8,80	876,80
16.	Grobla gm. Drwina	8,40	836,80
	Razem	5 774,55	968 022,80

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WFOŚiGW w Krakowie.

Łączna ilość oczyszczanych ścieków 5 774,55 m³/d. Redukowany ładunek BZT₅ 968,02 tys. kg/rok.

C. Rekultywacja i rozbudowa składowisk.

L.p.	Nazwa miejscowości	Zadanie	Rodzaj udzielonej pomocy
1.	Mszana Dolna	Rekultywacja wysypiska śmieci o powierzchni 7 300 m ²	Dotacja na kwotę 770 400 zł
2.	Tarnów	Rekultywacja techniczna II i III sektora składowiska odpadów komunalnych przy ul. Cmentarnej o powierzchni 35 200 m ²	Pożyczka na kwotę 1 096 543 zł
3.	Nowy Sącz	Budowa drugiej niecki składowiska odpadów komunalnych w Zabelczu o pojemności 179 100 m ³	Pożyczka na kwotę 1 433 000 zł
4.	Szczucin	Zabezpieczenie odpadów azbestowych w Gminie Szczucin. Całkowita powierzchnia zrehabilitowanego obszaru wynosi 40 295 m ²	Pożyczka na kwotę 2 075 208 zł

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WFOŚiGW w Krakowie.

D. Powstrzymanie degradacji Zespołu Zbiorników Wodnych Rożnow – Czchów.

Kompleksowy program przedsięwzięć realizowany przez Związek Gmin Jeziora Rożnowskiego. Fundusz udzielił dotacji w wysokości 1 000 000 zł na dwa zadania dotyczące rekultywacji lewego brzegu Jeziora Rożnowskiego w miejscowościach: Wytrzyścza i Tęgorborze.

E. Modernizacja kotłowni polegająca na zmianie paliwa.

Inwestycje zrealizowane z pomocą Funduszu, polegające na zastąpieniu paliwa stałego innym paliwem bardziej ekologicznym, pozwoliły łącznie zredukować zanieczyszczenie powietrza pyłami o 105,2 Mg/rok, SO₂ o 78,6 Mg/rok, CO o 259,6 Mg/rok oraz NO_x o 12,4 Mg/rok.

Ponadto w 2002 roku Fundusz przyznał między innymi środki na:

- edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych (prenumerata czasopism dla szkół, radiowe i telewizyjne programy edukacyjne, konkursy),
- monitoring środowiska (systemy kontrolno-pomiarowe stanu środowiska),
- opracowania dokumentacyjne (plany ochrony rezerwatów, programy ochrony środowiska, studia badawcze, mapy),
- zakup sprzętu do likwidacji nadzwyczajnych zagrożeń środowiska,
- ochronę przeciwpowodziową (modernizacja wałów),
- pielęgnację zabytkowych drzewostanów oraz zalesienia nieużytków,
- profilaktykę zdrowotną oraz wypoczynek dzieci z obszarów ekologicznie zagrożonych.

Ważniejsze zadania:

Wnioskodawca	Zadanie	D/P*	Środki WFOŚiGW w [zł]
Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Bochnia Sp. z o.o.	Modernizacja kotła węglowego WR-10 na os. Niepodległości w Bochni	P	774 739,76
Okręgowa Spółdzielnia Mleczarska w Miechowie	Modernizacja kotłowni węglowej na gazową w budynku OSM w Charsznicy – ul. Polna 1	P	800 000,00
Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Społecznej im. J. Śniadeckiego w Nowym Sączu	Modernizacja kotłowni węglowej na gazowo – olejową w SPZOZ w Nowym Sączu	D	733 750,00
Miejskie Przedsiębiorstwo Komunikacji w Tarnowie Sp. z o.o.	Zmiana systemu ogrzewania obiektów MPK z centralnej kotłowni węglowej na lokalne kotłownie gazowe	P	587 688,00
Becker Sp. z o.o.	Zamiana dwóch kotłowni węglowych na kotłownię gazową w Zakładzie Przetwórstwa Tworzyw Sztucznych w Zakliczynie	P	245 700,00
Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Sp. z o.o. w Nowym Sączu	Modernizacja kotłowni osiedlowej Wólki – wykonanie kotłowni gazowej dla potrzeb c.w.u.	P	140 000,00
Powiat Limanowa	Modernizacja kotłowni węglowej na gazową w II Liceum Ogólnokształcącym w Limanowej, ul. Reymonta 5	P	122 880,00
Miejskie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej Tarnów Sp. z o.o.	Zamiana kotła węglowego WR-10 na turbinę gazową z produkcją skojarzoną w Ciepłowni Piaskówka w Tarnowie	P	257 262,00

* D – dotacja, P – pożyczka.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych WFOŚiGW w Krakowie.

1.2 Wojewódzki Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych

Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych jest funduszem celowym, który tworzy się głównie z należności i opłat rocznych związanych z wyłączeniem gruntów z produkcji rolniczej. Działa na podstawie ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych z dnia 3 lutego 1995 r. Dzieli się na terenowy i centralny. Fundusz centralny tworzy się z 20% dochodów funduszu terenowego i dysponuje nim Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Środkami funduszu terenowego dysponuje samorząd województwa. Celem funduszu jest ochrona, rekultywacja i poprawa jakości gruntów rolnych. Głównie środki te przeznacza się, zgodnie z w/w ustawą, na:

- budowę i modernizację dróg dojazdowych do gruntów rolnych,
- budowę i renowację zbiorników służących małej retencji,
- zakup sprzętu pomiarowego i informatycznego oraz oprogramowania niezbędnego do zakładania i aktualizowania operatów ewidencji gruntów oraz prowadzenia spraw ochrony gruntów rolnych.

W 2002 r. środki FOGR zostały spożytkowane na poprawę jakości sieci dróg dojazdowych do pól w całym województwie oraz zabezpieczenie przed zalewaniem gruntów uprawnych poprzez renowację zbiorników retencyjnych. Wydatkowano również środki na zakup sprzętu informatycznego oraz oprogramowania niezbędnego do zakładania i aktualizowania operatów ewidencji gruntów oraz prowadzenia spraw ochrony gruntów rolnych.

Tabela nr 161. **Zadania finansowane z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych w latach 1999-2002**

Lp	Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002
I	Stan funduszu na początku roku	1 263 151	1 796 474	1 557 925	2 641 516
II	Przychody	4 171 989	4 380 858	6 395 477	6 358 805
1	Przelewy z Centralnego Funduszu Ochrony Gruntów Rolnych	1 050 000	1 000 000	1 320 000	1 350 000
2	Przychody własne	3 121 989	3 380 858	5 075 477	5 008 805
	Wpływy z opłat za wyłączenie gruntów z produkcji rolniczej w tym odsetki od nieterminowych wpłat i zwrot kosztów upomnienia	2 938 996	3 038 176	4 711 367	4 776 476
	Odsetki od środków na rachunku bankowym	182 186	342 682	364 110	232 329
III	Wydatki	3 638 666	4 619 407	5 311 886	6 702 252
1	Wydatki bieżące	3 609 771	4 554 330	5 145 957	6 586 911
	Przelewy na Centralny Fundusz Ochrony Gruntów Rolnych	590 747	590 747	871 098	981 342
	Opłaty komornicze	1 558	5 341	4 113	2 122
	budowa i modernizacja dróg rolniczych, budowa i renowacja zbiorników retencyjnych	3 017 466	3 958 242	4 270 748	5 603 447
2	Wydatki inwestycyjne	28 895	65 077	165 930	115 341
	Wydatki zgodnie z art. 25 pkt. 11 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych na potrzeby Urzędu Marszałkowskiego		38 383	56 394	27 053
	Wydatki zgodnie z art. 25 pkt. 11 ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych na potrzeby jednostek samorządowych		26 693	109 536	88 288
IV	Stan Funduszu na koniec roku	1 796 474	1 557 925	2 641 516	2 298 069

Źródło: sprawozdanie z wykonania budżetu województwa małopolskiego za rok 1999, 2000, 2001, 2002.

1.3 Wojewódzki Fundusz Gospodarki Zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym

Państwowy Fundusz Gospodarki Zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym dzieli się na fundusz centralny będący w dyspozycji Głównego Geodety Kraju, fundusze wojewódzkie będące w dyspozycji marszałków oraz fundusze powiatowe dysponowane przez starostów. Dopuszcza się utworzenie funduszy gminnych w przypadku przejęcia przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) kompetencji starosty po spełnieniu przez gminę warunków określonych przez ministra właściwego do spraw architektury i budownictwa w drodze rozporządzenia.

Podział funduszu wynika przede wszystkim z konieczności racjonalizacji środków przeznaczonych na postawione przed nimi zadania, wymienione w art. 7a, 7b, 7c ustawy Prawo Geodezyjne i Kartograficzne.

Przychodami funduszy wojewódzkich są wpływy ze sprzedaży map oraz innych materiałów i informacji z zasobów wojewódzkich, z opłat za czynności związane z prowadzeniem tych zasobów, wpłaty z funduszy powiatowych w wysokości 10% ich wpływów przekazywane w okresach kwartalnych, w ciągu 30 dni od zakończenia kwartału a także inne wpływy. Fundusz wojewódzki może być uzupełniany dotacją z funduszu centralnego. Wydatki funduszu obejmują aktualizację i utrzymanie państwowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego.

Tabela nr 162. **Wykonanie Planu Przychodów i Wydatków Wojewódzkiego Funduszu Gospodarki Zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym w latach 1999-2002**

Lp.	Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002
I	Stan funduszu na początek roku	352 893	866 867	2 495 369	2 184 108
II	Przychody	632 477	4 165 473	2 820 303	2 444 580
1	Przelewy z PFGZGiK i CFGZGiK	300 000	3 866 547	2 431 010	2 115 876
2	Dochody własne	332 477	298 926	389 196	276 320
	Wpływy ze sprzedaży map oraz innych materiałów informacyjnych zasobu wojewódzkiego i wpływy z usług i opłat za udostępnienie z zasobu	282 174	66 067	115 853	171 861
	Odsetki	50 303	232 837	273 343	104 457
	Zwrot dotacji wykorzystanych niezgodnie z przeznaczeniem lub pobranych w nadmiernej wysokości	0	0	0	2
	Opłaty za upomnienia, wpływy do wyjaśnienia	0	22	88	0
	Inne zwiększenia	186 965	73 172	0	52 384
III	Wydatki	305 439	2 540 503	3 131 564	2 439 682
1	Wydatki bieżące	300 440	2 540 503	3 105 877	2 105 902
	Dotacje (nieinwestycyjne) na fundusze powiatowe		200 000	200 000	400 000
	Zakup drobnego sprzętu i wyposażenia	2 273	69 316	58 718	115 353
	Aktualizacja i modernizacja zasobu geodezyjno-kartograficznego i techniczna obsługa zasobu geodezyjno-kartograficznego	264 893	304 134	1 717 730	504 979
	Przelewy	33 248	1 967 053	1 129 429	0
	Przelewy na CFZGiK	0	1 959 278	1 129 429	1 085 570
	zwroty do starostw	0	7 775	0	0
2	Wydatki inwestycyjne	4 999	0	25 687	193 364
	Wydatki inwestycyjne funduszy celowych	0	0	0	20 000
	Wydatki na zakupy inwestycyjne	4 999	0	25 687	173 364
	Inne zmniejszenia	26	69 640	0	140 416
IV	Stan funduszu na koniec roku	866 867	2 495 369	2 184 108	2 189 006

Źródło: sprawozdanie z wykonania budżetu województwa małopolskiego za rok 1999, 2000, 2001, 2002.

Tabela nr 163. Zestawienie przychodów i wydatków wojewódzkiego Funduszu Gospodarki zasobem Geodezyjnym i Kartograficznym w latach 1999-2002 (w tys. zł)

	1999	2000	2001	2002
Przychody	632 477	4 165 473	2 820 303	2 444 580
Wydatki	305 439	2 540 503	3 131 564	2 439 682

Źródło: sprawozdanie z wykonania budżetu województwa małopolskiego za rok 1999, 2000, 2001, 2002.

1.4 Fundusz Pracy

Fundusz Pracy (FP) jest państwowym funduszem celowym, utworzonym w styczniu 1990 r. jako podstawowy instrument łagodzenia skutków bezrobocia. Do końca marca 2002 r. dysponentem środków FP był Prezes Krajowego Urzędu Pracy, a obecnie jest Minister Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej. Środki FP przeznaczone są na finansowanie:

- wydatków obligatoryjnych – formy pasywne (zasiłki dla bezrobotnych, zasiłki i świadczenia przedemerytalne),
- fakultatywnych – aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu.

W latach 1999 – 2002 wydatki środków FP małopolskich urzędów pracy kształtowały się następująco:

- w roku 1999 – 259 657,2 tys. zł,
- w roku 2000 – 377 554,7 tys. zł,
- w roku 2001 – 499 792,2 tys. zł,
- w roku 2002 – 596 338,5 tys. zł.

Tabela nr 164. Wydatki z FP małopolskich urzędów pracy na zadania obligatoryjne w latach 1999-2002

Wydatki FP	Kwota	Udział	Kwota	Udział	Kwota	Udział	Kwota	Udział
	(w tys. zł)	%	(w tys. zł)	%	(w tys. zł)	%	(w tys. zł)	%
	1999		2000		2001		2002	
Wydatki ogółem	259 657,20	100	377 554,70	100	499 792,20	100	596 338,50	100
Wydatki obligatoryjne	204 772,70	79	340 143,00	90	461 387,70	92	564 312,80	95
w tym:								
Zasiłki dla bezrobotnych	139 048,10	68	207 970,50	102	238 125,40	116	256 958,60	125
Zasiłki przedemerytalne	32 380,70	16	66 982,60	33	104 329,20	51	140 903,80	69
Świadczenia przedemerytalne	6 532,60	3	43 645,40	21	80 843,30	39	129 735,20	63
Przygotowanie zawodowe młodocianych, dodatki opiekunów	23 469,40	11	16 846,90	8	30 477,30	15	30 728,60	15
Pozostałe	3 341,90	2	4 697,60	2	7 612,50	4	5 986,60	3

Źródło: opracowanie własne WUP Kraków.

Tabela nr 165. Wydatki małopolskich urzędów pracy na zadania fakultatywne w latach 1999-2002 (w tys. zł.)

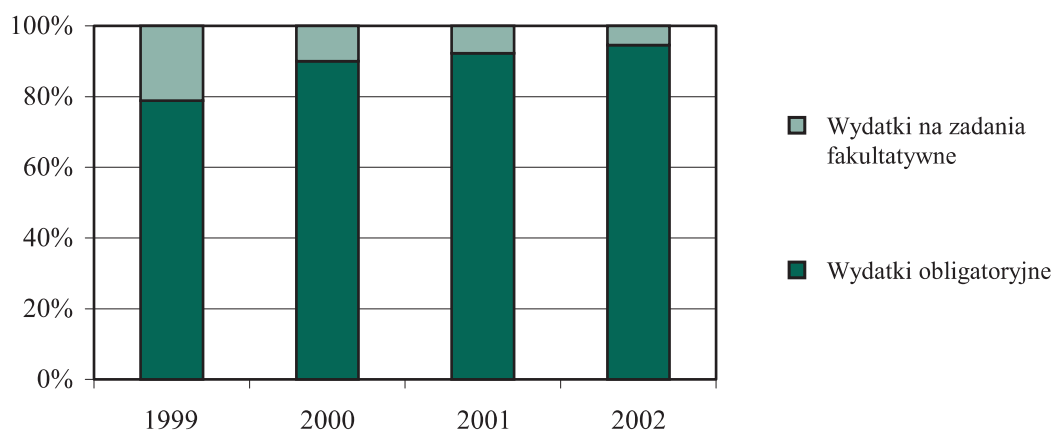
	1999	2000	Dynamika do poprzedniego okresu	2001	Dynamika do poprzedniego okresu	2002	Dynamika do poprzedniego okresu
Wydatki obligatoryjne	204 772,70	340 143,00	166%	461 387,70	136%	564 312,80	122%
Wydatki na zadania fakultatywne	54 884,50	37 411,70	68%	38 404,50	103%	32 025,70	83%
Wydatki FP ogółem	259 657,20	377 554,70	145%	499 792,20	132%	596 338,50	119%

Źródło: opracowanie własne WUP Kraków.

W roku 2002 w stosunku do roku 2001 po raz kolejny odnotowano wzrost wydatków na świadczenia obligatoryjne – o 22%, a ich udział w wydatkach ogółem sięgnął poziomu 95%. W latach 1999 – 2002 wydatki obligatoryjne wzrosły o 176%, przy czym w największym stopniu, prawie 7 – krotnie, – zwiększyły się wydatki na świadczenia i zasiłki przedemerytalne. Ich udział w wydatkach ogółem zwiększył się z 15% do 45%.

W roku 2002 tylko 5% środków FP przeznaczono na realizację aktywnych programów przeciwdziałania bezrobociu. Udział ww. w wydatkach ogółem począwszy od 2000 r. systematycznie zmniejsza się (1999 r. – 21,1%; 2000 r – 9,9%; 2001 r. – 7,7%; 2002 r. – 5%). W stosunku do roku ubiegłego wysokość tych wydatków zmalała o 17%, a przez okres ostatnich 4 lat – o ponad 40%.

Wykres nr 58. Wydatki małopolskich urzędów pracy w latach 1999-2002

Źródło: opracowanie własne WUP Kraków.

W roku 2002 – po raz kolejny – w stosunku do lat poprzednich, nastąpiła zmiana zasad podziału Funduszy Pracy na aktywne programy przeciwdziałania bezrobociu. Całkowita kwota przewidziana w ustawie budżetowej na ten cel została podzielona w następujący sposób:

- 65% - zostało podzielone przez MPiPS na powiaty wg algorytmu uwzględniającego: liczbę bezrobotnych zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy, stopę bezrobocia, udział długotrwale bezrobotnych wśród zarejestrowanych, udział bezrobotnych bez prawa do

zasiłku oraz udział bezrobotnych absolwentów. Kwota ta mogła zostać przeznaczona na wszystkie formy aktywizacji bezrobotnych przewidziane ustawą o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu.

- 29,9% - stanowiła kwota, której propozycję podziału na powiaty oraz rodzaje usług przedstawiał Ministrowi Pracy i Polityki Społecznej samorząd województwa. Dysponentem środków pozostał jednak nadal Minister, przekazując powiatom odpowiednie kwoty ujęte w porozumieniach zawartych między marszałkiem województwa a starostą. Ta część Funduszu Pracy została przeznaczona wyłącznie na aktywizację zawodową bezrobotnych absolwentów szkół ponadgimnazjalnych.
- 5,1% - pozostało w dyspozycji Ministra Pracy i Polityki Społecznej. O środki z tej puli mogły ubiegać się bezpośrednio powiaty, przedstawiając Ministrowi propozycje konkretnych programów aktywizacji bezrobotnych.

W październiku 2002 r. samorządy powiatowe otrzymały dodatkowe środki na aktywizację bezrobotnych przekazane Funduszowi Pracy z Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa z możliwością ich zagospodarowania do końca kwietnia 2003 r. Decyzją Ministra właściwego ds. pracy środki te zostały wyraźnie podzielone, na 2002 r. i 2003 r. Łącznie województwo małopolskie otrzymało 11,9 mln zł, z czego 1 824,5 tys. zł do wykorzystania w roku 2002, a 10 101,8 tys. zł do zagospodarowania w roku 2003.

Całkowity limit Funduszu Pracy dla województwa małopolskiego na aktywne programy przeciwdziałania bezrobociu w roku 2002 wyniósł 34 567,9 tys. zł i był mniejszy:

- o 28% od kwoty wydatkowanej w roku 2001,
- o 37% od kwoty wydatkowanej w roku 2000,
- o 40% od kwoty wydatkowanej w roku 1999.

Tabela nr 166. Porównanie limitów na realizację aktywnych programów rynku pracy w powiatach województwa małopolskiego w latach 1999-2002

Wyszczególnienie	Porównanie środków FP na aktywne formy w latach:			Łączny limit na 2002
	1999	2000	2001	
PUP Bochnia	1 740,920	1 433,499	1 660,038	1 024,6
PUP Brzesko	2 342,310	2 291,312	1 610,860	1 072,7
PUP Chrzanów	2 839,730	1 891,541	1 677,600	1 201,8
PUP DąbrowaTarnowska	3 401,199	2 585,277	2 047,111	1 272,9
PUP Gorlice	3 454,090	4 390,579	3 112,121	2 373,3
GUP Kraków	6 531,524	3 679,167	4 346,361	3 887,9
UPP Kraków	6 531,524	1 691,853	2 179,800	1 876,0
PUP Limanowa	2 963,243	3 421,425	3 284,656	2 380,0
PUP Miechów	1 683,694	1 182,740	842,000	419,5
PUP Myślenice	1 936,582	1 498,368	1 508,572	804,0
PUP Nowy Sącz	8 318,900	10 279,090	7 330,175	5 594,5
PUP Nowy Targ	2 667,455	2 294,423	2 021,840	1 375,4
PUP Olkusz	3 767,911	3 899,493	3 109,400	2 484,1
PUP Oświęcim	3 278,019	2 933,962	2 543,699	1 699,5
PUP Proszowice	985,949	842,289	603,800	436,2
PUP Sucha Beskidzka	1 921,057	1 796,077	1 023,424	684,5
PUP Tarnów	5 821,315	4 963,602	4 709,911	3 330,9
PUP Wadowice	2 438,652	2 127,759	2 664,804	1 519,4
PUP Wieliczka	1 099,584	1 156,812	1 091,683	798,8
PUP Zakopane	851,633	887,440	542,840	421,9
Razem PUP-y	58 043,767	55 246,708	47 910,695	34 657,9

Źródło: opracowanie własne WUP Kraków.

Z łącznej kwoty na realizację poszczególnych form aktywizacji zawodowej bezrobotnych powiatowe urzędy pracy Małopolski zaangażowały następujące środki:

- szkolenia – 3 535 128,64 zł,
- umowy absolwenckie – 14 044 790,43 zł,
- staże absolwenckie – 36 953 074,76 zł,
- prace społecznie użyteczne – 100 260,00 zł,
- prace interwencyjne – 4 523 867,18 zł,
- roboty publiczne – 6 850 407,42 zł,
- pożyczki – 3 314 646,00 zł,
- refundacje składki na ubezpieczenie społeczne – 57 840,00 zł,
- programy specjalne – 993 226,51 zł.

Ponadto 3 685 454,51 zł powiatowe urzędy pracy przeznaczyły na pokrycie zobowiązań powstałych w wyniku zawarcia umów w latach poprzednich oraz 1 205 635,16 zł na pokrycie zaległości kasowych związanych z brakiem płynności finansowej we wcześniejszych okresach rozliczeniowych.

Tabela nr 167. **Limity na finansowanie aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu w roku 2002**

Wyszczególnienie	Struktura limitu na rok 2002			Środki otrzymane w październiku 2002 r. z AWRSP		Łączny limit na 2002 r.
	algorytm powiatowy	algorytm wojewódzki	rezerwa Ministra (indywidualne wnioski)	w tym:		
				do wykorzystania w 2002 r.	do wykorzystania w 2003 r.	
PUP Bochnia	509,6	399,2	15,8	0,0	422,1	1 024,6
PUP Brzesko	663,6	378,8	0,0	30,3	403,0	1 072,7
PUP Chrzanów	696,7	447,2	7,9	0,0	564,0	1 201,8
PUP Dąbrowa Tarnowska	830,1	256,5	15,8	90,5	202,6	1 272,9
PUP Gorlice	1 726,5	579,1	31,7	36,0	659,9	2 373,3
GUP Kraków	2 438,1	1 168,0	0,0	281,8	1 258,2	3 887,9
UPP Kraków	1 021,7	731,2	15,8	107,3	652,4	1 876,0
PUP Limanowa	1 706,1	531,4	5,3	75,1	479,0	2 380,0
PUP Miechów	290,4	110,4	0,0	18,7	107,5	419,5
PUP Myślenice	603,4	184,9	0,0	15,7	239,7	804,0
PUP Nowy Sącz	3 545,7	1 371,2	178,6	352,0	1 295,0	5 594,5
PUP Nowy Targ	895,9	382,2	0,0	97,3	361,9	1 375,4
PUP Olkusz	1 512,9	461,6	15,8	433,8	381,6	2 484,1
PUP Oświęcim	892,3	614,7	102,1	30,4	601,6	1 699,5
PUP Proszowice	250,7	165,6	0,0	19,9	148,3	436,2
PUP Sucha Beskidzka	397,8	152,2	15,8	18,7	135,9	684,5
PUP Tarnów	1 930,8	1 046,0	273,1	81,0	1 176,0	3 330,9
PUP Wadowice	891,8	551,7	7,9	68,0	614,3	1 519,4
PUP Wieliczka	486,1	267,5	7,9	37,3	284,2	798,8
PUP Zakopane	270,3	120,9	0,0	30,7	114,6	421,9
Razem PUP-y	21 560,5	9 920,3	693,5	1 824,5	10 101,8	34 657,9

Źródło: opracowanie własne WUP Kraków.

2. PROGRAMY POMOCOWE

W 2002 roku podmioty z terenu województwa małopolskiego mogły skorzystać ze środków pomocowych Unii Europejskiej w ramach następujących programów Phare:

1. Program Współpracy Przygranicznej Polska-Słowacja,
2. Phare Odbudowa 2001,
3. Phare Spójność Społeczno-Gospodarcza (SSG) 2002-2003 oraz Programu Banku Światowego „Aktywizacja Terenów Wiejskich”.

Do **Programu Współpracy Przygranicznej Phare Polska – Słowacja 2002**, którego łączny budżet opiewał, podobnie jak w 2001 roku, na kwotę 4 mln euro, z województwa małopolskiego zostały złożone 4 wnioski. Do dofinansowania został zakwalifikowany jeden projekt dotyczący przebudowy odcinków dróg wojewódzkich nr 958 i nr 959 na odcinku: Zakopane – Chochołów – granica państwa. Całkowita wartość projektu wynosi 3,805 mln EURO, z czego 1,85 mln EURO będzie pochodzić z programu Phare.

W 2002 roku została uruchomiona kolejna edycja **Wspólnego Funduszu Małych Projektów** Programu Współpracy Przygranicznej Phare Polska-Słowacja 2000. Na terenie Euroregionu „Tatry”, pełniącego funkcję sekretariatu WFMP realizowanych jest 14 projektów na łączną wartość dofinansowania z programu Phare CBC 132 795 EURO.

Ponadto w ramach Programu Współpracy Przygranicznej Phare, Polska – Słowacja został uruchomiony **Fundusz Małych Projektów Infrastrukturalnych**. Z pięciu projektów zgłoszonych z Małopolski realizowany jest projekt Euroregionu Tatry „Ośrodek promocji i transgranicznej współpracy Polsko-Słowackiej w Nowym Targu” w wysokości 187 500 EURO, w tym 140 625 EURO dotacji Phare.

Program **Phare ODBUDOWA 2001** miał na celu odbudowę strat popowodziowych, która wystąpiła w Polsce w lipcu i sierpniu w 2001 roku. Program realizowany był na terenie 3 województw najbardziej poszkodowanych w wyniku powodzi, tj.: małopolskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego.

Zgodnie z założeniami Programu środki zostały wydatkowane na zadania z dziedziny:

- odbudowy infrastruktury lokalnej – zadania z zakresu „usuwanie skutków powodzi” - maks. 67 % środków,
- odbudowy infrastruktury przeciwpowodziowej – zadania z zakresu „infrastruktura przeciwpowodziowa” - min. 32 % środków,
- monitoring i nadzór - 1,3 % środków.

W ramach I edycji całość kwoty przeznaczonej na realizację programu podzielona została pomiędzy 3 województwa wg proporcji poniesionych i zweryfikowanych strat powodziowych. Z ogólnej kwoty 15 mln EURO Małopolska otrzymała 6,1 mln EURO. Realizowanych jest w sumie 60 projektów na ogólną kwotę 7 141 441,90 EURO, z czego dofinansowanie UE zakontraktowane zostało na kwotę 6 099 384,00 EURO.

Tabela nr 168. Statystyka zakwalifikowanych wniosków (w EURO)

Zadania		Wartość ogólna	Wielkość dofinans. z UE	Budżet beneficjenta
Zadania z zakresu "usuwanie skutków powodzi"	Zadania gminne	2 119 014,00	1 813 973,00	305 041,00
	Zadania powiatowe	688 383,00	572 640,00	115 743,00
	Zadania wojewódzkie	388 592,00	314 412,00	74 180,00
Zadania z zakresu "infrastruktura przeciwpowodziowa"		1 603 962,00	1 287 896,00	316 066,00
Projekty z oszczędności				
Zadania z zakresu "usuwanie skutków powodzi"	Zadania gminne	905 411,00	786 648,00	118 763,00
	Zadania powiatowe	233 902,00	210 512,00	23 390,00
	Zadania wojewódzkie	218 679,00	167 434,00	51 245,00
Zadania z zakresu "infrastruktura przeciwpowodziowa"		983 499,00	945 869,00	37 637,00
Razem		7 141 442,00	6 099 384,00	1 042 058,00

Źródło: opracowanie własne UMWM.

II edycja Programu Phare ODBUDOWA 2001

Wielkość środków finansowych przyznanych dla województwa małopolskiego wyniosła **3,9 mln EURO** z ogólnej kwoty programu **10 mln EURO**. Kwota ta podobnie jak w I-szej edycji została podzielona na trzy części, na zadania związane z:

- „usuwaniem skutków powodzi” - ok. 63 % środków - 2 469 874 EURO,
- „infrastrukturą przeciwpowodziową” - ok. 37 % środków - 1 437 126 EURO,
- monitoring i nadzór.

W celu skoncentrowania pomocy na najbardziej poszkodowanych samorządach Przedstawicielstwa Komisji Europejskiej wytypowano do udziału w programie:

- dziesięć gmin (Budzów, Chełmiec, Gródek n/Dunajcem, Kamienica, Lanckorona, Laskowa, Łukowica, Ochotnica Dolna, Rzepiennik Strzyżewski, Stryszów),
- trzy powiaty (bocheński, gorlicki, nowosądecki),
- oraz trzy instytucje (Małopolski Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Krakowie, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Krakowie, Wojewódzki Zarząd Dróg w Krakowie).

Tabela nr 169. Statystyka zakwalifikowanych wniosków - II edycja (w EURO)

Zadania		Wartość ogólna	Wielkość dofinans. z UE	Budżet beneficjenta
Zadania z zakresu "usuwanie skutków powodzi"	Zadania gminne	1 204 962,00	1 114 235,00	90 727,00
	Zadania powiatowe	542 373,00	498 632,00	43 741,00
	Zadania wojewódzkie	330 271,00	298 392,00	31 879,00
Zadania z zakresu "infrastruktura przeciwpowodziowa"		403 580,00	398 960,00	4 620,00
Razem		2 481 186,00	2 310 219,00	170 967,00

Źródło: opracowanie własne UMWM.

Program **Phare Spójność Społeczna i Gospodarcza (Phare SSG)**, zapoczątkowany w roku 2000 jest instrumentem służącym rozwinięciu zdolności Polski do przygotowania i wdrażania przyszłych programów operacyjnych współfinansowanych przez fundusze strukturalne (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego oraz Europejski Fundusz Społeczny) w ramach Celu 1 polityki regionalnej UE. Głównym celem Programu Phare SSG jest wyrównywanie dysproporcji w rozwoju społeczno – gospodarczym pomiędzy regionami.

Generalnymi kierunkami przeznaczenia środków w ramach programu Phare SSG w latach 2000-2003 są:

- wsparcie sektora produkcyjnego (małe i średnie przedsiębiorstwa),
- wsparcie rozwoju zasobów ludzkich,
- rozbudowa i modernizacja infrastruktury warunkującej prowadzenie działalności gospodarczej.

W Phare SSG 2000 uczestniczyły 5 województw: podkarpackie, lubelskie, podlaskie, warmińsko-mazurskie, śląskie, natomiast w Phare 2001 SSG wzięło udział 8 województw: ww. oraz świętokrzyskie, kujawsko-pomorskie i łódzkie. Województwo małopolskie zostało zakwalifikowane do Phare SSG dopiero w latach 2002-2003.

W ramach programu Phare 2002 - 2003 Spójność Społeczna i Gospodarcza realizowane są zarówno programy sektorowe, jak też zintegrowane programy rozwoju regionalnego. Łączna alokacja środków z programu Phare SSG w latach 2002 – 2003 wyniesie ok. 340 mln EURO, tj. średniorocznie około 170 mln EURO.

Alokacje z programu Phare 2002-2003 dla województwa małopolskiego wynoszą:

- Phare 2002 SSG - **20,61 mln EURO**
- Phare 2003 SSG - **8,23 mln EURO**

Łącznie w latach 2002-2003 województwo małopolskie ma otrzymać **28,84 mln EURO**, co daje 1 miejsce w kraju pod względem wielkości przyznanych środków w ramach tej edycji Phare SSG.

Phare 2002 SSG - 20,61 mln EURO

- 5 dużych projektów infrastrukturalnych - **15,164 mln EURO**

1. Zintegrowany program rozwoju społeczno-gospodarczego miasta Kęty - obejście miasta

Wartość projektu – 2 900 000 EURO, dotacja Phare 2 117 000 EURO

W ramach projektu wybudowana zostanie obwodnica miasta Kęty, co pozwoli na zwiększenie dostępności komunikacyjnej terenu przeznaczonego pod inwestycję MŚP oraz bezpieczeństwa ruchu i wyeliminowanie ruchu ciężkiego przez centrum miasta.

2. Gospodarczy rozwój subregionu Nowosądeckiego poprzez budowę infrastruktury komunalnej

W ramach projektu wybudowana zostanie infrastruktura komunalna w postaci kanalizacji sanitarnej na terenie miasta Nowy Sącz oraz w gminie Nawojowa. Pozwoli to na polepszenie klimatu inwestycyjnego miasta Nowego Sącza oraz gminy Nawojowa, podniesienie atrakcyjności turystycznej subregionu i poprawę stanu środowiska naturalnego.

3. Zintegrowany program rozwoju gospodarczego południowej części gminy Brzesko

Wartość projektu – 4 687 000 EURO, dotacja Phare 3 421 000 EURO

W ramach projektu wybudowana zostanie infrastruktura techniczna: kanalizacja sanitarna wraz z pompowniami oraz sieć dróg lokalnych w powiązaniu z drogami wyższego rzędu, która umożliwi tworzenie nowych miejsc pracy.

Budowa infrastruktury pod rozwój przedsiębiorczości przemysłowej, handlowej i turystycznej w subregionie tarnowskim.

Wartość projektu – 4 850 000 EURO, dotacja Phare 3 541 000 EURO

W ramach projektu nastąpi przygotowanie terenów w subregionie tarnowskim do inwestycji w dziedzinie turystyki i rekreacji, które polegać będzie przede wszystkim na wybudowaniu infrastruktury technicznej (kanalizacji sanitarnej, sieci dróg lokalnych w powiązaniu z drogami wyższego rzędu oraz zaplecza parkingowego), jak również turystycznej np. oznakowanie ścieżek i szlaków turystycznych pieszych i rowerowych.

4. Rozwój Dobczyckiego Parku Przemysłowego

Wartość projektu – 3 601 000 EURO, dotacja Phare 2 629 000 EURO

W ramach projektu nastąpi rozbudowa i modernizacja oczyszczalni ścieków dla potrzeb parku przemysłowego (zwiększenie przepustowości oczyszczalni z 1 600 m³/dobę do 2 800 m³/dobę), która będzie obsługiwać tereny inwestycyjne, pozwoli na wdrożenie standardów unijnych przez zastosowanie nowej technologii oczyszczania ścieków oraz stworzy warunki do rozbudowy sieci kanalizacyjnej na znacznej części terenu gminy.

- 1 projekt regionalny MSP – **3 164 mln EURO**

Poprawa warunków rozwoju małych i średnich firm w Małopolsce

- 2 projekty rozwoju zasobów ludzkich – **2,282 mln EURO**

Małopolski program poprawy zatrudnialności i promocji partnerstwa na rzecz zatrudnienia (1,5 mln EURO)

Małopolski Program Doskonalenia Kadr Małych i Średnich Przedsiębiorstw (0,781 mln EURO)

W roku 2002 realizowany był **Program Dotacji dla MSP w Ramach Programu PHARE SSG 2000** składający się z 3 komponentów:

- Program na rzecz jakości „Wstęp do jakości” - dotacje na współfinansowanie kosztów wdrażania systemów kontroli jakości, certyfikacji i standaryzacji w MSP.
- Innowacje i technologie dla rozwoju przedsiębiorczości - pomoc doradcza i szkoleniowa (planowanie strategiczne) w procesie rozwoju firmy w oparciu o nowe technologie i innowacje.
- Przygotowanie do działania na rynku europejskim - współfinansowanie szkoleń dla kadr MSP prywatyzowanych drogą leasingu pracowniczego, w obszarach wiedzy warunkującej uzyskiwanie konkurencyjności w obliczu wchodzenia Polski na Jednolity Rynek Europejski.

Przy wsparciu Samorządu Województwa Małopolskiego, organizacja pozarządowa Salezjański Ruch Troski o Młodzież (SALTRON) nawiązała współpracę i wzięła udział w projekcie ATAV w ramach **Programu Daphne 2002**. Celem projektu jest pobudzenie świadomości młodzieży w zakresie przemocy i molestowania seksualnego oraz rozwijanie dyskusji o różnych metodach zapobiegania przemocy. Drugim elementem projektu jest problem znęcania się nad słabszymi. Ten problem będzie dyskutowany „przy okrągłym stole” z bezpośrednim udziałem uczniów, którzy będą się dzielić swoimi doświadczeniami w tym zakresie. Całkowita wartość projektu wynosi 178 315 EURO.

Województwo Małopolskie kontynuowało realizację **umowy Twinningowej** podpisanej z hiszpańskim regionem Comunidad de Madrid. Projekt ten służyć ma instytucjonalnemu i administracyjnemu dostosowaniu struktur UMWM do skutecznego wykorzystania środków europejskich przeznaczonych na pomoc strukturalną skierowaną do regionów Celu 1. Województwo małopolskie otrzymało na realizację projektu 636,4 tys EURO dotacji ze środków programu PHARE 2000. Dodatkowo Małopolska pozyskała 71 tys. zł z rezerwy celowej Budżetu Państwa na realizację projektu. Środki te posłużyły na sfinansowanie wkładu własnego strony polskiej. W ramach umowy w 2002 r. organizowane były seminaria, szkolenia, kursy oraz wyjazdy studyjne dla pracowników administracji regionalnej, mające na celu przygotowanie do uczestnictwa w polityce strukturalnej po integracji Polski z Unią Europejską. Do najważniejszych elementów umowy zrealizowanych w 2002 roku należało m.in. zorganizowanie szeregu szkoleń dla administracji regionalnej w zakresie funduszy europejskich, procesu programowania, zarządzania i wdrażania współfinansowanych projektów, wydanie podręcznika „Instrumenty finansowe polityki regionalnej Unii Europejskiej” (nakład 1 000 egz.), zorganizowanie 7 modułów szkoleniowych dla wszystkich gmin i powiatów oraz partnerów społeczno – gospodarczych z terenu Województwa Małopolskiego, obejmujących fundusze europejskie, zarys „Programu Operacyjnego na lata 2004 – 2006” i przykłady projektów realizowanych w regionie Madrytu z udziałem funduszy europejskich.

Program Banku Światowego „Aktywizacja Obszarów Wiejskich”

Od dwóch lat w województwie małopolskim wdrażany jest Program Banku Światowego „Aktywizacja Obszarów Wiejskich”, w oparciu o umowę kredytową, podpisaną między Rzeczpospolitą Polską a Międzynarodowym Bankiem Odbudowy i Rozwoju w dniu 25 lipca 2000 r.

Program jest realizowany w latach 2000-2004, a jego zadaniem jest wniesienie wkładu finansowego, inwestycyjnego oraz wiedzy i umiejętności w szeroko rozumiany rozwój gospodarczy wsi, wsparcie realizacji średniookresowej strategii rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich oraz spójnej polityki strukturalnej rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa.

Główne cele Programu to:

- zwiększenie pozarolniczego zatrudnienia na obszarach wiejskich,
- wsparcie procesu procesów decentralizacji samorządów i rozwoju regionalnego,
- zapewnienie Polsce pomocy w budowaniu potencjału instytucjonalnego niezbędnego do uzyskania przedakcesyjnych i strukturalnych funduszy Unii Europejskiej.

Program składa się z następujących komponentów:

- A - Mikropożyczki,
- B - Aktywizacja kapitału ludzkiego, w tym podkomponenty:
  - B1 - Przekwalifikowanie siły roboczej,
  - B2 – Edukacja,
  - B3 - Budowanie potencjału instytucjonalnego administracji lokalnej i regionalnej,
- C - Infrastruktura wiejska.

Komponent A – Mikropożyczki

Głównym celem Komponentu A jest wsparcie mieszkańców obszarów wiejskich w tworzeniu i rozwijaniu małych przedsiębiorstw (zatrudniających do 5 pracowników) poprzez świadczenie usług doradczo-szkoleniowych dla mikroprzedsiębiorców, udzielanie mikropożyczek na uruchomienie bądź rozwój działalności gospodarczej oraz jednorazowych dotacji na cele inwestycyjne, adresowanych do pożyczkobiorców spełniających dodatkowe kryteria kwalifikacyjne.

30 października 2002 r. Bank Gospodarstwa Krajowego wspólnie z Województwem Małopolskim zawarł kontrakt z Fundacją na Rzecz Rozwoju Polskiego Rolnictwa na realizację komponentu mikropożyczkowego w województwie małopolskim. Strony kontraktu przystąpiły do realizacji komponentu, zgodnie z założonym harmonogramem.

Komponent B1 – Program Przekwalifikowań / Reorientacji Zatrudnienia

Głównym celem komponentu B1 jest pomoc osobom bezrobotnym oraz znajdującym się w trudnej sytuacji ekonomicznej, mieszkańcom obszarów wiejskich w podniesieniu własnych kwalifikacji, w znalezieniu zatrudnienia i dostosowaniu kwalifikacji do wymagań lokalnych rynków pracy poprzez m.in.: poradnictwo zawodowe i pośrednictwo pracy, szkolenia zawodowe, wsparcie dla okresowego zatrudnienia przez gminę, obsługę małych przedsiębiorstw, inkubatory przedsiębiorczości, lokalne inicjatywy planowania rozwoju gospodarczego. W 2002 roku realizowano 79 kontraktów na łączną kwotę 3 368 838,70 zł, w ramach których usługami objęto prawie 1 500 osób.

W ramach Komponentu B-1 realizowane są także badania rynku gospodarczego i rynku pracy w celu:

- przekazywania ciągłych prognoz dotyczących trendów gospodarczych, przy szczególnym uwzględnieniu wpływu na rynki pracy,
- zapewnienia podstaw do opracowania prognoz rejestrowanego bezrobocia,
- monitorowania zmian podstawowych wskaźników działalności przedsiębiorstw,
- dostarczenia dokładniejszych informacji instytucjom w celu odpowiedniego nakierowania inwestycji w rozwój kapitału ludzkiego, a także jednostkom w celu ułatwienia im podjęcia decyzji dotyczących własnej kariery.

Komponent realizowany jest sukcesywnie, aż do wyczerpania środków zaplanowanych dla Programu Przekwalifikowań/Reorientacji, wzmacniającego potencjał zasobów ludzkich na obszarach wiejskich Województwa Małopolskiego.

Komponent B2 – Edukacja

Celem tego komponentu jest podniesienie efektywności systemu edukacyjnego oraz poziomu przygotowania absolwentów szkół podstawowych i gimnazjów (z uwzględnieniem szkół specjalnych) w gminach wiejskich i miejsko-wiejskich poprzez poprawę jakości procesu nauczania oraz lepsze wykorzystanie zasobów edukacyjnych.

Komponent dzieli się na dwie części:

- remontowo-inwestycyjną, która obejmuje:
  - rozbudowę, remonty oraz modernizację budynków szkolnych (24% środków finansowych przyznanych dla Województwa, maksymalne dofinansowanie z PAOW 42%) – łącznie dofinansowano 12 zadań,
  - remonty i wyposażenie świetlic (9% środków) - dotacje przyznano łącznie 12 inwestycjom
- szkoleniowo-dydaktyczną, która obejmuje:
  - szkolenia dydaktyczne dla nauczycieli i dyrektorów szkół (29% środków),
  - szkolenia informatyczne dla nauczycieli i dyrektorów szkół (12% środków),
  - zakup środków dydaktycznych (21% środków),
  - zakup oprogramowania komputerowego (5% środków).

Wdrażanie części szkoleniowo-dydaktycznej Komponentu B-2 rozpoczęto w lutym 2002 r. Łącznie podpisano umowy z 79 beneficjentami, którzy uzyskali dofinansowanie. Rozpoczęte zostały prace nad przygotowaniem dokumentacji przetargowych na realizację zadań tj.: szkoleń dydaktycznych, szkoleń informatycznych, zakup materiałów dydaktycznych, zakup oprogramowania.

Komponent B3 - Budowanie potencjału instytucjonalnego administracji lokalnej i regionalnej

Głównym celem Komponentu B3 jest stworzenie wzorców oraz warunków instytucjonalno-prawnych do stałego podnoszenia sprawności i profesjonalizmu działania lokalnej i regionalnej administracji publicznej, tj. podnoszenie poziomu usług publicznych, zarządzania finansami publicznymi i zasobami ludzkimi oraz budowanie potencjału dla wykorzystania środków pomocowych Unii Europejskiej.

W ramach tego komponentu uruchomione i sfinansowane zostały dwa projekty:

- Pilotażowy Program Rozwoju Instytucjonalnego (PRI) w wybranych jednostkach administracji regionalnej i lokalnej, który ma za zadanie ugruntowanie umiejętności planowania i zarządzania strategicznego w samorządach poprzez:
  - wdrożenie nowoczesnych zasad zarządzania zasobami ludzkimi w administracji publicznej,
  - podniesienie poziomu obsługi mieszkańców.
- Programy Szkoleniowe, przeznaczone dla członków zarządów jednostek samorządu terytorialnego, pracowników administracji publicznej oraz radnych.

W ramach prowadzonych prac przygotowano programy szkoleniowe, podręczniki i metodykę pracy. Na specjalnie zorganizowanych sesjach szkoleniowych przeszkolono 70 trenerów oraz przeprowadzono szkolenia pilotażowe, którymi objęto 178 osób z 24 jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa małopolskiego.

Komponent C - Infrastruktura

Zasadniczym celem tego komponentu jest poprawa stanu infrastruktury technicznej na obszarach wiejskich w zakresie: wodociągów wiejskich, kanalizacji wsi, systemów gospodarki odpadami stałymi, dróg gminnych oraz dróg powiatowych.

Maksymalna wielkość dotacji z PAOW dla poszczególnych rodzajów inwestycji wynosiła: 30 % - dla inwestycji wodociagowych oraz 50 % - dla inwestycji drogowych i kanalizacyjnych.

W ramach komponentu dofinansowano łącznie 55 projektów.

Tabela nr 170. **Struktura projektów realizowanych w Małopolsce**

Kategoria projektu	Liczba realizowanych projektów	Wartość ogółem realizowanych projektów	Wartość ogółem dofinansowania PAOW
Drogi	23	13 757 014,04	6 607 308,21
Kanalizacja	18	20 665 349,22	5 019 252,29
Wodociągi	14	6 510 317,94	1 836 282,02
Razem	55	40 932 681,20	13 462 842,52

Źródło: opracowanie własne Wojewódzkiego Biura Wdrażania Programu Banku Światowego.

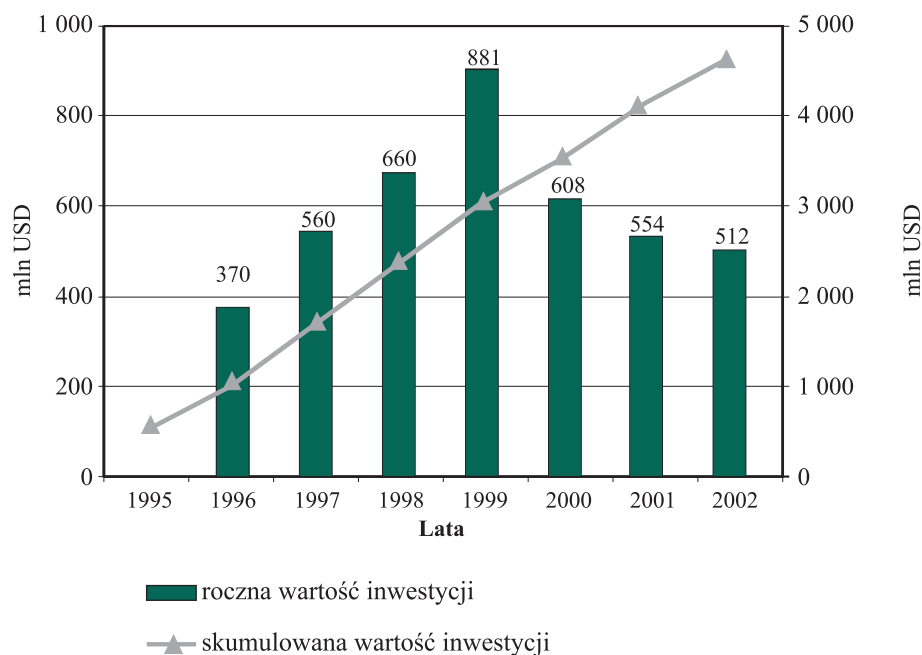
IV. INWESTYCJE ZAGRANICZNE

1. NAPŁYW KAPITAŁU

Wartość bezpośrednich inwestycji zagranicznych zrealizowanych na terenie Małopolski przekroczyła z końcem 2002 roku 4,7 mld USD. Roczna wartość inwestycji systematycznie rosła do 1999 roku. W ostatnich trzech latach inwestycje wykazują tendencję spadkową, ale każdego roku wynoszą co najmniej 500 mln USD. W świetle przeprowadzonych badań napływ kapitału zagranicznego do województwa małopolskiego w 2002 roku wyniósł 512 mln USD, czyli o 7,6% mniej niż w roku poprzednim. Tempo spadku wartości inwestycji w latach 2000-2002 było w Małopolsce nieco niższe niż w całej Polsce.

Pod względem wielkości zaangażowanego kapitału zagranicznego województwo małopolskie zajmuje według danych Państwowej Agencji Inwestycji Zagranicznych piąte miejsce w kraju. Małopolska skupia około 6% inwestycji ogółem i zdecydowanie ustępuje województwom mazowieckiemu i śląskiemu. Mniejszy dystans dzieli region od województw wielkopolskiego i dolnośląskiego. Wartość zainwestowanego kapitału w przeliczeniu na mieszkańca (1 453 USD) jest niższa od średniej krajowej, co stawia województwo na siódmej pozycji w kraju, czyli nieco wyżej niż w zakresie Produktu Krajowego Brutto *per capita* (9 miejsce).

Wykres nr 59. Wartość inwestycji zagranicznych w województwie małopolskim do końca 2002 roku

Źródło: Bolesław Domański „Inwestycje zagraniczne w województwie małopolskim do 2002 roku”.

2. STRUKTURA INWESTYCJI ZAGRANICZNYCH

Przemysł przyciągnął największy strumień kapitału jaki trafił do województwa małopolskiego w latach 1989-2002 – 2,2 mld USD, czyli 47% sumy inwestycji. Dominujące znaczenie ma tu przetwórstwo przemysłowe, reszta przypada na energetykę. Wielkie inwestycje miały miejsce w sektorze finansowym, który skupia kolejne 28% kapitału, udział handlu sięga 13%. Taka struktura inwestycji oznacza, że województwo małopolskie charakteryzuje się na tle kraju względnie wyższymi inwestycjami w pośrednictwo finansowe, hotele i restauracje oraz obsługę nieruchomości i firm. Podobny jak w całym kraju jest udział inwestycji przemysłowych i handlowych, relatywnie niższe natomiast zaangażowanie inwestorów z zagranicy w transport i łączność oraz w budownictwo.

W ostatnich trzech latach najczęściej inwestowano w przemysł, wielkie inwestycje w sektor bankowy miały miejsce w końcu lat 90 i od tego czasu ich udział w całości nakładów stale maleje. Zwiększa się równocześnie rola handlu i pozostałych usług. Od 2000 roku mają miejsce duże inwestycje w hotele oraz wynajem nieruchomości. Przemiany te znajdują swój wyraz w inwestycjach dokonanych w samym 2002 roku. Podobnie jak rok wcześniej, największe inwestycje przypadają na działalność przemysłową (46%), z czego aż 9% pochłonęła energetyka. Na drugie miejsce wysunął się handel (21%), na trzecie obsługa nieruchomości, wynajem i działalność związana z prowadzeniem interesów (14%). Ponad 7% zainwestowano w hotele i restauracje.

Obok zauważalnych zmian w roli poszczególnych branż w napływie kapitału, zmienia się również typ inwestycji. Malejący udział ma prywatyzacja przedsiębiorstw państwowych, zwiększa się równocześnie rola dodatkowych nakładów inwestorów zagranicznych, którzy pojawili się już wcześniej, inwestycje w nowe obiekty oraz fuzji i przejęć.

Małopolskę na tle innych województw wyróżnia duże zaangażowanie firm z Niemiec i USA. Charakterystyczne dla regionu są ponadto znaczne inwestycje chorwackie, duńskie, belgijskie i tureckie, chociaż dotyczą one głównie pojedynczych firm. Niemcy posiadają 35% udziału w inwestycjach ogółem (1,7 mld USD), dominacja tego kraju jest widoczna zwłaszcza w usługach. Kapitał amerykański stanowi 26% inwestycji (1,2 mld USD), a jego rola jest największa w działalności przemysłowej. Duże są również inwestycje francuskie – blisko 400 mln USD (8%). Ogólnie rzecz biorąc z Europy wywodzi się ponad 2/3 zainwestowanego kapitału. Dominacja inwestorów europejskich ma miejsce przede wszystkim w handlu (95%) i usługach (82%). Największe geograficzne zróżnicowanie pochodzenia kapitału obserwujemy w przypadku inwestycji przemysłowych.

Obiekty budowane od podstaw (*greenfield*) pochłonęły 1/3 nakładów inwestorów zagranicznych w okresie 1989-2002. W ostatnich dwóch latach ich udział w strukturze inwestycji jest jeszcze większy, kształtując się na poziomie połowy ogólnej wartości zainwestowanego kapitału. Szczególnie duży udział inwestycji *greenfield* ma miejsce w działalności rozrywkowej i kulturalnej, hotelach i restauracjach oraz handlu – ponad 80%. Największy kapitał w wartościach bezwzględnych zaangażowano jednak w nowe zakłady przemysłowe (620 mln USD), co stanowiło 28% całości inwestycji przemysłowych.

Na terenie Małopolski siedzibę posiada 2 300 spółek z kapitałem zagranicznym, zlokalizowane są tu ponadto oddziały wielu firm zarejestrowanych w innych regionach. Największym inwestorem, którego nakłady przekroczyły 1 mld USD, jest niemiecki HVB Group, będący właścicielem Banku Przemysłowo-Handlowego PBK. W sektorze bankowym znajdujemy ponadto dwóch innych inwestorów, którzy zainwestowali po około 100 mln USD: Deutsche Bank, który przejął Bank Współpracy Regionalnej (obecnie Deutsche Bank 24), oraz belgijski Fortis Bank (dawny Pierwszy Polsko-Amerykański Bank). Zarządy pierwszych dwóch banków mieszczą się w Krakowie.

W przemyśle zdecydowanie największym przedsięwzięciem jest zakup i modernizacja Zakładów Tytoniowych w Krakowie przez amerykański koncern Philip Morris (ponad 470 mln USD). Nakłady czterech dalszych inwestorów przekraczają 100 mln USD: chorwackiej Plivy w zakładach farmaceutycznych w Krakowie, duńskiego Carlsberga w browar Okocim w Brzesku, amerykańskiego Donnelley w drukarni w Krakowie i Coca Coli w Staniątkach koło Niepołomic. Dwie ostatnie są inwestycjami w nowe obiekty (*greenfield*).

Sześciu wyżej wymienionych inwestorów skupia 44% całości zagranicznego kapitału w województwie małopolskim. W sumie aż 73 firmy zainwestowały co najmniej 10 mln USD, łącznie reprezentują one 88% inwestycji w regionie. Liczba inwestorów, którzy zaangażowali kapitał o wartości co najmniej 1 mln USD przekroczyła sto osiemdziesiąt.

Największą inwestycją w Małopolsce w 2002 roku było nabycie 50% pakietu akcji Elektrowni Skawina przez amerykański koncern PSEG (46 mln USD). Kilka lat wcześniej francuski koncern Electricité de France kupił Elektrociepłownię Kraków. Wśród innych przedsięwzięć zrealizowanych w przemyśle w roku ubiegłym wyróżniają się dodatkowe nakłady Carlsberga i Plivy, a także Bahlsena, House of Prince i Valeo. Od 10 lat inwestuje w rozwój produkcji pieczywa cukierniczego i słonych przekąsek w Skawinie niemiecki Bahlsen (spółki Lajkonik Snacks i Bahlsen Sweet), niewiele krótszą historię mają inwestycje duńskiego House of Prince w fabrykę papierosów w Jaworniku w powiecie myślenickim (spółka Scandinavian Tobacco). Francuski producent części samochodowych Valeo posiada swoje zakłady w podkrakowskich Zielonkach i Skawinie, w tej ostatniej buduje obecnie drugą fabrykę. W ubiegłym roku nastąpiło przejęcie przez australijski Amcor fabryki White Cap w Niepołomicach (wieczka *twist-off*). W branży opakowań metalowych warto także zwrócić uwagę na wieloletnią działalność amerykańskiej spółki Can-Pack w Brzesku i Krakowie.

W zakresie nowoczesnej poligrafii, oprócz dwóch nowych drukarni Donnelley, powstała wytwórnia opakowań tekturowych w Stanisławicach koło Kłaja (powiat wielicki) austriackiej firmy Wall MM Gravure. Wielkimi inwestycjami *greenfield* w Małopolsce są rozlewnia Coca Coli w Staniątkach koło Niepołomic, a także zakład części samochodowych japońskiej spółki Tokai Rubber Industries w Wolbromiu. Wyróżniają się również wytwórnie gazów technicznych amerykańskiego Praxair w Oświęcimiu i francuskiego Air Liquide w Krakowie.

Na rynku prasowym decydującą rolę odgrywa niemiecka grupa Passauer Neue Presse, wydająca Gazetę Krakowską i dysponująca dwoma dużymi drukarniami prasowymi w Krakowie. W produkcji materiałów budowlanych warto zwrócić uwagę na spółkę Vesuvius Skawina Materiały Ogniotrwałe, belgijski holding Biegonice, posiadający cegielnię w Nowym Sączu, Krakowie i Myślenicach, Leier Tarnowskie Zakłady Ceramiki Budowlanej w Woli Rzędzińskiej oraz czołowego producenta betonowej kostki brukowej Libet z Libiąża (brytyjski Tarmac). Wśród dużych i średnich inwestycji zagranicznych w pozostałych branżach przemysłu wyróżniają się International Paper Klucze, największy producent higienicznych wyrobów papierowych w Polsce, tarnowska fabryka silników elektrycznych Tamel, należąca do brytyjskiej grupy Invensys, i nowosądecki producent elektrod węglowych SGL Carbon (niemiecki Hoechst).

Przeważającą część nakładów w handlu pochłonęły sklepy wielkopowierzchniowe. Największym inwestorem jest francuski Carrefour, który kosztem ponad 85 mln USD otworzył w Krakowie dwa hipermarkety, w tym jeden w roku ubiegłym. Niewiele mniej zainwestowały niemiecki koncern Metro (Centrum Handlowe M1 i hala Makro Cash & Carry w Krakowie, Real w Nowym Sączu) oraz brytyjskie Tesco, które w 2002 roku kupiło hipermarket Hit. W sumie, do końca 2002 roku zbudowane zostały w regionie 23 hipermarkety firm zagranicznych, z tego 19 w Krakowie, 2 w Tarnowie oraz

po 1 w Nowym Sączu i Olkuszu. Jediną wielką siecią obecną w Polsce, która nie posiada hipermarketu na terenie Krakowa, jest francuski Leclerc. Nową inwestycją na rynku hurtowym było oddanie w 2002 roku hali typu *cash & carry* niemieckiej firmy Selgros.

Równolegle do powolnego nasycania się województwa wielkimi placówkami handlowymi postępuje ekspansja supermarketów i sklepów dyskontowych. Placówki tego typu rozwijają na terenie Małopolski przede wszystkim niemiecki Tengelmann (Plus), portugalski Jeronimo Martins (Biedronka) oraz holenderski Ahold (Albert). Należy nadmienić, że Kraków jest miejscem lokalizacji zarządów kilku zagranicznych sieci handlowych działających na terenie całego kraju – Tesco, Ahold i Plus. Rosną inwestycje w stacje paliw, w zakresie których przoduje British Petroleum. Firma ta przejęła w 2002 roku niemiecką sieć Aral.

Od kilku lat utrzymuje się trend rosnących inwestycji w wynajem nieruchomości. Oddano do użytku pierwszy z biurowców Kraków Business Park w Rząsce (mniejszościowy kapitał zagraniczny), w marcu 2003 roku ukończono budynek Globe Trade Center (Galileo) w Krakowie. Biurowiec Euromarket kupiony został przez HypoVereinsbank. Z wcześniej oddanych inwestycji największymi były wybudowane przez izraelskiego inwestora centrum rozrywki i handlu Kraków Plaza (50 mln USD), Cracovia Business Centre i Centrum Biurowe Lubicz w Krakowie.

Dużą dynamikę wzrostu wykazuje również działalność hotelarska, a nowe inwestycje zagraniczne skupiają się tu wyłącznie w Krakowie. Największymi hotelami otwartymi w 2002 roku były Novotel i Ibis, należące do francuskiej grupy Accor, rok wcześniej oddano hotele Holiday Inn (kapitał amerykański) i Campanile (francuski). W budowie znajdowały się czterogwiazdkowe hotele Sheraton i Radisson SAS. Większościowe udziały w firmie RT Hotels (dawniej Polskie Projekty Inwestycyjne) przejął w roku ubiegłym Narodowy Fundusz Inwestycyjny Magna Polonia, kontrolowany przez inwestorów zagranicznych. Firma prowadzi w Krakowie 4 hotele: Rezydent, Regent, Galicya i Monopol. Francuski Accor posiada 27% akcji Orbisu, będąc tym samym współwłaścicielem 8 hoteli na terenie województwa. Największym inwestorem w gastronomii jest amerykański McDonald's.

Inwestycjami, których znaczenie wykracza poza wartość zainwestowanego kapitału, są ośrodki badawcze i projektowe. Od 2000 roku działa w Krakowie Centrum Techniczne amerykańskiego koncernu Delphi (20 mln USD), obecne są tu ponadto placówki szwajcarsko-szwedzkiego ABB, niemieckiego Lurgi Bipronaft, oraz amerykańskiej firmy CH2M HILL. Na terenie Krakowskiego Parku Technologicznego bliska zakończenia jest budowa centrum oprogramowania amerykańskiej firmy Motorola. Głównym udziałowcem spółek Grupy Onet.pl z Nowego Sącza, specjalizujących się w usługach informatycznych, jest zarejestrowany w Luksemburgu holding ITI.

W latach 2000-2001 miały miejsce znaczące inwestycje w działalność rozrywkową i kulturalną, wśród których wyróżniają się trzy multikina w Krakowie oraz pola golfowe w Paczółtowicach koło Krzeszowic i Ochmanowie koło Niepołomic. W ostatnim czasie zwiększyła swą aktywność inwestująca w telefonię przewodową szwedzka spółka Netia. Na uwagę zasługuje pojawienie się w Nowym Sączu i Krakowie szwajcarskiej firmy Asmabel (koncern Sita), zajmującej się gospodarką odpadami, oraz działalność spółki Aspen (niemiecki Zehnacker), specjalizującej się w sprzątaniu budynków.

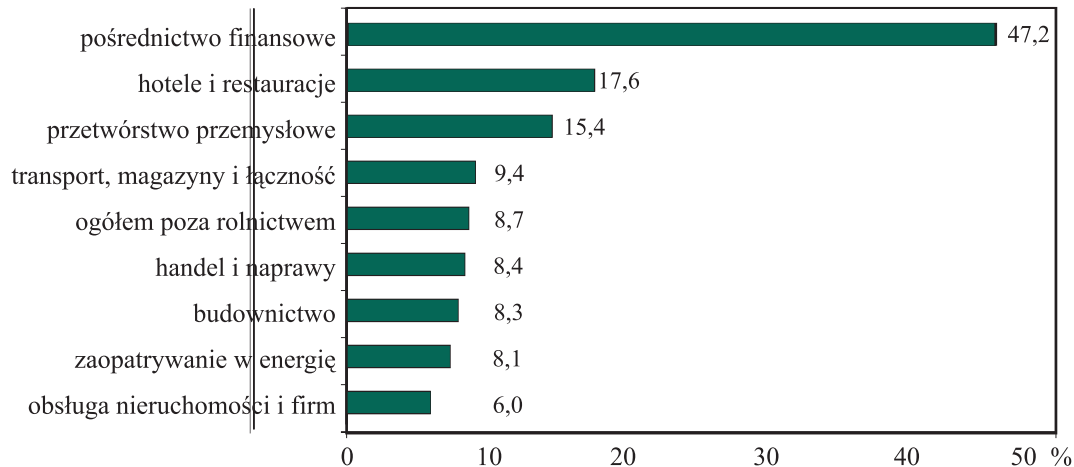

3. ZATRUDNIENIE

W sumie w firmach z kapitałem zagranicznym pracowało w końcu 2002 roku co najmniej 71 tysięcy osób, co stanowiło 8,7% wszystkich pracujących w województwie małopolskim poza rolnictwem i leśnictwem. Najwięcej osób zatrudnionych jest w przemyśle przetwórczym i energetyce (30,4 tys.). Odsetek zatrudnionych w podmiotach z udziałem zagranicznym jest najwyższy w pośrednictwie finansowym (47%), a w dalszej kolejności w hotelach i restauracjach oraz przetwórstwie przemysłowym (15-18%). W handlu, budownictwie oraz transporcie i łączności przekroczył on 8%. Przyrost zatrudnienia był w 2002 roku znacznie wolniejszy niż wzrost nakładów kapitałowych. Największy bezwzględny przyrost liczby miejsc pracy nastąpił w handlu, spadła natomiast nieco liczba zatrudnionych w przetwórstwie przemysłowym, co było zarówno efektem procesów restrukturyzacyjnych w niektórych firmach, jak i wycofania się inwestorów zagranicznych z kilku przedsiębiorstw.

Najwięcej osób pracuje w firmach z kapitałem niemieckim (14 tys.), amerykańskim (12 tys.) i francuskim (11 tys.). Największym pracodawcą wśród przedsiębiorstw z przewagą kapitału zagranicznego jest Bank Przemysłowo-Handlowy PBK. Pracodawcami zatrudniającymi powyżej 1000 osób są ponadto koncerny handlowe Metro i Ahold, a w przemyśle, pomimo przeprowadzonych redukcji, Philip Morris i Pliva w Krakowie, Tamel w Tarnowie oraz Andoria w Andrychowie. Wśród firm z mniejszościowym udziałem zagranicznym najwięcej osób zatrudniają Telekomunikacja Polska, Orbis i PZU.

Wykres nr 60. **Udział firm z kapitałem zagranicznym w ogólnej liczbie pracujących w wybranych działalnościach w województwie małopolskim**

Źródło: Bolesław Domański „Inwestycje zagraniczne w województwie małopolskim do 2002 roku”.

Ogólna liczba miejsc pracy stworzonych przez firmy zagraniczne w obiektach wybudowanych od podstaw (*greenfield*) przekracza w województwie małopolskim 21 tysięcy. Najwięcej z nich powstało w handlu (8,6 tys.), głównie w sklepach i hurtowniach wielkopowierzchniowych, oraz w przetwórstwie przemysłowym (6,8 tys.), przede wszystkim w drukarniach Donnelley w Krakowie, wytwórni papierosów Scandinavian Tobacco w Jaworniku i fabryce Valeo w Skawinie. Dalsze 2,1 tys. nowych miejsc pracy przypada na hotele i restauracje.

4. UKŁAD PRZESTRZENNY

Kraków, w którym mieszka prawie co czwarty mieszkaniec województwa, skupia niemal 3/4 inwestycji zrealizowanych w Małopolsce (3,4 mld USD). Udział stolicy regionu jest przytłaczający w usługach (96%) i dominujący w handlu (77%), stosunkowo najmniejszy natomiast w przemyśle (53%). Duże inwestycje mają miejsce w sąsiadujących z Krakowem powiatach krakowskim i wielickim (razem 430 mln USD) oraz w uprzemysłowionej zachodniej części województwa – powiatach olkuskim, chrzanowskim i oświęcimskim (razem 270 mln USD). Poważne skupienie kapitału zagranicznego w Małopolsce stanowi Brzesko (246 mln USD), mniejsze Nowy Sącz (108 mln USD) i Tarnów (72 mln USD). Bardzo niewielkie inwestycje zagraniczne charakteryzują wschodnią, południową i północną część Małopolski.

W zakresie inwestycji *greenfield* dominacja Krakowa jest nieco mniejsza (65%) niż w nakładach inwestycyjnych ogółem. Szczególnie duże inwestycje w nowe obiekty obserwujemy w otaczających stolicę województwa powiatach krakowskim i wielickim, w tym największe w gminie Niepołomice. W sumie aż 4/5 kapitału jaki zainwestowano w nowe obiekty i zakłady koncentruje się w Krakowie i powiatach sąsiednich, a większość pozostałych na zachodzie regionu.

Zatrudnienie w firmach zagranicznych wykazuje mniejszą koncentrację od nakładów kapitałowych. W Krakowie znajduje się ponad połowa wszystkich miejsc pracy (40 tys.), ale aż 2/3 nowo utworzonych w wyniku inwestycji *greenfield* (14 tys.). Podmioty z udziałem zagranicznym odgrywają największą rolę na rynku pracy w powiecie brzeskim, wielickim, krakowskim i w samym Krakowie, gdzie skupiają od 16 do 18% ogółu pracujących poza rolnictwem i leśnictwem (bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób).

Porównanie aktywności inwestorów zagranicznych w małopolskich powiatach w latach 2000-2002 i w okresie wcześniejszym pozwala stwierdzić zmniejszenie się udziału miasta Krakowa oraz wyraźny wzrost znaczenia powiatów krakowskiego i olkuskiego. Wzrasta także rola powiatów chrzanowskiego, myślenickiego, brzeskiego oraz ośrodka miejskiego Nowego Sącza. Następuje więc poszerzanie strefy dużych inwestycji na okolice Krakowa, przede wszystkim w kierunku zachodnim i częściowo południowym. Spośród obszarów o najniższych inwestycjach, nieznacznie poprawiły swą pozycję tylko powiaty tarnowski i nowotarski. Łączny udział 11 powiatów o najmniejszych inwestycjach wynosił zaledwie 1,2% w latach 1989-1999 oraz 1,6% w latach 2000-2002. Ogólnie rzecz biorąc napływ zagranicznego kapitału utrwala historyczny podział Małopolski na części wyżej i słabiej rozwinięte.

V. INSTYTUCJE DLA ROZWOJU

1. INSTYTUCJE OTOCZENIA BIZNESU

Informacje o działalności instytucji otoczenia biznesu pozyskiwane są poprzez ankiety, kontakty bieżące oraz spotkania. W roku 2002 Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. wydała informator pt.: „Organizacje otoczenia samorządu i otoczenia biznesu w Małopolsce”. Znalazły się w nim 103 instytucje, które odpowiedziały na ankietę MARR. W oparciu o zebrane ankiety można dokonać przybliżonej charakterystyki tych instytucji z terenu całego województwa. Biorąc pod uwagę siedziby poszczególnych organizacji, to poza Krakowem, gdzie jest około 30 % wszystkich, najwięcej z nich działa w Tarnowie i Nowym Sączu (po ok. 10 %), nieco mniej w powiecie oświęcimskim, wielickim, chrzanowskim, dąbrowskim. Należy dodać, że większość instytucji zlokalizowanych w Krakowie to instytucje regionalne obejmujące swą działalnością całe województwo, a wiele z nich posiada oddziały lub filie także poza Krakowem.

Spośród różnorodnych form organizacyjnych wyróżnić można: 7 agencji rozwoju regionalnego i lokalnego, 10 fundacji, 11 izb gospodarczych i 5 cechów rzemieślniczych (spośród badanych) i 28 stowarzyszeń, pozostałe to firmy konsultingowe i edukacyjne itp. Większość instytucji dla rozwoju oferuje szeroki wachlarz działalności, przy czym pewne usługi są świadczone nieodpłatnie w zależności od statusu organizacji lub częściowo dotowane z programów rządowych.

Pod względem rodzaju działalności najbardziej powszechną jest doradztwo i szkolenia, partnerstwo społeczne a także rozwój gospodarczy, który deklaruje aż 73 instytucji.

Należą tu wszystkie agencje rozwoju, podobnie jak większość fundacji (7) i izb gospodarczych (9). W problematyce ekologii i ochrony środowiska oferuje pomoc niemal połowa wszystkich, a tylko 21 specjalizuje się w zakresie informatyki. Wśród opisanych instytucji 7 prowadzi fundusze pożyczkowe a 2 fundusze poręczeń kredytowych.

Jak wynika z ankiet, doświadczenia w realizacji programów i projektów współfinansowanych z funduszy UE nie posiada większość z tych instytucji, w tym także około połowa agencji, fundacji oraz izb gospodarczych. Nieco lepiej wygląda sytuacja pod względem korzystania z innych funduszy zewnętrznych, z którymi zetknęło się około 60 % ankietowanych instytucji. Powyższe dane, zwłaszcza brak doświadczenia w pozyskiwaniu funduszy pomocowych wskazują na potrzebę dalszego doskonalenia narzędzi i kadr instytucji dla rozwoju.

W ramach wsparcia merytorycznego instytucji otoczenia biznesu, Samorząd Województwa Małopolskiego dofinansował w wysokości 100 963 zł szkolenia prowadzone przez Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji, w ramach zadania z Kontraktu Wojewódzkiego pt. „Regionalny System Szkolenia Trenerów Przedsiębiorczości”. W roku 2002 przeszkolono 22 konsultantów instytucji otoczenia biznesu i 24 nauczycieli przedsiębiorczości. Te-

matyka obejmowała m.in. prezentację instytucji i narzędzi doradztwa dla sektora MSP, instrumentów aktywizacji i wspierania przedsiębiorczości na szczeblu lokalnym i regionalnym oraz aspekty prawne i finansowe związane z prowadzeniem działalności gospodarczej. W przypadku nauczycieli także zagadnienia z zakresu psychologii i dydaktyki przedsiębiorczości. Szkolenia będą kontynuowane w roku 2003.

Izby gospodarcze i przedstawiciele firm i instytucji otoczenia biznesu są zapraszani na spotkania z przedstawicielami regionów partnerskich, seminaria i konferencje organizowane lub współorganizowane przez samorząd województwa. Do najważniejszych w roku 2002 należały:

- Regionalne Forum Gospodarcze MSP w Tarnowie w dniach 11-12 kwietnia 2002 organizowane wraz ze środowiskami gospodarczymi i Tarnowską Agencją Rozwoju Regionalnego pod egidą Małopolskiego Forum Wspierania Inicjatyw Lokalnych,
- Konferencja Tarnowskiego Klasteru Przemysłowego „Plastikowa Dolina” dla przedsiębiorców z Polski i z Francji pt. „Tworzywa Sztuczne w Polsce i Francji 2002 – rynek, technologie, ekologia”,
- Drugie seminarium nt. „Zarządzanie Jakością w kontekście integracji z Unią Europejską” dla ponad 80 przedsiębiorców z terenu województwa, które odbyło się w dniu 27 listopada 2002 r w Nowym Targu.

1.1 Agencje i fundacje rozwoju regionalnego i lokalnego

Spośród agencji i fundacji obejmujących swoim działaniem całe województwo należy wymienić: Małopolską Agencję Rozwoju Regionu Regionalnego S.A. (MARR), Małopolską Agencję Energii i Środowiska (MAEŚ), Fundację „Partnerstwo dla Środowiska”, Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji (MISTIA – małopolska filia Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnych). Charakter ponadlokalny ma także Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. i Agencja Rozwoju Spółdzielczości.

Czołową pozycję zajmuje **Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A.** z kapitałem akcyjnym 75,39 mln zł. Jej Akcjonariuszami jest 29 podmiotów, przy czym Województwo Małopolskie posiada ponad 99% akcji.

Do najważniejszych zadań agencji należy prowadzenie działalności wspierającej strategię rozwoju regionu Małopolski, w tym: współpraca z gminami, realizacja programów wspierających MSP, promocja inwestycji (poprzez Regionalne Centrum Obsługi Inwestora, wydawanie miesięcznika „Małopolski Rynek Inwestycyjny”), zarządzanie funduszami międzynarodowymi, współpracę z innymi krajami (Reprezentacja Okręgu Antwerpii), promocja województwa, jak również zarządzanie terenami inwestycyjnymi i obiektami, będącymi własnością MARR.

MARR posiada status Regionalnej Instytucji Finansującej (RIF), który umożliwia administrowanie i koordynowanie na terenie województwa instrumentami wsparcia MSP, finansowanymi ze środków UE Phare 2000. Agencja jest regionalnym partnerem Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości także w zakresie obsługi programów ze środków Ministerstwa Gospodarki prowadząc Punkt Konsultacyjno-Doradczy (PKD) oraz regionalny Punkt Refundacji Szkoleń dla MSP. MARR uczestniczy również w wydarzeniach o charakterze międzynarodowym (Targi MIPIM we Francji, wystawy gospodarcze w Kanadzie, Niemczech i Francji) oraz współpracuje z podobnymi instytucjami zajmującymi się rozwojem MSP w wielu krajach europejskich.

Instrumentem wsparcia finansowego dla małych i średnich firm jest Małopolski Fundusz Poręczeń Kredytowych (MFPK) działający w ramach MARR od września 2001 roku. Dzięki Funduszowi przedsiębiorcy uzyskują zabezpieczenia finansowe (poręczenie) dla banków, w których ubiegają się o kredyty. Kapitał Funduszu wynosi wg stanu na 31.12.2002 r.- 4 000 000 zł. W roku 2002 Fundusz udzielił dla małych i średnich przedsiębiorców 49 poręczeń na łączną kwotę 2 606 684,68 zł. Dało to możliwość uruchomienia kredytów i pożyczek w wysokości 4 596 568,13 zł.

Agencja zarządza także nowopowstałym we wrześniu 2002 roku Małopolskim Funduszem Pożyczkowym dla przedsiębiorców na cele bezpośrednio związane z podjęciem, prowadzeniem i rozwijaniem działalności gospodarczej. Kapitał założycielski Funduszu wynosił 2 025 674,14 zł. Do końca roku Fundusz udzielił 10-ciu pożyczek, na łączną kwotę 179 000 zł. Od listopada Agencja rozpoczęła udzielanie pożyczek w ramach programu „Praca dla Absolwenta” na podstawie umowy z Bankiem Gospodarstwa Krajowego.

Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. (TARR S.A.)

Kolejną agencją działającą ponad poziomem lokalnym jest Tarnowska Agencja Rozwoju Regionalnego (TARR S.A.), o kapitale akcyjnym 5,5 mln zł, w której Samorząd Województwa ma 63 % udziałów. Działający w jej ramach Ośrodek Informacji i Wspierania Przedsiębiorczości i nowo utworzony Inkubator Przedsiębiorczości mają na celu ułatwienie dostępu do usług doradczych i informacji związanych z założeniem i prowadzeniem działalności gospodarczej. Nową inicjatywą jest zorganizowanie „Okienka dla Przedsiębiorczych” świadczącego pomoc w rejestracji działalności gospodarczej przez osoby fizyczne. Przy współpracy z Urzędem Marszałkowskim TARR zorganizowała podczas Tarnowskiej Jesieni Budowlanej konferencję na temat instrumentów wspierających MSP.

Istotnym produktem służącym małym i średnim przedsiębiorcom jest działający przy TARR od 2001 roku Fundusz Poręczeń Kredytowych. W roku 2002 Tarnowski Fundusz otrzymał z Kontraktu Wojewódzkiego dofinansowanie w wysokości 910 000 zł, co zwiększyło środki Funduszu do kwoty 2 310 000 zł. Udzielono 38 poręczeń na łączną kwotę 1 268 800 zł.

Małopolska Agencja Energii i Środowiska (MAEŚ)

Rok 2002 był trzecim rokiem istnienia agencji MAEŚ powołanej z udziałem Województwa. Główne zadania Agencji to promocja budownictwa energooszczędnego i odnawialnych źródeł energii, wykonywanie analiz i opracowań energetycznych, termomodernizacja budynków w Małopolsce, przygotowanie i obsługa projektów dotyczących ochrony środowiska z funduszy Unii Europejskiej, z których kilka uzyskało akceptację lub jest w trakcie rozpatrywania. Agencja nawiązała szereg kontaktów zagranicznych m.in. z Frankfurtem, Lyonem, Walonią, realizując wspólne projekty finansowane z UE. Podjęto współpracę z Centrum Targowym Chemobudowa S.A. organizując targi TERMO.

Agencje Rozwoju: Olkuska, Kluczevska i Chrzanowska i Agencja Rozwoju Miasta (Krakowa) realizują działania lokalne, przy czym Agencja Chrzanowska zarządza także Inkubatorem Przedsiębiorczości w Trzebini. Podobnie lokalny charakter ma Agencja Rozwoju Gospodarczego Kraków-Wschód Spółka z o.o. utworzona pomiędzy Gminą Miasta Kraków a Polskimi Hutami Stali - Hutą im. Tadeusza Sendzimira S.A. w Krakowie w celu aktywizacji gospodarczej Parku Technologicznego Obszaru Kraków-Wschód.

Promocję idei ruchu spółdzielczego i działalność edukacyjną prowadzi Agencja Rozwoju Spółdzielczości (ARS), z siedzibą w Krakowie, przy Związku Lustracyjnym Spółdzielni Pracy. W roku 2002 utworzono Spółdzielczy Fundusz Poręczeń Kredytowych - którego beneficjentami są spółdzielnie z terenu całego kraju.

Organizacjami promującymi i wspierającymi działania na rzecz rozwoju przy wykorzystaniu majątku przekazanego przez założycieli są **fundacje**. Ich działania są ograniczone programowo i terytorialnie, a skierowane najczęściej do przedsiębiorców, organizacji i jednostek samorządu terytorialnego.

Do fundacji związanych z rozwojem gospodarczym w Małopolsce należą: Fundacja Promocji Gospodarczej Regionu Krakowskiego, MISTIA- FRDL, Fundacja „Partnerstwo dla Środowiska”, Fundacja Progress & Business”, i o zasięgu lokalnym: Fundacja Rozwoju Regionu Rabki czy Fundacja Rozwoju Regionu Jeziora Czorszyńskiego.

Wpisany w ramy Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej **Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji (MISTIA)** w Krakowie prowadzi działalność edukacyjną oraz konsultacyjno-doradczą skierowaną do administracji publicznej, organizacji pozarządowych i przedstawicieli małych i średnich przedsiębiorstw. MISTIA prowadzi Kluby Wspierania Przedsiębiorczości w Krakowie i Rabce oraz Punkty Konsultacyjno-Doradcze dla przedsiębiorców MSP w Krakowie, Tarnowie, Rabce, Nowym Sączu, Chrzanowie i Bochni. Posiada akredytacje PARP do programu Phare 2000 i do sieci Krajowego Systemu Usług. W ramach programu Leonardo da Vinci realizuje projekt „Budowanie europejskiego systemu oceny potrzeb szkoleniowych dla MSP”. Instytut od lat wspiera administracje publiczną w przygotowaniu do wejścia w struktury UE.

Fundacja Partnerstwo dla Środowiska, dzięki programowi „Czysty Biznes”, do którego przystąpiło ponad 110 firm małopolskich, oraz promocji wdrażania zarządzania środowiskiem wg norm ISO 18000, pokazuje w praktyce korzyści, jakie niesie ze sobą zaangażowanie małych i średnich firm w działania na rzecz rozwoju gospodarczego, aktywizacji społecznej oraz poprawy środowiska. Z zainicjowanych w 2002 roku projektów warto wymienić:

- „Zielone Parki Przedsiębiorczości” - podnoszenie konkurencyjności firm i obszarów przemysłowych poprzez partnerskie działania na rzecz ochrony środowiska (Tarnów, Zakopane), projekt ACCESS,
- cykl seminariów dla przedsiębiorców poświęconych nowemu prawu ochrony środowiska i jego konsekwencjom dla sektora MSP (Kraków, Tarnów, Gorlice) w ramach projektu REC/DANCEE,
- szkolenia dla przedsiębiorców na temat programów pomocowych Unii Europejskiej (np. Phare 2000) , jako źródeł dofinansowania przedsięwzięć, w tym proekologicznych, w firmach małopolskich (Gorlice, Kraków, Zakopane).

Misją **Fundacji „Progress and Business”** powstałej w 1991 roku z inicjatywy krakowskiego środowiska akademickiego i Duńskiego Instytutu Technologicznego jest wspomaganie rozwoju gospodarczego i naukowego. Obecnie w strukturze Fundacji działa Centrum Transferu Technologii, które realizuje szeroką gamę usług doradczych i wdrożeniowych oraz regularnie organizuje szkolenia i konferencje na temat transferu technologii, biorąc udział w programie Phare 2000.

1.2. Izby i stowarzyszenia gospodarcze

Organizacje samorządu gospodarczego wspierają i reprezentują interesy firm wobec organów władzy. Przynależność do samorządu gospodarczego jest dobrowolna, co powoduje, że obejmują tylko niewielką część działających przedsiębiorstw. Najwięcej członków należy do Małopolskiej Izby Rzemiosła i Przedsiębiorczości (wraz z oddziałami zrzesza łącznie około 9 tys. drobnych rzemieślników) oraz do Krakowskiej Kongregacji Kupieckiej – ponad 2 tysiące małych firm. Pozostałe izby gospodarcze w regionie zrzeszają na ogół od 100-150 przedsiębiorstw, z wyjątkiem IPH w Krakowie i Jurajskiej Izby Gospodarczej, gdzie ilość członków waha się w przedziale od 220-260.

Izby o charakterze regionalnym i lokalnym:

- Izba Przemysłowo-Handlowa (IPH) w Krakowie (wraz z ośrodkiem Euro-Info Centre) i IPH w Tarnowie,
- Krakowska Kongregacja Kupiecka (oddziały w 12 miastach regionu, m.in. w Krakowie, Nowym Sączu, Tarnowie),
- Izby Rzemiosła i Przedsiębiorczości: w Krakowie, w Nowym Sączu, Tarnowie,
- Izby Gospodarcze: Sądecka, Tatrzańska, Nowotarska, Jurajska.

Izby o charakterze branżowym:

- Izby Turystyki: Krakowska Izba Turystyki i Nowosądecka Izba Turystyki,
- Krakowska Izba Budowlana i Małopolska Izba Budowlanych,
- Związek Lustracyjny Spółdzielni Pracy Oddział w Krakowie (zrzesza spółdzielnie różnego rodzaju),
- Odlewnicza Izba Gospodarcza w Krakowie.

Do rozpoczynających w roku 2002 działalność należy Małopolska Izba Budowlanych w Krakowie, Forum Stowarzyszeń Przedsiębiorczości Regionu Małopolskiego z siedzibą w Bochni, a także założona w końcu 2001 roku Jurajska Izba Gospodarcza, której za sukces należy uznać przyciągnięcie do siebie około 260 członków, w większości małych i średnich przedsiębiorców z branży handlowej i budowlanej. JIG organizuje dla swych członków co kwartał konferencje, na których dyskutowane są aktualne, ważne dla przedsiębiorców tematy. Wydawany jest także miesięcznik „Jura” zawierający porady prawne, prezentacje gmin, zrzeszonych przedsiębiorstw oraz kalendarium wydarzeń Izby.

Izba Przemysłowo-Handlowa (IPH) w Krakowie

IPH zrzeszała na koniec 2002 roku 222 firmy członkowskie, z czego 88 małych, 65 średnich i 69 dużych. Najliczniej reprezentowane branże to: budownictwo (usługi i materiały), finanse i ubezpieczenia, informatyka, elektronika, przemysł maszynowy, firmy deweloperskie, usługi, doradztwo i konsulting, artykuły spożywcze (produkcja i sprzedaż).

Główne kierunki działalności IPH to: doradztwo, informacja gospodarcza, szkolenia, legalizacja dokumentów handlowych, promocja firm i gospodarki województwa w kraju i za granicą poprzez targi, misje handlowe, wydawnictwo „Wiadomości Gospodarcze”.

IPH uczestniczy w kilku projektach międzynarodowych, jak np. „KONNEKT”- dotyczący zbudowania sieci informacji ekonomicznych, czy też projekt „ABC kreatorki przedsiębiorstwa”

z Programu Socrates. Dzięki projektowi „Prometeusz” w ramach Phare Acces IPH utworzyła sieć partnerską, integrującą w ramach powiatów instytucje pozarządowe, przedsiębiorców i Powiatowe Urzędy Pracy w celu przygotowywania projektów na poziomie lokalnym.

IPH jest organizatorem konkursu „Krakowski Dukat”, a od 2000 roku wspólnie z UMWM organizuje konkurs Małopolska Nagroda Jakości. Na szczególną uwagę zasługuje działalność Krakowskiej Szkoły Handlowej IPH, która oferuje coraz nowe rodzaje szkoleń pobudzających własną przedsiębiorczość, przy wykorzystaniu środków w ramach programów UE. W roku 2002 przeszkolono ponad 500 osób i złożono 8 wniosków aplikacyjnych (7 do programów UE, 1 do krajowego).

IPH jest regionalnym przedstawicielem wywiadowni gospodarczej Info-Data, wykonującej na zamówienie raporty gospodarcze o firmach krajowych i zagranicznych.

Krakowska Kongregacja Kupiecka, zrzesza w swych 12 oddziałach głównie drobnych kupców z branży spożywczej, gastronomicznej, handlu przemysłowego. Najlepszych handlowców promuje poprzez konkurs „Hermes”, a branżę gastronomiczną dzięki dorocznemu konkursowi „Wielka Kolekcja Kulinarna”. Wspólnie z Urzędem Miasta Krakowa Kongregacja utworzyła Centrum Informacji Turystyczno-Gospodarczej, udostępniające informacje na temat rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej oraz pomocy udzielanej przez instytucje wspierające MSP. Ważnym wydarzeniem było zorganizowanie przez Kongregację we wrześniu 2002 r. Forum Gospodarczego „Perspektywy Rozwoju Polskiej Przedsiębiorczości”, na którym w imieniu środowiska handlowców i małych przedsiębiorców przedstawiono wnioski do pakietu programu rządowego „Przede wszystkim przedsiębiorczość”. Przekaznikiem wiadomości dla członków Kongregacji i nie tylko, jest wydawany miesięcznik „Kupiec Polski”.

Małopolska Izba Rzemiosła i Przedsiębiorczości

Organizacje skupione w Izbie (25 cechów i 10 spółdzielni) zrzeszają około 9 tysięcy członków, w zdecydowanej większości są to małe zakłady rzemieślnicze. Najliczniej reprezentowane branże to: mechanika pojazdowa, fryzjerstwo, cukiernictwo i piekarnictwo, branża budowlana, blacharstwo i lakiernictwo, stolarstwo i obuwnictwo.

Szczególne znaczenie Izba kładzie na problematykę kształcenia zawodowego i poradnictwo dot. warunków prowadzenia działalności, zagadnienia prawno-podatkowe itp. W ramach Izby działa Polsko-Niemieckie Centrum Szkolenia. Systematycznie rozwijana jest współpraca z zagranicznymi podmiotami gospodarczymi. Izba organizuje doroczny konkurs „Małopolski Rzemieślnik Roku” promujący najlepsze firmy regionalne.

1.3 Inne instytucje otoczenia biznesu

Małopolskie Inkubatory Przedsiębiorczości

Na mapie województwa małopolskiego pojawiło się w roku 2002 kilka nowych ośrodków, które pomagają małym i średnim przedsiębiorcom rozwinąć działalność. Do nich należy Lokalne Centrum Biznesu w Proszowicach oraz inkubatory przedsiębiorczości realizowane z udziałem środków finansowych z Kontraktu Wojewódzkiego dla Województwa Małopolskiego, które dołączają do działających już od kilku lat inkubatorów w Krakowie przy Fundacji Promocji Gospodarczej Regionu Krakowskiego, w Trzebini przy Agencji Rozwoju Ziemi Chrzanowskiej i w Gorlicach przy Ośrodku Wspierania Przedsiębiorczości.

W ramach IV priorytetu Kontraktu Wojewódzkiego „Środowisko promujące przedsiębiorczość i aktywność obywateli” umożliwiono gminom i powiatom województwa małopolskiego pozyskanie środków na utworzenie inkubatorów przedsiębiorczości. Z planowanych 7 inkubatorów w roku 2002 utworzono 4, a realizację kolejnego (w Andrychowie) przesunięto na rok 2003. Są to Inkubatory Przedsiębiorczości: w Jurkowie (gmina Czchów), w Szczucinie (powiat dąbrowski), w Nowym Sączu i w Tarnowie (w ramach TARR S.A.). Łączna kwota dotacji na powyższe zadania wyniosła 850 065 zł.

Z inicjatywy miasta Oświęcim powstało pod koniec 2001 r. Centrum Biznesu Małopolski Zachodniej, które zorganizowało szereg warsztatów z udziałem firm zagranicznych i kilka misji handlowych do Wielkiej Brytanii, Niemiec i Francji.

Instytucje wspierające rozwój województwa w zakresie innowacyjności i nowych technologii są to najczęściej instytucje o charakterze publiczno-prywatnym. Spośród nich wymienić należy:

- Centrum Zaawansowanych Technologii - Kraków Sp. z o.o. Spółka zarządza Specjalną Strefą Ekonomiczną „Krakowskim Parkiem Technologicznym”,
- Centrum Transferu Technologii przy Politechnice Krakowskiej, które jest zarazem ośrodkiem IRC na Polskę Południową i Punktem Kontaktowym VI Programu Ramowego,
- Fundację „Progress and Business” – akredytowaną m.in. do programu Phare 2000 w module: Innowacyjność. W strukturach Fundacji działa Centrum Transferu Technologii,
- „Euro Info Centre” przy Izbie Przemysłowo – Handlowej, ośrodek działający na rzecz przygotowania MSP do integracji z UE w zakresie badań i innowacji, jakości i standaryzacji, warunków finansowych i formalno-prawnych współpracy itp.,
- Tarnowski Klaster Przemysłowy „Plastikowa Dolina”, nawiązujący nowe kontakty m.in. z firmami i specjalistami francuskimi (we wrześniu 2002 r. zorganizował konferencję z udziałem przedstawicieli z regionu Rhone Alpes i licznymi przedsiębiorcami z Polski).

Instytucje akredytowane do KSU i do programu Phare 2000

Do sieci Krajowego Systemu Usług dla MSP w Małopolsce w roku 2002 należało 11 ośrodków, podczas gdy w województwie śląskim do sieci KSU należało 21, a w wielkopolskim 19. Ośrodki wybierane są w drodze konkursów, spośród zgłoszonych instytucji otoczenia biznesu. Podstawowym kryterium wyboru ośrodków jest wysoka jakość oferty adresowanej do małych i średnich firm w zakresie przynajmniej jednej z czterech kategorii usług: doradczych, szkoleniowych, informacyjnych lub finansowych.

Obok akredytacji ośrodków do KSU Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości prowadziła podczas całego roku 2002 akredytację dla instytucji i firm komercyjnych ubiegających się o prawo świadczenia usług konsultacyjno-doradczych w ramach programu Phare 2000. W początkowej fazie programu na liście tej znalazło się 11 małopolskich instytucji i firm doradczych, wśród nich takie jak MISTIA, MADE (Małopolska Agencja Doradczo-Edukacyjna), HEURE-SIS (Certyfikowani Trenerzy i Konsultanci Zarządzania), CSP (Consultancy Service Poland) Fundacja Progress and Business”.

Pod koniec roku akredytowało się jeszcze 8 instytucji, m.in. IPH w Krakowie do programu Promocji Eksportu, a pozostałe do programów modułu ”Innowacje i technologie dla rozwoju przedsiębiorstw”. Lista konsultantów/firm gotowych do świadczenia usług przewidzianych danym programem będzie modyfikowana i kontynuowana w roku 2003 zgodnie z wymaganiami nowej edycji Programu PHARE 2001 dla MSP.

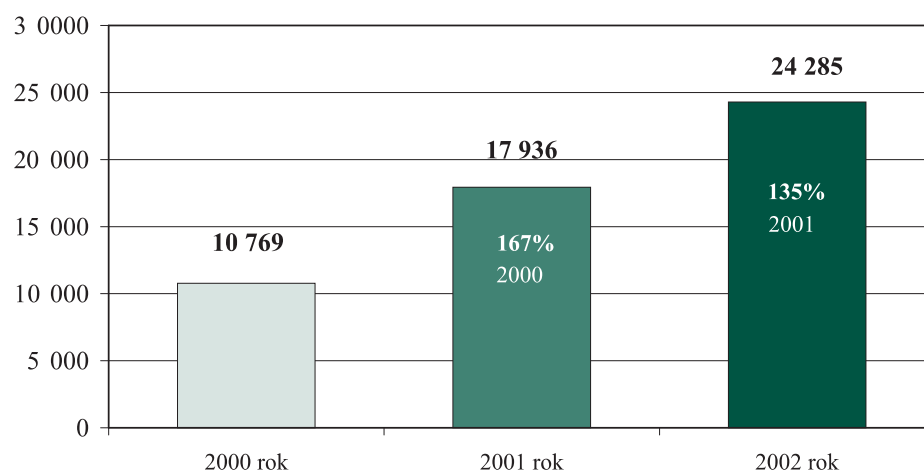
2. WOJEWÓDZKA INFORMACJA I PORADNICTWO ZAWODOWE

Działalność centrów informacji i planowania kariery zawodowej

Centra Informacji i Planowania Kariery Zawodowej Wojewódzkiego Urzędu Pracy działające od roku 2000 w Krakowie, Nowym Sączu i Tarnowie, świadczą mieszkańcom województwa publiczne usługi w zakresie poradnictwa zawodowego i planowania karier zawodowych. Głównymi adresatami tych usług są: młodzież wchodząca na rynek pracy, osoby dorosłe poszukujące pracy, osoby zamierzające doskonalić się zawodowo lub przygotować do zmian zachodzących na rynku pracy i pełnienia nowej roli zawodowej, osoby zagrożone utratą pracy lub będące w okresie wypowiedzenia w wyniku restrukturyzacji zatrudnienia. Klientami Centrów są także pracodawcy – zainteresowani pomocą w umiejętnym doborze pracowników.

W ciągu roku 2002 usługami z zakresu informacji zawodowej i poradnictwa zawodowego objęto łącznie **24 285 osób**, co stanowi 135% klientów roku poprzedniego i 225 % klientów roku 2000. Łącznie w okresie trzech lat działalności Centrów z usług przez nie oferowanych skorzystało **52 990 mieszkańców** województwa.

Wykres nr 61. **Klienci w Centrach Informacji i Planowania Kariery Zawodowej województwa małopolskiego w latach 2000-2002**

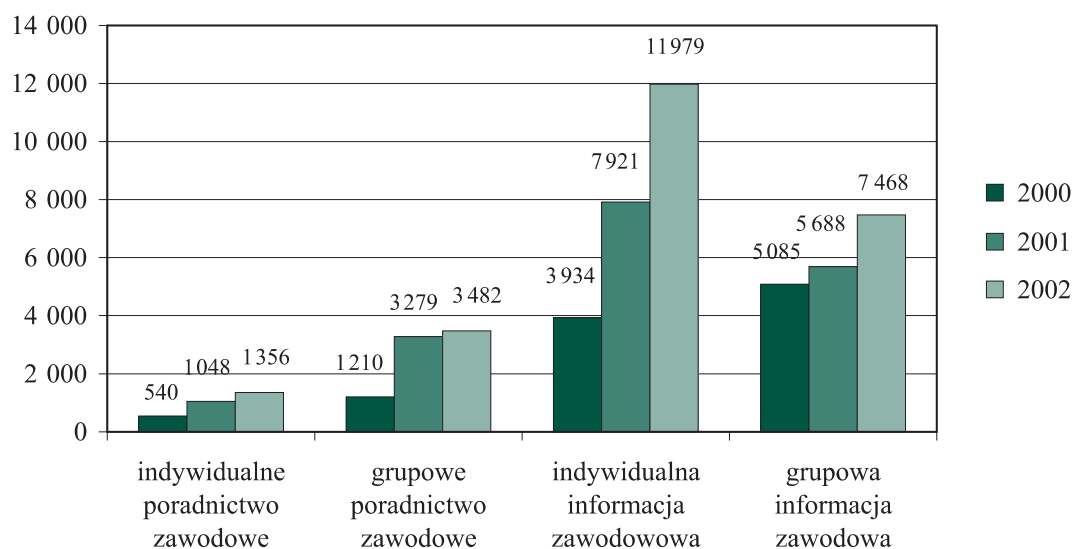

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

Usługi Centrów oferowano w czterech zasadniczych formach tj.:

- **indywidualnego poradnictwa zawodowego, z którego skorzystało 1 356 osób,**
- **grupowego poradnictwa zawodowego** (warsztaty przygotowujące do poruszania się po rynku pracy i kształtujące określone umiejętności) **z udziałem 3 482 osób,**
- **indywidualnej informacji zawodowej** dostarczającej wiedzy nt. rynku pracy, bezrobocia, popytu na kwalifikacje i umiejętności zawodowe, możliwości uzyskiwania kwalifikacji w systemie szkolnym i pozaszkolnym, źródeł poszukiwania zatrudnienia, charakterystyki zawodów, **którą zainteresowanych było 11 979 osób,**
- **grupowej informacji zawodowej** (czyli spotkania na temat sytuacji na rynku pracy i możliwych form pomocy) **z udziałem 7 468 osób .**

Wykres nr 62. Klienci w Centrach Informacji i Planowania Kariery Zawodowej w województwa małopolskim w latach 2000-2002 wg poszczególnych form poradnictwa zawodowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Krakowie.

Poradnictwo zawodowe świadczone w Centrach Informacji i Planowania Kariery Zawodowej wspierane jest usługami internetowego pośrednictwa pracy prowadzonego w Centrach Informacji i Planowania kariery Zawodowej w tzw. **Salach INTERpracaNET**. W ciągu roku 2002 klientami Sal było **6 305** mieszkańców województwa, co stanowiło 236% klientów zainteresowanych tą formą w roku poprzednim.

3. WYBRANE FORMY PROMOCJI GOSPODARCZEJ

3.1. Targi w województwie małopolskim

W województwie małopolskim funkcjonują dwie duże instytucje targowo-wystawiennicze: Centrum Targowe Chemobudowa Kraków S.A. i Targi w Krakowie S.A.

Centrum Targowe Chemobudowa Kraków S.A. działa od 1993 roku i jest największym w Małopolsce organizatorem targów i wystaw gospodarczych. Centrum Targowe od początku swojej działalności było organizatorem kilkudziesięciu specjalistycznych imprez targowych, na których sukcesywnie z roku na rok zwiększała się liczba wystawców jak i odwiedzających. Szeroki program targów obejmuje liczne konferencje naukowe, sympozja i praktyczne pokazy realizowane przy współpracy z wyższymi uczelniami i instytutami naukowymi. Powierzchnia zajmowana przez Centrum to 8 000 m² powierzchni wystawowej w halach oraz 14 600 m² powierzchni wystawowej na terenie otwartym. W ramach Centrum Targowego działa Stała Wystawa Budownictwa, w której w chwili obecnej prezentuje swoje wyroby i usługi 270 uczestników, w tym biura projektowe, producenci i handlowcy.

Targi w Krakowie S.A. jest organizatorem targów, wystaw gospodarczych, kongresów, konferencji i spotkań branżowych. Od roku 1996 firma wykreowała kalendarz kilkunastu stałych, cyklicznych, branżowych imprez targowych o charakterze regionalnym, ogólnopolskim, a nawet międzynarodowym, z których m. in. Targi Stomatologiczne KRAKDENT, Targi Książki w Krakowie, czy Międzynarodowe Targi Wyposażenia Hoteli i Gastronomii Horeca zaliczane są do ścisłej czołówki w rankingu targów w Polsce. Targi w Krakowie S.A. dysponują dla swoich wystawców halą ekspozycyjną o powierzchni 7 000 m² z zapleczem magazynowym, biurowym, restauracją, parkingiem itp.

Tabela nr 171. **Ranking organizatorów targów w Polsce w 2002 roku**

Ranking organizatorów targów w Polsce w 2002 r wg:	Pozycja/miejsce w rankingu	
	Chemobudowa Kraków S.A.	Targi w Krakowie S.A.
Wielkości powierzchni targowej netto m ²	4	7
Liczby wystawców ogółem	5	6
Liczby wystawców krajowych	5	6
Liczby wystawców zagranicznych	9	7
Liczby zwiedzających	5	4

Źródło: raport, „Targi w Polsce 2003” dane za rok 2002.

Poza tymi dwoma dużymi organizatorami targów funkcjonuje wiele innych instytucji, w tym także otoczenia biznesu wprowadzających tą formę aktywizacji gospodarczej. W większości przypadków opiera się ona na specjalizacji branżowej, bądź imprezach o charakterze regionalnym. Wśród tego rodzaju przedsięwzięć na szczególną uwagę zasługuje szeroka oferta branży budowlanej, w tym targi Budownictwa i Materiałów Budowlanych „Expo-Bud” organizowane przez Izbę Przemysłowo-Handlową w Tarnowie. Impreza ta każdorazowo inauguruje sezon budowlany i cieszy się olbrzymim zainteresowaniem zarówno wystawców, jak i zwiedzających. Corocznie na Targach gości około stu wystawców, którzy prezentują swoje osiągnięcia 10-12 tysiącom zwiedzających. Tego typu imprezy pod nazwą Targi Budownictwa, Materiałów Budowlanych i Wyposażenia Wnętrz organizowane są również w Wadowicach, Olkuszu, Nowym Targu, Nowym Sączu i Gorlicach.

Znaczącą pozycję osiągnął Krakowski Salon Turystyczny, największa w południowej Polsce cykliczna impreza turystyczna organizowana już od 1993 roku. Ostatni 12 Krakowski Salon Turystyczny zgromadził 160 wystawców i ponad 9 000 odwiedzających. Równie dużą popularnością cieszą się Targi Zdrowego Życia i Żywności ECOLIFE w Tarnowie.

Wskazania ogólnopolskich rankingów imprez wystawienniczych oraz ofert instytucji targowo-wystawienniczych, świadczą o silnej w skali kraju pozycji Małopolski w obszarze tej formy promocji.

3.2. Konkursy promocyjne

Małopolska Nagroda Jakości (MNJ)

Małopolska Nagroda Jakości to konkurs pod patronatem Marszałka Województwa Małopolskiego, zaś jego organizatorami są: Izba Przemysłowo-Handlową w Krakowie i Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego. Pierwsza edycja odbyła się w 1998 r. w oparciu o wzór Polskiej Nagrody Jakości, która nawiązuje do Europejskiej Nagrody Jakości.

MNJ nie ocenia pojedynczego produktu czy też usługi, lecz całość procesów funkcjonujących w przedsiębiorstwie poprzez pryzmat jego działań projakościowych. Celami Konkursu są: upowszechnianie koncepcji ciągłego doskonalenia zarządzania przedsiębiorstwem zgodnie ze światowymi trendami, przygotowanie firm do przyszłego funkcjonowania na rynkach Unii Europejskiej, popularyzacja projakościowego systemu myślenia, porównanie subiektywnego wizerunku firm z oceną niezależnych ekspertów, promowanie nowoczesnie zarządzanych przedsiębiorstw i instytucji.

Konkurs adresowany jest do przedsiębiorstw i instytucji non profit, prowadzących działalność na terenie województwa małopolskiego, które spełniają m.in. jeden z wymienionych warunków: posiadają certyfikat ISO serii 9000 lub wdrażają system Zarządzania Jakością, posiadają certyfikat ISO serii 14000 lub wdrażają system Zarządzania Środowiskiem, posiadają certyfikat serii PN 18001 lub wdrażają system zarządzania BHP, prowadzą działania w zakresie poprawy jakości, TQM (Total Quality Management) lub zarządzania środowiskiem i BHP wyróżniające je spośród innych.

Laureaci i Wyróżnieni w V edycji konkursu MNJ - 2002:

Laureat:

- GOLD DROP Sp. z o.o z Limanowej

Wyróżnienia:

- Przedsiębiorstwo INTERMAG Sp. z o.o. z Osieka k. Olkusza,
- Małopolski Urząd Wojewódzki.

Status Uczestnika Finału Konkursu otrzymała firma:

- COBICO Sp. z o.o. w Krakowi.

Najwyższa Jakość Małopolska (NJM)

W konkursie mogą brać udział wszystkie firmy, które dostarczają na rynek towary najwyższej jakości i wprowadzają nowe systemy kierowania jakością. Konkurs ukierunkowany jest na prezentowanie potencjału województwa poprzez promowanie wyrobów i usług o wysokiej jakości, dostarczanych na rynek przez lokalnych producentów.

Znak „Najwyższa Jakość Małopolska” przyznawany jest w kategorii produktów spożywczych, przemysłowych, usług i handlu oraz w kategorii „Menedżer – Propagator Najwyższej Jakości” dla zarządzającego firmą. Zdobywcy znaku przysługuje prawo do umieszczania go na nagrodzonych produktach i materiałach promocyjnych oraz corocznego przedłużania możliwości jego wykorzystania. Impreza ta osiągnęła już wysoki poziom organizacyjny i na stałe wpisała się w kalendarz imprez promocyjnych województwa. Koordynatorem wiodącym konkursu jest Izba Przemysłowo-Handlowa w Tarnowie.

Laureatami VII edycji Konkursu w 2002 roku zostały następujące firmy i ich produkty:

- Uzdrowisko Krynica - Żegiestów S.A. za wodę mineralną „Krynica”,
- GOLD DROP Sp. z o.o. z Limanowej za płyny do mycia szyb „Window Plus”,
- P.P.H. „WĘGIEL Export – Import z Tarnowa za szachy „Ambassador” wykonane z drewna
- TRAS - OKNA S.A. ze Skawiny za okna drewniane „DJ 68”,
- OknoPlus Sp. z o.o. z Krakowa – Libertowa za okno z PCV systemu „Veka”,
- P.P.H.U. „FIAN” OknoPlus” Sp. z o.o. z Zakopanego.

Tytuł „Menedżera - Propagatora Najwyższej Jakości” i Złoty Znak NJM otrzymali:

- Marek Piwowarczyk - Prezes Zarządu TRAS - OKNA S.A. w Skawinie,
- Bogusław Słyś - Prezes Zarządu ZENIT Sp. z o.o. w Tarnowie,
- Bolesław Budzik - P.P.U-H. ELEKTROMEG w Tarnowie.

Małopolski Rzemieślnik Roku

Celem konkursu jest promocja rzemiosła poprzez nagradzanie, w oparciu o Małopolskie Porozumienie Izb Rzemieślniczych, wyróżniających się zakładów rzemieślniczych działających na terenie województwa małopolskiego. O tytuł „Małopolskiego Rzemieślnika Roku” mogą się ubiegać rzemieślnicy, którzy oprócz spełnienia obligatoryjnych wymogów wyróżniają się wysokim standardem wykonywanej produkcji i świadczonych usług oraz realizowaniem działań orientowanych na ich odbiorcę. Premiowana jest aktywność w życiu gospodarczym, współpraca z organizacjami branżowymi, dbałość o podnoszenie kwalifikacji zawodowych własnych i zatrudnionych pracowników.

Kapituła Konkursu „Małopolski Rzemieślnik Roku” nagrodziła tytułem „Małopolski Rzemieślnik Roku” w edycji 2002 następujące firmy:

W kategorii Rzemiosło Artystyczne:

- Janusz Kowalski – firma złotnicza „ELJA”, Kraków.

W kategorii Producent:

- Jan Błaszkiwicz – Tarnów.

W kategorii Usługi:

- Władysław Michura – Nowy Sącz.

Krakowski Dukat

Jest to nagroda przyznawana od 1991 przedsiębiorcom wywodzącym się ze środowisk gospodarczych województwa krakowskiego za znaczące osiągnięcia w działalności gospodarczej w okresie transformacji ustrojowej. Nagroda Krakowski Dukat ma charakter promocyjny i przyznawana jest nie przedsiębiorstwu lecz osobie, która je założyła lub nim zarządza. Nagroda wyróżnia i honoruje osoby za osiągnięte wyniki ekonomiczne, za inwencję, za umiejętność dzielenia się sukcesami z otoczeniem, w którym dana osoba prowadzi swą działalność.

Konkurs jest organizowany na przełomie roku tj. od września do czerwca roku następnego, w trzech kategoriach – Krakowski Dukat dla: właściciela firmy, dla menedżera firmy, dla kreatora przedsiębiorczości. Sekretariat konkursu prowadzi Biuro Izby Przemysłowo-Handlowej w Krakowie. Podstawę do wyboru laureatów stanowi selekcja zgłoszeń dokonanych przez instytucje (w tym otoczenia biznesu, samorządu gospodarczego, samorządu lokalnego itp.).

Laureatami dwunastej edycji Konkursu roku 2002 - 2003 zostali:

W kategorii Kreator Przedsiębiorczości:

- Marek Nawara – Marszałek Województwa Małopolskiego w latach 1999-2002.

W kategorii Samorządowy Kreator Przedsiębiorczości:

- Marcin Pawlak – Burmistrz Dobczyc,
- Jan Hamerski – Starosta Nowotarski.

W kategorii Właściciel Firmy:

- Marian Hajduk – Zakład Produkcyjny WESEM DMM Hajduk Spółka Jawna, Wieliczka,
- Henryk Nowicki – POLAN Polsko – Francuska Sp. z o.o., Żabno,
- Kazimierz Pastuszczyk – Poligraf Sp. z o.o.

W kategorii Menedżer Firmy:

- Władysław Banyś – Prezes Zarządu, dyrektor Fabryki Taśm Transporterowych STOMIL WOLBROM S.A.,
- Krzysztof Bogacki – Wiceprezes Zarządu Statoil Lubricants Sp. z o.o., Kraków,
- Tadeusz Bogacz – Prezes Zarządu METALODLEW S.A., Kraków,
- Tadeusz Dulba – Prezes Zarządu Dyrektor Naczelny BUDOSTAL-2 S.A., Kraków,
- Zdzisław Janik – Prezes Zarządu Państwowej Komunikacji Samochodowej Sp. z o.o. w Tarnowie,
- Jacek Jurek – Prezes Przedsiębiorstwa Budowy Dróg i Mostów S.A. w Tarnowie,
- Jerzy Andrzej Laszczyk – Prezes Zarządu Polskie Koleje Linowe Sp. z o.o.,
- Stanisław Osieka – Wiceprezes BUDIMEX DROMEX S.A.,
- Włodzimierz Roszczyński – Rektor Wyższej Szkoły Zarządzania i Bankowości w Krakowie,
- Grzegorz Winogradzki – Prezes Zarządu UNIMIL S.A. Dobczyce.

VI. WSPÓŁPRACA MIĘDZYNARODOWA

1. FORMY WSPÓŁPRACY MIĘDZYNARODOWEJ WOJEWÓDZTWA MAŁOPOLSKIEGO

Współpraca w ramach międzyregionalnych umów bilateralnych:

- Kraj Związkowy Turynii - umowa została podpisana 8.07.1999,
- Hrabstwo Fionii - umowa została podpisana 25.01.2000,
- Region Toskanii - umowa została podpisana 1.01.2000,
- Region Rhône-Alpes - umowa została podpisana 21.06.2001,
- Hrabstwo Kopenhagi - umowa została podpisana 23.10.2001,
- Kraj Preszowski - umowa została podpisana 10.01.2001,
- Kraj Żyliński - umowa została podpisana 12.07.2001.

Współpraca w ramach umów międzyrządowych:

- współpraca z Walonią w ramach umowy między Rządem Walonii a Rządem RP
- współpraca z Flandrią w ramach umowy między Rządem Flandrii a Rządem RP

Inne kontakty międzynarodowe:

- Land Salzburg (Austria),
- Okręg Wiedeński (Austria),
- Bawaria (Niemcy),
- Obwód Lwowski (Ukraina),
- Region Centrum (Francja),
- Katalonia (Hiszpania),
- Madryt (Hiszpania).

Współpraca w ramach organizacji międzynarodowych:

- Zrzeszenie Regionów Europy (ARE) od 2000 r.
- Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Społeczeństwa Informacyjnego ERIS@ od 2001 r.
- Wspólna Komisja Konsultacyjna Polska – Komitet Regionów

2. WSPÓŁPRACA MIĘDZYREGIONALNA – ZREALIZOWANE PROJEKTY

2.1. Współpraca w ramach międzyregionalnych umów bilateralnych:

a) Kraj Związkowy Turyngii (Niemcy)

- Seminaria Przyszłości: forum wymiany poglądów i doświadczeń dotyczących aktualnych tematów: społeczeństwo obywatelskie, media, edukacja. W roku 2002 seminarium odbyło się pod hasłem: „Ekonomizacja społeczeństwa – uniformizacja kultury; wyrok czy wybór”. Była to kontynuacja spotkań z roku 2001.
- Konferencje i seminaria: Konferencja z udziałem Europejskiej Akademii Obywatelskiej ESTA z Turyngii - wymiana doświadczeń i poglądów w zakresie kształcenia nauczycieli – Tarnów, kwiecień 2002; Seminarium „Komunalne i regionalne wspieranie gospodarki” zorganizowane przez organizację „InWent” – listopad 2002.
- Edukacja: II wizyta studyjna uczniów Gimnazjum im. Hoffmanna von Fallersleben z Weimaru w ramach programu SOKRATES-współpraca z VI LO w Krakowie – marzec 2002.
- Wspólne spotkania: Wizyta w Krakowie Premiera Turyngii Bernharda Vogla, na zaproszenie Fundacji Konrada Adenauera - październik 2002.
- Współpraca w zakresie kultury: występ Kwartetu Armar Corde w Turyngii – czerwiec 2002, spotkanie literatów w Krakowie - warsztaty, czerwiec 2002, wystawa zabawek drewnianych ze Stryzawy w skansenie w Hohenfelde (okolice Weimaru) – wrzesień 2002, wystawa Turyńska w Krakowie na temat osiągnięć w dziedzinie ochrony zabytków w ramach Dni Dziedzictwa Kulturowego – wrzesień 2002.

b) Hrabstwo Fionii (Dania)

- Inwentaryzacja składowisk odpadów i byłych terenów przemysłowych w Województwie Małopolskim: program na lata 2000-2003 w zakresie ochrony środowiska. Opracowano wstępną bazę danych obejmującą obszary potencjalnie zanieczyszczone w województwie małopolskim oraz przeprowadzono seminaria informacyjne dot. projektu dla powiatów oraz gmin.
- Pilotażowy program poprawy warunków życia społecznego i zawodowego osób niepełnosprawnych: program na lata 2000-2005. Został opracowany i przyjęty przez Sejmik województwa małopolskiego „Wojewódzki Program Poprawy Życia Społecznego i Zawodowego osób niepełnosprawnych na lata 2001 – 2004”.
- Program Turystyki Naturalnej (Pieniński Park Narodowy – PPN): wykorzystanie duńskich doświadczeń w zakresie ochrony naturalnej fauny i flory oraz poprawy warunków do turystyki rowerowej na obszarze PPN. Projekt złożony do akceptacji do Ministerstwa Ochrony Środowiska przez aplikanta: Fundację Rozwoju Regionu Jeziora Czorszyńskiego.

- Współpraca w dziedzinie edukacji – realizacja 2 projektów z Amtcentret for Undervisning, które złożono do akceptacji do Komisji Europejskiej (program Comenius 2.1). Dotyczą stworzenia Europejskiej sieci regionalnych centrów edukacyjnych ułatwiających szkołom wspólne startowanie do programu UE Comenius (projekt NICE) oraz budowanie wspólnego podejścia do edukacji językowej w krajach europejskich (projekt TELLS).
- Zastosowanie Ramowej Dyrektywy Wodnej UE (RDW) w województwie małopolskim – wymiana doświadczeń pomiędzy instytucjami wdrażającymi RDW w obu regionach poprzez cykl seminariów, konferencji i spotkań w zakresie nowego zarządzania systemami wodnymi i rzecznyymi zgodnie z RDW, planowania ochrony wód, zapobiegania degradacji wód powierzchniowych i podziemnych pierwszej i drugiej klasy czystości, planowania oraz metod ochrony wód podziemnych wraz z monitoringiem ich jakości oraz ochroną przed powodzią i suszą.

c) Region Toskanii (Włochy)

- Kultura: Wystawa twórczości Tadeusza Kantora „Malarstwo, rysunek, teatr” w Palazzo Pitti we Florencji – spotkała się z ogromnym zainteresowaniem włoskiej publiczności – maj – sierpień 2002.
- Wnioski do UE: Wspólne złożenie projektu „Nastolatki przeciwko przemocy” przez partnerów z Małopolski i Toskanii do programu DAPHNE – maj 2002 (projekt na jesieni zaakceptowany został przez Komisję Europejską).
- Międzynarodowa akcja „Mój kwiatek dla pokoju”: dzieci z małopolskich szkół sanatoryjnych wykonały prace plastyczne, które zostały pokazane w galerii Uffizi we Florencji, a następnie poddane licytacji na cele charytatywne (2001 – 2002).
- Fora: Forum Muzeów Europejskich – udział delegacji Małopolski (MIK) w warsztatach, których tematem było „Muzea jako skrzyżowanie dróg” – październik 2002.

d) Region Rhône-Alpes (Francja)

- Targi, festiwale: udział województwa małopolskiego w targach turystycznych MAHANA, gospodarczo-eksportowych Classe Export, ochrony środowiska Pollutec, edukacyjnych Mundial Zawodów jak również w Festiwalu Zawodów Górskich. Promocja małopolskiego produktu turystycznego, charakterystycznych zawodów oraz małopolskiej kultury. Udział Regionu Rhône-Alpes w Krakowskim Salonie Turystycznym promocja produktu turystycznego regionu.
- Szkolenia: dla przedstawicieli Małopolskiej Organizacji Turystycznej (MOT) oraz UMWM w Regionie Rhone-Alpes - tematem szkoleń był rozwój i promocja turystyki w Regionie Rhone-Alpes oraz rola i funkcjonowanie organizacji turystycznych na poziomie regionu, departamentu i gminy – wrzesień 2002.
- UE: Przedstawicielstwo Województwa Małopolskiego w Brukseli – oficjalne otwarcie biura przy Przedstawicielstwie Generalnym Regionu Rhône-Alpes, maj 2002 r.
- „Misja” uniwersytecka: przyjazd przedstawicieli Rady Regionalnej Rhône-Alpes odpowiedzialnych za szkolnictwo wyższe, jak również reprezentantów uczelni wyższych z Regionu Rhône-Alpes. Spotkania z reprezentantami szkół wyższych z Małopolski – czerwiec 2002.

- Konferencje i spotkania: „Dywersyfikacja produkcji rolniczej szansą ożywienia gospodarczego obszarów wiejskich w rejonach górskich i podgórskich po przystąpieniu do Unii Europejskiej” w Krakowie. Udział ekspertów z Regionu Rhone-Alpes na czele z Panem Jean-Loup Fleuret – Wiceprzewodniczącym Rady Regionalnej Rhone-Alpes - październik 2002. Pierwsze Międzynarodowe Spotkanie Regionów Frankofońskich w Charbonnieres – les – Bains – październik 2002.

e) Hrabstwo Kopenhagi (Dania)

- Promocja kultury: Dni Duńskie POZNAJ DANIEŃ – projekt promocji kulturalnej Danii w Małopolsce obejmujący 10 wystaw malarstwa, plakatów, fotografii oraz sztuki użytkowej; 3 koncerty muzyki klasycznej i nowoczesnej oraz pokaz filmów Bille Augusta odbywające się na przestrzeni od września do grudnia 2002.
- Sprzęt medyczny: przekazanie małopolskim szpitalom sprzętu medycznego (ok. 100 łóżek z materacami, ok. 100 balkoników oraz 30-40 wózków inwalidzkich) dla szpitala Powiatowego w Limanowej, Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego Jana Pawła II oraz Zakładu Opieki Lekarskiej dla osób Starszych).

f) Kraj Preszowski (Słowacja)

- Wsparcie finansowe: poparcie dla realizacji budowy mostu Leluchów – Čirč wraz z odcinkiem drogi Muszyna – Leluchów w ramach Funduszu Phare CBC Polska – Słowacja 2000 oraz drogi Gorlice-Konieczna z Funduszu Phare CBC 2001.
- Turystyka: Szlak Gotycki - w styczniu 2002 r. otwarto Szlak Gotycki, który „połączył” zabytki architektury drewnianej po stronie polskiej i słowackiej. Pomysłodawcami projektu są Fundacja Jeziora Czorsztyńskiego i władze powiatowe Kieżmarku (Kraj Preszowski) na Słowacji.
- Konferencje i seminaria: międzynarodowa konferencja „Wszyscy teraz razem”, poświęcona współpracy okresu Kežmarok i powiatu Nowy Targ (Spiska Stara Wieś – styczeń 2002); „Polsko-Słowacka współpraca transgraniczna na drodze do Unii Europejskiej” (Preszów, - kwiecień 2002); Seminarium „Samorządność w kulturze” w Ryrtrze – czerwiec 2002. Celem seminarium była wymiana doświadczeń na temat zarządzania kulturą na poziomie samorządów regionalnych, nawiązanie roboczych kontaktów pomiędzy instytucjami kultury z obydwu regionów oraz dyskusja na temat współpracy wokół wspólnych projektów o zasięgu międzyregionalnym.
- Kultura: „Euroregion bez granic” Festyn Góralski. Współorganizacja wraz z Euroregionem „Tatry” 6 edycji polsko-słowackiej imprezy transgranicznej (Czerwony Klasztor na Słowacji / Krościenko nad Dunajcem – sierpień 2002).

g) Kraj Żyliński (Słowacja)

- Wsparcie finansowe: wspólna inicjatywa władz wsparcia w ramach Funduszu Phare CBC Polska-Słowacja 2002 projektu modernizacji przygranicznej infrastruktury drogowej w ciągu dróg wojewódzkich Nr 958 Zakopane – Chochołów i Nr 959 Chochołów (granica państwa) – Sucha Hora.

- Wsparcie finansowe: Samorząd Województwa Małopolskiego współfinansuje tworzenie Ośrodka Promocji i Współpracy Polsko – Słowackiej w Nowym Targu. Działalność Ośrodka będzie miała na celu nawiązanie aktywnych więzi między społecznościami lokalnymi polsko-słowackiego pogranicza i obejmować będzie takie dziedziny jak: kultura, oświata, turystyka i sport, rozwój demokracji lokalnej, ochrona środowiska, wymiana gospodarcza, wymiana młodzieży.

2.2 Kontakty robocze

a) Obwód Lwowski (Ukraina)

- Pomoc Polakom zamieszkałym w Obwodzie Lwowskim – W ramach pomocy Polakom zamieszkałym Obwód Lwowski, Województwo Małopolskie przekazało transport darów dla szkół polskich obwodu w formie słowników, wydawnictw encyklopedycznych i map – czerwiec 2002. Kontynuacja akcji z roku 2001.
- Forum Gospodarcze: „Dzień gospodarki Ukrainy” – przedstawienie małopolskim przedsiębiorcom aktualnego stanu gospodarki Ukrainy (wraz z ostatnimi reformami) oraz perspektyw rozwoju handlu zagranicznego, szczególnie z Polską. Małopolscy przedsiębiorcy mieli także okazję do nawiązania bezpośrednich kontaktów z potencjalnymi partnerami ukraińskimi podczas drugiej części forum, która polegała na prezentacji projektów inwestycyjnych na Ukrainie - marzec 2002.

b) Bawaria (Niemcy)

- Wizyta w Krakowie parlamentarzystów Frakcji SPD Parlamentu Bawarii - wizyta o charakterze informacyjnym, podczas której omawiano skutki reformy samorządowej w Polsce oraz stan polskiego rolnictwa w kontekście członkostwa Polski w UE – kwiecień 2002.

c) Styria (Austria)

- Staż 5 urzędników małopolskich urzędów samorządowych w Urzędzie Regionalnym Styrii w Grazu – zapoznanie się z zasadami funkcjonowania administracji regionalnej w Austrii - luty 2002.

d) Region Centrum (Francja)

- Wizyta w Orleanie delegacji województwa małopolskiego - omówienie możliwości współpracy międzyregionalnej w dziedzinie turystyki, kultury, transferu technologii. Oraz kontynuacji współpracy pomiędzy Uniwersytetem Jagiellońskim i Uniwersytetem w Orleanie – lipiec 2002.

e) Katalonia (Hiszpania)

- Wizyta Jordi Pujola, Prezydenta Autonomicznego Rządu Katalonii w Krakowie - rozważenie potencjalnych obszarów przyszłej współpracy, prezentacja walorów kulturalnych Krakowa – luty 2002.

- Targi: Międzynarodowe Targi Turystyczne SITC'02 w Barcelonie. Prezentacja produktu turystycznego Województwa Małopolskiego. Wizyta w Barcelonie delegacji z województwa małopolskiego – spotkania z władzami Katalonii – kwiecień 2002.
- Kultura i edukacja: Święto Książka i Róża – przeniesienie do Małopolski katalońskiego święta książki San Jordi – maj 2002.

f) Madryt (Hiszpania)

- Umowa twinningowa - „Wzmocnienie administracji zajmującej się polityką regionalną” zawarta w 2001 roku pomiędzy Województwem Małopolskim a regionem Comunidad de Madrid. W ramach umowy w 2002 roku organizowane były seminaria, szkolenia, kursy oraz wyjazdy studyjne dla pracowników administracji regionalnej, mające na celu przygotowanie do uczestnictwa w polityce strukturalnej po integracji Polski z Unią Europejską.

g) Walonia (Belgia)

- Zatwierdzenie programu wykonawczego na lata 2002-2004 - zaakceptowanie zaproponowanych przez Województwo Małopolskie projektów współpracy – kwiecień 2002.

2.3 Inne

Wizyta przewodniczących regionów partnerskich województwa małopolskiego podczas pielgrzymki Papieża Jana Pawła II w Krakowie.

Udział zaproszonych gości w mszy świętej na krakowskich Błoniach oraz w debacie „Wyzwania duńskiej prezydencji w UE w kontekście planowanego zamknięcia negocjacji akcesyjnych z państwami kandydackimi w 2002 r. i konsekwencji dla współpracy międzyregionalnej” oraz „Współpracy w ramach sieci regionów europejskich w celu pełnego wykorzystania szans płynących z procesu integracji europejskiej” zakończonej podpisaniem wspólnej deklaracji – sierpień 2002.

3. WSPÓŁPRACA W RAMACH ORGANIZACJI MIĘDZYNARODOWYCH.

a) Zrzeszenie Regionów Europy (AER)

Jest to największa organizacja skupiająca wyłącznie samorzady regionalne z obszaru całej Europy. Podczas Zgromadzenia Generalnego AER w Neapolu, Pan Janusz Sepioł Marszałek Województwa Małopolskiego (od listopada 2002) został wybrany na członka Biura AER na okres dwóch lat.

W pracach czterech komitetów AER w roku 2002 uczestniczyli wytypowani Radni Sejmiku województwa małopolskiego. Spotkania odbyły się w Kielcach i Mediolanie. Omawiano kwestie polityczne (m.in. konstytucji europejskiej), zdrowia i spraw społecznych, rolnictwa, planowania przestrzennego, kultury, edukacji, sportu, młodzieży, mediów. W Mediolanie odbyła się II Europejska Konferencja Regionalnych Ministrów Zdrowia i Spraw Społecznych organizowana przez AER, podczas której reprezentowane było Województwo Małopolskie. Ponadto przedstawiciel UMWM uczestniczył w posiedzeniu Biura AER w Exeter i w Neapolu.

b) Europejskie Stowarzyszenie Regionalne na Rzecz Społeczeństwa Informacyjnego ERIS@

Organizacja wspierająca rozwój informatyzacji w zakresie działań priorytetowych dla Unii Europejskiej tzn. edukacja, zwalczanie bezrobocia, podnoszenie sprawności administracji, rozwój obszarów wiejskich, budowanie społeczeństwa informacyjnego. W roku 2002 przedstawiciele Urzędu Marszałkowskiego uczestniczyli w Zgromadzeniu Generalnym Stowarzyszenia w Toledo (czerwiec) oraz wzięli udział w Konferencji pt. Portale Internetowe a Przekształcenie (Reorganizacja) Władz Lokalnych i Regionalnych w Europie w Cagliari (maj).

4. INTEGRACJA EUROPEJSKA

a) Otwarcie Przedstawicielstwa Województwa Małopolskiego w Brukseli.

Od 13 maja 2002 r. przy Przedstawicielstwie Regionu Rhone-Alpes działa Przedstawicielstwo regionalne Województwa Małopolskiego. Utworzone zostało na podstawie uchwały nr XLII/474/02 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 25 marca 2002 r.

Główne zadania przedstawicielstwa:

- stworzenie sieci bezpośrednich kontaktów w instytucjach unijnych i biurach regionalnych,
- reprezentowanie interesów Małopolski w Brukseli,
- promocja Województwa,
- lobbying na rzecz regionu,
- informowanie o nowych aktach prawnych oraz o zapowiedziach unijnych programów i funduszy,
- wyszukiwanie partnerów i możliwości pozyskiwania środków finansowych na realizację projektów.

Przedstawicielstwo działało w 2002 przy Przedstawicielstwie Regionu Rhone-Alpes na podstawie umowy z 15 marca 2002 r.

b) Drugie posiedzenie Wspólnej Komisji Konsultacyjnej Polska – Komitet Regionów, Bruksela

Podczas drugiego posiedzenia Komisja, której pracom współprzewodniczył pan Marek Nawara, Marszałek Województwa Małopolskiego, przyjęła dwie rekomendacje dotyczące udziału władz lokalnych i regionalnych w nowym modelu zarządzania europejskiego oraz ich roli w Europejskiej Polityce Strukturalnej. Zostały one przekazane Instytucjom Europejskim oraz Rządowi RP jako wspólne stanowisko samorządów z Polski i krajów UE. Głównym tematem obrad były kwestie wspólnej polityki rolnej i polityki rozwoju obszarów wiejskich, w wyniku dyskusji podjęto decyzję o przygotowaniu kolejnej rekomendacji Komisji na ten temat – czerwiec 2002.

c) Wizyta Studyjna w Portugalii i Grecji dot. pozyskiwania funduszy europejskich na kulturę. Udział przedstawiciela Województwa Małopolskiego w szkoleniu – grudzień 2002.

SYSTEMY TECHNICZNE

I. TRANSPORT I KOMUNIKACJA

1. TRANSPORT DROGOWY

Przez obszar województwa przebiega III Paneuropejski Korytarz Transportowy: Zgorzelec/Olszyna – Krzyżowa – Wrocław – Opole – Katowice – Kraków – Rzeszów – Przemyśl – Medyka/Korczowa, wchodzący w skład sieci TINA i tworzący przyszłą sieć drogową TEN. Sieć TINA obejmuje najważniejsze drogi, linie kolejowe, porty lotnicze, porty morskie oraz terminale transportu kombinowanego o znaczeniu międzynarodowym na terenie państw kandydujących do UE. Na terenie województwa małopolskiego w skład III-ego paneuropejskiego korytarza transportowego TINA wchodzi:

- odcinek autostrady A – 4 Katowice – Kraków,
- droga krajowa nr 4 (międzyregionalna) przebiegająca w kierunku zachodnio-wschodnim, relacji Zgorzelec – Wrocław – Gliwice – Bytom – Olkusz – Kraków – Tarnów - Przemyśl,
- odcinek linii kolejowej E-30 Drezno - Wrocław - Kraków - Rzeszów – Lwów.

Podstawowy układ drogowy województwa stanowią drogi krajowe i wojewódzkie. Długość dróg krajowych wynosi 903 km, w tym: autostrada A – 4 relacji Katowice – Kraków (58,6 km). Długość dróg wojewódzkich wynosi 1 360,6 km, w tym: na terenie miast - 186,5 km, a zamiejskie - 1 174,1 km. W ciągach dróg wojewódzkich znajduje się 314 mostów.

Tabela nr 172. **Długość dróg wojewódzkich w poszczególnych powiatach**

Powiat	Długość (w km)
Bocheński	86,5
Brzeski	52,5
Chrzanowski	65,4
Dąbrowski	26,4
Gorlicki	94,0
Krakowski	98,9
Limanowski	53,0
Miechowski	32,8
Myślenicki	60,4
Nowosądecki	118,0
Nowotarski	117,8
Olkuski	77,1
Oświęcimski	70,0
Proszowicki	48,1
Suski	51,6
Tarnowski	164,6
Tatrzański	38,7
Wadowicki	33,9
Wielicki	70,9

Źródło: Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie.

Układ uzupełniający to drogi powiatowe o długości 6 397 km oraz drogi gminne o długości 29 386 km. 98% dróg powiatowych posiada nawierzchnię twardą.

W czerwcu 2002 r. przeprowadzono okresowe przeglądy dróg wojewódzkich na podstawie których określono ich stan jako:

A – dobry	- na długości 269,7 km, co stanowi 20 % sieci,
B – dostateczny	- na długości 454,1 km, co stanowi 33 % sieci,
C – zły	- na długości 636,6 km, co stanowi 47 % sieci.

Przyjęte kryteria bazowały na ocenie udziału występujących uszkodzeń, spękań, deformacji, kolein, wykruszeń i wyboi.

Ustalono 3 – stopniową skalę ocen, w której:

Do kategorii A zaliczono drogi o dobrej nawierzchni, na których nie zachodzi potrzeba wykonywania zabiegów remontowych.

Do kategorii B – drogi, na których zachodzi potrzeba wykonania zabiegów utrzymaniowych do wielkości 20% powierzchni, a nawierzchnia wykazuje niewielkie odkształcenia i spękania.

Do kategorii C – drogi, na których ponad 20% powierzchni wykazuje znaczne odkształcenia jak wyboje, koleiny, złuszczenia i spękania.

W wyniku przeprowadzonych przeglądów określono, że należy wykonać następujące zabiegi:

- wzmocnienie na długości 201,9 km,
- odnowa nawierzchni na długości 382,5 km,
- położenie mikrodywanika na długości 52,2 km.

Przeprowadzone okresowe kontrole obiektów mostowych wykazały, że remontu kapitalnego wymaga 55 mostów, przebudowy lub modernizacji 84 mosty.

Inwestycje w transporcie drogowym

A. Modernizacja i przebudowa układu dróg krajowych.

W 2002 roku na modernizację i przebudowę dróg krajowych na terenie województwa przeznaczono łącznie 217,5 mln zł.

Do najważniejszych zadań drogowych ukończonych w roku 2002 należą:

- Budowa Południowej Obwodnicy Krakowa w ciągu autostrady A4, odc. ulica Kąpielowa – potok Malinówka, o dł. 5,9 km;
- Budowa obwodnicy Brzeska w ciągu drogi krajowej nr 4, o dł. 1,5 km;
- Budowa obwodnicy Gorlic w ciągu drogi krajowej nr 28, o dł. 2,0 km;
- Przebudowa drogi krajowej nr 47 do przekroju dwujezdniowego, odc. Chabówka – Rdzawka, o dł. 3,4 km;
- Budowa obwodnicy Wadowic (II etap) w ciągu drogi krajowej nr 52, o dł. 1,8 km;
- Budowa mostu na rz. Rabie w Chełmie, w ciągu drogi krajowej nr 4;
- Budowa ronda w Lisiej Górze w ciągu drogi krajowej nr 73.

Ponadto w roku 2002 w trakcie realizacji pozostawały następujące zadania:

- Budowa Południowej Obwodnicy Krakowa w ciągu autostrady A4, odc. potok Malinówka – węzeł Wielicka, o dł. 2,0 km;
- Przebudowa układu drogowego w Oświęcimiu w ciągu drogi krajowej nr 44, dł. 1,7 km;
- Regulacja rzeki Raby dla potrzeb planowanej budowy drogi ekspresowej S7, odc. Myślenice – Lubień, o dł. 16,2 km.

B. Modernizacja i przebudowa układu dróg wojewódzkich.

Nakłady finansowe na drogi wojewódzkie w 2002 roku wyniosły ogółem 100 780 378,00 zł, w tym:

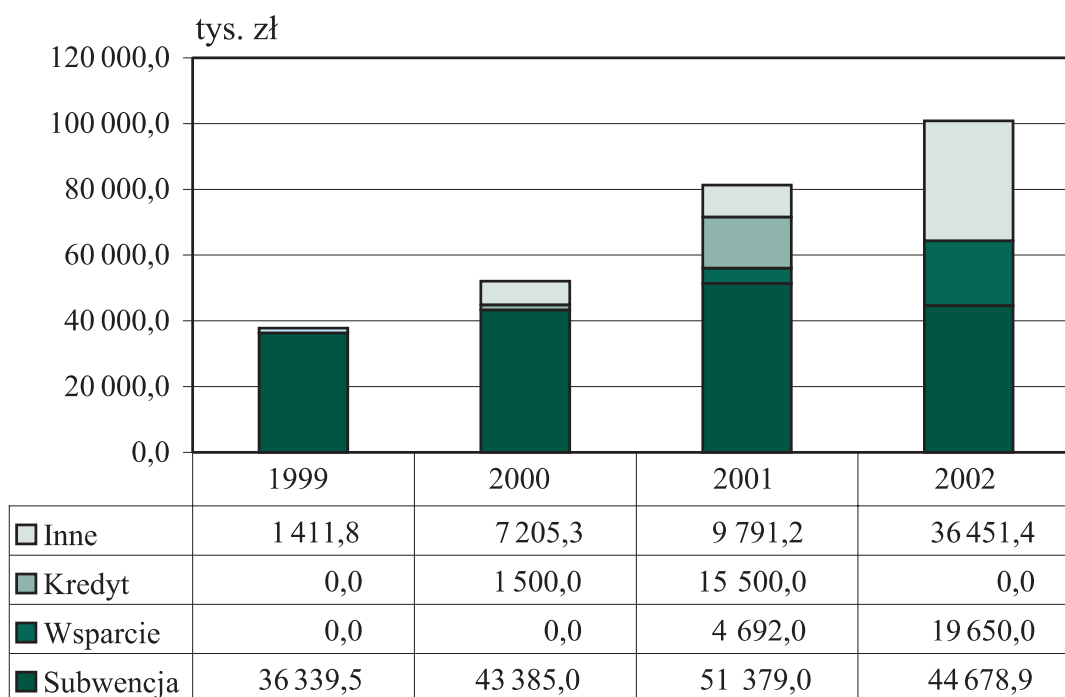
- subwencja: 44 678 937 zł,
- wsparcie (kontrakt wojewódzki): 19 650 040 zł,
- kredyt: 0 zł (w roku 2002 nie był zaciągany kredyt na infrastrukturę drogową),
- inne: 36 451 401 zł, w tym:
  - a) dotacja z Budżetu Państwa - 3 763 000 zł,
  - b) gminy i Powiaty (IS) - 4 164 723 zł,
  - c) MORD - 115 568 zł,
  - d) dotacja z Regionu Rhone Alpes - 108 110 zł,
  - e) obligacje wojewódzkie - 28 300 000 zł.

Wykres nr 63. **Struktura wydatków na drogi wojewódzkie**

Źródło: Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie.

Wykres nr 64. Nakłady finansowe na drogi wojewódzkie w latach 1999-2002

Źródło: Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie.

Najważniejsze inwestycje drogowe zrealizowane w 2002 roku to:

1. Budowa mostu wraz z dojazdami w m. Górka (droga wojewódzka nr 768), całkowita wartość inwestycji: 21 170 380 zł (w tym: budżet województwa: 19 535 532 zł).
2. Remont mostu na rz. Białej w m. Tuchów (droga wojewódzka nr 977), całkowita wartość inwestycji: 1 136 240 zł.
3. Remont mostu na pot. Bystrym w Zakopanem (droga wojewódzka nr 958), całkowita wartość inwestycji: 551 828 zł.
4. Odbudowa mostu (po powodzi) na p. Paleczka w m. Budzów (droga wojewódzka nr 956), całkowita wartość inwestycji: 2 247 000 zł.
5. Przebudowa skrzyżowania drogi krajowej nr 73 z drogą wojewódzka, nr 984 i powiatową w Lisiej Górze, całkowita wartość inwestycji: 1 331 821 zł (w tym budżet województwa: 333 658 zł).
6. Przebudowa 2 skrzyżowań drogi wojewódzkiej nr 780 z drogą wojewódzką nr 933 w Libiążu, całkowita wartość inwestycji: 2 368 136 zł (w tym budżet województwa: 2 144 310 zł).
7. Odbudowa 6 mostów (po powodzi) w m. Palcza i Baczyn w ciągu drogi wojewódzkiej nr 956, całkowita wartość inwestycji: 2 966 040 zł.

Inicjatywy Samorządowe

Wprowadzenie inwestycji realizowanych wspólnie z samorządami lokalnymi (*IS - Inicjatywy Samorządowe*) pozwoliło na wykonanie wielu zadań drogowych. Wkładem samorządów przy prowadzeniu takich prac jest różny. Wkładem rzeczowym jest najczęściej wykup gruntów pod inwestycje i przygotowanie kompletnej dokumentacji, natomiast udział finansowy to współfinansowanie prowadzenia prac.

Cele programu *Inicjatywy Samorządowe* były następujące:

- Poprawa bezpieczeństwa na drogach,
- Modernizacja ciągów dróg wojewódzkich,
- Poprawa warunków życia mieszkańców,
- Opracowanie dokumentacji dla nowych inwestycji o strategicznym znaczeniu dla układu komunikacyjnego.

Za wprowadzenie modelowego rozwiązania współpracy z samorządami lokalnymi w roku 2002 Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie otrzymało nagrodę Instytutu Badawczego Dróg i Mostów oraz redakcji Polskich Dróg za „innovacje w zarządzaniu siecią drogową w kategorii zarządców dróg wojewódzkich czyli za wdrożenie modelowych zasad współpracy z samorządami gminnymi w utrzymaniu dróg wojewódzkich w Małopolsce”.

Tabela nr 173. Statystyka zadań realizowanych w ramach Inicjatyw Samorządowych

Wyszczególnienie	2000	2001	2002
ilość wniosków	45	120	163
ilość zadań	29	63	103
Koszty			
koszt wniosków (w tys. zł)	13 300	18 600	26 954
koszt zadań (w tys. zł)	8 016	11 781	20 283
Wydatki			
Województwo (w tys. zł)	4 674	6 553	10 073
Samorzady (w tys. zł)	3 342	5 227	10 210
Razem (w tys. zł)	8 016	11 781	20 283

Źródło: Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie.

2. AUTOBUSOWA KOMUNIKACJA ZBIOROWA

Aktualnie na terenie województwa małopolskiego zarobkowy przewóz osób pojazdami samochodowymi w regularnym transporcie zbiorowym wykonuje 550 przewoźników, w tym 13 Przedsiębiorstw Komunikacji Samochodowej i 9 przedsiębiorstw świadczących usługi transportu lokalnego, działających jako spółki: akcyjna MPK Kraków, z ograniczoną odpowiedzialnością: KPPU Kraków, MPK Tarnów, MPK Nowy Sącz, RPK Bochnia, MZK Kęty, cywilna: Duhabex oraz zakład budżetowy MZK Oświęcim.

Wyżej wymienieni przewoźnicy obsługują 1 120 linii komunikacyjnych przebiegających przez obszar dwóch lub więcej powiatów, lub linii komunikacyjnych przebiegających przez obszar dwóch lub więcej województw, a rozpoczynających się na terenie województwa małopolskiego.

Tabela nr 174. Charakterystyka regionalnych dobowych autobusowych potoków pasażerskich w województwie małopolskim

Lp.	Rodzaj potoku pasażerskiego		Wewnętrzny potok pasażerski (na granicy między powiatami województwa)	Zewnętrzny potok pasażerski (na granicy z innymi województwami)	Razem liczba pasażerów
1.	Potoki pasażerskie autobusowe i mikrobusowe	100 %	296 600 osób/doba	14 200 osób/doba	310 800 osób/doba
			95,4 %	4,6 %	100 %
2.	Potoki pasażerskie autobusowe przedsiębiorstw świadczących usługi w zakresie transportu lokalnego	19,7 %	56 850 osób/doba	4 430 osób/doba	61 280 osób/doba
			92,8 %	7,2 %	100 %
3.	Potoki pasażerskie autobusowe i mikrobusowe prywatnych przewoźników	39,2 %	118 970 osób/doba	2 930 osób/doba	121 900 osób/doba
			97,6 %	2,4 %	100%
4.	Potoki pasażerskie autobusowe PKS	41,1 %	120 780 osób/doba	6 840 osób/doba	127 620 osób/doba
			94,6 %	5,4 %	100 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMWM oraz pracy Oddziału Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Komunikacji w Krakowie „Przeprowadzenie badań potrzeb mieszkańców Województwa Małopolskiego, określenie regionalnych potoków pasażerskich i opracowanie koncepcji systemu obsługi pasażerskiej województwa” grudzień 2001.

Tabela nr 175. Ilościowa oferta obsługi dobowych autobusowych przewozów regionalnych w województwie małopolskim

Lp.	Przewoźnik	Liczba obsługiwanych linii (relacji)	Liczba realizowanych kursów (połączeń)	Średnia liczba kursów (połączenia w obsłudze relacji/linii)
1.	PKS	758	2 013	2,7
2.	Przedsiębiorstwa świadczące usługi w zakresie transportu lokalnego	118	1 612	13,7
3.	Prywatny	305	4 049	13,3
Razem:		1 181	7 674	6,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych UMWM oraz pracy Oddziału Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Komunikacji w Krakowie „Przeprowadzenie badań potrzeb mieszkańców Województwa Małopolskiego, określenie regionalnych potoków pasażerskich i opracowanie koncepcji systemu obsługi pasażerskiej województwa” grudzień 2001.

3. TRANSPORT KOLEJOWY

Ocena sytuacji

Sieć kolejowa na terenie województwa małopolskiego jest podzielona pomiędzy dwie jednostki organizacyjne:

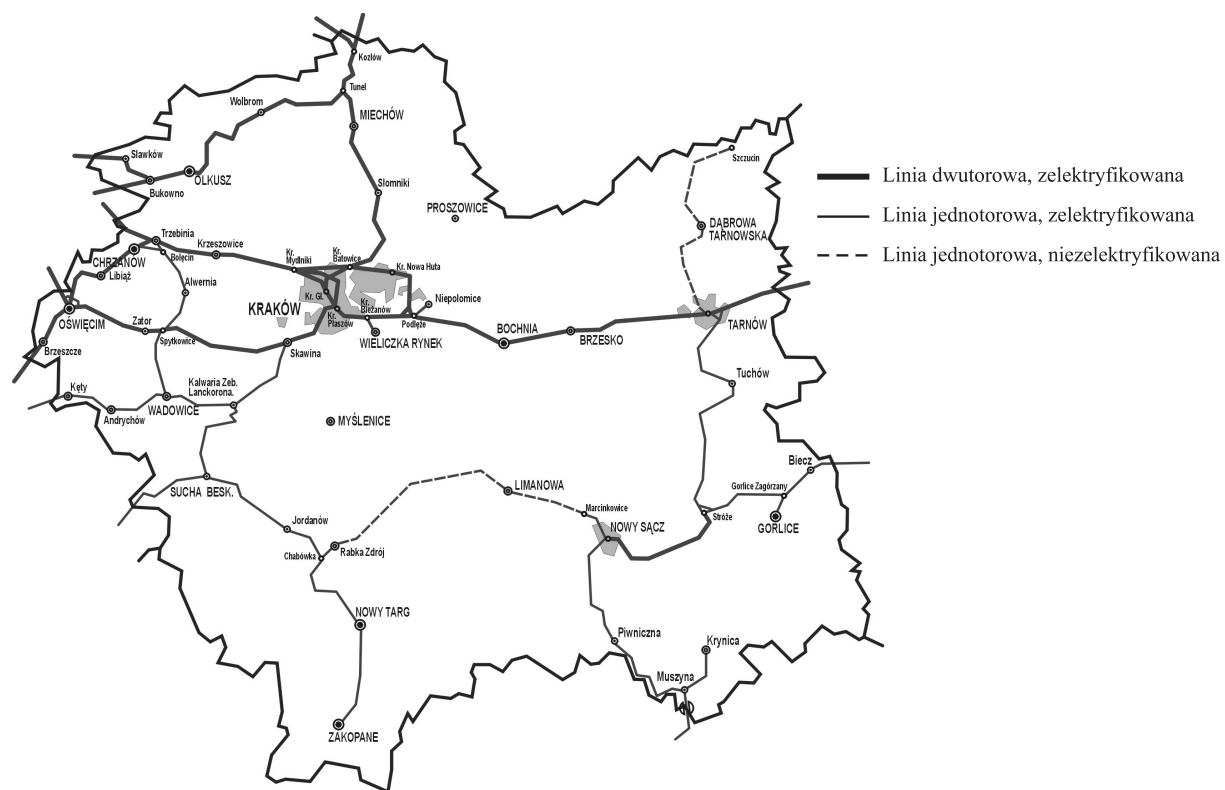
- Zakład Infrastruktury Kolejowej w Krakowie (601,7 km czynnych linii i łącznic kolejowych);
- Zakład Infrastruktury Kolejowej w Nowym Sączu (466,6 km).

Linie magistralne stanowią 13% (137 km) ogółu linii. Największy udział mają linie kategorii pierwszorzędnej (42%) i drugorzędnej (40%). Pozostała część linii to linie znaczenia miejscowego.

Największe obciążenie ruchem pasażerskim występuje na liniach magistralnych:

- Kraków – Trzebinia - Katowice,
- Kraków – Tarnów,
- Kraków – Warszawa.

Wykres nr 65. Sieć kolejowa w województwie małopolskim

Źródło: opracowanie własne UMWM.

Elementy systemu transportu kolejowego

Obszar Małopolski przecina 1 068,3 km linii oraz łącznic kolejowych. W liczbie tej nie uwzględniono bocznic kolejowych. Poza obsługą pasażerską znajdują się linie Tarnów – Szczucin oraz Podłęże – Niepołomice, na których ruch pociągów osobowych zawieszono w roku 2000. Poza obsługą kolejową pozostają powiaty proszowicki, myślenicki oraz dąbrowski.

Dostępność komunikacyjna wyrażona gęstością sieci kolejowej jest uznawana za wystarczającą. Część linii kolejowych obsługuje również ruch międzynarodowy. Linia Tarnów - Krynica posiada odgałęzienie do jedyne w Małopolsce przejścia granicznego w Leluchowie.

Tabela nr 176. Podstawowe charakterystyki linii kolejowych w województwie małopolskim w poszczególnych powiatach

Lp.	Powiat	Liczba ludności [tys]	Powierzchnia [km ²]	Długość linii kol. [km]	Gęstość linii kol. [km/100km ²]	Długość linii kol./liczba mieszkańców [km/tys.m.]
1	Bocheński	97,2	631,5	13,6	2,2	0,140
2	Brzeski	88,7	590,0	14,3	2,4	0,161
3	Chrzanowski	131,5	371,5	65,5	17,6	0,498
4	Dąbrowski	58,7	527,0	27,0	5,1	0,460
5	Gorlicki	107,6	967,4	43,5	4,5	0,404
6	Krakowski (ziemski)	231,6	1 230,0	82,8	6,7	0,358
7	Limanowski	116,2	952,0	58,0	6,1	0,499
8	Miechowski	53,9	676,7	49,6	7,3	0,920
9	Myślenicki	110,9	676,4	0,0	0,0	0,000
10	Nowosądecki (ziemski)	188,2	1 550,2	107,4	6,9	0,571
11	Nowotarski	176,4	1 474,7	39,5	2,7	0,224
12	Olkuski	124,4	658,8	51,3	7,8	0,412
13	Oświęcimski	155,2	389,5	50,8	13,0	0,327
14	Proszowicki	44,9	414,6	0,0	0,0	0,000
15	Suski	80,4	685,7	58,5	8,5	0,728
16	Tarnowski (ziemski)	178,0	1 333,7	74,3	5,6	0,417
17	Tatrzański	65,6	471,6	14,5	3,1	0,221
18	Wadowicki	153,1	658,7	75,7	11,5	0,494
19	Wielicki	98,6	427,8	35,8	8,4	0,363
20	Krakowski (grodzki)	740,5	326,8	166,8	51,0	0,225
21	Nowosądecki (grodzki)	83,3	57,1	16,8	29,4	0,202
22	Tarnowski (grodzki)	121,7	72,4	22,6	31,2	0,186
Razem		3 206,6	15 144,1	1 068,3	7,05	0,333

Źródło: na podstawie opr. prof. Włodzimierza Czczyły „Transport szynowy w regionalnej obsłudze Małopolski”.

Ze względu na standard infrastruktury sieć kolejową można podzielić na:

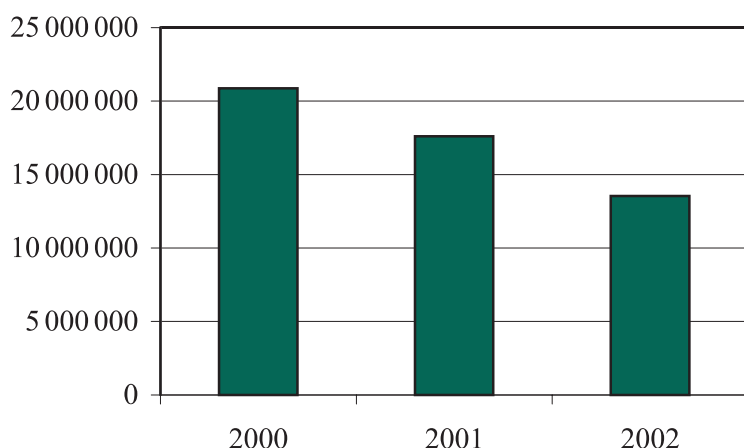
- linie kolejowe i łącznice dwutorowe zelektryfikowane (43,2%);
- linie jednotorowe zelektryfikowane (44,1%);
- linie jednotorowe niezelektryfikowane (12,7%).

Obsługa mieszkańców i gospodarki transportem kolejowym

Przewozy pasażerskie na terenie województwa małopolskiego realizowane są przez „PKP Przewozy Regionalne” Sp. z o.o., Małopolski Zakład Przewozów Regionalnych w Krakowie. Obszar działania Zakładu pokrywa się z obszarem województwa małopolskiego.

Linie kolejowe obsługują ok. 25% obszaru Małopolski, standard dostępności wynosi 6,5 km / 100 km² i jest nieco niższy niż standard krajowy (7,1 km / 100 km²). Obsługę kolejową powiatów północnych i centralnych można uznać za wystarczającą, natomiast powiatów południowych i południowo-wschodnich za niewystarczającą.

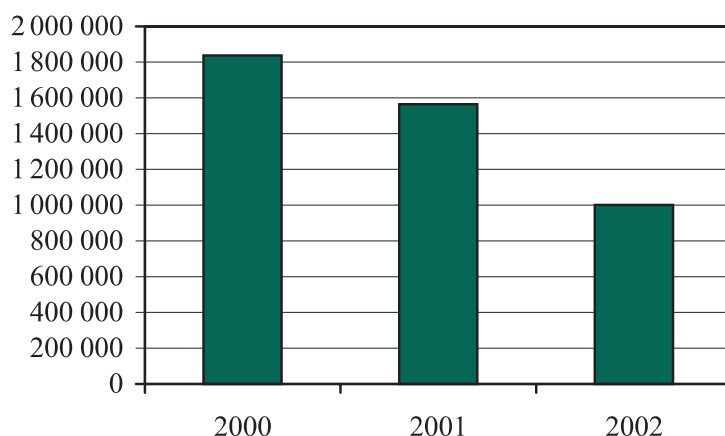
Wykres nr 66. Przewozy pasażerów realizowane przez PKP Przewozy Regionalne Sp. z o.o. na terenie województwa małopolskiego (ilość przewiezionych pasażerów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKP Przewozy Regionalne Sp z o.o.

W roku 2002 „PKP Przewozy Regionalne” Sp. z o.o. przewiozła na terenie województwa małopolskiego 13 546 789 pasażerów. Stanowi to zmniejszenie liczby podróżnych o 23,1% w stosunku do roku poprzedniego, i utrzymanie tendencji spadkowej popytu na przewozy kolejowe. Z ogólnej liczby przewiezionych pasażerów ok. 84% stanowią pasażerowie pociągów osobowych, pozostała część – pociągów pospiesznych.

Wykres nr 67. Praca przewozowa na terenie województwa małopolskiego (w tys. pasażerokilometrów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PKP Przewozy Regionalne Sp z o.o.

Średnia odległość przewozu pasażerów w pociągach osobowych wynosi 38 km, natomiast w pociągach pospiesznych – 254 km (wg. danych za miesiące luty – grudzień 2002 r.).

4. TRANSPORT LOTNICZY

Ocena sytuacji

Obszar województwa małopolskiego obsługiwany jest przez Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków – Balice.

W okresie 2002 roku, w transporcie lotniczym zaznaczyły się wpływy recesji gospodarczej, zawieszenia przez LOT części lotów atlantyckich i europejskich, a także spadek zainteresowania podróżami lotniczymi spowodowany atakiem terrorystycznym we wrześniu 2001r. w USA.

Elementy systemu transportu lotniczego

Międzynarodowy Port Lotniczy Kraków – Balice położony jest 11 km na zachód od Krakowa. Obszar lotniskowy przylega do autostrady Kraków – Katowice. Lotnisko posiada również dogodne połączenie drogowe w kierunku Zakopanego i Tarnowa.

Port Lotniczy Kraków – Balice jest korzystnie usytuowany w stosunku do sieci dróg lotniczych. Wokół Portu istnieje 6 stałych dróg lotniczych.

Strefa obsługiwana przez Port Lotniczy obejmuje region południowo-wschodniej Polski, zamieszkały przez ok. 7,9 mln mieszkańców, w promieniu 100 km.

Lotnisko jest obiektem współużytkowanym przez lotnictwo wojskowe i cywilne. Międzynarodowy Port Lotniczy im. Jana Pawła II Kraków – Balice Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością zarządza cywilną częścią portu lotniczego.

Ogólna powierzchnia lotniska wynosi 426 ha, w tym w zarządzie Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków – Balice Sp. z o.o. znajdują się około 24 ha.

W Balicach istnieje jedna utwardzana droga startowa na kierunku 08-26, długości 2 550 m i szerokości 60 m. Istnieje również równoległy awaryjny pas startowy o nawierzchni trawiastej, długości 2 400 m i szerokości 300 m, położony po północnej stronie drogi startowej. Płyta postojowa dla 11 samolotów o powierzchni 50 000 m², oddana do eksploatacji w końcu 1997 roku, zlokalizowana jest naprzeciw budynku dworca ok. 300 m od progu pasa startowego.

Ponadto pewne funkcje rekreacyjne i sportowe spełniają lotniska w Nowym Targu, Łososinie Dolnej i Krakowie Pobiedniku.

Obsługa mieszkańców i gospodarki transportem lotniczym

Międzynarodowy Port Lotniczy Kraków Balice w roku 2002 obsłużył 500 852 pasażerów. Lotnisko posiada połączenia w 11 kierunkach regularnych.

Tabela nr 177. **Kierunki połączeń lotniczych i ich udział w ruchu**

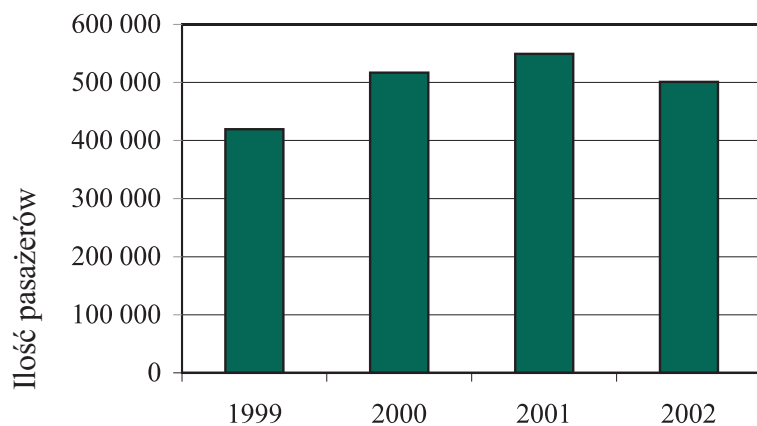
Kierunek	Udział w ruchu
Warszawa	38,93%
Londyn	12,64%
Chicago	11,44%
Frankfurt	8,66%
Wiedeń	8,64%
Paryż	6,04%
Zurich	5,50%
Rzym	4,73%
New York (JFK)	1,26%
New York (EWR)	1,17%
Tel Aviv	0,98%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice Sp z o.o.

W roku 2002 wyniki Portu Lotniczego w Krakowie Balicach kształtowały się następująco:

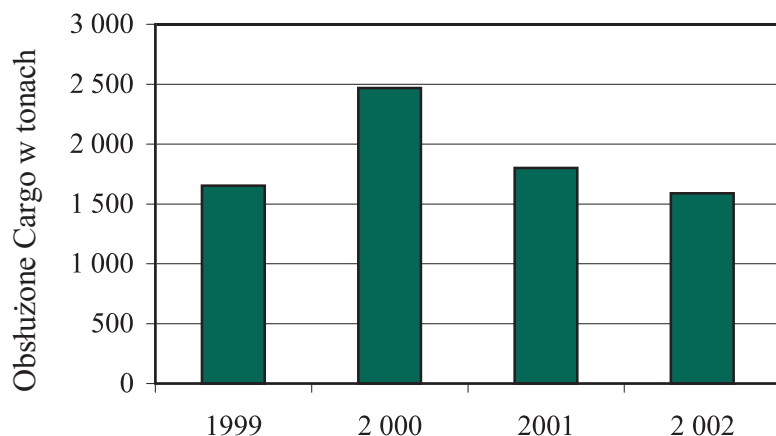
samolotów ogółem	15 290	dynamika 91,70% średnio miesięcznie do 2001r.
pasażerów	500 852	dynamika 91,18% średnio miesięcznie do 2001r.
cargo	1 587 Mg	dynamika 88,14% średnio miesięcznie do 2001r.
poczta	518 kg	dynamika 127,90% średnio miesięcznie do 2001r.

Wykres nr 68. Przewozy pasażerów w Międzynarodowym Porcie Lotniczym Kraków-Balice

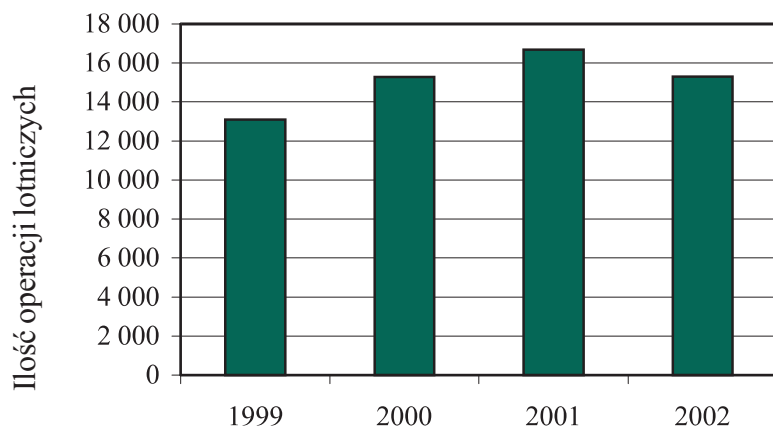
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice Sp z o.o.

Wykres nr 69. Przewozy CARGO w Międzynarodowym Porcie Lotniczym Kraków-Balice

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice Sp z o.o.

Wykres nr 70. Liczba operacji lotniczych w Międzynarodowym Porcie Lotniczym Kraków-Balice

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Międzynarodowego Portu Lotniczego im. Jana Pawła II Kraków-Balice Sp z o.o.

II. INFRASTRUKTURA ENERGETYCZNA

1. SYSTEM ENERGETYCZNY, GAZOWNICZY ORAZ NIEKONWENCJONALNE ŹRÓDŁA ENERGII

A. Stan systemu energetycznego

Województwo małopolskie zaopatrywane jest w energię elektryczną przez 6 zakładów energetycznych: Zakład Energetyczny Kraków S.A., Zakład Energetyczny Tarnów S.A., Będziński Zakład Energetyczny S.A., Rzeszowski Zakład Energetyczny S.A., Beskidzka Energetyka S.A. oraz Zakład Energetyczny Okręgu Radomsko-Kieleckiego ZEORK.

Na terenie województwa małopolskiego znajdują się 3 elektrownie zawodowe ciepłe o łącznej mocy zainstalowanej 1 775 MW, 7 elektrowni wodnych o łącznej mocy zainstalowanej 172,6 MW oraz 5 elektrowni przemysłowych o łącznej mocy zainstalowanej około 150 MW. Funkcjonują również nieduże elektrownie, wykorzystujące proekologiczne źródła energii odnawialnej. Ich znaczenie w systemie jest jednak jeszcze niewielkie.

Na terenie Małopolski istnieje 6 stacji elektroenergetycznych najwyższych napięć, w tym jedna o napięciu 440 kV, pozostałe o napięciu 220 kV oraz 19 linii najwyższych napięć. Sieć elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV składa się ze 126 stacji elektroenergetycznych 110 kV/SN tzw. GPZ (Główne Punkty Zasilania), które transformują energię z wysokiego napięcia na średnie oraz z 204, głównie napowietrznych, linii 110 kV.

Najważniejsze obiekty i urządzenia systemu elektroenergetycznego w województwie małopolskim to:

- Elektrownia Skawina S.A. o mocy zainstalowanej 575 MW,
- Elektrownia Siersza S.A. o mocy zainstalowanej 740 MW (docelowo 797 MW),
- Elektrociepłownia Kraków S.A. o łącznej mocy zainstalowanej 460 MW,
- Stacja elektroenergetyczna Tarnów 400/110 kV,
- Stacja elektroenergetyczna Siersza 220/110 kV,
- Stacja elektroenergetyczna Skawina 220 /110 kV,
- Stacja elektroenergetyczna Wanda w Krakowie 220/110 kV,
- Stacja elektroenergetyczna Lubocza 220/110 kV,
- Stacja elektroenergetyczna Klikowa 220/110 kV.

W związku ze znacznym rozdrobnieniem sektora dystrybucji energii oraz coraz większą konkurencją na rynku, cztery zakłady – z Krakowa, Tarnowa, Bielska-Białej i Będzina utworzyły Grupę Południową (K-4), która jako trzeci w kolejności polski podmiot sektora dystrybucji energii przygotowuje się do prywatyzacji. Zakłady te mają razem 15% udział w finalnej sprzedaży energii elektrycznej w kraju i obsługują 12,5% wszystkich klientów polskiej energetyki.

Pierwszym sprywatyzowanym przedsiębiorstwem sektora wytwórczego elektroenergetyki w Polsce stała się w 1988 r. Elektrociepłownia Kraków S.A., której inwestor strategiczny Electricite de France wstępnie posiadał 55% akcji, a obecnie posiada 64,5% akcji.

12 czerwca 2002 r. w Warszawie odbyło się sfinalizowanie umowy sprzedaży przez Ministerstwo Skarbu Państwa akcji Elektrowni Skawina S.A. na rzecz PSEG Poland Distribution B.V., należącej do amerykańskiej grupy PSEG. Na podstawie umowy prywatyzacyjnej inwestor nabył od Skarbu Państwa 35% akcji spółki (za kwotę 24,8 mln USD) oraz od spółki akcje serii B w wysokości 15% +1 akcja. Inwestor ten zobowiązał się do dokonania inwestycji w spółce do 2010 r. o łącznej wartości 56 mln USD.

B. Stan systemu gazowniczego

Województwo małopolskie obsługiwane jest w zakresie gazownictwa przez pięć oddziałów Polskiego Górnictwa Naftowego i Gazownictwa (PGNiG S.A.) – Zakład Gazowniczy w Krakowie, Zakład Gazowniczy w Kielcach, Zakład Gazowniczy w Jaśle, Zakład Gazowniczy w Zabrzu oraz Karpacki Oddział Gazowniczy w Tarnowie. Podobnie jak w przypadku energetyki, tak znaczna ilość zakładów wynika z faktu, iż działają one w ramach dawnych województw sprzed reformy administracyjnej. Rada Ministrów w dniu 13 sierpnia 2002 r. przyjęła „Program restrukturyzacji i prywatyzacji PGNiG S.A.” W wyniku tej decyzji od 1 stycznia 2003 r. funkcjonuje sześć dystrybucyjnych spółek gazowniczych, z czego dwie obsługują województwo małopolskie: Karpacka Spółka Gazownictwa sp. z o.o. oraz Górnośląska Spółka Gazownictwa sp. z o.o.

Przez teren Małopolski przebiega magistralna linia gazowa, na którą składają się trzy nitki gazociągu biegnące w kierunku wschód-zachód. Na obszarach górniczych województwa zlokalizowane są podziemne magazyny gazu: Żukowice, Swarzów-1, Łętkowice, Szczepanów-1, Brzezowiec, Grądy Bocheńskie-Borek, Dąbrówka, Rysia, Grabina-Nieznanowice, Dąbrowa Tuchowska, Raciborsko-1. Na terenie województwa w Oświęcimiu znajduje się również węzeł rozdzielczy, natomiast w gminie Skrzyszów, na gazociągu przesyłowym wysokiego ciśnienia relacji Sędziszów-Podgórska Woła zlokalizowana jest tłocznia gazu. W okolicach Bochni, Brzeska, Tarnowa oraz Gorlic znajdują się kopalnie gazu.

C. Energia odnawialna

W ostatnich latach widoczny jest wzrost znaczenia energii elektrycznej pochodzącej ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 15 grudnia 2000 r. w sprawie obowiązku zakupu energii elektrycznej i ciepła ze źródeł niekonwencjonalnych i odnawialnych wprowadziło kilka istotnych zmian dotyczących obowiązku zakupu energii elektrycznej z tych źródeł. Powyższe zmiany dotyczą m. in. zniesienia ograniczenia dotyczącego zainstalowanych mocy w źródłach energii oraz zastosowania obowiązkowego procentowego wolumenu zakupu, który dla 2001 r. ustalony został na poziomie 2,4% rocznej sprzedaży energii elektrycznej; dla 2002 r. na poziomie 2,5% i 2,65% dla 2003 r. Równocześnie Strategia Rozwoju Energetyki Odnawialnej z września 2000 r. zakłada, że do końca 2010 r. 7,5% całej zużywanej energii w Polsce pochodzić będzie ze źródeł odnawialnych (w Unii Europejskiej w 2010 r. zaspokajac będzie 12% potrzeb). Obowiązek zakupu wytworzonej energii elektrycznej oraz założenia strategii wpłynęły na wzrost zainteresowania inwestorów energetyką niekonwencjonalną.

W grudniu 2001 r. wmurowano akt erekcyjny pod małą hydroelektrownię i tor kajakowy przy stopniu wodnym Kościuszko w Kryspinowie. Niebawem ma się również rozpocząć budowa małej elektrowni wodnej na stopniu wodnym w Łęczanach na Wiśle w gminie Brzeźnica (powiat wadowicki), a następnie budowa elektrowni Wodnej Smolice w gminie Zator (powiat oświęcimski).

W Małopolsce do produkcji energii elektrycznej wykorzystuje się głównie jako energię odnawialną energię rzek oraz w nieznacznym stopniu energię wiatru. Na terenie województwa małopolskiego znajduje się 16 elektrowni wodnych o mocy zainstalowanej 172 715 MW oraz mocy osiągalnej 172 246 MW, a także 2 elektrownie wiatrowe o mocy zainstalowanej i osiągalnej 260 MW. Łącznie produkcja brutto energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w Małopolsce wynosi obecnie 370 818 MWh, co stanowi 9% krajowej produkcji energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych i plasuje województwo na 4 miejscu w kraju.

W województwie małopolskim do produkcji ciepła wykorzystuje się energię pochodzącą z biomasy oraz energię geotermalną. Obecnie działa 18 jednostek produkujących ciepło z biomasy. W 2000 r. wytwarzały one 163 706 GJ ciepła, zużywając 16 887,3 ton biomasy.

W Polsce funkcjonują obecnie cztery zakłady geotermalne zlokalizowane w 3 województwach: małopolskim, łódzkim i zachodniopomorskim. Działająca na terenie województwa małopolskiego od 1994 r. instalacja geotermalna w Bańskiej Niżnej jest pierwszą tego typu instalacją w Polsce. Zaspokaja ona w 100% zapotrzebowanie na ciepło i ciepłą wodę użytkową odbiorców Bańskiej Niżnej, w tym kościoła i szkoły podstawowej. W latach 1998-2000 prowadzone były badania i prace nad Projektem Geotermalnym Podhala. Rok 2001 był rokiem przełomowym dla realizacji projektu, gdyż dobiegały końca prace nad uruchomieniem magistrali ciepłowniczej z Bańskiej Niżnej do Zakopanego, łączącej Ciepłownię Geotermalną w Bańskiej Niżnej z kotłownią szczytową w Zakopanem. Dzięki temu energia uzyskiwana ze źródeł termalnych będzie podstawowym źródłem ciepła, natomiast gaz wykorzystywany będzie jedynie w momentach szczytowego zapotrzebowania. Zakończenie realizacji projektu planowane jest na 2004 r., a sieć ciepłownicza ma obejmować swoim zasięgiem miejscowości położone w dorzeczu Białego Dunajca: Zakopane, Nowy Targ, Bańską Niżną, Biały Dunajec, Szaflary, Poronin i Krościenko. Instalacja Bańska-Zakopane po jej rozbudowie osiągnie moc około 70 MW i stanie się jedną z największych w Europie.

2. ZAOPATRZENIE W ENERGIĘ ELEKTRYCZNĄ I GAZ

A. Zaopatrzenie w energię elektryczną

Na rynku energii elektrycznej w województwie małopolskim w 2002 r. w stosunku do 2001 r. nastąpił niewielki 1,6% wzrost zużycia energii elektrycznej w gospodarstwach domowych (8,5% w stosunku do 1999 r.), w tym w miastach o 1,1%, na wsiach o 2,9% (odpowiednio 4,5% i 18,1% w stosunku do 1999 r.). W omawianym okresie nastąpił także wzrost liczby odbiorców o 1,6% (14,4 tys.) w stosunku do roku poprzedniego (8,5% w stosunku do 1999 r., tj. o 69,7 tys.). Najwięcej odbiorców w 2002 r. przybyło w Krakowie, powiecie krakowskim i wadowickim. Największe zużycie natomiast zarejestrowano w Krakowie oraz powiatach: krakowskim, chrzanowskim i nowotarskim.

Zużycie energii na 1 odbiorcę w Małopolsce wynosiło w 2002 r. 2 134 MWh, w tym w miastach 2 139 MWh, a na wsiach 2 123 MWh. W stosunku do roku poprzedniego oznacza to wzrost zużycia energii na 1 odbiorcę o 0,8%, będący wynikiem wzrostu zużycia w miastach (o 1,6%) i spadku zużycia na wsiach (o 0,7%). Analizując wielkość zużycia w powiatach najwyższe zużycie energii na 1 odbiorcę występuje w powiatach: tatrzańskim, proszowickim, nowotarskim i krakowskim, najniższe natomiast w powiecie dąbrowskim i Tarnowie. Kształtowanie się rynku energii w Małopolsce obrazuje poniższa tabela oraz wykresy.

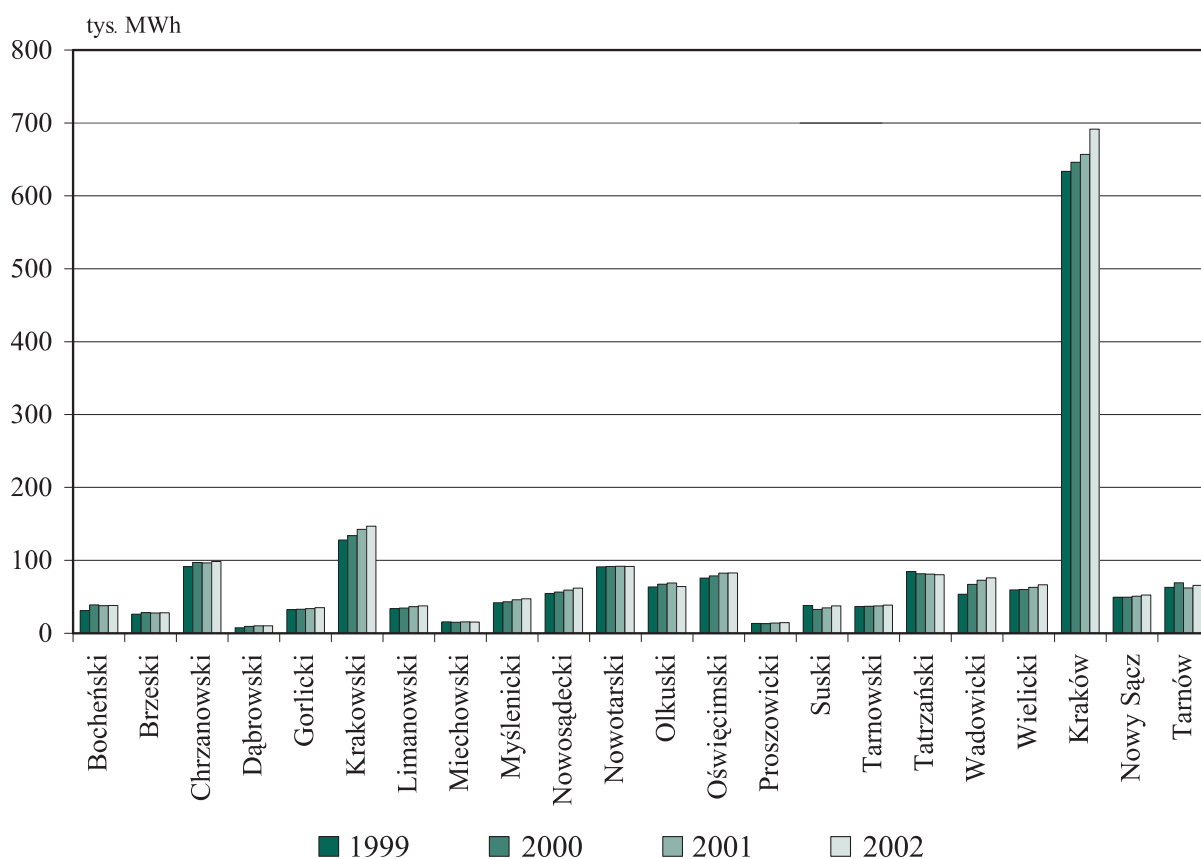

Tabela nr 178. **Zaopatrzenie w energię elektryczną i dynamika rozwoju systemu w województwie małopolskim**

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002
Odbiorcy energii elektrycznej w gospodarstwach domowych	818 629	847 109	873 853	888 300
dynamika	100	103,4	106,7	108,5
– w tym: w miastach	579 108	590 040	598 990	605 400
dynamika	100	101,8	103,4	104,5
– w tym: na wsiach	239 521	257 069	274 863	282 900
dynamika	100	107,3	114,7	118,1
Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych (w tys. MWh)	1 723 682	1 782 933	1 820 839	1 880 000
dynamika	100	103,4	105,6	109,1
– w tym: w miastach	1 218 382	1 247 583	1 252 304	1 287 900
dynamika	100	102,3	102,7	105,7
– w tym: na wsiach	505 300	535 350	568 535	592 100
dynamika	100	105,9	112,5	117,2
Zużycie energii elektrycznej na 1 odbiorcę w gospodarstwach domowych (kWh)	bd	2 140	2 116	2 134
– w tym: w miastach	2 136	2 134	2 106	2 139
– w tym: na wsiach	bd	2 156	2 138	2 123

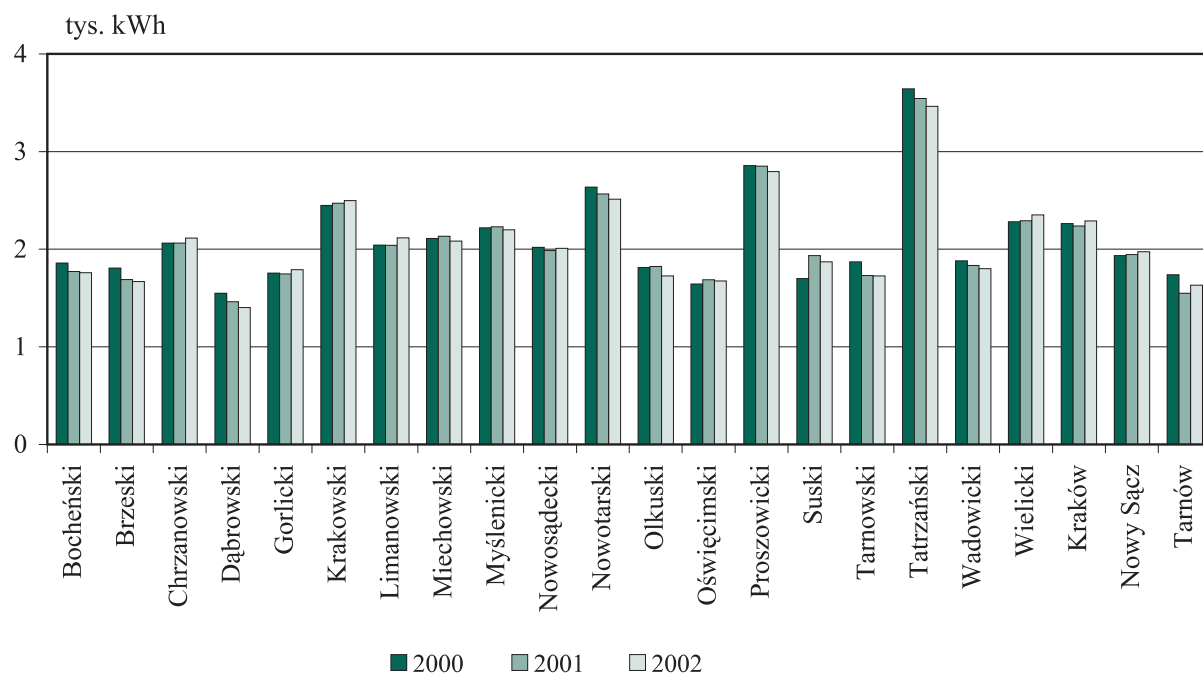
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US Kraków.

Wykres nr 71. **Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych wg powiatów**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie.

Wykres nr 72. Zużycie energii elektrycznej w gospodarstwach domowych na 1 odbiorcę wg powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie US w Krakowie.

B. Gazyfikacja

W województwie małopolskim łączna długość gazowej sieci rozdzielczej w 2002 r. wynosiła 21 157,5 km. Od 1998 r. obserwuje się wzrost długości tej sieci, zarówno na obszarach wiejskich, jak i w miastach. Zmiany w zakresie długości sieci przedstawia tabela nr. 179

Tabela nr 179. Długość gazowej sieci rozdzielczej w gospodarstwach domowych

Wyszczególnienie	1998	2000	2001	2002
Długość sieci rozdzielczej ogółem w km	18 864,1	19 366,5	20 888,4	21 157,5
dynamika wzrostu	100	102,7	110,7	112,2
– w miastach	4 272,8	4 363,39	4 786,6	4 890,4
dynamika wzrostu	100	102,1	112,0	114,4
– na wsiach	14 591,3	15 003,06	16 101,8	16 267,1
dynamika wzrostu	100	102,8	110,4	111,5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie.

Niewielkiemu przyrostowi sieci gazowej w 2002 r. towarzyszył niewielki wzrost liczby odbiorców gazu, w stosunku do roku poprzedniego (o 1,2%). W miastach nastąpił wzrost liczby odbiorów (o 2%), podczas gdy na obszarach wiejskich odnotowano ich spadek (o 0,9%). Zmniejszenie się liczby odbiorców wynikało głównie ze zmian systemów rozliczania, zdjęcia gazomierzy z powodu zadłużenia czy przejścia odbiorcy na inny rodzaj paliwa.

Wielkość zużycia gazu ogółem w województwie w ciągu ostatnich kilku lat nie wykazuje żadnej trwałej tendencji. Obecny poziom zużycia jest porównywalny z rokiem 1999. Podobnie jest ze wskaźnikiem zużycia gazu na 1 odbiorcę. W 2002 r. wynosił on 669 m³ czyli spadł o 0,6% w stosunku do roku poprzedniego (o 5,5% w stosunku do 1999 r.). Podobne zmiany we wskaźniku zarejestrowano w miastach i na obszarach wiejskich, odpowiednio o 0,8% i 0,3% (o 1,6% i 13,1% w stosunku do 1999 r.). Wielkości z zakresu zużycia gazu i ilości odbiorców przedstawiają poniższe tabele i wykresy.

Tabela nr 180. **Zaopatrzenie gospodarstw domowych w gaz ziemny**

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002
Odbiorcy gazu ogółem w tys.	627,1	637,1	633,7	641,1
dynamika wzrostu	100	101,6	101,0	102,2
– w miastach	439,6	442,8	436,8	445,9
dynamika wzrostu	100,0	100,7	99,3	101,4
– na wsiach	187,5	194,3	197,0	195,2
dynamika wzrostu	100,0	103,6	105,1	104,1
Zużycie gazu ogółem w tys. m ³	440 838,6	406 868,9	427 685,2	426 416,2
dynamika wzrostu	100,0	92,3	97,0	96,7
– w miastach	291 116,7	272 635	288 883,5	287 701,3
dynamika wzrostu	100,0	93,7	99,2	98,5
– na wsiach	149 721,9	134 233,9	138 801,7	138 714,9
dynamika wzrostu	100,0	89,7	92,7	92,6
Zużycie gazu na 1 odbiorcę w m ³	708,0	644,0	673,0	669,0
dynamika wzrostu	100,0	91,0	95,1	99,5
– w miastach	663,0	618,0	657,0	652,0
dynamika wzrostu	100,0	93,0	99,1	98,3
– na wsiach	814,0	703,0	709,3	707,0
dynamika wzrostu	100,0	86,4	87,1	86,8

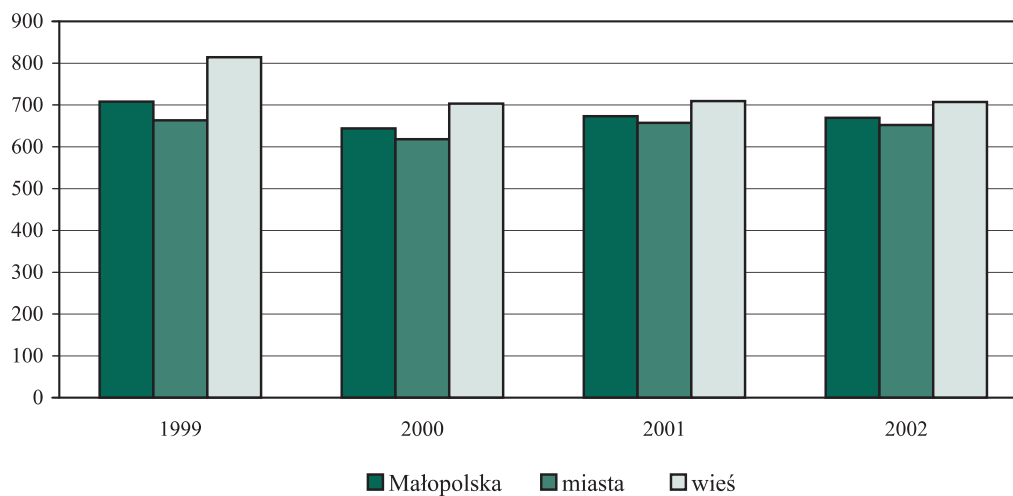
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie.

Tabela nr 181. **Odbiorcy gazu z sieci w gospodarstwach domowych wg powiatów w tys.**

Powiat	1999	2000	2001	2002	% odbiorców gospodarstw domowych
Bocheński	21,7	22,0	22,1	22,5	3,5
Brzeski	17,1	17,4	17,6	17,7	2,8
Chrzanowski	30,0	29,4	28,6	28,8	4,5
Dąbrowski	8,1	8,3	8,6	8,8	1,4
Gorlicki	20,0	20,4	20,5	20,8	3,2
Krakowski	41,5	43,7	44,3	45,0	7,0
Limanowski	13,0	13,5	13,8	14,1	2,2
Miechowski	0,2	0,2	0,2	0,2	0,03
Myślenicki	14,0	14,7	15,1	15,5	2,4
Nowosądecki	21,2	21,7	22,1	22,2	3,5
Nowotarski	2,7	3,0	3,2	3,3	0,5
Olkuski	24,9	24,9	21,8	21,6	3,4
Oświęcimski	37,7	37,9	38,0	38,3	5,9
Proszowicki	0,6	1,0	1,1	1,1	0,2
Suski	0,5	0,5	0,6	0,6	0,07
Tarnowski	27,7	28,6	29,0	29,5	4,6
Tatrzński	0,4	0,5	0,5	0,5	0,1
Wadowicki	25,8	26,2	26,4	26,8	4,2
Wielicki	23,1	23,8	24,0	24,4	3,8
Kraków	238,8	240,7	242,8	244,8	38,2
Nowy Sącz	22,0	22,4	20,7	21,8	3,4
Tarnów	36,0	36,3	32,6	32,8	5,1

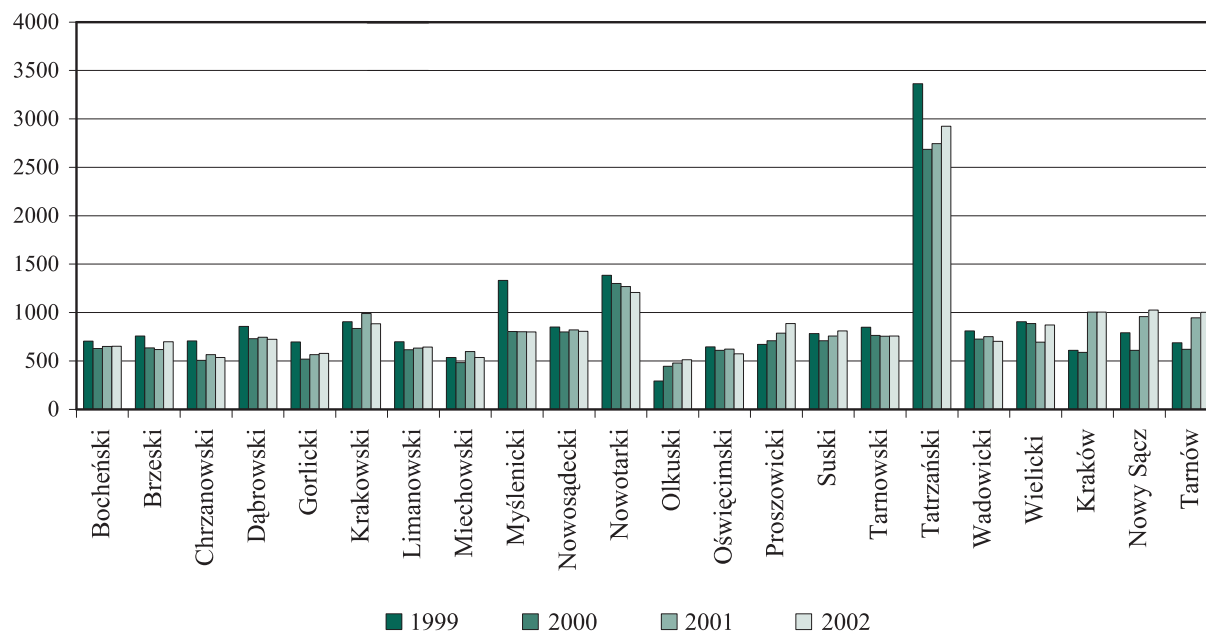
Źródło: dane US w Krakowie.

Wykres nr 73. Zużycie gazu w gospodarstwach domowych na 1 odbiorcę

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie.

Wykres nr 74. Zużycie gazu w gospodarstwach domowych na 1 odbiorcę wg powiatów

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych US w Krakowie.

III. INFRASTRUKTURA SANITARNA

1. WODOCIĄGI

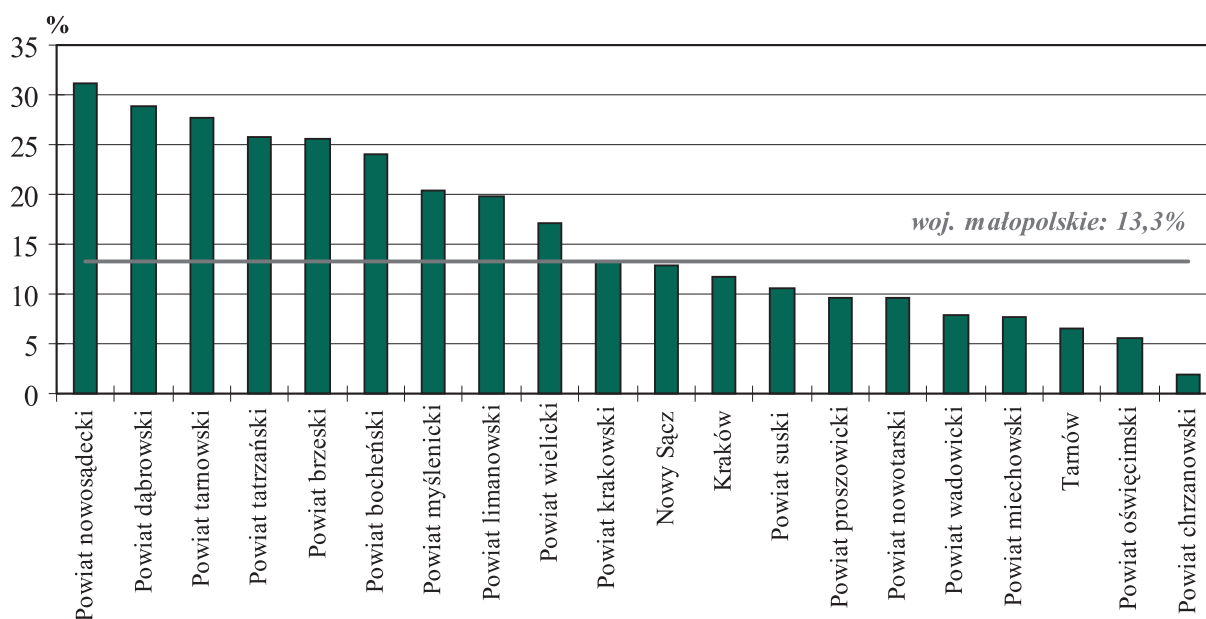
Województwo małopolskie charakteryzuje wyraźne zróżnicowanie zasobów wodnych. Największe zasoby posiada południowa część województwa (odpływ wód powierzchniowych wynosi 3 000-5 000 m³/miesz./rok), a najmniejsze część północno- zachodnia (500-1 000 m³/miesz./rok).

W efekcie dysponowania takimi zasobami koniecznym jest pobieranie wody na potrzeby obszarów ubogich w zasoby z obszarów bogatych i przesyłanie jej systemami wodociągów, nawet na znaczne odległości. Przykładem może być Kraków, dla którego woda pobierana jest ze zbiornika w Dobczycach i transportowana rurociągiem na odległość ok. 20 km. Sumarycznie zasoby województwa zaspokajają z nadwyżką jego potrzeby, ale konieczne jest wyrównywanie poziomu dostępności przy pomocy środków technicznych.

Od początku lat dziewięćdziesiątych obserwuje się gwałtowny rozwój sieci wodociągowej i w mniejszym stopniu kanalizacyjnej.

W roku 2002 nastąpił jej dalszy przyrost (za wyjątkiem powiatu gorlickiego i olkuskiego), jednak zmniejszyła się jego dynamika. Długość sieci wodociągowej w województwie w 2002 roku wyniosła 14 691,3km. Przyrost długości sieci wodociągowej w roku 2002 wyniósł 113,6 km, podczas gdy rok wcześniej 393,9 km, a w 1999 r. - 713,4 km.

Wykres nr 75. **Przyrost sieci wodociągowej w latach 1998-2002**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Tabela nr 182. Długość sieci wodociągowej

Wyszczególnienie	Długość sieci wodociągowej [km]				
	1998	1999	2000	2001	2002
Woj. Małopolskie	12 961,3	13 674,7	14 183,5	14 577,4	14 691,3
Powiaty grodzkie	1 354,0	1 392,7	1 433,5	1 480,0	1 501,3
Kraków	980,0	1 016,0	1 042,5	1 073,4	1 094,9
Nowy Sącz	121,1	123,3	128,2	137,6	136,8
Tarnów	252,9	253,4	262,8	269,0	269,6
Powiaty ziemskie:	11 607,3	12 282,0	12 750,0	13 097,4	13 190,0
Bocheński	391,7	428,6	458,6	474,5	486,2
Brzeski	321,9	377,7	383,2	396,2	404,4
Chrzanowski	692,3	698,9	700,5	702,1	705,9
Dąbrowski	679,2	773,1	828,8	870,0	875,7
Gorlicki	153,3	*177,2	169,3	169,3	151,7
Krakowski	1 943,0	2 046,8	2 128,1	2 172,6	2 200,3
Limanowski	300,7	*304,2	304,0	336,7	360,3
Miechowski	782,8	801,2	801,5	816,4	842,9
Myślenicki	470,1	522,7	530,4	560,4	565,6
Nowosądecki	398,5	423,3	483,5	502,7	523,0
Nowotarski	557,6	577,5	618,2	623,7	611,6
Olkuski	741,9	*742,7	742,4	743,1	698,8
Oświęcimski	826,9	828,6	830,7	838,4	873,1
Proszowicki	583,1	614,0	626,9	630,5	639,6
Suski	156,9	163,2	164,1	168,6	173,6
Tarnowski	791,1	857,9	965,8	991,6	1 010,5
Tatrzański	203,0	244,4	260,8	265,1	255,2
Wadowicki	843,4	893,4	929,7	957,3	909,8
Wielicki	769,9	806,6	823,5	878,2	901,8

* dane błędnie przeliczone przez Urząd Statystyczny

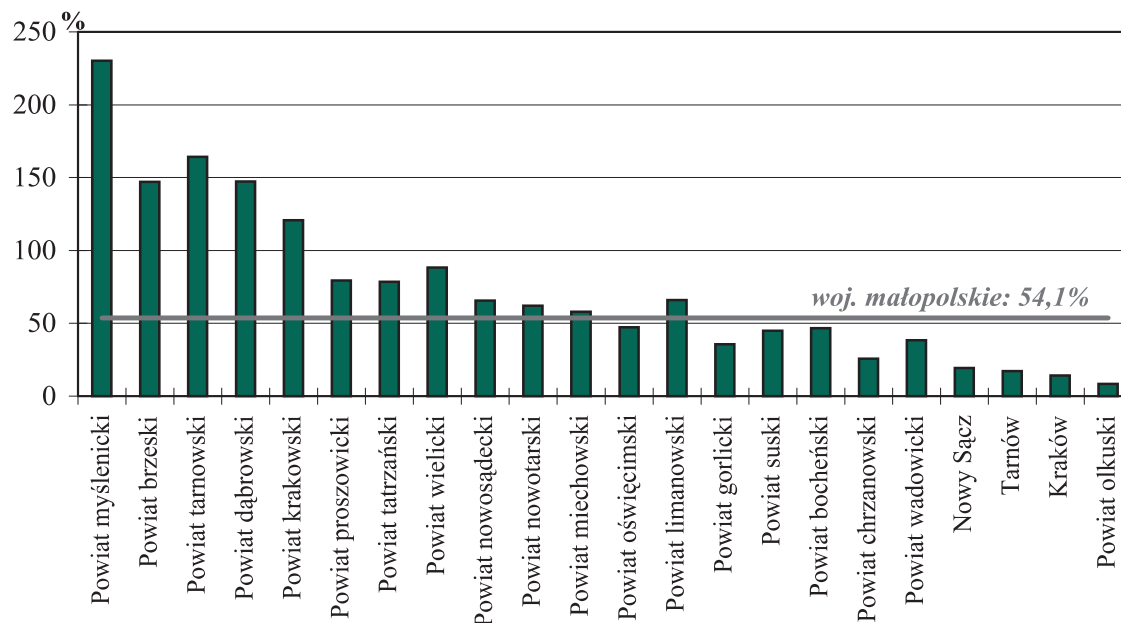
Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

2. KANALIZACJE

Od kilku lat obserwuje się rozwój sieci kanalizacyjnej. Nie był on tak gwałtowny jak to miało miejsce w przypadku wodociągów i dopiero od 2001 roku przyrost sieci kanalizacyjnej był większy od przyrostu sieci wodociągowej. Oznacza to wyraźną zmianę tendencji.

Długość sieci kanalizacyjnej w województwie w 2002 roku wyniosła 5 218,80 km. W roku 2002 przyrost długości sieci wynosił 503,2 km, podczas gdy w roku 2001 – 408,8 km, a w 1999 – 443,0 km.

Wykres nr 76. Przyrost sieci kanalizacyjnej w latach 1998-2002

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Tabela nr 183. Długość sieci kanalizacyjnej.

Wyszczególnienie	Długość sieci kanalizacyjnej				
	1998	1999	2000	2001	2002
Woj. Małopolskie	3 387,1	3 830,1	4 306,8	4 715,6	5 218,8
Powiaty grodzkie	1 170,1	1 218,5	1 293,3	1 327,1	1 347,9
Kraków	871,1	903,4	946,7	975,5	995,0
Nowy Sącz	117,2	130,8	135,6	139,5	139,8
Tarnów	181,8	184,3	211,0	212,1	213,1
Powiaty ziemskie:	2 217,0	2 611,6	3 013,5	3 388,5	3 870,9
Bocheński	101,9	113,5	127,0	131,6	149,5
Brzeski	45,4	48,5	80,5	97,4	112,2
Chrzanowski	173,5	200,0	209,1	211,5	218,0
Dąbrowski	34,7	49,3	56,2	67,5	85,8
Gorlicki	134,3	150,9	168,3	176,3	182,3
Krakowski	164,7	200,8	271,4	319,4	363,6
Limanowski	95,4	120,3	127,1	129,7	158,4
Miechowski	33,1	33,1	45,8	48,0	52,3
Myślenicki	77,4	105,8	108,9	169,0	255,6
Nowosądecki	153,8	178,5	235,1	249,5	254,6
Nowotarski	301,0	360,1	421,7	437,5	488,2
Olkuski	96,4	96,6	102,3	102,3	104,5
Oświęcimski	150,5	186,0	212,4	212,9	221,7
Proszowicki	29,6	35,3	38,5	52,3	53,1
Suski	38,9	45,5	49,2	50,6	56,4
Tarnowski	156,0	191,6	216,0	307,6	412,4
Tatrzański	134,7	164,9	183,4	230,0	240,6
Wadowicki	204,5	221,4	235,3	245,2	295,9
Wielicki	88,1	109,5	125,3	150,2	165,8

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

W województwie małopolskim występuje dysproporcja między długością sieci kanalizacyjnej w miastach i na wsiach, chociaż sytuacja ta ulega poprawie. W 1999 roku kanalizacje wiejskie stanowiły 33,1% ogółu długości sieci kanalizacyjnej, w roku 2000 – 36,7%, w 2001 roku – 39,4%, natomiast w roku 2002 kanalizacje te stanowiły już 43,7% ogółu długości sieci kanalizacyjnej.

Miarą nierównego przyrostu sieci kanalizacyjnej i wodociągowej jest zmieniająca się proporcja długości między nimi. W województwie małopolskim obserwuje się wzrost stosunku długości sieci kanalizacyjnej do wodociągowej, który w roku 1998 wynosił 26,1%, w 2000 r. wzrósł do 30,4%, w 2001 r. był równy 32,3% natomiast w 2002 roku wynosił 35,4%.

Tabela nr 184. **Oczyszczalnie komunalne**

Wyszczególnienie	2000	2001	2002
Oczyszczalnie ogółem	194	203	210
Mechaniczne	6	6	6
Chemiczne	0	1	0
Biologiczne	165	171	176
Z podwyższonym usuwaniem biogenów	23	25	28

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

Tabela nr 185. **Oczyszczalnie przemysłowe**

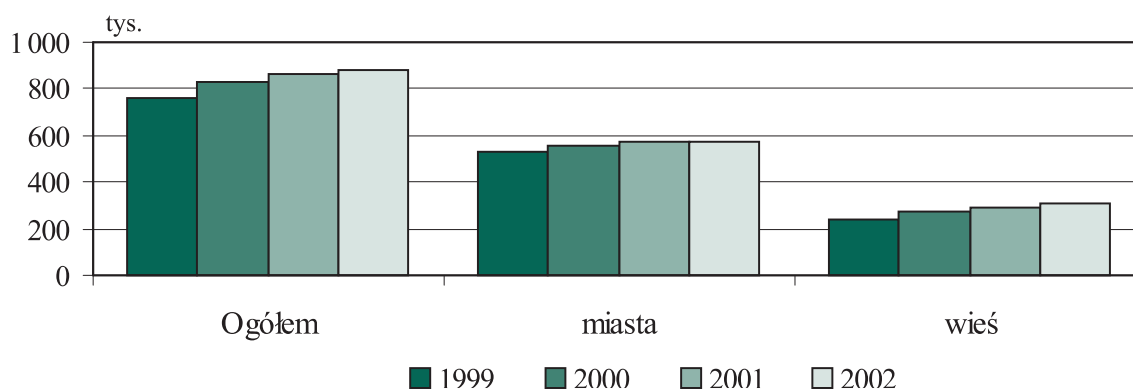
Wyszczególnienie	2001	2002
Oczyszczalnie ogółem	105	93
Mechaniczne	34	32
Chemiczne	8	5
Biologiczne	62	56
Z podwyższonym usuwaniem biogenów	1	0

Źródło: dane Urzędu Statystycznego w Krakowie.

IV. ŁĄCZNOŚĆ

W ciągu 2002 roku liczba abonentów telefonicznych w regionie osiągnęła poziom 883 900, co stanowiło 8,1% abonentów kraju.

Wykres nr 77. Liczba abonentów w województwie małopolskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i US w Krakowie.

Jednym z podstawowych wskaźników opisujących faktyczny dostęp obywateli do usług telekomunikacyjnych jest wskaźnik gęstości abonentów na 1 000 mieszkańców. W porównaniu z poprzednimi latami widoczny jest wzrost, choć z roku na rok jest to wzrost mniejszy.

Tabela nr 186. Wskaźnik gęstości abonentów na 1 000 mieszkańców w regionie

Wyszczególnienie	1999	2000	2001	2002
ogółem	237,3	256,5	265,1	273,4
w miastach	324,1	341,3	349,2	354,6
na wsiach	149,2	170,1	180,0	191,3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i US w Krakowie.

Pomimo wzrastającej liczby abonentów wskaźnik w Małopolsce jest niższy od średniego dla kraju, wynoszącego 285,5. W porównaniu z poprzednimi latami widoczne jest zmniejszenie dysproporcji.

Tabela nr 187. Wskaźnik gęstości abonentów na 1 000 mieszkańców – relacje kraj/Małopolska

Rok	Polska	Małopolska	Różnica
2001	283,0	265,1	17,9
2002	285,5	273,4	12,1

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i US w Krakowie.

O poziomie usług telekomunikacyjnych świadczy nie tylko liczba klientów, którzy mają do nich bezpośredni dostęp. Miarą jest także stosowanie najnowocześniejszych technologii przesyłania informacji, wśród nich także ISDN, czyli zintegrowanej telefonicznej sieci cyfrowej, która umożliwia przesyłanie zarówno głosu, jak i obrazu, faksów, danych.

W roku 2002 było w Małopolsce 941 363 telefonicznych łączy głównych (standardowe łącza główne + łącza z dostępem do ISDN), co stanowi 8% tych łączy w kraju.

Tabela nr 188. **Liczba telefonicznych łączy głównych w Małopolsce w 2002 roku**

Telefoniczne łącza główne w 2002	W miastach	Na wsi	W mieszkaniach prywatnych
941 363	624 753	316 610	743 742

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS i US w Krakowie.

W Małopolsce jest także 7 199 spośród 93 343 wszystkich działających w Polsce publicznych aparatów telefonicznych samoinkasujących. Wskaźnik dostępności mierzony liczbą mieszkańców na jeden aparat wynosił 449 osób, co plasuje województwo poniżej średniej krajowej, wynoszącej 410.

Wiodącym operatorem na rynku telefonii stacjonarnej, podobnie jak w całej Polsce, jest Telekomunikacja Polska SA. Ale, zarówno w dziedzinie połączeń lokalnych, jak i międzystrefowych, działają także operatorzy niezależni. To skoncentrowane na południu województwa: Telbeskid, Telefony Brzeskie SA i Telekomunikacja Dębicka S.A. - dwie ostatnie zorganizowane od 2002 r. w ramach Grupy TeleNet Polska sp. z o.o. Ponadto operujący na zachodzie regionu Intertel, oraz ogólnopolskie: Netia, Niezależny Operator Międzystrefowy NOM, Tele2.

Rynek łączności to także rynek usług pocztowych. Na koniec 2002 roku w Małopolsce działało 621 placówek pocztowych, z czego większość (378) na wsiach. Na jedną placówkę przypadał obszar 24,3 km². - przy średniej krajowej 37,9 km². Obsługiwała ona średnio 5 205 osób, czyli więcej niż średnio w kraju - 4 638.

ANEKS

I. PROFIL POLITYCZNY

W 2002 r. miały miejsce wybory samorządowe. Przeprowadzono je w oparciu o przepisy ustawy z dnia 16 lipca 1998 r. Ordynacja wyborcza do rad gmin, rad powiatów i sejmików województw (Dz. U. z 1998 r., Nr 95, poz. 602 z późn. zm.) oraz ustawy z dnia 20 czerwca 2002 r. o bezpośrednim wyborze wójta, burmistrza i prezydenta miasta (Dz. U. z 2002 r., Nr 113 poz. 984 z późn. zm.).

Na terenie całego kraju wybory odbywały się w dwóch turach głosowania, tj. 27 października (I tura) oraz 10 listopada (II tura).

Wybierano w nich 46 833 radnych (o 5,6 tys. mniej, niż dotychczas) w gminach, powiatach i województwach, a także ok. 2 478 wójtów (gminy wiejskie), burmistrzów (miasta) i prezydentów (w miastach pow. 100 tys. mieszkańców).

Wybory w gminach o liczbie mieszkańców mniejszej niż 20 tys. miały charakter większościowy. Oznaczało to, że radnymi zostały te osoby, które zdobyły największą liczbę głosów, bez względu na to, z jakiej listy partyjnej pochodziły.

W gminach liczących więcej niż 20 tys. mieszkańców wybory miały natomiast charakter proporcjonalny. Preferowane były nie tyle duże ugrupowania, ile te komitety wyborcze, które zdobyły najwięcej głosów.

W podziale mandatów na danym szczeblu samorządowym brały udział tylko te komitety, które w odpowiedniej skali, a więc gminy, powiatu lub województwa, zdobyły co najmniej 5 % głosów poparcia. Pozostałe nie partycypowały w podziale mandatów. W takiej bowiem sytuacji, mandaty przekazane zostały tym komitetom, które przekroczyły wskazany próg, przy czym znowu preferowano te komitety, które zdobyły największą liczbę głosów.

Po raz pierwszy miały miejsce bezpośrednie wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów. Formalnie wyborcy otrzymywali osobną listę z nazwiskami kandydatów różnych komitetów. Jeśli w wyborach jakiś kandydat uzyskał więcej niż 50 proc. ogólnej liczby głosów, zostawał odpowiednio wójtem (burmistrzem, prezydentem) i drugiej tury głosowania w tej sytuacji nie przeprowadzano. Jeśli żaden z kandydatów nie zebrał takiej liczby głosów, to w II turze (10 listopada) startowało dwóch kandydatów z największym poparciem, uzyskanym w I turze głosowania. Ostatecznie o wyborze decydowała już zwykła większość głosów.

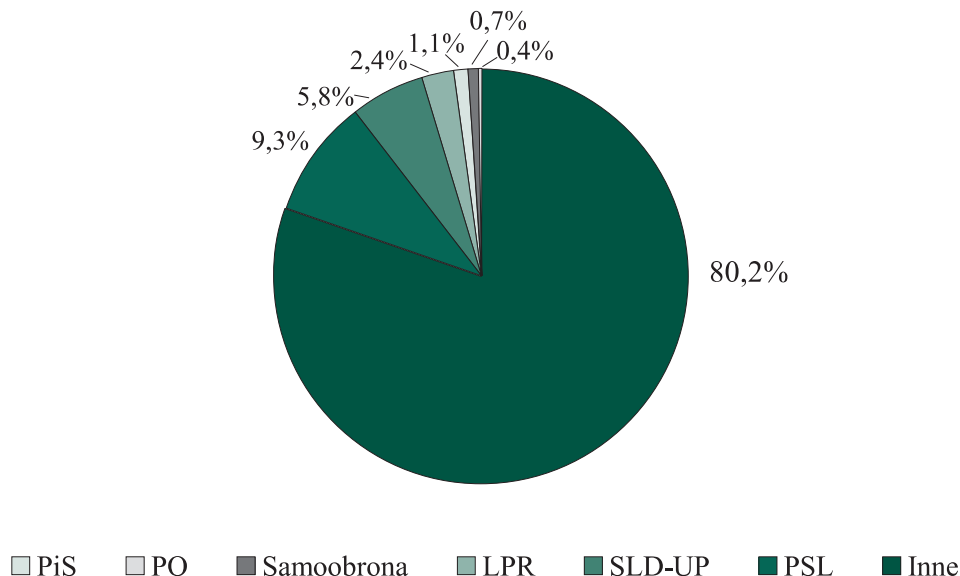
1. Wybory do rad gmin

Wybory przeprowadzono do 181 rad gmin, a w tym do 148 rad gmin w gminach liczących do 20 tys. mieszkańców do 30 rad gmin w gminach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców i 3 rad miejskich w miastach na prawach powiatu.

Wybierano łącznie 2 945 radnych rad gmin, a w tym 2 220 radnych rad gmin w gminach do 20 tys. mieszkańców, 634 radnych rad gmin w gminach powyżej 20 tys. mieszkańców i 91 radnych rad miejskich w miastach na prawach powiatu.

W wyborach w województwie wzięło udział 1 120 426 osób, to jest 45,91% uprawnionych do głosowania. Frekwencja wyborcza była wyższa niż średnia liczona dla całego kraju (ta wyniosła odpowiednio 44,23 %).

Wykres nr 79. Wybory do rad gmin – rozkład poparcia wg partii politycznych

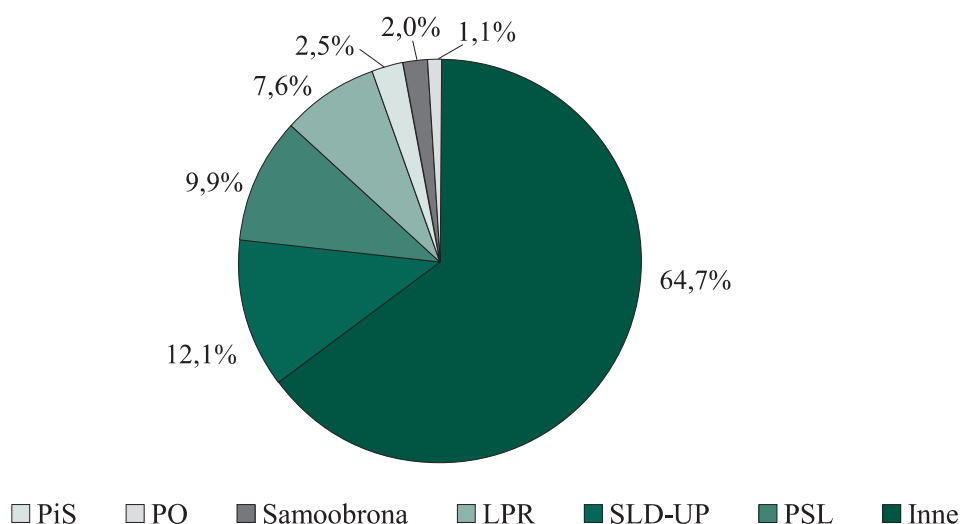
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

2. Wybory do rad powiatów

Wybory przeprowadzono do 19 rad powiatów, w których utworzono 93 okręgi wyborcze. Wybierano 445 radnych spośród 4 028 kandydatów zgłoszonych na 551 listach kandydatów.

W wyborach wzięło udział 854 554 osób, to jest 50,07% uprawnionych.

Wykres nr 80. Wybory do rad powiatów – rozkład poparcia wg partii politycznych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

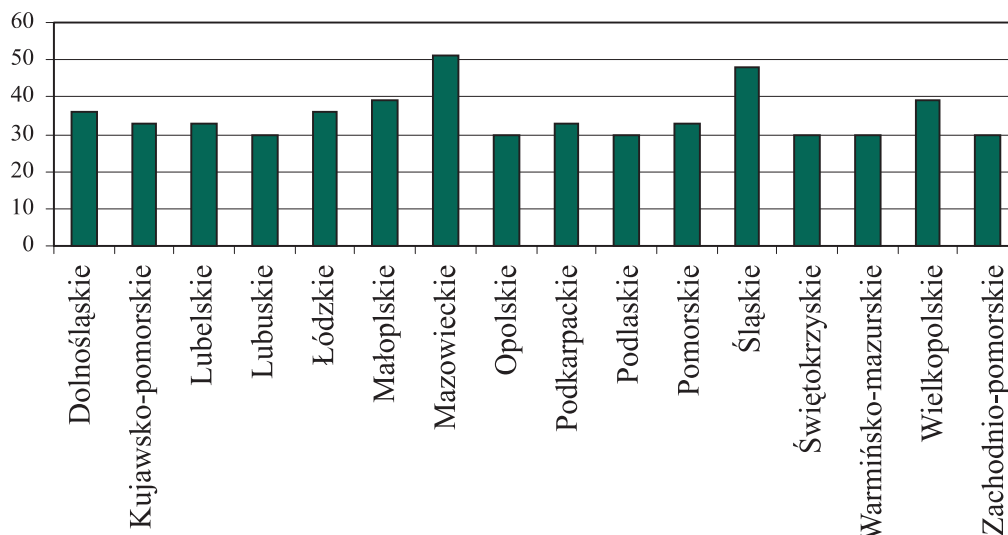
3. Wybory do Sejmiku Województwa Małopolskiego

Dla przeprowadzenia wyborów do Sejmiku Województwa Małopolskiego utworzono 6 okręgów wyborczych. Wybierano 39 radnych spośród 706 kandydatów zgłoszonych na 78 listach kandydatów przez 17 komitetów wyborczych. Uprawnionych do głosowania było 2 440 653 osoby. W wyborach wzięło udział 1 120 426 osób, to jest 45,91% uprawnionych. Ogólna liczba głosów oddanych w wyborach to 1 118 407. Głosów ważnych oddano 979 764, to jest 87,60% ogólnej liczby głosów oddanych. Głosów nieważnych oddano 138 643, to jest 12,40% ogólnej liczby głosów oddanych. Głosowanie przeprowadzono w 2 162 obwodach głosowania.

Nowo wybrani radni Województwa Małopolskiego zainaugurowali II kadencję samorządu wojewódzkiego 21 listopada 2002 r. W tym też dniu dokonali wyboru Marszałka Województwa, którym został Janusz Sepioł. Przewodniczącym Sejmiku został Piotr Boroń.

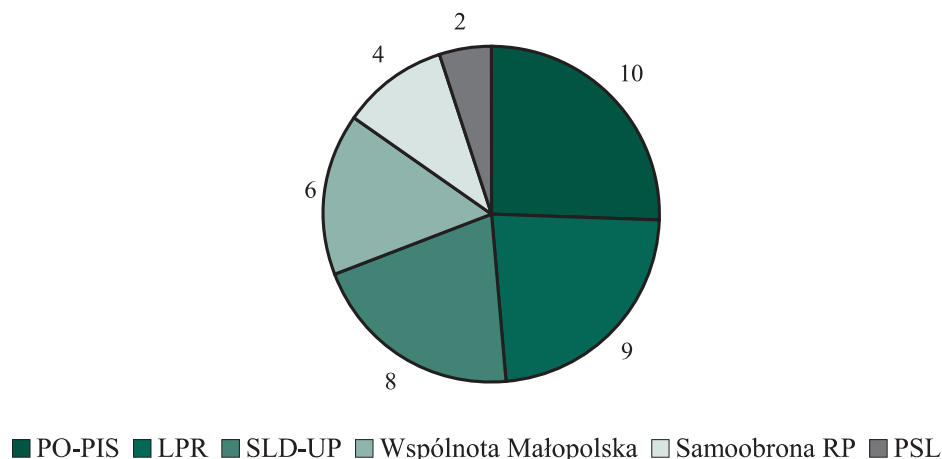
Sejmik Małopolski liczy 39 radnych. Koalicja PO-PiS uzyskała w Małopolskim Sejmiku 10 mandatów, Liga Polskich Rodzin - 9 mandatów, SLD-UP - 8, Wspólnota Małopolska - 6, Samoobrona RP - 4, a PSL – 2.

Wykres nr 81. Liczba radnych w sejmikach województw

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Wykres nr 82. Podział mandatów w Sejmiku Województwa Małopolskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

4. Bezpośrednie wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast na obszarze Województwa Małopolskiego

Bezpośrednie wybory wójtów, burmistrzów i prezydentów miast przyniosły zdecydowane zwycięstwo kandydatom niezależnym i centroprawicowym ugrupowaniom postsolidarnościowym. Przedstawiły się one następująco:

Głosowanie w dniu 27 października 2002 r.:

- Wybierano 126 wójtów, 52 burmistrzów i 3 prezydentów miast (łącznie 181 osób), spośród 683 zgłoszonych kandydatów, w tym w 9 gminach i miastach, w których zarejestrowano tylko jednego kandydata.
- Uprawnionych do głosowania było 2 440 653 wyborców.
- W wyborach wzięło udział 1 120 672 wyborców to jest 45,92% uprawnionych.
- Ogólna liczba głosów oddanych w wyborach wyniosła 1 119 014.
- Głosów ważnych oddano 1 096 404, to jest 97,98% ogólnej liczby głosów oddanych.
- Głosów nieważnych oddano 22 610, to jest 2,02% ogólnej liczby głosów oddanych.

Ponowne głosowanie w dniu 10 listopada 2002 r.:

- Wybierano 38 wójtów, 35 burmistrzów i 3 prezydentów miast (łącznie 76 osób), spośród 152 zgłoszonych kandydatów, w tym w 0 gminach i miastach był tylko jeden kandydat.
- Uprawnionych do głosowania było 1 651 087 wyborców.
- W wyborach wzięło udział 567 000 wyborców to jest 34,34% uprawnionych.
- Ogólna liczba głosów oddanych w wyborach 566 775.
- Głosów ważnych oddano 558 270, to jest 98,50% ogólnej liczby głosów oddanych.
- Głosów nieważnych oddano 8 505, to jest 1,50% ogólnej liczby głosów oddanych.

Wyniki wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast:

- Wybierano łącznie 181 wójtów, burmistrzów i prezydentów miast, z czego:
  - w głosowaniu w dniu 27 października 2002 r. wybrano 105 wójtów, burmistrzów i prezydentów miast,
  - w ponownym głosowaniu w dniu 10 listopada 2002 r. wybierano 76 wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

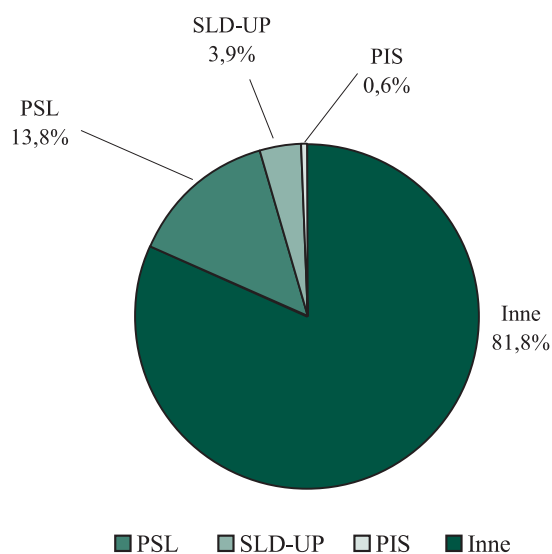
W dniu 10 listopada 2002 r. przeprowadzono ponowne głosowanie na wójta, burmistrza lub prezydenta miasta z uwagi na nieuzyskanie przez kandydatów wymaganej większości ważnie oddanych głosów. Wybrano 76 wójtów, burmistrzów, prezydentów miast w 76 gminach i miastach:

- 53 w gminach liczących do 20 tys. mieszkańców,
- 20 w gminach liczących powyżej 20 tys. mieszkańców,
- 3 w miastach na prawach powiatu.

Poniższy wykres przedstawia ostateczne rezultaty bezpośrednich wyborów na wójta, burmistrza, prezydenta w województwie małopolskim w rozkładzie poparcia wg partii politycznych.

W regionie wyraźnie widoczna jest ogólnopolska tendencja wyborcza, iż zdecydowanie większym poparciem w elekcji bezpośredniej cieszyli się kandydaci reprezentujący środowiska lokalne, niezwiązane zazwyczaj z dużymi ugrupowaniami politycznymi. Rozkład poparcia, jak i poziom aktywności wyborczej potwierdzają ogólne trendy geografii wyborczej w Polsce po 1989 roku.

Wykres nr 83. **Bezpośrednie wybory wójta, burmistrza, prezydenta – rozkład wg partii politycznych**

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Tabela nr 189. **Poparcie dla poszczególnych partii politycznych w wyborach do Sejmu w 2001 r. oraz wyborach samorządowych w 2002 r.**

Partia	2001	2002	Zmiana
SLD - UP	30%	18%	-12%
LPR	11%	18%	7%
PSL	10%	8%	-2%
Samoobrona	8%	11%	3%
POPIS	29%	19%	-10%
US/UW	4%	1%	-3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Państwowej Komisji Wyborczej.

Wyniki wyborów samorządowych, tak w skali kraju jak i regionu przyniosły duże zmiany w preferencjach politycznych wyborców. Status dominującej siły na scenie politycznej kraju utraciła koalicja SLD-UP. W skali kraju lewica otrzymała poparcie na poziomie 24,6%, co oznacza deprecjację o ponad 16% w stosunku do wyborów parlamentarnych 2001. Drugą siłą polityczną stała się centroprawicowa koalicja Platformy Obywatelskiej — Prawa i Sprawiedliwości

(POPIS), na którą głosy oddało 16,5% wyborców. Swoje notowania o niespełna 6% poprawiła Samoobrona, na którą wskazało 16% głosujących. Największy wzrost odnotowała Liga Polskich Rodzin o 6,5% do nieco ponad 14%. PSL zwiększyło stan posiadania o prawie 2% do niespełna 11%. Straciła Unia Wolności, występująca pod nazwą Unia Samorządowa, na którą głosowało nieco ponad 2% wyborców, tj. o prawie 1% mniej niż przed rokiem oraz Wspólnota Samorządowa (dawna AWS), na którą wskazało 2,8% głosujących, co oznacza deprecjację o prawie 3% w stosunku do wyborów 2001 roku.

II. POZYCJA MAŁOPOLSKI NA TLE INNYCH WOJEWÓDZTW

Wyszczególnienie	Polska	Województwa				Lokata woj. małopolskiego	
		Małopolskie	Wielkopolskie	Dolnośląskie	Pomorskie	1999	2002
1	2	3	4	5	6	7	8
Powierzchnia w km ²	312 685	15 107	29 826	19 948	18 293	12	12
Ludność w tys.	38 230,1	3 232,4	3 351,9	2 907,2	2 179,9	4	4
Gęstość zaludnienia na km ²	122	214	112	146	119	2	2
Ludność miast w %	61,8	50,3	57,7	71,4	68,1	13	13
Kobiety na 100 mężczyzn	106,5	105,9	106,1	108,0	105,3	9ex	8
Przyrost naturalny na 1 000 mieszkańców	-0,1	1,4	0,8	-1,0	2,0	4	4
Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych na 1 000 mieszkańców	-0,5	1,0	0,6	-0,7	0,4	2	2
Niepełnosprawni na 1 000 mieszkańców	143	182	157	150	138	bd	2
Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym	2,84	3,06	3,07	2,69	2,86	bd	3
Poziom wykształcenia ludności w wieku 13 lat i więcej							
- z wykształceniem wyższym w %	9,9	10,1	9,3	9,9	10,9	2ex	3
- z wykształceniem średnim w %	51,6	53,0	54,9	53,2	52,6	7	6
Pracujący na 1000 mieszkańców	387	405	398	338	334	5	9
Stopa bezrobocia wg Narodowego Spisu Powszechnego	21,2	19,1	18,6	25,6	22,3	bd	4 ex
Stopa bezrobocia rejestrowanego	18,1	13,9	16,1	22,5	21,2	2	1 ex
Udział długotrwale bezrobotnych w ogólnej liczbie bezrobotnych	45,8	44,3	41,2	45,8	41,8	bd	4
Liczba bezrobotnych na 1 ofertę pracy (stan na XII)	387	295	373	338	443	5	3
Przemysł							
- produkcja sprzedana w mln zł	481 081,9	32 965,9	49 522,4	34 390,1	28 585,6	4	5
- udział w produkcji krajowej	100	6,9	10,3	7,1	5,9	4	5
- dynamika produkcji	101,5	106,7	101,5	99,3	104,0	4	1
- dynamika przeciętnego zatrudnienia	94,5	96,1	96,7	92,9	92,7	4	3

1	2	3	4	5	6	7	8
Budownictwo							
– produkcja sprzedana w mln zł	69 372,2	5 013,1	7 710,9	4 168,6	4 500,9	4	7
– udział w produkcji krajowej	100	7,2	11,1	6,0	6,4	4	4
– dynamika produkcji	91,0	91,6	96,2	88,8	84,1	10	7
– dynamika przeciętnego zatrudnienia	87,7	86,0	91,7	84,6	85,7	13	6
Wskaźniki cywilizacyjne							
Mieszkania oddane do użytku	99 089	10 361	9 353	7 099	8 261	2	2
w tym:	51 746	6 114	5 349	2 758	3 359	2	2
– w budownictwie indywidualnym	93,5	98,4	106,3	75,0	114,6	5	7
– dynamika	68,6	72,9	75,9	65,6	66,7	bd	5
Przeciętna powierzchnia użytkowa 1 mieszkania w m ²	21,0	20,4	21,7	21,3	20,0	bd	11 ex
Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 osobę w m ²	359,7	322,6	347,1	393,8	529,8	12	10
Przestępstwa stwierdzone na 10 tys. ludności*	307,2	291,2	281,2	351,1	320,1	9	11
Abonenci telefoniczni na 1000 mieszkańców	272	291	333	258	277		3
Liczba samochodów osob. na 1000 mieszkańców*	48,7	45,4	47,5	51,9	42,4	8	9
Łóżka w szpitalach na 10 tys. mieszkańców*	22,4	22,3	18,1	23,1	23,4	6	8
Lekarze na 10 tys. mieszkańców*	3 468 218	278 180	323 792	295 069	216 280	6	5
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w systemie REGON	196 681	13 332	17 366	16 157	15 762	6	6
w tym:	47 352	2 300	4 278	4 689	3 132	7	7
– spółki prawa handlowego	28,4	28,4	25,2	28,3	35,6	8	8
z tego	18 334,8	815,6	1 925,7	1 142,3	923,6	12	12
– z udziałem kapitału zagranicznego	5,76	2,10	9,0	7,35	11,33	bd	16
Lesistość w %	30,4	26,7	35,3	36,5	30,3	9	10
Powierzchnia użytków rolnych w tys. ha	162	124	196	181	160	13	16
Średnia powierzchnia użytków rolnych w gosp. rolnych							
Plony zbóż podstawowych z 1 ha w dt*							
Plony ziemniaków z 1 ha w dt*							

1	2	3	4	5	6	7	8
Zwierzęta gospodarskie na 100 ha użytków rolnych w sztukach							
- bydło	32,7		39,6	13,6	23,1	2	6
- trzoda chlewna	142,6	104,1	310,2	64,8	146,9	13	10
Miejsca w ob. noclegowych turystyki*	629 984	63 809	42 722	55 464	94 026	3	3
Procentowy udział ścieków przemysłowych i komunalnych nieoczyszczanych w wymagających oczyszczenia*	10,6	3,8	2,9	4,1	8,1	10	5
Emisja zanieczyszczeń dwutlenku siarki na km ² w tonach*	3,2	3,9	4,6	3,4	1,4	4	11 ex
Emisja zanieczyszczeń pyłowych na km ² w tonach *	0,5	1,0	0,4	1,0	0,3	2ex	14 ex
Dochoody budżetów gmin w mln zł	38 473,7	3 067,1	3 416,4	2 819,1	1 949,7	4	3
Dochoody powiatów i miast na prawach powiatów w mln zł	37 341,9	2 903,0	3 081,5	3 230,9	2 474,9	5	5
Dochoody budżetów województw w mln zł	4 218,3	324,1	379,3	320,1	248,3	5	4
Nakłady inwestycyjne w mln zł*	121 362,9	7 922,5	11 528,7	11 012,0	5 931,7	5	5
- na 1 mieszkańca w zł*	3 141	4 447	3 428	3 706	2 694	7	9
Nakłady na działalność badawczą i rozwojową w mln zł*	4858,1	460,9	345,2	341,6	203,6	2	2
Produkt Krajowy Brutto w mln zł**	712 322	53 330	65 869	57 018	40 872	5	5
- na 1 mieszkańca**	18 432	16 528	19 618	19 165	18 624	9	8
Wartość środków trwałych brutto (Polska=100)*	100	7,1	8,3	7,4	5,7	5	4
- na 1 mieszkańca w zł*	39 427	33 548	37 688	37 839	39 130	14	11
Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska w mln zł*	6 168,9	391,0	925,1	707,5	300,9	5	6
- udział % nakładów inwestycyjnych ogółem*	5,1	4,9	8,0	6,4	5,1	10	13

* - dane za rok 2001 ** - dane za rok 2000

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

**III. NAJWAŻNIEJSZE INWESTYCJE
ZREALIZOWANE W WOJEWÓDZTWIE
MAŁOPOLSKIM W 2002 ROKU**